UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Bartolvs A Saxo Ferrato in primam Digesti Veteris Partem

Bartolus

Lugduni, 1567

Rebus creditis, & si certum petatur, & de certi con dictione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-96393

Visual Library

BARTOLI, IN SECVNDAM DIGESTI VETERIS PARTEM COMMENTARIA.

Liber duodecimus.

a De rebus[a] creditis, Si certum petatur, & De certi condictione. Rubrica I.

ADDITIO.

a POMA. ¶ De reb⁹. Adde ad materiã hui⁹ rubri ꝛ nigri, ꝛ vide aliqua ꝑ Alex. ꝯſi. xiiij. vo. iij. ꝛ cõſi. j. vol. j. cõſi. xiij. inj. volu. Ro. cõ. xxxij. dub. ij. Panoꝛ. cõſ. xvj. ij. vo. Bar. ꝯſi. iiij. j. vo. ꝛ ꝯſ. lxxv. in ij. vol. Propoſi. in pꝛoe. decre. Ro. cõſi. ciiij. Fel. in rub. extra vt lite nõ cõteſt. ꝛ in rub. extra de accuſ. Barb. c. pꝛudẽtiã. §. ſexta. de off. deleg. ꝛ in c. ſeq. ꝛ Ale. cõſi. lxxxij. vo. iij. vbi ponit. qñ rub. hꝫ oꝛationẽ imperfectã, an aliqd operet̃. ꝛ cõſil. cj. vo. iij. ꝛ cõſ. cviij. vo. iij. vbi dt, ꝙ qñ rubꝛica eſt gñalioꝛ nigro, ꝙ nigrũ dꝫ ſm illam intelligi, ꝛ ſecundum illam ſuppleri.

3 ¶ Mutuum pꝛopꝛie petitur, non autem repetitur.
4 Petitur illud quod nunquam datum fuit.

Glo. continuat Rubꝛicam †ad pꝛecedẽtia multũ bꝛeuiter. Ja. de Are. dt pingui⁹, ꝛ ſic actionũ alie in rẽ, alie in perſonã. De actionib⁹ in rẽ tã vlib⁹, ꝙ particularib⁹, et tã ꝑ coꝛpoꝛalib⁹, ꝙ ꝑ incoꝛpoꝛalib⁹ dictũ eſt, ſeqt̃ videre de ꝑſonalib⁹ actionib⁹, ꝛ qꝛ actiões pſonales, q̃ deſcẽdũt ex ꝯctib⁹ ſunt digniores, iõ pmittit, ꝛ ponit hic gñalẽ rubꝛicã de rebus
2 creditis. Verũ, †qꝛ mutuũ magis aſſidue inter alioꝝ ꝯctus, et frequẽti⁹ celebꝛat̃, iõ ſubdit in rubꝛica, ſi certũ petat̃. Verũ, qꝛ ex dictis ꝯctibus oꝛiũtur actiones, ꝛ inter ceteras certi cõdictio eſt gñalioꝛ, iõ ponit̃ in rub. ꝛ de certi cõdictiõe, ꝛ ſicut videtis, iſta rub. hꝫ tres ptes. ¶ Circa iſtã rub. vidẽdũ eſt, qd ſit dictũ de reb. creditis? Rñ. vt videbitis ſtatiꝫ. j. e. l. j. ¶ Scđo q̃ro qd ſit dictũ, ſi certũ petat̃? Gl. exponit, ſi certũ, .i. mutuum: petat̃, .i. repetat̃. Alij dicũt ꝙ iſta vba, ſi certũ petat̃, ſunt nomẽ actiõis. j. de tritica. l. j. Veritas eſt, ꝙ nõ ſunt nomẽ actiõis, nã ex mutuo oꝛit̃ certi cõdictio, vt Inſti. qui. mo. re. ꝯ. obl. in pꝛin. Nõ ob. l. j. de tritic. qꝛ ibi factũ, ſeu ꝯctũ denotat, nõ actiõis no
a mẽ, vt ibi videbitis. Ad illud aũt qđ gl. dt petat̃. i. repetat̃, ain
3 telligo† veꝝ reſpectu gñis. Nã illđ qđ dat̃ in eodẽ gñe repetit̃, vt j. e. l. ij. in pꝛin. Sꝫ reſpectu ſpẽi nõ eſt repetere, ſꝫ ꝓpꝛi⁹ pe
4 tere. Petit̃ em̃ †illud qđ nũꝙ datũ fuit. Itẽ expoſitio gl. pcedit in mutuo reali ꝛ naturali. In mutuo ꝟo ciuili dictio, petat̃,
b ſtat ppꝛie, [b] vt videbitis j. e. l. ij. §. ſi. ¶ †Tertio q̃ro, dꝛ hic de
5 certi cõdictione, vtrũ ſit vna certi cõdictio, vel plures? Gl. tangit hic, examinabo in l. certi cõdictio. in pꝛin. j. e. hic nõ expedit, qꝛ non vidiſtis adhuc aliquid de materia certi condictionis.

ADDITIONES.

a ¶ Repetatur. Adde ꝙ ſimilis expoſitio ſit ꝑ gl. in rub. j. ſolu. matri. ꝛ facit ad ea que ibi not. per Bar. Ang. ꝛ Alex.
b ¶ Stat ppꝛie. Adde ꝙ Bal. ꝛ ẽt Ful. dicũt, ꝙ ẽt in mutuo ciuili inſpecta fictione, cẽſet̃ repetitio, qꝛ poſt bienniũ, fingit̃ numerationẽ pceſſiſſe, iuxta l. cũ vltra. ꝛ l. in ꝯctib⁹. C. de nõ num. pecu. Adde ad hoc facere qđ voluit Pet. de anc. cõſ. cccviij. Q̃ đ cũ Bal. ꝛ Ful. trãſeũt Alex. Soci. ꝛ Jaſ. hic, ꝛ ſic cõiter tenet̃ expoſitio gl. qđ pꝛocedat in mutuo ciuili, contra Bar.

LEX I.

2 ¶ Genus dicitur, quod verificatur in qualibet ſui ſpecie.
3 Rubꝛica debet eſſe generalis ad nigrum.
4 Arguere ex verbis rubꝛice, licet.
5 Creditoꝛ dicitur a credendo.
6 Verbum rei, eſt generale. ꝛ nume. 35.
8 Teſtis interrogat⁹ ſuꝑ articulo, ſi aũꝙ rñdeat dt qualr intelligat vba articuli, vel ſua, non dicitur deponere extra articulum.
9 Interrogatoꝛia que debent fieri teſtibus, ſi ſunt incongrua, refrenantur per iudicem.
10 Teſtis poteſt interrogari quid ſit mutuũ. Et interrogat⁹ debet reſpondere.
11 Teſtis nõ dꝫ iterum interrogari de eo, qđ ſemel declarauerit.
12 Poſitioni iuris, non eſt reſpondendum.
13 Interrogari pars non poteſt ſuper iure, ſecus eſt in teſte.
14 Teſtis interrogatus quid eſt mutuum, ſufficit qđ ponat verba facti, ex quo ius reſultat.
15 Teſtis deponens quem diuitem vel ſanum, ꝛ reddens rationẽ, quia vicinus, vel conſanguineus, concludit.
16 Teſtis dictum debet concludere neceſſario, vel pſumptiue, ex iuris pꝛeſumptione que ad condemnationẽ ſufficiat.
17 Teſtis ratio debet concludere per aliquem ſenſum coꝛpoꝛeũ.
18 Credendi verbum, an compꝛehendat obligationẽ fideiuſſoꝛis.
19 Argumentum ab authoꝛitate, valet. ꝛ nu. 21.
20 Doctoꝛis authoꝛitas licet ſit pꝛobabilis, nõ tñ eſt neceſſaria.
22 Chꝛonica, ꝛ libꝛi hiſtoꝛiales, ꝛ etiam libꝛi antiqui pꝛobant.
23 Ariſtotelis, Hippocratis, ꝛ ſimiliũ in ſtudijs publicis appꝛobatoꝛum, dictis ſtatur.
24 Teſtis deponens ꝛ reddens rationem ab authoꝛitate, quãdo concludat. ꝛ nu. 28.
25 Scripture publice ꝛ cõmunis appꝛobate non pꝛobãt, niſi quatenus oſtenduntur.
26 Teſtis deponens Titium mutuaſſe cẽtũ Sempꝛonio, ſi in reddendo rationem dicat ſcire, qꝛ vidit inſtrumẽtum, non pꝛobat.
27 Tenoꝛ inſtrumenti deperditi, pꝛobatur per teſtes peritos.
29 Teſtis deponens de auditu, quibus caſibus pꝛobet.
30 Creditoꝛ an dicatur ille, cui debetur ex legato vel delicto.
31 Alluſioni vocabuli quando ſtetur.
32 Creditoꝛ an dicatur ille cui debetur in diem, vel ſub conditiõe.
33 Dictio mox, accipitur pꝛo confeſtim, ꝛ quando denotet interuallum tempoꝛis.
34 Fideiuſſoꝛ eſt debitoꝛ.

a **Bene eſt.** †Ad cognitionẽ ſpecierũ dꝫ pcedere cognitio generis, ſed verbũ credẽdi, ꝛ verbuꝫ rei, ſunt verba generalia, ideo a Pretoꝛe de rebus creditis pꝛemittitur in rubꝛi. h. d. tota lex. Et diuidit̃ ſic. Pꝛimo commendat q̃õnem. Scđo, reſpõdet ad eã, ꝛ aſſignat rationem. Tertio, rationem pꝛobat ꝑ authoꝛitatẽ Celſi. Quarto, ſuam rationem pꝛobat per aliam rationem. Quinto ꝛ vltimo ponit quid ſignificet verbũ rei. Scđa ibi, qm̃ igitur. Tertia ibi, nã vt lib. j. Quarta ibi, naꝫ cuicũꝙ. Quinta ibi, rei quo
1 que. ¶ †Venio ad caſum in terminis, ſed ad euidentiã ſcire debes, ꝙ pꝛetoꝛ fecit olim vnam rub. que dicebatur de rebus creditis, poſt rubꝛ. fecit edictuꝫ, ſi certum petatur, ꝛ edictum de cõſtituta pecunia, ꝛ de cõmodato, ꝛ de ſimilibus. Queſiuit ergo iuuenis a Juriſcõſulto, quare ptoꝛ pꝛemiſit rubꝛicã, de rebus creditis? Reſpondet Juriſconſultus laudando q̃õnẽ, ꝛ dicit ꝙ bona queſtio eſt, ꝛ bene vtile eſt pꝛius ꝙ ꝑueniam⁹ ad expoſitionẽ verboꝛũ, que poſita ſunt in nigro, vt dicamus aliqua de ſignificatione huius tituli, id eſt huius rubꝛice, de reb⁹ creditis, ꝛ ex hoc apparebit, quare eam pꝛetoꝛ pꝛemiſit. ¶ Seqt̃ in tex. quoniam igitur. Inſtat iuuenis. Quoniã igitur hoc eſt bonuꝫ ꝛ vtile, dicatis ergo quare Pꝛetoꝛ hoc pmiſit? Rñdet Juriſcõſultus, qꝛ ptẽdit ſub hoc titulo tractare multa, et varia ptinentia ad ꝯctus varios ꝛ diuerſos, ideo pꝛemiſit hãc rubꝛi. de rebus creditis, q̃ eſt generalis, ꝛ multa compꝛehẽdit, ſcꝫ omnes contractus. h. d. Tu vero q vis vltra intelligere, foꝛma iſtam reſponſionem ſic, Ad cognitionẽ ſpecierũ debet pcedere cognitio generis, ſed verbum credendi, eſt genus, ſeu generale, ideo merito a pꝛetoꝛe pꝛemittitur, q intendebat tractare de cõtractibus particulariter. Et ſic vides ꝙ de iſto argumento non ponitur hic in tex. niſi minoꝛ pꝛopoſitio, ꝛ cõcluſio, maioꝛ aũt omittit̃, tãꝙ nota, quã pꝛobabo j. ¶ Sequit̃ in tex. nam vt libꝛo j. ꝛc. Inſtat iuuenis querens, Domine Juriſconſulte, que eſt pꝛobatio minoꝛis, ꝙ verbũ credendi, ſit generale? Rñdet Juriſcõſultus, pbo per authoꝛitatẽ Celſi, qui hoc dicit libꝛ. j. q̃õ. ¶ Sequitur, nã cuicũꝙ. Inſtat iuuenis querẽs, Dñe Juriſconſulte pbatio ꝑ authoꝛitatem Celſi eſt bona, ſꝫ mihi plus placeret pbatio per rationẽ? Rñdet Juriſconſultus, ꝛ ego pbabo per rationem, ꝛ dicit ſic, hoc apparet ex ſignificatione vocabuli. Nam credere dicitur a credendo, ꝛ confidendo, ſeu fidẽ de alio habendo, ſed in omnibus contractibus, vbi aliquid debetur nobis, fidem habemus de alio, ergo credere dicimur in

quolibet cōtractu. Et ſic apparet, ꝙ genus hoc dicit pro te iu
uene, ſed tu magis intelligens, forma rōnē ſubtilius. ⁊ ſic, illud
2 dr̄ eſſe genus † quod verificaṫ in qualibet ſui ſpecie, vt l. ſi qd
earum. §. interemptum. de lega. iij. ſ. vnde leg. l. inter agnatos.
Sed ſic eſt ꝙ verbum, credendi, verificatur in quolibet contra
ctu, ex quo nobis aliquid debetur, q2 alienam fidem ſequimur,
ergo patet ꝙ verbū, credēdi, eſt generale. h. d. ¶ Sequitur in
tex. rei quoqꝫ. Inſtat querens, Domine bene probaſtis, ꝙ ver
bū, credēdi, eſt generale, ſꝫ rubrica dr̄ de rebus creditis, qd ſi-
gnificatur ꝑ hāc dictionē, rebus, non dixiſtis: placeat igiṫ hoc
dicere. Reſpōdet Iuriſcōſult9, ꝙ rei appellatio eſt generalis
⁊ omnia continet, ⁊ hoc eſt notum. merito igitur hoc verbū rei,
vt generale pretor elegit, ⁊ poſuit in rubr. h. d. ¶ Nō habetis
expoſitum qd velit dicere de rebus creditis. Noteris vos iu-
3 uenes breuiter. Prio † ꝙ rub. dꝫ eſſe gn̄alis ᵇ ad nigrū. Scd̄o
b not. ꝙ licitū eſt † arguere ex verbis rub. ᶜ ⁊ ordine earum. Pro
4 hoc ſ. rer. amot. itaqꝫ alias incipit, Ideo Labeo. ⁊ C. ne fideiuſ.
c do. den. in gl. magna. ſuper verſ. vir vxori fideiuſſorem. l. j. Ter-
5 tio no. ꝙ † credere, creditor, ⁊ ſimilia, dicūtur a credēdo, ſeu fi-
6 dē habēdo. Vltimo † no. ꝙ ꝟbū rei, ᵈ eſt generale, vt ſ. de ꝟ. ſig.
d l. rei. [Nota ex tex. vna cū gloſſ. ꝙ, interpretari, verbū ad Do-
* ctorē ꝑtinet. vt C. de ꝓfeſ. q in vrb. Conſtantinop. lib. xij. C. l. vni
ca. ⁊ no. ſ. de legib. l. ſi de interpretatione. Et intellige hoc ſic.
Vt Doctor poſſit materiam pro euidentia recitare, non autē
legi nouum ſenſum dare, hoc enim ad principem pertinet. l. j.
de legib. Dico tamen, ꝙ opinio Doctorū eſt ꝓbabilis, ſed non
neceſſaria in tantū, ꝙ facit ceſſare cōdemnationem expenſaruꝫ,
vt not. Hoſt. in c. calumniā. de pen. Et ſic eſt argumentū ꝙ ver-
ba dubia cōpromiſſi poſſit interpretari arbiter. Sed qd ſi ver
ba ſint certa, ⁊ ipſe arbiter velit interpretari, nunquid pōt? Di
co, ꝙ non: q2 primo ad ſignificationē verborū eſt recurrenduꝫ,
vt hic. Item q2 a ratione recti ſermonis nō eſt recedendum. l.
Plautius. ſ. de auro ⁊ arg. leg. Item, q2 cum in verbis non eſt
ambiguitas, nō dꝫ admitti voluntatis interpretatio. l. ille, aut
* ille. §. cū in verbis. de leg. iij. ⁊ l. Labeo. ſ. de ſup. leg.] ¶ Venia
mus ad declarationē legis, dr̄ hic, bene eſt, alias eſt in tex. lite-
ra E re. alias here, alias ex re. q̄ iſtarum literarum ſit verior?
Reſpon. quelibet pōt eſſe bona, tamen litera Piſana, ſiue Flo-
rentina eſt, e re: ⁊ tunc dicit gl. qd̄ dꝫ exponi here, id eſt, herile
eſt, ⁊ dominabile, q2 ad dominū Doctorē ſpectat declarare. Vi
de gl. q̄ incipit, alias ſecundū. iſta expoſitio licet ſit bona, nō ta
7 men eſt neceſſaria. nam † dictio, e, eſt prepoſitio, ⁊ idē ſignificat
ꝙ dictio ex. Vnde cū dicitur e re. id eſt, ex re eſt: nec eſt neceſſe
ꝙ exponamus ex re, id eſt, ex vtilitate. ſed litera ſtat proprie ex
re eſt, quaſi dicat, ex materia noſtra eſt, nō extra materiā eſt, vt
8 nō extraneū eſt tractare de ſignificato, ⁊c. Et hoc facit ad † que
ſtionem de teſte, qui interrogatus ſuper articulo, antequā re-
ſpōdeat, dr̄ qualr̄ ipſe intelligit verba articuli, vel dicit quali-
e ter ipſe intelligit verba ſua, vt iſta non intelligaṫ dicta extra ᵉ
articulū, ex re enim eſt, nō extraneū, vt hic videtis. Preterea
dr̄ hic, priuſꝙ ad verborū interpretationem veniamus, aliqua
de ſignificatione tituli dicamus, ⁊ ſic alius erat titulus, ⁊ alia
erant verba exponēda poſt titulū. ¶ Quero ergo q̄ erāt illa?
Reſpon. due ſunt opiniones in gl. Vna, ꝙ verba tituli ſiue ru
brice prius exponēda erant, quam illa verba de reb9 creditis,
ſcꝫ verba nigri, q̄ poſt titulum exponēda veniebāt, ⁊ erāt que
dā verba Pretoris, qui fecit edictū de rebus creditis. Vn̄, ſi-
cut rubrica erat de rebus creditis, ita edictū erat de reb9 cre-
ditis, ⁊ hoc poniṫ in prima gl. dū ponit caſum, Vide gl. Alij di
cūt ꝙ eodē modo verba rubrice erant, de rebus creditis, ꝟba
aūt edicti que veniebāt poſtea, exponēda erāt, ſi certū petaṫ. ⁊
hoc in gol. ij. ⁊ ēt in gl. iiij. ⁊ ſm̄ hāc lecturā poſui vobis caſum.

Veniamus Ad ſecūdam partē, ⁊ hic pro declara
tiōe text. quero, hic dr̄ ꝙ Pretor mul
ta ſub hoc titulo inſeruit. In rubrica noſtra habemus tripli-
cē titulū, ſcꝫ de rebus creditis, ſi certū petatur, ⁊ de certi cōdi
ctione, de quo iſtorū titulorū Iuriſcōſultus tractat hic? Qui
dā dicūt, ꝙ loquitur hic de illo generali titulo de rebus credi-
tis. ⁊ iſta pl; mihi, vt pꝫ ex litera ⁊ rationibus ſuis. ſub quo ti
tulo tanquā generali cōprehendūtur oīa ſpecialia vſqꝫ ad tit.
de pig. Alij dicūt ꝙ hic tractat de illo titu. ſi cer. pe. ⁊ ſm̄ hoc
dꝫ exponi ſub hoc tit q2 tit. ſ. poſt hūc tit. ſi cer. peta. nō eſt gn̄a
lis, vt ſub eo alios cōtractus cōprehēdat. Iſtas duas lecturas
ponit gl. ſup ꝟ. varios. ⁊ ſup ꝟ. ſub hoc tit. quas vide. ¶ Que-
ro, in hac parte Iuriſcōſultus omittit maiorem propoſitionē
tāꝙ de ſe notam: q2 eſt talis, ad cognitionē ſpecierum dꝫ ꝑcede
re cognitio generis. Quō probatur iſta maior ꝓpoſitio? Rn̄.
Primo probatur per tex. ſ. de iuſt. ⁊ iu. l. j. in prin. vbi volēs ſci
re iura particularia, ante omnia dꝫ ſcire quid ſit ius in genere.
Scd̄o hoc probo ad ſenſum. Nā nō poſſes ſcire vtrū Titi9 ſit
f homo, niſi prius ſcires qd eſt homo in genere. Et hoc induco ᶠ
ad qōnem. Vos ſcitis ꝙ de cōſuetudine, ⁊ etiam hodie de iure
eſt, ꝙ pars contra quam articuli producūtur, ⁊ teſtes, facit in
9 terrogatoria, † que ſi ſint incōgrua refrenantur, ſeu reſecātur
per iudicem, vt in c. preſentium. cum gl. de teſtib. in vj. Facit qd̄
10 not. C. de teſtib. l. teſtium. Pone ergo, † ꝙ ille q facit interro-
g gatoria, dicit ſic, ᵍ ſi teſtis dicit, ꝙ vidit mutuari ʰ, interroget
h quid eſt mutuum, an iſtud interrogatoriū admittatur? Dicit vi
detur caſus ꝙ ſic, non enim pōt deponere teſtis de iſto mutuo
ſpeciali, niſi intelligat qd ſit mutuū in genere, vt hic, ⁊ d. l. j. in
prin. de iuſt. ⁊ iure. ⁊ hoc puto verum, niſi ex alijs dictis depre
11 henderetur teſtem intelligere quid eſſet mutuū. De eo † enī qd
ſemel, declarauit nō eſt interrogandus iterum, vt not. in l. ij. §.
quod obſeruari. C. de iur. calū. Sed dices tu, Iſtud eſt contra
12 legem q̄ dr̄, ꝙ † poſitioni iuris nō eſt reſpondendū. l. ornamen-
torum. ſ. de auro ⁊ arg. leg. ⁊ no. in l. ij. ſ. de confeſ. in glo. in ver.
i ignorauerit. in fi. Reſpon. ⁱ illa iura loquuntur in parte q̄ ad
hoc interrogatur, vt releuet ab onere probandi aduerſarium,
ſꝫ cū ius ſit certū, non eget probatione. l. ij. ſ. de iur. ⁊ fac. ignor.
13 Merito † de iure non dꝫ fieri interrogatio, ſec9 in teſti. Na teſti
ſtis interrogatur, vt iudicē certū reddat, ſed nō pōt huma-
k tū iudicem, niſi verba que profert intelligat, ergo ⁊c. Et ideo
⁊ melius dico, ꝙ iſta interrogatio q̄ ſit teſti, quid eſt mutu-
nō eſt iuris. Nō enim iudex intendit ab eo īqrere, qd ius ſit
de mutuo, ſed qualiter ipſe intelligat hoc verbum mutuum. ⁊
iſtud eſt facti, ergo cū ſit facti, ⁊ nō iuris, poterit interrogari. ⁊
ideo puto ꝙ non ſit neceſſe, ꝙ teſtis interrogatus de his, po-
14 nat diffinitionē per verba iuris, ſed ſufficit † ꝙ ponat verba fa-
cti, ex quo ius illud reſultet, ſicut dicimus in poſſeſſiōe, vt l. ſti
pulatio iſta. §. hec quoqꝫ. de verb. oblig. Tertio quero, vos ha
betis hic, ꝙ Iuriſconſultus reddendo rationem ſui dicti, ſolū
l ponit minorē propoſitionē, ⁊ maiorem omittit. ¶ Quero, qd
in teſte qui reddēdo rationē ſui dicti omittit maiorē propoſi
tionem, ⁊ ponit minorem, an concludat? pono in terminis. In-
15 terrogatur teſtis, † ſi Titius eſt diues, vel ſi eſt ſanus mente,
vel ſi eſt bone cōditionis. Reſpon. ꝙ ſic. Interrogatus de cau-
m ſa ſciētie, reſpō. q2 ſum ſuus vicinus, ᵐ vel cōſanguineus ſuus.
Dico, ꝙ iſta rō concludit, hic enim ponit minorē, ⁊ omittit ma-
iorē tāquam per ſe notam, ⁊ a iure probatā. Caſus eſt hic, ⁊ in
multis partib9 iuris, vbi Iuriſconſult9 ſimile facit. ſorma er-
go rōnē teſtis ſic, Vicini ⁊ conſanguinei ſciunt facta vicinorū ⁊
coniunctorum, ⁊ hoc iure ꝑſumitur. Vnde iſta maior eſt per ſe
nota. De conſanguineis probaṫ in l. octaui. ſ. vnde cogn. C. de
in integ. reſtitu. l. de tutela. De vicinis ꝓbatur in l. ſi ita. in fin.
de fundo inſtru. ⁊ ſ. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. l. filiū. ⁊ ex-
tra de ꝑſum. c. quoſdam. ⁊ c. ſeq. ⁊ de purg. cano. c. cū dilectus. de
picolo. ſed ego teſtis ſum vicinus, vel cōſanguine9, ergo ⁊c. Con-
tra hanc deciſionem opponitur fortiter. Dictū teſtis dꝫ ꝯclu
n dere neceſſario, ⁿ al's non probat. l. nō hoc. C. vnde cog. ⁊ extra
de proba. c. in preſentia. ſed hic non ꝓbat de neceſſitate, q2 poſ
ſet eſſe vicinus, vel cōſanguineus, ⁊ tamē ignorare, ergo, ⁊c. Re
16 ſpon. Dictū teſtis † debet ꝯcludere neceſſario vel ꝑſumptiue,
* ex ꝑſumptione iuris, talis quo ad cōdēnationem ſufficiat. hoc
apparet in probando dolo, vbi dolus nō poteſt probari neceſſa
rio, vt in l. dolum. C. de dolo. ſed ꝙ vicinus ⁊ conſanguine9 ſciat,
eſt ꝑſumptio iuris talis que ad condemnationem ſufficit, vt di
17 ctis legibus, ergo, ⁊c. ¶ Itē opp. ratio † teſtis dꝫ ꝯcludere per
aliquem ſenſum corporeū, vt per viſum, vel tactum, ⁊ ſimilia. l.
teſtium. C. de teſtib. ⁊ ſ. de teſta. l. qui teſtamēto. in fi. cōiūcta l.
in prin. ſ. de his que in teſta. delen. per Inn. in c. cum cauſam ex
o tra de teſtib. Sed iſta ratio, q2 ſum vicinus ᵒ vel cōſanguineus
nō cōcludit ꝑ aliquē ſenſum corporeū, ergo nō eſt bona rō. Re.
ꝙ dictuꝫ teſtis debet ꝯcludere per aliquem ſenſum corporeū,
concedo. ſed cum dicitur hic, nō reddiṫ ratio per aliquē ſenſum
corporeū, iſtam nego. licet enim in ratione iſta nō exprimatur
ſenſus corporeus, tamen exprimitur id, per qd̄ ad ſenſum cor-
p poreum iuris ꝑſumptione ᵖ deueniṫ: q2 eſt ꝑſumptio iuris ꝙ
q ⁊ conſanguineus ſciat conditionē vicinorū, ⁊ coniunctorum, q2
aſſiduam conuerſationem habent, ⁊ ſic vidēt actus eorum, vnde
deueniṫ ad ſenſum corporeū. hoc ꝓbāt iura ⁊ capitula ſ. alleg.
Sꝫ ſi teſtis diceret ſe vidiſſe aliquē dominū talis fundi, iſtud
dnīū non poteſt videri, q2 eſt quid iuris, nec aliquo ſenſu cor-
poreo percipiṫ, ſed ꝑcipiṫ iudicio intellectus. nec ius ex iſtis
verbis aliquid ꝑſumit ꝑ qd̄ ad actū corporeum reducat, merito
to ergo non probat. ita loquunṫ verba Inno. in d. c. cū cauſam.
¶ Quero, dicitur hic, omnes enim contractus cōplectitur ⁊c.
18 ſub hoc titu. complectatur fideiuſſor? videtur ꝙ non, ſ q2 titu-
lus de fideiuſſo. nō eſt ſub hoc titulo, ſꝫ eſt in alia parte Dig.
ſcꝫ in vij. parte l. ij. §. ſeptim9 autem. C. de vete. iure enucle. In
cōtrarium videtur iſta litera, que dicit omnes contractus, ⁊c.

Sol.Dico,ꝙ verbum,credendi, cōplectiṫ obligationeʒ fideiuſ
ſoris,vt hic dum dicit,omnes contractus,ſed ſub hoc tit. p̄tor
non poſuit:nec enim dicit tex.ꝙ pretor poſuerit omnes cōtra
ctus ſub hoc tit.ſed ꝙ poſuit quoſdam,licet omnes comprehē
dat:ſic etiam non poſuit ſub hoc tit.materiam de verb.oblig.li
cet ſub hoc vocabulo,credēdi,comprehēdatur,vt ī.l.xxi.§.fin.
Quidā tamen dicunt,vt Gul.de Cug. ꝙ de cōtractu fideiuſſo
ris poſuit ī.tit.mandati.quod non placet.Nam tit.mandati.
loquitur de obligatione,q̄ oritur inter fideiuſſoreʒ,⁊ eū ꝓ quo
fideiuſſit.queſtio noſtra loquitur de obligatione q̄ oriṫ inter
fideiuſſorē,⁊ creditorē,an aūt fideiuſſor dicaṫ debitor,ī.dicam.
19 **Veniamus** ad tertiā partē.ibi,nā vt,⁊c.†hic ha-
betis locum ab authoritate:q2 Juriſ
conſultus probat dicta ſua per authoritatem Celſi. Sed con-
20 tra hoc facit,†quia authoritas doctoris,licet ſit probabilis,
nō eſt neceſſaria.l.j.C.de profeſſorib.qui in vrbe Conſtantipol.
lib.xij.no.C.de legib l.j.⁊ ff.de legib.l.ſi de interpretatione.So
lu.illa iura loquuntur de doctore ſimplici, ſed Celſus de quo
hic loquitur,erat Doctor,⁊ Juriſconſultus,qui habebat pote
ſtatem condendi legem.vnde ⁊ eius interpretatio cuʒ ſit neceſ
ſaria,ſicut interpretatio principis. Inſti.de iure natura.§.re-
r ſponſa.ideo merito potuit allegari. Pro cuius [r] declaratione
21 †debes ſcire,ꝙ quedā ſunt ſcripta,ſeu authoritates appro-
bate ab Imperatore,vel ſummo Pontifice,⁊ iſte probant, et
cōcludūt neceſſario,vt hic,⁊ l.leges.la j.C.de legi.⁊ iſta ſcripta
approbata ponūṫ xvj.diſt.per totū.⁊ etiam xx.di. per totum.
Quedam ſunt ſcripta per ſummū Pontificē, vel Principem,
nec approbata nec reprobata,⁊ iſta ſunt duplicis generis.q̄dā
22 ſunt ſcripture†enuntiātiue,alias recitatiue,vt libri hiſtoria-
les,chronica,⁊ ſimilia,⁊ iſtis ſi a noſtris antiquis creditū vide
mus,⁊ nos ēt debem⁹ credere,ſicut aliis antiq̄s ſcriptis,et ex
tra de p̄ba.c.cū cām.⁊ ibi ꝑ gl.⁊ facit ī.de proba.l.cenſus.⁊ ibi
nota.Quedam ſunt ſcripture,que precedunt diſponēdo,⁊ de-
terminando,non enūtiando.⁊ in his aduertenduʒ quid ſeruāt
ſtudia.Quedā enim ſcripture tanquā authētice in ſtudiis re-
23 putanṫ,vt dicta Ariſtotelis ⁊ Hippocratis,⁊ ſimilium,†q̄ tā-
quam ſcripture authētice ſtudiis ſeruantur,⁊ iſtis eſt ſtandū,
vt l.ſeptimo.ff.de ſta.ho.⁊ ī.de ſolu.l.pater.Quedam ſunt ſcri
* pture,*que a ſtudiis non approbantur,niſi probentur per ra-
tionē,⁊ iſte dicūtur magiſtrales probationes,nō tū̄ neceſſarie,
vt d.l.j.C.de legib.⁊ l.ſi interpretatione.ff.de legi.Iſtis q̄dē nō
eſt ſtandū,ſi contrarium videretur,⁊ niſi quatenus neceſſario cōclu-
24 derent.¶ Iuxta predicta quero,vtrū† teſtis poſſit reddere
s rationem dicti ſui per locū ab authoritate.[s] Reſpon.breuiter.
Quedā eſt authoritas generalis, ⁊ publica,⁊ in iſtis nūquam
poteſt reddere rationē dicti ſui,ita ꝙ probet ꝑ locū ab autho-
ritate.Si enim teſtis diceret Chriſtū natū eſſe ſub Octauiano
Auguſto,interrogatus q̄uo ſcit,reſpondet,q2 hoc dicit in ſan-
cto Euangelio,dictū teſtis non probat bene,tamen eſt verum,
ꝙ Euāgeliū hoc probat,⁊ ex Euangelio probatur,non autem
25 hoc probatur,q2 teſtis dixit.Iſtis enim†ſcripturis publicis,
⁊ communibus,⁊ approbatis,non eſt adhibēda fides,niſi qua-
tenus ipſa ſcriptura oſtendatur.l.j.C.de man.prin.⁊ in authē.
de col.§.eos.el j.Et idē dico ſi eēt authoritas publica,nō cōmu
26 nis,puta publicū inſtrumentū.Si enim teſtis dicit†Titiū mu
tuaſſe Seio centū,interrogatus q̄uo ſcit,reſpōdet,q2 vidi pu-
blicū inſtrumētū,in quo hoc continebatur.Certe hoc nō pro-
bat,niſi oſtendaṫ publicū inſtrumentū,vt in authen.ſi quis in
aliquo documento.C.de eden.vel niſi oſtendatur tm̄ ꝙ perin-
de habeatur,ac ſi publicū inſtrumētum oſtenderet,vt puta:q2
27 † p̄batur inſtrumentū deperditū,⁊ eius tenor probatur ꝑ vi-
t ros bonos,idoneos,[t] ⁊ peritos,vt extra de priuileg.c.cū oliʒ.
el j.Facit q̄d no.C.de fide inſtru.l.ſicut.⁊ l.ſi.⁊ tūc teſtis ille nō
probat factū q̄d cōtinetur in inſtrumento,ſed p̄bat inſtrumen
28 tū,⁊ inſtrumentū probat factū.†Quedā eſt authoritas p̄ua-
v ta,⁊ iſta q̄nq3 eſt priuata authoritas ipſius [v] teſtis teſtificātis,
⁊ tūc probat dictum ſuū ꝑ locū ab authoritate.Exemplum.Te
ſtis interrogatus,ſi Sempronius fecit tale inſtrumentū,tali
menſe,tali anno,tali die:dicit ꝙ ſic.Interrogatus q̄uo ſcit,re-
ſpondit,q2 vidit ſcripturam manu eius factā,⁊ propter illam
x ſcripturām de hoc recordatur,tunc optime probat.[x] l.iubem⁹.
C.de teſta.⁊ l.ſi quis ex ſignatoribus.ī.queād.teſt.ape. Que-
dā eſt authoritas priuata,nō ipſius teſtis ſed alterius,vt pu-
ta,interrogatus teſtis q̄uo ſcit,reſpondet ꝙ audiuit a tali an
29 tiquo,q erat hō magne authoritatis,⁊ ſimilia,Certe †hoc regu
y lariter nō p̄bat,niſi in caſu.[y] l.ſi arbiter.ī.de p̄ba.l.ij.§.idē La
beo.el ij.ī.de aq̄ua plu.arcen.⁊ extra de teſtib.cap.licet ⁊ c.quo
ties.eod.tit.Procedo vlterius:Hic dicitur ꝙ credendi appel
latio ſit generalis.Contra C.ſi aduer.cred.l.j.Sol.lʒ credendi
appellatio ſit generalis,tamen ibi accipitur pro ſpecie quadā
crediti,ſcilicet pro mutuo,nec eſt abſonū ꝙ genus ponatur ꝓ
ſpecie.¶ Ultimo opp.⁊ videtur ꝙ ſub hoc tit.non comprehen
daturꝰ titulus de pigno.q2 illa eſt pars per ſe ab iſta,vt p̄batur
ex diuiſione quam fecit Imperator in l.ij.C.de veter.iure enu.
Sol.exponit gl.ſuper ver.de pignore.id eſt,de pigno.actio.
z **Veniamus** Ad quartā partē,[z] hic dicitur ꝙ ver-
bū credēdi,diciṫ a credendo ſeu cōfidē
30 do in alium,ſeu de alio.†Quero,vtrum ille cui debetur ex de
licto,vel legato,dicaṫ creditor,hic dt text.ꝙ nō.Nā ego cui tu
ſubtraxiſti aliquid,non habeo finem de te,imo contra volunta-
tem meam feciſti.Idem ſi bona mea deduxiſti,⁊ idem ſi ex le-
gato mihi teneris ad aliquid,q2 non poſſuʒ d ci creditor, quia
non credidi nec cōfidi de te.In contrariū eſt tex.in l.ſi cui.⁊ l.credi-
tores.⁊ ibi gl.ī.de verb.ſig.in l.ſi is cui.ī.de actio.⁊ oblig.Di-
cebat Iac.but.ꝙ inſpecto cōi vſu loquēdi,ſm queʒ creditor di
citur reſpectiue ad eum,qui eſt debitor.hic pōt dici creditor,vt
a l.contraria.ſed inſpecta alluſione[a] ſeu ſignificatione vocabuli
31 non dicitur creditor,vt hic.Tu dicas†q̄n tractamus de ſignifi
b catione vocabuli,ſtamus alluſioni,ſeu ſignificationi vocabuli,[b]
niſi diffinitio,ſeu authoritas ſit in contrarium vt videbitis in
fra l.proxi.§.appellata.Sed in propoſito nos habemus,ꝙ v̄-
bum credere,ſeu res credita dicitur a credendo,ſeu confiden-
do,⁊ de hoc nō habemus authoritatem in contrarium:⁊ ideo dico ꝙ
licet tenearis mihi ad rem ſubtractā,vel legatam, illa res non
poteſt dici credita,q2 repugnat alluſio vocabuli,vt hic.¶ Nec
ob.l.ſi qui.⁊ l.creditores.q2 fateor ꝙ verbū creditor,ſumiṫ lar
gius reſpectiue ad debitorem pro omni eo cui aliquid debeṫ,ſʒ
verbum creditus,credita,creditū,ſtat in ſua ſignificatione.vt
hic,⁊ ideo verba legis,vel ſtatuti,ſunt diligenter inſpicienda,
ſi faciunt mētionem de creditore,vt in titulo,que in fraudē cre
ditorum,tūc comprehendit omnes,quibus aliquid debeṫ. Si
vero faciunt mentioneʒ de re credita,per iſtud verbū credita,
eſt neceſſe ꝙ ꝓcedat contractus,per quē fidē alterius ſequa-
c mur,al's nō diceret res credita,vt hic.Dicitur hic[c] in text.mox
32 †recepturi,quero vtrum ille,cui promittitur pecunia in dieʒ,
d vel ſub conditione,dicatur creditor.[d] Videtur ꝙ non,q2 non
eſt mox recepturus,vt litera hic dicit. In contrarium vide-
tur,d.l.creditores.de v̄.ſig.l.is cui.de actio.⁊ obli.So.dico ꝙ
e creditor eſt ille cui debeṫ in diem,licet non proprie,[e] d.l.credi-
tores.⁊ etiam creditor dr ille,cui debetur ſub conditione, licet
impropriiſſime.l.debitor.ī.de verb.ſign.Nam debitor eſt ille,a
quo inuito poteſt extorqueri,vt l.debitor.de ver.ſigni.⁊ q̄d ibi
no.⁊ l.fideiuſſor.§.fideiuſſor.de fideiuſ.Sed pendēte die vel cō
ditione,non poteſt ab eo,tanquam ab inuito extorqueri, ergo
nō eſt ꝓprie creditor,nec ille ꝓprie debitor,creditor tū eſt. Nō
ob.hec litera,q̄ dixit mox,q2 hec dictio,mox,ſignificat etiā lon
33 gū tempus,vt in gl.⁊ no.eam. Puto tamen†ꝙ dictio,mox,acci
f piatur pro confeſtim,niſi cauſa contrarietatis[f] vitande:vt hic,
⁊ C.vnde vi.l.momentarie.⁊ hoc facit ad queſtionem quā po-
nit Dy.in l.fructus.ī.ſol.mat.⁊ Cy.hic,vel poteſt exponi hec di
ctio,mox,vt determinet verbum credere, non verbū receptu-
g ri,⁊ hoc ſatis plʒ.¶ Quero [g] vtrū † fideiuſſor dicaṫ debitor:
34 Videtur ꝙ non.l.ſpadonem.§.ſi ciuitatis.de excu.tut.⁊ arg.l.
furti.§.ſi quis alieno.ff.de his qui no.infa.Facit,q2 ſub hoc ti-
tulo nō comprehenditur de fideiuſſ. Sed in contrarium determinat
Gul.de Cug.C.de fideiuſ.l.blanditus.⁊ l.ſi res.in fi.ī.ad Tre-
h bel.Ego[h] do pro hoc tex.in l.magis.ī.de ſolut.Non ob.l.ſpado
nē.§.ſi ciuitatis.q2 fateor ꝙ fideiuſſor non eſt tutor,debitor tū
* eſt.(An ſit debitor,necne,q2 poterit petere dum voluerit ipʒ
collectiʒare ꝓ ſolido ⁊ libra,q̄d deducatur de bonis ſuis illud
* q̄d dʒ,iuxta l.ea demū.C.ad Treb.)¶ Sequiṫ vltima particu
35 la ibi,rei quoq3 verbū.dicitur hic,ꝙ† rei v̄bū eſt generale. Cō
tra de l.ſi in rē.in prin.de rei ven.dt gl.ibi quo ad actiōes in rē.
hic quo ad actiones perſonales.q̄d nō placet, q2 in actionibus
perſonalibus eſt idē,q̄d ibi dr in actione reali.l.in actione.ī.de
fur.Unde gl.ſoluit alr,ꝙ hoc v̄bū rei,ibi accipiṫ ſtricte quan
tum ad formationē libelli,q2 certa ⁊ limitata res , ſeu ſpecies,
dʒ exprimi in libello,⁊ iſta placet, q̄dā tū gl.q̄ eſt ī.de v̄b. ſig.l.
rei.la ij.vr̄ ꝑmittere ꝙ res in libello idefinite ponaṫ.q̄d an ſit ve
rū,⁊ q̄lr ꝓcedat,diximꝰ i l.j.in p̄n.ff.de edē.vbi eſt hec materia.

ADDITIONES.

a POMA.¶ A Pretore.Quibus de cauſis aliquid permittaṫ,vi
de Bal.in rub.C.de ſerui.fugit.

b ¶ Generalis.Adde ꝙ quandoq3 videmus contrarium ſeruari, q2
nigrum eſt generalius rubro,vt patet in auth.vt eccle.Roma.
colla.ij.⁊ in auṫ.nullum cre.agri.in gl.in ver.in omnes.coll.iiij.
Intantum ſm Alex.ꝙ glo.notat.in auth.de inceſt.nupt.in p̄n
cip.in verbo,illicitas.dicit ꝙ nigrum generaliter loquens, non
reſtringitur per rubricam ſpecialiter loquentem. Unde illa
authentica.de inceſtis nupt.que loquitur in nigro de illicitis,

non reſtringitur ad inceſtas nup. de quibus tantum loquitur rub. ꝙ dicit notandū ad ſtatuta. Subdit etiā ſi vba poſita in nigro eſſent dubia, debere declarari, ⁊ intelligi ſm rub. ſm gl. no. in l. j. in verbo, retractare. C. ne liceat ter prouoca. quaȝ ibi no. Bal. Tu tamen vide gl. in d. verbo, illicitas. ⁊ ibi Ang. ⁊ dn̄ ipſe Alexan. dicit, ꝙ cū rubrū eſt generalius nigro, nō reſtringitur per nigrum, ſed ſtatur rubro etiam ad deciſionem cauſarum. qn̄ rubr. habet oratione perfectā, ⁊ deciſiuā, allegando Jo. de imo. in ru. ſ. de verb. obl. ⁊ Pau. de ca. cōſi. cccxxxiiij. inci. pſens caſus modicam ⁊c. Adde, ⁊ tu Bal. conſi. cccxvj. j. li. in ci. an ſtatutū, vbi conſuluit, qd ſtante ſtatu. rub. ꝙ aſcendentes per lineam femininā non ſuccedāt, extantibus agnatis, licet in nigro nulla de deſcendentibus fieret mētio, deſcēdētes excludi tamen debere, cū rub. eſſet clara, quam dicit pro tex. habendam, ⁊ conſi. cccxxvj. iiij. lib. dicit, ꝙ proemia ſtatutorum, habēt vim ſtatuti, allegat in arg. ſ. de here. inſti. l. ſi.

c ¶ Rubrice. Adde gl. in l. iij. in fine. C. ſi ex fal. inſtru. ⁊ glo. in l. j. C. de pfeſ. qui in vrbe Conſtan. lib. xij. ⁊ glo. in l. nō idcirco. ſ. de iudi. ⁊ gl. de peni. diſtin. j. ca. hec aūt verba. ⁊ gl. in verboꝝ, ī oēs. in aut. nullū credē. agrico. ⁊ gl. optime in rubri. ſ. ſi quis teſta. liber eē iuſſus fuerit. ⁊ an rubrice poſſint allegari, vid late Jo. de imo. in rub. ſ. de verb. obl. Ro. in l. ſtipulationes nō diuidun tur. e. ti. Archi. ⁊ Abb. in proemio ad cōmentū Decreti glo. in proemio Sexti, in ver. titulus. Spe. ⁊ Jo. an. in tit. de diſp. §. fin. in ſi. ⁊ poſui in proxi. addi. cui adde Bal. etiā ꝯſi. ccxx. li. iij.

d POMA. ¶ Rei. Vide Barb. c. ij. de cōſti. vide qd p h dicat ideȝ Barb. conſi. xviij. alias xxvj. incip. ſcripſi ſapientiſſimus. vo. ij. ¶ Adde aliqua notabiliter dicta per Guil. de Cu. Bal. ⁊ Ange. ſ. de ſta. homi. l. j. vbi querunt, an in diſpoſitione vel conceſſione rerum, veniant nomina debitorū, ⁊ homines, ⁊ de ſignificato huius dictionis rei, vide Archi. xl. di. c. ſi ante. Et an alid ſit in diſpoſitione facta ſub nomine bonorum, quam ſub nomine rerū, vide l. ſi. cū gl. ſ. de vſufr. leg. quā Bar. ibi reputat ſingularem. Tu adde appe. rei, quid veniat Bald. conſi. ccccxj. iij. lib. Et an appellatione omnium bonorum, ⁊ iurium datoruȝ in dotem per mulierem marito, veniat ius patronatus, per eūdē Bal. conſi. j. v. lib. Et ſi quis legat vſumfructuȝ bonorū ſuorū, intelligatur legare vſumfructum nominū, ⁊ pecunias debentium ſm Bal. conſi. cij. j. li. qui allegat tex. no. in l. j. C. de vſufru.

e ¶ Extra. Adde Bar. idem docentem in l. ſi duo. §. idem Julianus. ſ. de iureiur. Spe. ⁊ Jo. and. in tit de teſte. §. j. ver. item ꝙ depoſuit. ⁊ facit ſ3 Pau. de caſt. hic in addi. ꝙ quādo digreſſio non eſt omnino impertinens, admittitur, vt eſt tex. cum gloſ. in l. iam dubitari. ſ. de here. inſti. incipit glo. non abs re. Tu adde vltra ea que habentur per Alex. in conſilijs ſuis ꝙ Bal. conſil. cxxiij. incipien. Factum ſic proponitur. ij. lib. dicit, ꝙ ſi articuli non ſunt perfecte compoſiti, teſtis tamen plene dicit, de his q̄ ad cauſam faciunt, valet teſtimonium, qr debēt teſtes dicere p vtraqȝ parte, que nouerint. aut. ſed iudex. C. de epiſ. ⁊ cler. alle. Spe. in ti. de teſte. §. j. adducit etiā ꝙ non refert, an teſtis dicat veritatem a ſe, an vero interrogatus. l. ſi duobus. §. j. de codi. ⁊ teſtes ſuper omnibus, que ad cauſam faciunt, videntur inducti. C. de agri. ⁊ cenſi. l. cum ſcimus. nec dando articulos, videtur qs renunciare ſi teſtes proferant ſuper generalitate cauſe. all. no. per Inn in c. paſtoralis. de excep. nec interrogare teſteȝ extra capitulū eſt prohibitū, cum non ſit contra ius, vt ſ. ꝙ met. cauſa. l. ſi. ⁊ ſ. de condi. inde. l. eleganter. §. pe. ⁊ de interdi. ⁊ releg. l. relegatorū. §. ad tempus. Latius aliquantulū ibi vide, ⁊ inquantū Alex. refert Pau. de ca. ad q. ꝙ verba ſtatutorū, debeāt intelligi plane, ⁊c. adde eundeȝ Alex. cōſ. cxxxvj. ij. lib. ⁊ ꝙ voluit Bal. conſi. xij. iiij. lib.

f POMA. ¶ Et hoc induco. Vide Alexand. conſi. xlv. vo. ij. ⁊ Feli. in c. cū cauſam. ver. fallit primo, de teſtib. ⁊ in ca. perſonas. de teſtibus. cum ſeq. Et no. ꝙ in dubio, interrogatoria ſunt p iudicem admittenda, alioquin iudices facerent litem ſuam, vt ſignāter voluit Hoſt. ⁊ Jmo. in c. per tuas. de teſti. Porꝰ eñ debent mille cōuenientia admitti, quā vnum conueniens reijci. Et no. ꝙ ſi teſtis interrogaretur a iudice, non dato termino parti ad producendū interrogatoria, vȝ eius dictū, ſm Bald. ⁊ communiter doc. in d. c. per tuas, quāuis cōtrarium in hoc tenuerit Archi. in c. preſentiū. §. preterea. de teſti. lib. vj. quem allegat Practi. Pauien. In forma iuramenti teſtium. Et no. ꝙ interrogatoria nō ſunt de actis, niſi expreſſe per iudicē cōmittatur. Bal. in l gn̄aliter. C. de reb. credi. Et intellige, ꝙ dictū teſtis, de quo ſupra probet, dūmodo nō ſint omiſſa neceſſaria, de quibus in gl. in d. c. preſentium. ⁊ Jo. de Jmo. ibi.

g ¶ Dicit ſic. Adde Spe. in tit de notorio criminie. §. ſi. vſi. ſi teſtes producantur. ⁊ in tit. de teſte. § iam de interrogatoriis. vſ. itē ſuper tertio genere, cum duobus verſi. ſeq. ⁊ ibi Bal. in addi. Bar. in l. ſtipulatio iſta. §. hec quoqȝ. ſ. de verb. obl. ⁊ cōiter doc. ibi trāſeūt cū Bar. excepto Sal. ⁊ Ro. vt refert Alex. [...] adde, ꝙ Bal. cōſi. ccxcv. iiij. li. inci. Super primo pūcto [...] teſtis habēs ſciētiā iuris, ⁊ facti, pbat ea que ſunt iuris, et ideo ſi teſtis dicat, ꝙ vidit primo patrē, deinde filiū poſſidere, pbabit qd poſſederit tanquā rem hereditariam, ſecundū ipſius. Et ꝙ teſtis deponens ſuper his que ſunt iuris, non probet, niſi rationem reddat, etiā nō interrogatus facti, corporeo ſenſui immediate perceptibilis, ⁊ voluit Bal. conſi. cliiij. lib. j. inci. Thema. Pau. de ca. conſi. clxxix.

h POMA. ¶ Mutuari. Adde ꝙ ſi teſtis dixerit, neſcio, an probet, vide Alex. cōſi. cxvj. vol. iiij. ⁊ conſi. lxxj. vo. iij. Et iſtud dictū Bar. cōfirmat ex eo, qd voluit Alb. l. ſi. §. pe. vbi p Alex. in apoſtil. ſ. ad Velle. ⁊ voluit idē Alb. l. iij. C. de hereticis. Alexan. in l. ſciendum. de verb. obli.

i POMA. ¶ Reſpondeo. Vide Are. conſi. xxxviij.

k POMA. ¶ Vel aliter. Facit qd voluit Alex. conſ. [...] idem in ſimili conſi. xlv. vol. ij. vbi loquit in teſte deponēte ſuper cōſuetudine, vt non probet, ſi interrogatur quid [...] ⁊ neſciat reſpondere, ⁊ conſi. xxviij. vol. v. vbi dt, [...] chrum exemplum, ꝙ teſtis deponens ſuper aliquo [...] cto non habet notitiam, non probat.

l POMA. ¶ Quero qd. Vide Alex. cōſi. lxxj. in i. vol. [...] vol. ij. ⁊ conſi. lxxxiij. alias clxxxviij in ij. vol. ⁊ cōſ. vij. vo [...] cōſi. xix. alias xxix. Alex. l. Titius. ſ. de lib. ⁊ poſth. ⁊ cōſi. [...] vo. ⁊ cōſi. ccxv. ij. vol. Et no. ꝙ dictū teſtis deponētis, ſcio, [...] cinus, nō pbaret niſi pbet ipm eſſe viciuū p duos teſtes, [...] eſſent duo teſtes q ſe adīuicē referrent p vicinos. Ita Bal. c. j. §. ſi inſtrumentū. de no. feu. Feli. in c. pp̄oſuiſti. de pbat. in c. cū cauſam. verſi. declara. de teſti. in verſi. ſecundo no. Lepo. [...] xxxij. in cōſil. lviij. ⁊ Alex. cōſi. lj. vol. j. ⁊ liij. e. vo. Et pro dicto illo Bal. bene facit ꝙ ponit Alex. ꝯſi. ſuo lxiiij. vo j. ⁊ Bal. [...] pn. de teſti. ⁊ in ſimi. Aret. cōſi. xxxij. ⁊ ad hec vide aliqd p Alex. l. Titiꝰ. §. Lucius. ſ. de li. ⁊ poſth. ⁊ in l. is pōt. ver. [...]
¶ Vicinus. Adde poſt multa, qd Alex. trāſit cū opi. [...] cōiter accedūt, ſeu a iure preſumuntur, probātur per vicinos, ⁊ cōſanguineos, dicētes, ſcio qr vicinus. alias ſecus. Et [...] opi. tȝ eius cōſi. lxxx. ij. li. de quo etiā vide p eū [...] Et ad pdicta vide Bal. cōſi. cxxix. iij. li. inci. Preſuppoſito [...] Papie. vbi videt tenere, ꝙ ſi quis inducat laboratores ad [...] dendum aliqd nemus, qd ſi nō ſit ſuuȝ, ⁊ laboratores [...] ꝙ poſſint accuſari de turbata poſſeſſione. Allegat Bal. [...] quā ſciētes facta vicini, qd dictū eſt ponderandū. [...] dicit teſtē nō probare, ſi dicat ſe ita opinari, adde ꝙ ſi teſtis [...] cat, videre meo ſic eſt. ⁊ ſubiungat ſcientiam viſus, probat [...] tenus vba teſtis patiunt, qr rō magis quā dictū attendit [...] Bal. conſi. cxcv. iiij. lib. inquantū tangit de dicto Bal. in c. ſi. de iur. calū. adde notabiliter eundem Bal. cōſi. clxxxj. j. lib. incip. itē ꝙ Titius vbi dicit, ꝙ ſi capitulatum eſt, quod iam a decem annis Titius deceſſit. ⁊ teſtes ſuper hoc inducti dixerūt vera eſſe cōtenta in c. interrogati de ſcientia, dicant, qr fuerūt preſentes, ⁊ morti, ⁊ ſepulture, ⁊ alter eorum ſubdat, qd habet filium natum eo anno, quo is deceſſit, licet de tempore nihil dicant, [...] illud probant, qr cum dixerunt vera eſſe contenta in ca. neceſſario includūt tempus, ⁊ dū ſubditur, ꝙ natus eſt filius, illo [...] detur repetitum, latius aliquantulum. ibi vide. Et inquantum Alex. tangit, an pſentia teſtis preſupponat ſciētiā, adde Bal. notabiliter conſi. ccccxj. incipiente. Quidam nomine [...] vbi limitationem habebis ad Bar. in l. j. de autho. tut. ⁊ ibi [...] nit, an teſtis pbet, qui apodiſſe ſe ſubſcripſit hoc modo, ego [...] ſupraſcriptis interfui, ⁊ ad pdicta me ſubſcripſi. deinde [...] minatus dicat, ꝙ dictam apodiſſam nō vidit ſcribi, ſed tantum audiuit ꝙ debitor cōfitebatur eſſe ſcriptā manu ſua, dicat [...] non vidit numerare denarios, cum apodiſſa contineret [...] tū, ibiqȝ declaret, qr dicit interfui an includat ſciētiā, [...] Alex. tangit de occiſo a pluribꝰ, ⁊ neſcitur quis ſcit, an [...] teneātur, adde deciſionem Spec. in ti. de homi. verſi. [...] ꝙ quatuor, quam deciſionem ſequitur Bal. conſ. lxx [...] inquantū tangit, an authoritates probent, adde Feli. [...] plene, extra de reſcriptis. per An. conſi. clxxxv. [...] ſi. cxxxvj. ⁊ cccxxvj. ⁊ inquātū allegat Cal. conſi. [...] ſaice ſtari debeat quo ad iudeos in ſucceſſiōe ab inteſtato, [...] tenus diſcrepat a lege ciuili, adde Barba. conſi. [...] ponit an Judea poſſit eſſe tutrix filiorum, ⁊ inquantum [...] xander tangit an ſcripture in marmoribus ſculpte probent, [...] de Bal. conſilio ccclv. incipiente, an patronatus eccleſie, [...] to libro.

n POMA. ¶ Neceſſario. Quomodo intelligatur illud qd [...] dictum teſtis debet cōludere neceſſario, ⁊ per aliquem ſenſum corporeum. adde Ro. conſi. xcj. Fely. c. qr veriſimile. [...] preſum. ⁊ plene c. literis. p totū. e. ti. ⁊ in c. cauſam. de preſum.

Cepo.conſi.xxxij.Barb.conſi.xj.alias xx.in j.vol.in conſi.xij.ij.volu.⁊ Aret.conſi.lxxiij.

o P.PAV.P. ¶ Quia ſum vicinus. Uide Bald in c.j.§.ſi tres,de pace tenen.vide late Feli.in c.literas.extra de pſump.⁊ habet locum iſta ratio,etiam in his que directo non percipiunt ſenſu corporeo,ſed iudicio intellectus.vide no.Are.in l.nullū.de acquirenda hereditate.

p P.PAV.P. ¶ Juris preſumptione. Et ſic ſatis eſt qd dictū teſtis concludat preſumptionem. Uide Alex.conſi.liij. in j.vol. incip. in cauſa,⁊ lite. Et intellige de preſumptione approbata a iure. Uide Alex.in l.non hoc.C.unde leg.notant.⁊ Mod. ibidem in materia.

q POMA. ¶ Eſt preſumptio. Adde,⁊ intellige ꝙ iſta ꝓbatio pſumptiua,probat:quando ſumus in probando ea que in genere ſciri poſſunt,vt ſ.de exemplis.Bar. Sed quando tractatur de ꝓbādo al qd qd in genere ſciri nō pōt talis probatio nō ſufficit,ſm Bal.in l.cōuēticulā C.de epīs ⁊ cle.⁊ idem ſentit,in l.j.C.de ſer.fugi.⁊ in l.data opera.C.qui accu.non poſ.⁊ in l.teſtium.C.de teſt.refert,⁊ ſequitur Alex.de Jmo.in conſi.l.in v.vol. Uide Alex.conſi.j.in v.vol. Panor.cōſ.xix.j.col.ij.vo.Fel.in ca.in preſentia.verſicu.tertio limita.de ꝓbatio. Et Alexā.pulchre conſi.lxxi.vol.j.⁊ cxlj eo.vol. Aret.conſi.lxxiij.in fi.et Feli.in c.cām.de pſcrip. Alex.pulchre cōſi.lxxx.vol.ij.⁊ lxxxvj.col.fi.e.vo.⁊ lxxxij.vo.ij.⁊ ↄſ.v.vo.v.vbi limitat,⁊ vide oīno Jaſ.

r POMA. ¶ Procuius. Uide per Feli.in c.j.de cōſti.⁊ in c.ne innitaris.e.ti.⁊ in c.ij.ver.leges.de reſcr.⁊ in c.cū cauſam.de ꝓb.Barb.ↄſ.iij.i ij.vo.⁊ Prepoſi.in ꝑe. Decre.⁊ aliqd ꝑ Nico.de Lyra Mattheij.in gl.in ꝟ. Judas,⁊ in replic.q̄ incipit,⁊ q.ij. De iſta materia q libri,⁊ q̄ authoritates ſint allegabiles,⁊ approbate,ad deciſionē cārū,vide Fel.i c.ij.j vlt.char.extra,de reſcr.vbi ēt ponit de libro decre. Itē an,⁊ qn̄o dicta ſanctorū patrū,ſint allegabilia ad deciſionē cārū,vide Feli.in c.ne innitaris.extra de cōſt.vbi ēt Deci. Itē ꝙ regula diui Benedicti poſſit allegari pro lege,vide Jo.de Ana.conſi.lxij. Item qn̄o ſacre ſcripture ſint allegabiles,vide Barb.in c.j.de offi.deleg.

✱ CLAV. ¶ Scripture. De libro Decretorū.vide ꝑ Pan.in ca.ij.de reſcri.⁊ ibi ponit Feli.de pluribus ſcripturis,⁊ ibi quam authoritatem habeant.

s ¶ Ab authoritate. Adde Ange.conſi.cclxxxv.

POMA. ¶ Idoneos. Uide late Alex.conſi.cxcvj.in ij.vol.Feli.in c.ſicut.de rei vend.

v ¶ Ipſi⁹. Uide Bal.⁊ Pau.de caſt.Sali.⁊ Alex.in l.iubem⁹.C.de teſt. Pau.de ca.conſ.ccv.alias vij.

x P.PAV.P. ¶ Optime probat. Pro declaratione hu⁹ dicti,vide Pau.conſi.ccvij.Jaſ.⁊ Mod.in l.iubemus.C.de teſta.in ij.not.Feli.in c.cum cauſam.ad fi.extra de preſcrip.

y POMA. ¶ Probat. Adde an teſtis,q refert ſe ad ſcripturam priuatam,probet per Pau.de ca.conſi.xxvij. Alex.cōſi.lvj.in ij.vol.⁊ conſi.cxxxij.in v.volu.

z ¶ In caſu. Adde gl.⁊ doc.in l.teſtium.in ver.pſto.C.de teſtib.Arc.xxij.q.v.hoc videt.Bal.in l.cōuenticulā,de epi.⁊ cle.Spe.in tit.de teſte.§.j.verſi.qd ergo ſi iuro. Ant.de but.in c.taz literis.de teſti.Alex.tu Adde Bal.conſi.lxij.inci.videamus.ij.li.⁊ quādo teſtis refert ſe ad ſuam,vel alienā ſcripturā,vide Pau.de ca.conſi.ccvij. Adde ꝙ fallit in teſte deponente ſuper poſſeſſorio.ſm Rotam deciſi.cccclix.incipiente,not. ꝙ in poſſeſſorio ſufficit teſtimonium de auditu,non autem procederet in petitorio.tit.de teſt.

ꝫ ¶ Partem. Circa iſtam materiam vide Bar.conſi.clxix.incip.ſtatutū ciuitatis Tuderti,⁊ Roma.conſi.ccxxiij.⁊ vtrum ceſſionarius dicatur creditor,vide Ro.cōſi.cxlij.⁊ conſi.cij.alias ccij.in prin.⁊ nunquid creditor qui poteſt repelli ope exceptionis,appelletur creditor,taliter qd ſtatutum loquens in creditore verificetur in eo,vide Ro.conſi.cciij. Et an ille,a quo pōt vendicari dicatur debitor,vide Alex.conſi.clxix.in fi.in ij.vol.

a ¶ Alluſione. Adde vltra ea que hic habentur per Alex.Bar.cōſi.clxix.incipi.ſtatutum ciuitatis Tuderti,quo ſtatuto cauetur,ꝙ ſi qs fuerit citatus ad ſe excuſandum ab accuſatione,vel inquiſitione,⁊ cōpareat,ꝙ illa die,⁊ ſequenti,capi nō poſſit pro aliquo debito,contigit ꝙ quidam exbannitus pro quibuſdam debitis,⁊ cōdēnatus in pecunia comparuit,⁊ captus fuit ꝓ dicta condemnatione,querebatur,an potuerit capi,cū iſtud debitum eſſet ex delicto Bar.reſpondet.

b ¶ Uocabuli. Quando ſtādum ſit alluſioni vocabuli,vel ſignificationi,vide Alex.⁊ alios in l.j.de acqui.poſ.

c ¶ Dicitur. Adde an ille,cui debetur in diem,vel ſub conditione,dicatur creditor.vide ad declarationem Alex.conſ.ij.vo.iiij.Barb.conſi.xlviij.inj.vol.⁊ Are.conſi.cviij.an aūt ille,qui pōt aliquam exceptionem opponere,maxime compenſationem,dicat debitor.vide Alex.conſi.xij.in ij.vol.⁊ conſi.clxxviij.eo.vol.vbi ponit de illo qui poteſt opponere exceptionē nō numerate pecunie,⁊ conſi.lxiiij.iij.vol.vbi ponit,an ille qui eſt obligatus actione reali,dicatur debitor,vide pulchre Alex.cōſi.cvj.v.volu.vbi loquitur in ſtatuto faciente mentionem de creditore qui recipere debet.

d P.PAV.P. ¶ Dicatur creditor. Uide Fran.cōſ.clxxx.vide Ro.cōſi.clxiij.vbi ponit an in generali ſermone debitorū,comprehendantur debitores in diē,vel ſub cōditione. Uide in materia quā ponunt nouiſſimi in l.ſi ſtipulat⁹.§.cum ſtipulamur.de ꝟbo.obli.vbi Armelinus Forti⁹ refert illā opinionē Raphael.Cur.⁊ Ponto.de caſte.quam ponit Fran.Cur.de ſtatuto ponēte bona ad cridas,vt etiam habes ad ipſum ſtatutum,vbi habes ↄ Alex.conſi.cvj.in v.vol.Raphael Com.⁊ Chriſtopho.de Caſte.lꝫ eos nō alleget in d.conſi.ponit etiā ꝙ nō cōprehendit creditor cōditionalis in ſtatutis,⁊ idē Alex.ↄſi.lxv.eo.volu.

e ¶ Proprie. Adde ꝙ ſic ſe habet cōmunis opi.pro qua bn̄ facit gl.in l.ij.in verbo nuptias.in §.creditum.j.eo.Alex.in quātum querit poſt Jac.But.Bal.⁊ Sal.an ceſſionarius dicatur creditor,⁊ an ſtatutum loquēs de creditore,habeat locū in ceſſionario,adde Ro.conſi.cxlij.cōcludentem idē ꝙ pfati doc. Et an tutus exceptione compenſationis,dicat debitor,vide Alexan.conſi.xij.ij.lib.⁊ ad Bar.hic,adde tu eundem Alex.conſil.lxv.⁊ in conſi.cvj.in v.vol.

f ¶ Contrarietatis. Adde gl.in aut.de ince.nup.in prin.in verbo,imminere.gl.in c.qr propter.in verſi.mox.de electi.Bal.in l.Gallus.§.ille caſus.j.de lib.⁊ poſth.Jnn.in l.diuortio.in pnc.j.ſol.mat.alias remiſſiones vide per Alex.

g POMA. ¶ Quero. Idem tꝫ Aret.per illum tex.in l.ſi fideiuſſor.in primo no.⁊ ibi per Jaſ.in ij.no.j.de leg.j.vide Albe.in j.parte ſtatutorum,q.cxciiij.incip.queſtio pulchra. Alex.in l ſi creditores.C.de pac.Barb.conſi.xxxvij.in j.vol.

h ¶ Ego. Adde qd hec eſt cōis opi.ꝑ qua Alex.alle.l.ſi fideiuſſor.in prin.in verbo,debere.j.de leg.j.⁊ tex.in l.ſi ſeruū.§.nunc videamus.j.de verb.oblig.

LEX II.

1 ☞ Contrahentium mutuum animus qualis eſſe debet.
2 Contractus diuerſe ſpecies nō reſultant ex vno ⁊ eodem facto.
3 Mutuum eſt,ſi eadem pecunia mutuata reddatur.
4 Mutuum vel cōtractus innominatus an dicatur,quādo aliud debet reddi.⁊ nu.6.
6 Dominium quomodo dicatur transferri quādo aliud pro mutuo reddi debet.
7 Uenditor generis tenetur ad tranſlationem dominij nō ex natura contractus,ſed ex natura rei.

Mutuum damus. Juriſconſultus in l.precedenti expoſuit verba rubrice,verum qr edictū tractabat de mutuo,ideo hic incipit tractare de mutuo,⁊ h.d. Mutuū cōtrahitur cū ſpe recipiendi,nō id ꝙ datur,ſꝫ idem genus,⁊ conſiſtit in his,que conſtant pondere,numero vel menſura,⁊ debet in accipientem trāſferri dn̄iū.h.d. vſqꝫ ad §.credit. Et diuidit in tres partes principales. Primo ponit qs dꝫ eē animus contrahentiū mutuum,vel in contractu ex mutuo ex quo colligitur ad quid teneat recipiens. Secūdo ponit in quibus rebus conſiſtat mutuū. Tertio ponit ad qd teneatur mutuās. Secunda ibi,mutui datio. Tertia ibi,appellata. Et quālibet partem pſequar de per ſe. Prima pars diuidit in duas. Primo ponit vnū dictum negatiuū,⁊ illud probat. Secūdo ponit vnū dictū affirmatiuū,⁊ etiā illud probat. Secunda ibi,ſꝫ idē
1 genus. ¶ No.ex prin.quis dꝫ eſſe animus † contrahentiū mu-
2 tuum,vt dixi in ſummario. ¶ † Secundo not.ꝙ ex † vno,et eo-
a dem facto nō reſultāt diuerſe ᵃ ſpecies cōtractus,ꝙ apparet ex hac litera,dū dicit,alioquin aut commodatum erit,aut depoſitum,quaſi dicat,nō eſt mutuū,cū vnus,⁊ idem actus non pariat diuerſos cōtractus. Uenio ad cōtraria. ¶ Oppo.hic dicitur non eandem ſpeciem,⁊ ſic innuit ꝙ mutuū cōſiſtit in ſpecieb.ↄ.j.proxi.ver.Sol.ꝙ hic dicitur non eādē ſpeciem intelligi.i.non eandē rem ſiue non idem corpus earum rerum que cōſiſtunt in numero,pondere vel menſura. ¶ Secundo oppon.dicitur hic,alioquin aut cōmodatū erit,aut depoſitū. Contrarium videt ꝙ ſit contractus innominatus,vt l.naturalis.§.j.et l.ſi.tibi aree.j.de pſcrip.ver.Sol.dicit gl.ꝙ hoc eſt verū,ꝙ nō transfertur dominium,alias eſſet contractus innominatus,vt in contrarijs,hoc ſtatim latius declarabo. ¶ Uenio ad ꝟſ.ſed
b idem genus,⁊ quero,quid ſi illa eadem pecunia ᵇ que fuit nu-
3 merata,reddat,† an erit mutuū? Gl.i huius §.dicit ꝙ ſic. Sufficit enim ꝙ animus contrahentium fuerit ꝙ redderetur aliud,in eodem tamen genere. Hoc probatur expreſſe Inſtit.quibus mod.re contra.ob.in prin.⁊ in tantū hoc eſt veruꝫ ꝙ ſi ab initio mutuaui pecuniam,⁊ poſtea pro illa pecunia ſolueret mihi ſpe

ties quedā de mea volūtate,nihilominus fuiſſet mutuū,argu.
C.de reſcind.vend.l.ꝓtij cauſa.⁊ C.eo.l.ſi pro mutua.⁊ de ſen.et
interloc.om.iudi.l.libera. ¶ Venio ad ver.nam ſi aliud.dr hic.
4 qd †quando aliud debet reddi,non eſt mutuum,quero quis cō
tractus erit? Glo.dicit ꝙ erit contractus innominat⁹,ex quo
oritur actio preſcriptis verbis. Tu vero pro declaratione hu
ius principij dic latius,quandoqꝫ hoc agitur vt eadem ſpecies
que datur,reddatur,⁊ tunc aut per dantē nō trāſfertur domi
nium,aut trāſfertur. Primo caſu aut datur cauſa cuſtodie,et
erit depoſitum,vt ĩ.depoſi.l.j.in prin. Aut datur ad hoc, vt re
cipiens his vtatur,⁊ tunc aut datur ad vſuꝫ determinatū, et
erit cōmodatū. Aut datur ad vſum indeterminatū,⁊ erit ꝑca-
rium,vt no.in gl.non officium.in l.in cōmodato.§.ſicut.ĩ.com-
mo.⁊ ĩ.de preca.l.j.circa prin.qd intellige,vt ibi dixi,⁊ ĩ.de do.l.
Lucius.⁊ ponunt doct.C.cōmo.l.ij. Secūdo caſu quādo trāſ
fertur dominiū,tunc eſt contractus innominatus.l.naturalis.
5 §.j.⁊ l.ſi tibi aree.ĩ.de preſcrip.verb. ¶ †Quomodo aūt trāſ
feratur dominiū,qd ſic dat̄, vt reddatur? dic vt l.qui ſic.ĩ.de
6 ſol.dicam in l.ſi tibi pecuniā.ĩ.e. Quandoqꝫ †ab initio agit̄, vt
aliud reddatur,tunc ſi quidem agitur,vt reddat̄ aliud in ſpe-
c cie,ſed idem in genere,⁊ tunc eſt mutuum.[c] Si vero vt reddat̄
aliud in genere,id eſt in diuerſo genere,tūc aut agitur,vt red
datur ſpecies pro ſpecie,⁊ tūc eſt cōtractus permutationis.l.
j.ĩ.de re.permu.⁊ ibi gl.in ver.nomen ſuum habēt.in fi. Aut agi
d tur[d] vt reddatur genus pro genere,aut genus pro ſpecie,⁊ tūc
erit contractus innominatus,do vt des.l.j.⁊ ij.C.de rer.ꝑmut.
⁊ qd ibi not. Aut agitur,vt reddatur quātitas in pecunia pro
e ſpecie,[e] vel ſpecies ꝓ q̄titate,⁊ tūc aut agit̄,qd ex vtraqꝫ par-
te detur,⁊ erit cōtractus innominatus.ĩ.de condi.cauſ.dat.l.
ſi. Aut agit̄ ꝙ ex parte eius q dꝫ quantitatem detur,⁊ ex parte
eius,qui debet ſpeciē tradatur,⁊ erit ꝯtus emptionis,⁊ ven-
ditionis,vt eſt caſus in l.ex empto.ĩ.de act.em.⁊ no.in glo.pro
clarior.in d.l.ſi.de condicti.cau.data. Aut agitur,vt reddatur
quātitas pro genere ſeu genus pro quantitate,⁊ tūc indiſtin-
cte erit emptio ⁊ vēditio,licet ex vtraqꝫ parte ſit datio. Ita de
bēt intelligi oīa iura que loquunt̄ de venditione generis,vt ĩ.
de actione emp.l.datio.alias,ratio.§.ſi per venditorem.l.ſi ſte
rilis.§.cū per venditorē.eo.tit.⁊ l.j.in prin.cū gl.de peri.⁊ com.
7 rei ven. Ratio eſt,qꝛ quando venditur †genus,vēditor tenetur
ad tranſlationem dominij,non ex natura contractus, ſꝫ ex na-
tura rei debite:qꝛ debetur res in genere,vt no.per glo.in ſimi
li in l.ſi domus.§.de euictione.de le.j.⁊ l.qui concubinā.§.ſi he-
res.de le.iij. In eo eīn qui vēdidit vinū vł aliud in genere,vt te
neatur ad tranſlationē dn̄ij,eſt eadē rō que eſt in emptore qui
tenetur ad pretiū in genere,merito ex vtraqꝫ parte poteſt in-
teruenire datio. Predicta colleg ex dictis multorum.

ADDITIONES.

a ¶ Diuerſe. Adde ꝙ Ro.⁊ Ful.intelligunt hoc verum,quo ad
plures contractus inuicem nō cōpatibiles,vt eſt mutuū,⁊ com
modatum,ſecus ſi ſint cōpatibiles,de quo hic per Alexan.
b ¶ Eadē pecunia. Adde an de neceſſitate cogatur mutuans il-
loſmet denarios,quos dedit in ſpecie recipere. Alex. & Cyn.
hic in j.q.⁊ alios doc.tenere,ꝙ inuitus cōpellatur recipere,dū
ſint in eadem bonitate iuribus hic per eum allegatis.
c ¶ Mutuū. Adde qd poſſet eſſe depoſitū,ſi hoc actum eſſet.
d P.PAV.P. ¶ Aut agitur. Vide per Moder.in §.cū itaqꝫ. In-
ſti.de act.in eadē l.§.mutui datio.ibi in verſi.veniamus ad aliā
gl. Iſta regula fallit in tributo,ſm Alexā in additionibus ad
Bar.in l.j.C.de argen.pretio.qd theſau.infer.lib.x.vide quoſ-
dam alios caſus,per Iaſ.de leg.j.in l.non amplius.§.cuꝫ bono
rum. Itē ſi ſoluat̄ aliud ꝓ alio alteri,quā vero creditori de vo
luntate creditoris,an ipſo iure liberet̄,vide Math.no.cxiij.qd
non. In contrarium vide Cur.in ſingularibus ſuis,nu.xxv.
e ¶ Pecunia pro ſpecie. Adde ꝙ hoc dictuꝫ Bar.limitat Gul.
de Cu.hic,niſi diceretur nomine pretij dari pecuniaꝫ,qꝛ vbi ſit
mentio de pretio,intelligitur emptio.l.ſi.C.de predi.decu.li.x.
hoc ſequitur Pau.de ca.hic in lec.⁊ in addi.qui alleg. Io.and.
in addi.ad Spe.in ti.de ceſ.actio.§.j.in addi.inci.nimis rigoro
ſum.aliam limitationem vide hic per Alex.

1 ☞ Pondere,numero,vel mēſura que cōſiſtūt,recipiunt fun-
ctionem in genere ſuo.
2 Solui aliud pro alio inuito creditore non poteſt,⁊ nu.20.
3 Genus,⁊ ſpecies quomodo accipiantur apud Logicos,⁊ quo
modo apud Legiſtas.
4 Pecuniam ad numeruꝫ mutuo accipiens ex cauſa neceſſitatis
poterit ſoluere frumentum,⁊ nu.21.
5 Mutuo qui accepit frumentū non poteſt reſtituere pecuniam
niſi in caſu non exiſtentie frumenti,qꝛ tunc peruenitur ad eſti-
mationem.
6 Accipiens argentum ad pondus mutuo,quādo poterit red-
dere pecuniam.
7 Expenſe que fiūt in cudēdo pecuniā,deberēt fieri de publico,
conſuetudo aliter ſeruat.
8 Si datur frumentū,vt vinum reddatur,non eſt mutuum,ſꝫ cō
tractus innominatus,⁊ quando venditio.
9 Liber ſi datur ad pondus,vel oues ad numerum, vt tātundē
reddatur,ꝙ non ſit mutuum,⁊ quod in libro non cadat mutuū,
nume.13.
10 Mutuum ad hoc vt ſit,quatuor conſiderantur.
11 Pecunia non fuit principaliter inuenta,vt numeretur.
12 Mutuum cadit in pipere ad numerum.
14 Locatio conſiſtit etiam in rebus non cōſuetis locari, habenti
bus tamen ſimilitudinem cum eis.
15 Mutuum conſiſtit in pane,⁊ ita ſeruat conſuetudo.
16 Mutuum cadit in ſtanno,plumbo,⁊ ſimilibus.
17 Mutuum in lateribus,⁊ tegulis conſiſtit.
18 Mutuum cōſiſtere poteſt in lignis quando venduntur ad pon
dus.
19 Mutuum in palea conſiſtere poteſt.

§. Mutui datio.

Hic ponit̄ in quibus mutuum cōſiſtat. Gl. diuidit
§.⁊ ponit caſum,ego aūt diuido aliter. Primo ponit [illegible]
cūdo ponit rationem includentē duo,vnū negatiue,aliud affir
matiue. Tertio probat per rationem in eo qd affirmatiue con
cludebat. Quarto ꝓbat per eandem rationem in eo quod con
cludebat negatiue. Secunda ibi,quoniam earuꝫ. Tertia ibi,
in genere. Quarta ibi,nā in ceteris. Caſum in terminis pone
1 glo. magna in prin.⁊ ideo aduerte. ¶ No.ꝙ ea,†que ꝯſiſtūt in
numero,pondere,vel menſura recipiūt functionem in gn̄e ſuo.
2 ¶ Secūdo no.†ꝙ aliud pro alio,inuito creditore,ſolui nō po
teſt. Venio ad gl.que in prin.ſui ponit caſum,⁊ illum expediui
legēdo literam. ¶ Opp. Iuriſconſultus accipit in genere qn̄
debet̄ aliqua quantitas,puta vini,frumenti, vel olei,⁊ ſimilia,
ſpeciem vero accipit,quādo debetur aliqua ſpecies,⁊ vna cer-
ta res. Cōtra,genus eſt , qd ꝑdicatur de pluribus differētib⁹
ſpecie,⁊ ſpecies eſt,que predicatur de plurib⁹ differētib⁹ nume
ro,ſed ꝑut accipitur hic ſpecies,non predicatur de plurib⁹ dif
ferentibus numero,ſed accipit̄ pro quodā indiuiduo. Vnde
videtur obſtare.ĩ.ea.l.§.creditum.⁊ ĩ.de leg.j.l.legato genera
3 ter.⁊ qd ibi no. Sol.fateor,†ꝙ ſecūdū Logicos accipiunt ge-
nus,⁊ ſpecies,ꝑut modo dixi,⁊ etiam Iuriſte in aliquibus ma
terijs ſic accipiūt,vt in legibus ſ.alle. Regulariter tamē nos
accipimus ſpeciem pro quodam indiuiduo,ita loquit̄ hic,⁊ in
pluribus locis in corpore iuris.ita dicit glo.⁊ bene. ¶ Quero
4 circa iſtā partem de pluribus queſtionibus,pone†ꝙ accepi pe
cuniā ad numerū,nunquid potero reddere frumentū ad menſu
ram? Gl.dicit ꝙ non,vt in tex.dū dicit in genere ſuo. Nam hic
ſolueretur in genere alio,ſcilicet frumentū pro pecunia,qd fie
ri non dꝫ.l.ſi ita fideiuſſorē.ĩ.de fideiuſ. Hoc intellige verū,niſi
ſi ex cauſa neceſſitatis,qn̄ debitor pecuniā ſoluere nō poſſet,vt
5 dicam ĩ. ¶ Quero †quid ecōtra,ſi recepi frumētū mutuo,an
poſſim reddere pecuniam. Iac.de Aret.videtur dicere ꝙ ſic,
vt l.vinū.ĩ.eo.⁊ l.ſi ſterilis.§.cū per venditorem.ĩ.de act.emp.
⁊ l.quoties in diem.ĩ.de verb.oblig. Sꝫ certe ille leges loquun
tur qn̄ debitor fuit in mora,⁊ tunc nō reperit frumentū,vel vi
nū eius bonitatis,cuius dꝫ reddi,merito peruenitur ad eſti
mationē,ſꝫ ſi nulla mora ꝑceſſerit,nō crederem pecuniaꝫ poſſe
ſolui per regulā hic poſitā,qꝛ aliquid pro alio,⁊c.qꝛ dꝫ ſolui in
6 eodē gn̄e,nō in alio. ¶ Quero qd ſi accepi argētū mutuo †ad
pōd⁹,nūqd potero reddere pecuniā? Gl.ponit opi.vt in ea ha
bes,nec determinat. Ad ſolutionem huius queſtiōis debes ſci
re,ꝙ de iure cōmuni pecunia dꝫ fieri ſic,vt tantā vtilitatē affe
rat in forma,quātam in materia,⁊ tantam in materia quātā in
forma,vt ĩ.de contra.empt.l.j.cū gl.j.verſi.prebet. Efficitur
7 ſe† que fiunt in cudendo,debent fieri de publico,ſed hodie
ꝯſuetudine ſeruat̄ ꝙ minus eſt in forma,ꝙ ſit in materia,
ꝑter expēſas q̄ fiūt in cudendo. Hoc premiſſo venio ad ſolutio
nē queſtionis,⁊ dico: Si debeo tibi maſſam argēti,ſoluo [illegible]
ſum argentū in forma,ere nō cōtaminatū,ſed eiuſdē [illegible]
dico hoc verū,qn̄ argentū tantā vtilitatē affert in forma [illegible]
in materia. Pro hoc l.j.in fi.in verſi.ſi ea pecunia [illegible]
gen.leg.ſed ſi ꝑ cōmiſtionē alterius eris,vel propter formam
ſibi datam minus vtilitatis afferret in forma ꝙ in materia,tūc
a nō poſſet ſolui. Et ita debent ad cōcordiā reduci iſte due opi.
Fall.⁊ ſi conſuetudo ciuitatis aliter ſe haberet,vt no.in l.ſi [illegible]
8 argentum.C.de do.alleg.in gl. ¶ Querit glo.quid †ſi frumen
tum mihi das,vt reddam vinū, vel argentum,⁊ conſentim⁹ [illegible]
bo,nūquid eſt mutuum? Dicit gl.ꝙ nō.⁊ eſt tex.ſ.in prin.hoc [illegible]
l.ſed contractus innominatus eſt,vel venditio,hoc ideo, quia
in eodem genere non redditur,quod requirit̄ in mutuo. [illegible]

q̃d dicit gl. vel venditio. intelligas quando argentũ debet dari
in forma, vt in pecunia numerata, alias nõ eſſet venditio ſine pe
cunia. l. j. in prin. ĩ. de cõtrahẽ. emp. ¶ [a] Querit gl. quid ſi dede-
ro tibi librũ ad põdus, vt librũ [b] tanti põderis reddas? Vel q̃d
ſi oues ad numerum dedero, vt oues tanti numeri reddas, an
erit mutuũ? Et videtur q̃ ſic: q2 conſiſtit in põdere, numero, vel
10 menſura. Gloſ. determinat ƺrĩũ, ⁊ dicit conſideranda eſſe † qua-
tuor in mutuo, quam examinemus per ordinem. Primo debe-
mus cõſiderare q̃ res, que data eſt ad numerum, ad hoc ſit in-
uenta, vt numeref ſicut pecunia, vt l. j. ĩ. de cõtrahẽ. empt. Certe
11 iſtud nõ eſt de neceſſitate. Nam † pecunia fuit inuẽta principa-
liter propter aliud, q̃ q̃ numeretur. l. j. ĩ. de cõtrah. empt. Pre-
terea ponamus aliquas res que naturaliter producãtur, ⁊ ſint
vniformes qualitate, ⁊ bonitate, exemplũ in pipere, nam omnia
ei9 grana ſunt quodãmodo vniformis qualitatis, ⁊ bonitatis.
12 Nõne † poterit mutuari piper ad numerũ? Certe ſic, q2 in gene
re ſuo recipit functionem, nec poſſumus tamen dicere q̃ ad hoc
ſit inuentuƺ vt numeretur, q2 non fuit inuentum facto hominis,
ſed naturaliter. Secũdo requiritur, q̃ ſit cõſuetudo, vt in gloſ.
⁊ in hoc quod dicit gl. de conſuetudine, nõ allegat legẽ. ⁊ poteſt
hoc intelligi duobus modis, vno modo, q̃ ſit conſuetudo, q2 iſta
res in ſuo genere recipiat functionem, vt vinum, frumentum, ⁊
oleum, ⁊ ſimi. que põnũtur Inſtit. qui. mod. re contra. obliga. in
prin. Sed ſi cõſuetudo non eſſet, licet reperiantf alique res eiuſ-
dem generis, ⁊ bonitatis, nõ conſiſteret in his mutuum. Exem-
13 plum, † pone q̃ reperiuntur plures codices ſcripti manu eiuſ-
dẽ ſcriptoris, ⁊ in eadẽ charta, ⁊ in eadeƺ forma per omnia, licet
inter eos ſit omnimoda ſimilitudo, tñ q2 cõſuetudo nõ eſt, vt in
genere ſuo recipiant functionẽ inuicẽ, in iſtis nõ cõſiſteret mu-
tuũ. Et ſi hoc modo gl. intelligeref, verum diceret. Alio modo
põt intelligi, quod ſit cõſuetudo, hoc eſt, q̃ cõſueuerit mutuari,
alias nõ conſiſtit mutuũ, ⁊ hoc videtur pbari ĩ. de preſcri. ver.
l. naturalis. §. at cum do. vbi nõ conſiſtit locatio, niſi in his que
14 conſueuerunt locari. Sed certe † ſi bñ aduertatis, ibi debet ſic
intelligi, nõ conſiſtit locatio, niſi in his que cõſueuerunt locari,
ſcilicet habẽtibus ſimilitudinẽ cũ eis. In his vero que diſſimi-
lia ſunt, locatio nõ conſiſtit, vt ibi patet. Et ideo puto q̃d ſi ſint
aliq̃ res, que mutuari nõ conſueuerunt, nec ſunt in communi
vſu mutuandi, ſi tamẽ in genere ſuo recipiunt functionẽ, in eis
cõſiſtet mutuũ, vt ĩ dicam. Tertio dicit gl. eſt attendenda apti-
tudo, ſcilicet quod res ad pondus, vel ad numerũ, vel mẽſuram
ſue nature adaptetur. Aduerte, gl. dicit verum, ⁊ vt intelligas
quero quare non aptef pondus ad librũ, oues ad numerũ, ſicut
granum ad mẽſuram, oleum, ⁊ vinum, ⁊ ſimilia? Reſpondet Iu
riſconſultus, ⁊ dicit q̃ mutuum cõſiſtit in his que numero, põde-
re, vel mẽſura conſtant. nõ dicit in his que ponderari, mẽſura
ri, numerari ve poſſunt, ſƺ in his que cõſiſtũt. q. d. in his que ſuũ
eſſe habent, ⁊ ſuam eſſentiã ⁊ vtilitatem retinent in pondere, nu
mero, vel mẽſura, lƺ indiuiduũ ipſum mutetur, ſƺ in libro, oui-
bus, ⁊ ſimilibus nõ conſiſtit ſubſtantia eius bonitatis, ⁊ vtilita-
tis, in põdere, numero, vel mẽſura, licet ponderari, numerari, ⁊
menſurari poſſint, ⁊ ideo eius nature predicta nõ adaptanf, q2
ſua eſſentia ⁊ vtilitas in his nõ ſeruatur. Aduertẽdũ tamẽ eſt,
q2 quedam res ſunt, que habẽt aptitudinẽ ad oĩa tria, vt pecu-
nia põt alicui mutuari ad numerũ, ad põdus vel ad menſuraƺ.
Et quedã ſunt res que habẽt aptitudinẽ ad duo iſtoruƺ ſolũ vt
oleum ⁊ ſimilia, ſcilicet ad menſurã ⁊ ad pondus. Ad numerum,
aũt iſte que ſunt materie liqde, nõ ſunt apte, vt patet ad ſenſuƺ,
⁊ lƺ in mutuãdo q̃q3 adijciatur numerus, non adijcitur nume-
rus illius materie, ſed numerus põderis, vel mẽſure, vt decem
cados olei, vel quinquaginta libras olei, ⁊ ſimilia. Quedaƺ ſunt
apta ad numerũ tantũ, quedã ad pondus tantũ, quedã ad mẽſu
c raƺ tm̃, vt ĩ. dicã. Quarto [c] requiritur, dicit gl. vt aptetur actus
cõtrahentiũ ad aptitudinẽ rei, licet enim pecunia poſſit nume-
rari vel põderari ⁊c. tñ ſi daref vt eadẽ pecunia vel ſpecies red-
datur, nõ eſſet mutuũ, q2 actus nõ adaptatur ad aptitudineƺ. l.
15 plane. §. j. ĩ. de leg. j. l. ſed ⁊ ſi certos. eo. ti. ¶ Querit gl. † vtrum
in pane cõſiſtat mutuũ? Gl. dicit q̃ nõ, ſƺ erit cõtractus innomi
16 natus. Tu vero dicas, qñ † in ciuitate limitatus eſt panis, q2 dƺ
eſſe tot vnciarũ, ⁊ tũc mutuũ põt cõſiſtere in pane ad numerum,
q2 propter omnimodã ſimilitudinẽ recipit functionẽ inter ſe, in
genere ſuo, ſicut pecunia. Quãdoq3 panis nõ eſt limitat9 in ci-
uitate, ⁊ tũc nõ cõſiſtit mutuũ ad numerũ, q2 ſuũ eſſe, ⁊ ſua vtili-
tas nõ retinetur numero, ſed conſiſtit mutuũ in pondere, q2 in
genere ſuo recipit functionem, tantam enim vtilitatem afferunt
decẽ libre vnius panis, quãtã alterius, poſito q̃ ſint eiuſdẽ bo-
d nitatis, lƺ diuerſus ſit numerus, ⁊ ideo in eo puto [d] cõſiſtere mu
tuũ, ⁊ hoc admittit cõſuetudo. ¶ Quero vtrum in alijs rebus
que nõ numerãtur. Inſti. quib. mod. re cõtra. oblig. cõſiſtat mu
tuum. Iac. de Are. dicit q̃ ſic. ⁊ credo q̃ dicat verum, vt puta ſi
ad põdus, dicit mutuaretur ſtannũ, ſeu plumbũ, vel aliud ex
⁊, vt videtis, iſte res, que cõſiſtunt in materia, nõ ſunt apte niſi
ad pondus. ⁊ eodem modo dici põt quedã res, q̃ nõ ſunt apte
17 niſi ad numerum. Exemplũ, facta eſt lex vel ſtatutũ, † q̃ tegule
q̃bus domus tegitur, vel lapides cocti, vel lateres, quib9 dom9
cõſtruitur, ſiãt ad certã menſurã. Certe arbitror q̃ in his cõſi
ſteret mutuũ ad numerũ, q2 in genere ſuo recipiunt functionẽ,
e nõ tñ ſunt apta ponderari, vel menſurari, In aliquibus [e] etiã
18 partibus vidi † q̃ ligna cõburendi cauſa parata vẽdunf ad pon
dus, ⁊ mutuanf, ⁊ in his putarem cõſiſtere mutuũ, q2 in genere
ſuo recipiũt functionẽ. Idẽ puto in paleis, ⁊ ſimilibus. Solũ
19 enim hoc cõſidero q̃ † in genere ſuo functionẽ recipiãt, ⁊ q̃ act9
cõtrahentium adaptentur aptitudini rei, intelligendo aptitu-
nẽ rei, vt ſ. dixi. Sumus expediti de iſta gl. Veniamus ad aliã
20 gl. q̃d hic, † q̃ aliud pro alio inuito creditore ſolui non põt. Con
tra de l. ſi domus. §. qui confitetur. de leg. j. q̃d gl. ſpeciale ibi ra
tione ſanguinis, ſic etiam aſſignat multas alias ſpecialitates.
Io. vero ſoluit vno verbo, ſcilicet aut debef quãtitas, aut ſpe-
cies. vide gl. Pro declaranda hac gl. ⁊ iſta materia vtrum aliud
p alio inuito creditore ſolui poſſit, debes ſcire. Quãdoq3 de-
bet factũ, ⁊ tũc ſuccedit obligatio ad intereſſe, ⁊ tunc ſoluendo
intereſſe an reus liberef, dic vt l. j. C. de ſen. que p eo q̃d intereſt
profer. Dixi plene in l. ſtipulationes non diuidũtur ĩ. de verb.
oblig. in viij. q. Quandoq3 eſt in obligatione rẽ reſtitui, vel rẽ
reddi, ⁊ tũc etiã ſunt opinio. l. in re furtiua in princ. ĩ. de condi.
fur. Dixi plene in d. l. ſtipulatiões nõ diuidunf. in viij. q. Qñq3
eſt in obligatione rẽ tradi, ⁊ tũc etiã de hoc ſunt opi. in l. j. ĩ. de
act. emp. Et hoc etiã dixi plene in d. l. ſtipulationes nõ diuidũf.
f in viij. q. [f] Qñq3 eſt in obligatione rem dari, ⁊ tunc eſt noſtra ma
teria. In qua dic, Aut debef gen9, aut ſpecies, aut quãtitas, ſi
genus, hoc põt eſſe tripliciter, vel q̃ debetur gen9, hoc eſt vna
ſpecies de genere, vt homo, vel equus, vel q̃ debetur certũ pon
dus, vel certa menſura illius generis, vt frumenti, vini vel olei,
et ſimiliũ. ⁊ in iſtis duobus caſibus, aut q̃s vult ſoluere genus
pro alio genere, ⁊ nõ põt inuito creditore. Aut vult ſoluere ſpe
ciem pro genere, ⁊ idem q̃ non põt ſoluere, vt hic. Aut vult ſol
uere quãtitatẽ pro genere, vt puta pecuniã, ⁊ ſm̃ Ia. de Are.
21 põt, vt ſ. dixi. † Tu vero dic, Aut illud gen9 põt reperiri eiuſ-
dem bonitatis, cuius debef, ⁊ non poteſt ſolui quantitas p ge-
nere, q2 aliud pro alio, ⁊c. vt hic. Si vero nõ põt reperiri, ⁊ tũc
põt ſolui quãtitas p genere l. vinũ. ĩ. e. cũ ſi. Tertio modo põt
accipi gen9 p quota, vt ſi ego tibi debeã tertiã, vel quartã par
teƺ bonorũ, vel alicuius rei, in his põt ſolui eſtimatio, qñq3 pro
illo genere debito. l. non amplius. §. ſi cũ l. ſeq. de leg. j. Q̃d dic
vt ibi facit l. j. in §. pe. cũ gl. in ver. cõpẽſatio. ſ. ſi pars here. pe.
l. j. ⁊ ĩ. ad Tre. deducta §. nũmis. i ſi. gl. magne. Scd̃o caſu qñ de
betur ſpecies, tũc aut illa ſpecies debita nõ põt reperiri, ⁊ põt
ſolui pro ea eſtimatio, nõ alia ſpecies, vel gen9. l. nõ dubiũ. §. ſi.
de leg. iij. Sic dƺ intelligi l. ſi ſeruuƺ. §. ſi. de verb. obli. ⁊ l. ſi ex le
gati cauſa. eo. tit. Si vero illa ſpecies põt reperiri, ⁊ debitor
põt eã ſoluere, tũc de neceſſitate cogif eã ſoluere, nec admittif
ad ſoluendũ aliud, vt hic. fallit tñ caſu l. ſi domus. §. qui cõfitef.
g de le. j. Tertio caſu [g] qñ debef quãtitas, tũc aut debitor nõ põt
h ſoluere quantitatẽ, ⁊ cogitur creditor [h] accipere rem, in aut. de
fideiuſ. §. q̃d aut. poſita C. de ſol. aut. hoc niſi. Aut debitor põt
ſoluere pecuniã, ⁊ tũc aut tenef ad illã quãtitatẽ reſpectu cer-
te ſpeciei, ⁊ liberaf ſoluẽdo ſpeciẽ illã. l. miles. §. j. ĩ. de re iudi. l.
ſi ꝓo. §. ſi. ĩ. ſo. mat. ⁊ l. ſi fundũ p fideicõmiſſum i pñ. de leg. j. ⁊ q̃d
doli excep. l. fideiuſſor. recte intelligẽdo. Si vero tenef ad q̃ti-
tatẽ ſimplr, tũc nõ põt ſoluere ſpeciẽ p quãtitate creditore in-
i uito l. eũ a quo. C. de ſol. fallit in aut. de alie. ⁊ emphy. §. hec vero
ſcd̃m pdictũ. q̃ eſt poſita C. de ſa. ſan. ecc. aut. hoc ius porrectũ.

ADDITIONES.

a ¶ Due opinio. Iac. But. tƺ hic ſecundã opi. per alle. in gloſ. p
qua etiã videf facere tex. in l. Titie amice. ĩ. de aur. ⁊ arg. leg. cõ
traria eſt magis cõis, q̃ ſequif Cy. Bal. Ang. hic Bar. i l. Pau.
la j. ĩ. de ſol. ⁊ in l. diuortio. §. ob dominatiões. ĩ. ſol. ma. in l. que
extrinſecus. ĩ. de ver. obl. Bal. in l. ſi. C. de cõpen. Sal. in l. ſi q̃s
argẽtũ. C. de do. Ant. de Bu. i c. quãto. de iureiu. Pe. de Anc.
in cle. ſi bñficiorũ. de decimis. Hanc tñ cõem opi limita nõ ha-
bere locum, in caſu ſpeciali. l. j. C. de argen. pre. lib. x. Et ad fallẽ
tiam Bar. vide eundẽ Bar. in l. Imperator. ĩ. de in diem addi.
quia tunc talis conſuetudo eſſet ſeruãda.
b ¶ Librum. Adde q̃ idẽ tenent gl. Inſti. qui. mo. re cõtrah. ob.
in princi. in verbo, metiendo. ⁊ eius opi. cõmuniter tenet Alex.
c ¶ Quarto. Adde q̃ Pet. ⁊ Cy. dicũt opi. gl. procedere ſi tra-
do pecuniam in ſacculo, vt reddam aliuƺ ſacculũ, ſed ſi petiſti a
me xx. ſolidos mutuo, ⁊ ego dixi, ecce in iſto ſacculo ſunt xx. ſo
lidi, accipe, cõtrahef mutuũ, q2 pecunia eſt apta ad numeran-
dum, ⁊ ego numero verbo, nõ ob. l. plane. q2 loquif, qñ pecuniaƺ

tanquam ſpeciē, ſeu corpus trado, ſed in pdicto exemplo non, ꝛ idem tenet Sali. vt refert Alex. cum quibus ipſe tranſit.

d ¶ In eo puto. Adde qđ Jac. But. Ray. Cy. ꝛ Bal. trāſeunt cū gl. qꝛ pares ſemper ſunt diſſimiles. Mar. de fano ſentit idē ꝙ Bar. ꝛ etiā Alex. qꝛ data opi. precedenti pro vera, ſequeret ꝙ in vino nō poſſet eſſe mutuū. qꝛ eſt opus aliquali induſtria, ꝛ arte hominis, nec omnino poteſt eſſe ſimilis.

e POMA. ¶ In aliquibus. Dicitur tñ voluiſſe Bar. ſ. in verſ. ij. requiritur de libris omnimode ſimilibus, ꝙ nō ſolū requirat ꝙ recipiant functionem in genere ſuo, ſed etiam qđ ſit conſuetudo, vt recipiant functionem.

f ¶ In viij. q. Adde ꝙ debuit dicere idem eſſe in obligationibus dādi, qꝛ pluribus caſibus, etiā ſuccedit obligatio ad intereſſe, qui caſus tradunt in d. l. ſtipulationes nō diuiduntur. in xi. ꝛ xij. opp. ꝛ per Bar. in l. j. C. de ſent. que pro eo ꝙ intereſt proferunt. ꝛ in l. naturalis. ſ. de preſcri. ver. adde quando aliud pro alio inuito creditore ſolui poſſit. Ro. conſi. clxiij.

g POMA. ¶ Tertio caſu. Vide Ro. cōſi. clxiiij ꝛ Are. cōſi. xxviij. ad fi. ꝛ Pract. Papi. in forma libelli, quo agit hypothe, in glo. in verſi. ſatiſfacere.

h P. PAV. P. ¶ Cogitur creditor. Circa iſtud remediū aut. hoc niſi debitor. C. de ſol. dan. in ſolut. ꝛc. vide pro limitatione Practicum Pap. in forma reſponſionis libelli. in actione hypothecaria in verbo, ſatiſfacere circa prin. Itē an ipſius diſpoſitiōi poſſit renuntiari. vide Alex. cōſi. xxxvij. in ij. vol. ꝛ que habes in repertorio, in verbo debitor. ad Bar. in rub. C. qui bonis cede. poſ. An aūt iure tollat iſtam facultatē ꝛ remediū, qñ quis pmiſit puta cētum ꝛ iurauit attēdere ꝛ obſignare. vide Mod. in l. ſi pecuniā. in prin. ſ. de con. ob cau. per gl. ibi, que dicit, ꝙ iuramētum obligat preciſe ad obſeruātiā pmiſſionis, vide olno Alex. in terminis conſi. xxxvij in ij. vol. vide Abb. conſi. xlij in ij. parte. vbi etiā dt ꝙ valet cōuētio, ꝙ poſſit qs perſonaliter capi, precipue ſtante iuramēto. ꝛ ꝙ remanet beneficiū ceſſionis, ꝛ circa reqſita refert Lud. Ro. cōſi. clxiij. vide Cur. in ſing. ſuis nu. 16. vbi reprobat duo vltima. Itē ad hoc vt habeat locū diſpoſitio illiꝰ aut. hoc niſi debitor. quatuor copulatiue requirunt, q̄ vide apđ Ro. i d. c. cōſi. clxiij. inci. ꝯſtitutio curie. ꝛ circa limitationē Practici Papien. de quo ſ. vnde cū qs ſua ſponte vult offerre rē, vide ꝛ qđ dt Jo. Fab. in §. fi. Inſti. de actio. ꝛ qđ ibi Jaſ. in viij fallē. qđ non pōt cedi bonis, niſi vrgentibus creditoribus, qꝛ illud conceditur in ſubſidium, ſicut etiā facultas dandi in ſolutum, vt patet in aut. hoc niſi in corpore vnde ſumitur.

i ¶ Fallit. Adde qđ ibi nō eſt aliud in eccleſia debēte, quā in priuato debitore, preterquā in hoc ſcilicet qđ priuatus quādo nō pōt ſoluere in pecunia, tenet dare de melioribus rebus. Eccleſia vero pōt dare meliorē. vt d. §. hec vero, nec intelligas, qđ priuatus teneatur dare meliorē rē magni valoris, pro debito parue quantitatis: qꝛ non tenet dare in ſolutum, niſi pro concurrēti quātitate, per no. per gl. in l. quādiu. C. de diſtra pig. vt ingt. Imo. in l. a diuo Pio. §. in venditione. ſ. de re iudi.

1 ☞ Argumentum ab etymologia vocabuli valet. ꝛ nu. 5.
2 Mutuum non eſt ſi dominium non transfertur in accipientē.
4 Mutuum ciuile reconciliatur ſtipulatione, nec in eo requiritur tranſlatio dominij.
5 Mutuum ciuile quot modis recōcilietur.
6 Mutuum mere naturale quot modis reconcilietur.
7 Mutui cauſa cōuentus, an apponat exceptionem dominij mutuanti.

1 a **§. Appellata.** No. tu iuuenis † argumentū ab etymologia vocabuli. ¶ Secundo no. qđ ſi non trāſfertur in accipientē dominium non eſt mutuum.
2 ¶ † Opp. ꝙ iſta argumētatio non ſit bona. Nam ſcđm hoc omnis alienatio erit mutuum, qꝛ fit de meo tuū, qđ eſt falſum vt ſ.
3 dixi in prin. huiꝰ legis. Sol. † arg. ab etymologia vocabuli, ſeu alluſiōe cōcludit, niſi ei repugnet diffinitio, vel authoritas. Nā tutor dr a tuēdo, ꝛ tñ non omnis qui tuetur, eſt tutor, niſi in eū cadat diffinitio. l. j. ſ. de tute. Et eodē modo teſtamētū eſt teſtatio mentis, ꝛ tamē omnis teſtatio mentis nō eſt teſtamentū, niſi in ea cadat diffinitio, que eſt in l. j. ſ. de teſta. ꝛ idē in poſſeſſiōe. l. j. i prin. ſ. de acqui. poſ. Ita hic licet alluſio vocabuli cōueniat omni alienationi, tamen non erit mutuum, niſi concurrāt alia, que requirunt in mutuo, ex quibꝰ poterit colligi diffinitio mutui, vt ſtatim dicam. ¶ Oppo ꝙ poteſt eſſe mutuū, licet nō fiat de meo tuum, vt ſi nō fiat numeratio poſt bienniū, vt l. in cōtractibus. C. de non nu. pec. Sol dicit gl. ibi loquit in mutuo ciuili, hic in mutuo naturali. Secūdo opp. de l. quāuis. C. eo dicit gl.
4 ibi † mutuū reconciliatur ſtipulatione. Videte, ibi nō loquitur in mutuo pure naturali, ſꝫ in ciuili cui cooperat natura, vt no. ſ. ea. l. i fi. in quo mutuo ſiue precedat ſtipulatio, ſiue ſequat, nō requirit trāſlatio dnij. d. l. quāuis. ¶ Tertio oppo. ſ. eo. l. nā ꝛ ſi fur. ꝛ de fideiuſ. l. ſi quis pro eo. §. ſi nūmos. Sol. dicit gl. ꝙ mutuū recōciliatur cōſumptione: Ponit etiā alios modos recōciliādi mutuum. Tu vero dic latius ſm Jaco. de Are.
5 ¶ † Quoddā eſt mutuūb mere ciuile, ꝛ iſtud recōciliatur cum
b ſu biēnij. l. in ꝯtribꝰ. C. de nō nu. pe. Et intelligas recōciliatur, nō ꝙ ex ipſo mutuo naſcatur obligatio, ſed vt ex ꝯtu literarū pter illud ciuile mutuū, obligatio naſcatur, vt Inſti. de lite. obl. §. j. Quoddā eſt mutuū ciuile, nō mere, ſed cui natura cooperat, ꝛ illud recōciliatur ſtipulatione, ſiue pcedat, ſiue ſequatur. C. eo. l. quis. Et intelligo ꝙ recōciliatur nō vt ex ipſo mutuo naſcatur obligatio, ſed vt naſcatur ex ſtipulatione, pter
6 illud preſumptū mutuū. ¶ † Quoddā eſt mutuū mere naturale, ꝛ in iſto requiritur ꝙ trāſferatur dominiū in accipiētē, vt hic, alias nō eſt mutuū ſtatim, ſed ex poſtfacto poterit reconciliari multis modis, quorū quoſdā ponit gl. aliꝫ ponitur p doc. Primo recōciliatur cōſumptione, vt gl. dicit, vt ſ. eo. l. nam ꝛ ſi fur. ꝛ l. ſi quis pro eo. §. ſi nūmos. ſ. de fideiuſ. hoc ꝙ dicit de cōſumptione, pōt intelligi tribꝰ modis. Vno modo cōſumptione facta in vtilitatem accipiētis, vt quia minutatim expēdit pecuniam quā recepit, ꝛ hoc modo loquūtur iura alleg. in gl. Secūdo modo poteſt intelligi cōſumptione, hoc eſt, perditione, vt no. in l. indebiti. §. ſed ꝛ ſi nūmi ſ. de ꝯdi. inde. Tertio modo intelligi cōſumptione, hoc eſt, cōmiſtione, vt l. ſi alienū. Hoc tñ qđ de cōmiſtione dico non hꝫ locū, niſi in pecunia, in aliis generibꝰ, vt l. idē Pōponius ſcribit, ſi frumentum. ſ.
* rei ven. * Scđo modo recōciliatur vſucapione. vt in gl. poſt etiā in l. indebiti. §. ſed ꝛ ſi nūmi ſ. de cōdi. inde. Tertio modo recōciliatur cōdictionis euētu, vt ſ. eo. l. proinde. Sūt etiā alij duo caſus extra gl. ſcꝫ ppter ſuperuenientiā dominij in mutuāte ex cauſa de pterito, vt d. l. proinde. Itē recōciliatur ratihabitiōe ſequuta, vt l. ſi pcurator. ſ. de cōdi. inde. ¶ Vltimo poſſet
7 queri an ille, qui cōuenitur pro mutuo, poſſit obijcere mutuanti exceptionē dominij, dicam in l. nam ꝛ ſi fur. ſ. eo. Diffinitionē autem mutui dicam ſ. ea. l. in fine.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ Ab etymologia. Adde Bar. in l. j. ſ. de teſta. ꝛ in l. j. ſ. de acqui. poſ. ꝛ in l. omnes populi. in vi. q. prin. de iuſti. ꝛ iure. Bal. in l. nō ime. C. de bo. que lib. Ant. de Bu. in proe. decr. ad. de Abb. cōſi. lxxij. ij. lib. Ang. cōſi. ccvij. Vide late Fel. poſt alios in proemio Decre. Et quid ſit etymologia, diffinit Bal. in c. j. §. ſi quis de māſo. de cōtrouer. inueſt. in vlt. col. ſed de materia etiam vide Ang. Inſti. de teſta. in prin. cum cōcor. de quibus per Fely. vbi ſ. vide Panor in c. cum ſecundū. de preb. in conſi. lxij. in j. vol. ponētem de eo ꝙ ponunt Moder. hic, cū etymologia procedit ab aliquo euentu, de quo etiā per Felin. in d. proemio Decre. Item de materia, multa ponit Jaſon in l. j. in prin. in ij. no. de acqui. poſ.

b POMA. ¶ Mutuum. Vide Cardi. conſi. lvj. in j. dubio.

* CLAV. ¶ Vendic. Non tamen dicuntur conſumpti, licet recipiens aliquos nūmos dederit antequam ille immiſceat, ſecundum Bal. ꝛ alios in l. non omnis. §. i. ſ. eo. per illum tex.

1 ☞ Creditum differt a mutuo, vt genus a ſpecie. ꝛ nu. 2.
3 Verbum, credendi, tripliciter accipitur.
4 Pecunia tripliciter accipitur.
5 Creditor conditionalis ꝙ improprie dicatur creditor.
6 Teſtes ſi aliquid deponūt factum fuiſſe ante nuptias, ꝛ aliquis poſt nuptias, ꝙ concordentur ante nuptias, ſcilicet finitas, ꝛ poſt nuptias ſcilicet contractas.
7 Dictio ante, ꝛ dictio, poſt, quomodo intelligantur.
8 Teſtis dictum concordari non poteſt cum dicto partis.
9 Teſtium concordia non fit quando teſtes ſunt impares.
10 Cautela vt iudex mittat pro teſtibꝰ vt declarent dictū, quando inter eos videtur contrarietas.

1 **§. Creditum.** Creditū † differt a mutuo, vt genus a ſpecie: qđ quatuor pbat exemplis. h. d. hic §. Ex hoc ſummario apparet diuiſio §. nā primo ponit dictum. Scđo pbat illud per quatuor exempla. Secunda ibi, nā creditum. Item ſecunda diuiditur in quatuor partes, ſꝫ quatuor ſunt exempla. Scđa ibi, ita mutuū. Tertia ibi, mutui autē datiōe. Quarta ibi, verbis quoqꝫ. In tertia ibi, dominiū eſſe dantem, ſupple, ſed non in credito, vt puta in vendi-
2 tione, depoſito, cōmodato, ꝛ ſimi. Et i prima parte habes † qđ creditum differt a mutuo, vt genus a ſpecie. Hoc probat ſic, quia omne quod eſt mutuum, eſt creditū, ſed non conuertit. Sicut omnis qui eſt homo eſt animal, ſed non conuertitur. Sic etiam differt populꝰ a plebe, vt Inſti. de iur. na. §. plebs aūt. Cōtra hoc opp. quia creditū eſt ſpecies, ſicut mutuū, vt ſ. ea. l. §. i. ꝛ C. ſi aduer.
3 cre. l. i. ꝛ in aut. nullū cred. agri per totū. † Sol. verbum, credendi, poteſt ſumi tripliciter ſecundum gl. Quandoqꝫ large, ꝛ tunc ſumitur pro genere ſuo, vt hic, ꝛ ſ. l. proxi. Quandoqꝫ ſtricte, tunc

tunc ſumitur pro ſua ſpecie.ſ.pro mutuo tantũ,vt.ſ.ea.l.§.i.⁊ in
legibus alleg.in contrariũ. Quãdoqꝫ ſumit̃ ſtrictiſſime, quan-
do ſcilicet pecunia numerata tantũ mutuat̃,vt l.ſed Julianus.
§.mutui.i.ad Mace.cũ ſimi. Ulterius procedo ad ſecundã par
ticulã. Dicitur hic,ꝙ creditum conſiſtit extra eas res que cõ-
ſiſtunt in põdere,numero,vel mẽſura.iſta pars eſt clara,nec cõ
traria fuit declarata.ſ.proxi. Uenio ad ver.item mutuũ dicit̃
hic ꝙ mutuum nõ poteſt eſſe, niſi proficiſcatur pecunia. Con-
tra,ſ.ead.l.§.j.vbi dicitur ꝙ conſiſtit in rebus que cõſiſtunt pon
dere,numero,vel menſura. Solu.verbũ † pecunia, accipitur tri
4 pliciter quandoqꝫ largiſſime,quãdoqꝫ large,⁊ quandoqꝫ ſtri-
cte,vt dicit glo.doctrina autem horũ,ſcilicet quando debet ac
cipi large ⁊ quãdo ſtricte,dixi plene in l.talis ſcriptura.ſ.de le-
ga.j. ¶ Uenio ad verſi.veluti ſi poſt nuptias dos promittat̃.
Quero,de intellectu hius verſi.pro declaratione debes ſcire,
ꝙ in iſto verſi.continuentur duo.vnuꝫ expreſſe,aliud a contra-
rio ſenſu. Expſſe,cũ dicit,ſi poſt nuptias dos ꝓmittat̃,eſt cre-
ditum,quaſi dicat ſi ante nuptias dos promittatur,nõ eſt cre-
ditum.⁊ ſic vnũ dicit expreſſe,aliud a cõtrario ſenſu. Quomo-
do autem hoc procedat,glo.intelligit duobos modis. Uno mo
do poſt nuptias,contractas ⁊ tũc dicit ꝙ ſi dos promittitur a
muliere viro poſt contractas nuptias, ei obligat̃ mulier ſꝫ ſi
dos a muliere viro promittatur ante nuptias,nõ obligaretur
pure quia habet in ſe illa promiſſio tacitam conditionem,ſi nu
ptie ſequantur,vt l.promittendo.⁊ l.ſtipulationẽ.ſ.de iur.do.
⁊ l.item auia.ſ.de pac. ¶ Contra iſtaꝫ lec.oppo.de l.is cui.ſ.de
5 act.⁊ obli.ibi pendẽte cõditiõe quis dicitur creditor, Sol.† ibi
dicitur creditor improprie,vt dixi ſ.in l.proxi. Secundo mo-
a do poteſt intelligi quod hic dicitur creditor poſt nuptias.ſ.ſo
lutas,⁊ tunc eſt dicendum ꝙ vir promittit vxori dotem. Naꝫ ſi
hoc promittit poſt nuptias ſolutas, valet. Sꝫ ſi ꝓmitteret an
te nuptias ſolutas,nõ valeret,quia eſſet donatio,niſi morte cõ
firmaretur.l.quod de ſuo.C.de do.cau.non nu.⁊ C.de dona. aũ
nupt.l.j.⁊ l.ſi diuortio.ſ.de verbo.obli.quod dic vt ibi. ¶ Circa
iſtam materiã,quero de tali queſtione. Titius vir Seie,con-
ſtãte matrimonio, fecit inſtrumentũ recognitionis dotis vxo-
ris ſue,in quo inſtrumento confitebatur,⁊ recognoſcebat,ſe ab
vxore ſua nomine dotis mille habuiſſe.contingit, quod tractu
temporis veniunt creditores poſteriores,⁊ faciunt vẽdi bona
Titij,venit vxor,⁊ opponit,⁊ petit in illis bonis mille,nomi-
ne dotis,⁊ produxit pro iuſtificatione dotis ſue inſtrumentuꝫ
recognitionis,quam fecit ſibi maritus,⁊ dicit ſe priorem cete-
ris creditoribus. Queritur,an huiuſmodi inſtrumento reco-
gnitionis ſit ſtandũ,ita quod dotis conſtitutio per tale inſtru
mentum probetur. Uidetur quod ſic,per iſtum §.ibi veluti ſi
poſt nuptias dos promittatur. Ex quo patet,ꝙ nedum ante
matrimoniuꝫ,imo poſt,dos poteſt conſtitui,⁊ poſt nuptias cõ
tractas,vt hic in gl.in verb.poſt nuptias. Item quia in dubio
preſumẽdum eſt pro dote.ſ.de reg.iur.l.in ambiguis.⁊ l.in am
biguis.ſ.de iure dot. Ray.dicit,ꝙ per huiuſmodi inſtrumẽtuꝫ
recognitionis nec preiudicat̃ creditoribus,neque aũ iſtam do-
tem que petitur vigore huiuſmodi recognitionis facte, eſt ſtã
duꝫ tali inſtrumento,niſi vxor alio modo probet re vera dotez
marito tradidiſſe.hoc recte probatur ex l.j.⁊ ij.C.de dote caut.
non nu.quoniam faciendo vxori conſtante matrimonio talem
recognitionem, videtur ſibi donationem facere,⁊ ſic non valet
ſ.de dona.inter virum ⁊ vxor.l.j.⁊ ij.quid ergo? certe non po-
terit vxor hoc caſu impedire creditores petentes in bonis ma
riti eorum credita,niſi ꝓbet legitimis documẽtis realiter do-
tem tradidiſſe.dicit tex.ad literam.C.de proſcrip.l.ſi qs poſt
hac.verſi.dos etiam. Et qualiter dicunt doct.ꝙ ad probandũ
dotem non ſufficit,ꝙ in inſtrumento matrimonialis dos ſit cõ-
feſſata per maritum,niſi conſtet per inſtrumentum,quod reali
ter in preſentia notarij,⁊ teſtiuꝫ ibi ſcriptorum,fuerit viro tra
dita.ratio eſt,quia ſcriptura non facit dotis cõſtitutionem,ſed
ipſa numeratio pecunie.l.j.⁊ ij.C.de dot.caut.nõ nume. Et iſta
vera ſunt,cum ſint creditores in bonis mariti:quoniam tunc ta
lis cõfeſſio,ſeu recognitio,creditoribus mariti, etiaꝫ ſi ſint cre
ditores poſt illam recognitionem,non nocet.tex.eſt cum glo.in
verb.ſuſpicio.in authen.ſed iam neceſſe.C.de don.ante nup. Si
vero nõ ſunt creditores,nocebit marito,vel eiꝰ heredi talis cõ
feſſio,vel recognitio vxori facta:quia valebit in ſui preiudiciũ,
ad ipſum obligandum.d.authen.ſed iam neceſſe.⁊ l.ſi conſtãte.
cum authentica,ſed iam neceſſe.ver.⁊ ſi quidem.C.de dona.an-
te nup. Quid ergo fiet.ſi inſtrumẽtum dotale ſit perditum,vel
non fuerit de dote factum inſtrumentum,⁊ nunc maritus vult
vxori cum inſtrumẽto dotem,quam habuit recognoſcere? dic
ꝙ eſt tantum conſilium,⁊ tutius,ſi teſtes viuant,ꝙ fiat publica
tio eorum depoſitionis corã iudice,⁊ erit tutius, quam ſi dos
cõſtituatur,vel recognoſcatur,conſtante matrimonio,in auf.

de teſtib.§.⁊ hic vero quia. Quid ſi in teſtamento facta fuit hu
iuſmodi recognitio per maritũ,vt quotidie fit? Dic per iam di
cta,quod non nocet creditoribus mariti,quoniã operatur le-
gatum,⁊ non aliud.l.ſi nõ deſignata..C.de falſa cauſa adiec.leg.
iuncta l.j.⁊ ij.C.de dote cau.nõ nume. Et ratio eſt,quia credito
ribus prius eſt ſoluendum,quam legatarijs.vt C.de iure deli.
l.ſcimus iam §.licentia danda. ¶ Antequã igitur aliquid vxo
ri ſoluatur,ſatiſfiet omnibꝰ creditoribꝰ mariti,niſi vxor alias
probet dotem marito fuiſſe traditã. Quod autẽ talis recogni
tio dotis facta in teſtamento per maritum operetur legatum
non debitũ,eſt textus notabilis in l. Lucius Titius.la grãde.
§.qſquis.lo ij.in fi.ſ.de lega.ij. Et iſta ſunt notabilia ad deciſio-
nem queſtionis ſequẽtis. Pone,Titius habuit duas vxores,
prime vxori recogouit in ſuo teſtamento,vel extra centum flo
renos,ab ea habuiſſe,non tamen poteſt dos probari per inſtru
mentũ:iſta eſt mortua,relicto ſibi herede,ſecundo contraxit cũ
alia. Mortuus eſt tandẽ vir,venit ſecunda vxor,⁊ ex bonis ſui
mariti vult doteꝫ repetere,⁊ docet de dote per inſtrumentum
matrimonij.quo conſtat quod a ſecunda vxore vir habuit reali
ter centum florenos. venit ex alia parte heres vxoris prime,⁊
dicit ſe eſſe priorem tempore in dote matris ſue,⁊ ſic vult eam
prius deducere,quã ſecũda vxor aliquid habeat,per l.aſſiduis.
C.qui potio.in pig.habe.querit̃ quis erit prior in bonis iſtius
viri:qꝛ forte bona vtrique nõ ſufficiunt? Dic,ꝙ ſecunda vxor,
qꝛ qꝺ petit eſt debitum merum,⁊ es alienum.quod autẽ heres
prime vxoris petit eſt legatũ ſiue facta ſit recognitio ſeu cõfeſ
ſio in teſtamento,ſiue extra teſtamentum non preiudicat credi
toribus mariti,vt ſupra dictum eſt. Conſtat ergo,quod vxor ſe
cunda erit prior,qꝛ ante omnia es alienum debet exolui:⁊ vlti-
mo eſt ſecundũ legatum.l.ſcimus.§.licentia.C.de iure deliber.
Ex hoc videtur dicendum,qꝛ recognitio,ſeu cõfeſſio, quam ma
ritus fecit vxori,cõſtante matrimonio quod pro dote,⁊ ex cau
ſa dotis ab ea habuit mille,⁊ ideo illa mille ſibi recognoſcit ſu
per omnibus bonis ſuis nõ valeat coſtante matrimonio,ſed cõ
ſoluto per mortem mariti,⁊ tũc valeat vt donatio,⁊ nõ vt dos
de quo vide ſ.ſolu.matrimo.l.ſi cõſtante.ibi,item adverte: qꝛ
in omnibus predictis caſibus,⁊c.vt ibi dixi,modo habes con-
* tra. Habes ergo ex hoc §.ꝙ iſta verba poſt nuptias,pñt intel-
legi duobus modis,poſt nuptias,ſcꝫ contractas,vel poſt nu-
ptias,ſcilicet ſolutas,⁊ hoc probatur optime per gloſſaꝫ hic,in
verbo,poſt nuptias,que incipit,ſcilicet contractas,que etiam
refert opinionem Joan.antiqui gloſſatoris ibi,vel dic ſecun-
dum Joanneꝫ. Sed prior expli.catio quibuſdaꝫ magis placet:
verior enim eſt. Et iſtud eſt argumentuꝫ ad queſtionem de teſti
b bus diſcordantibus[b]† quorum quidam dixerũt fuiſſe ante nu-
6 ptias,alij dixerunt poſt nuptias,vt reducantur ad concordiaꝫ
c hoc modo,ante nuptias,ſcilicet finitas,poſt nuptias,ſcilicet cõ
tractas,⁊ ſic non erunt diſcordes,argumẽ.huius ver.⁊ quod
hic no. Et idem ſi quidã teſtes dicunt ante guerram,⁊ quidam
poſt guerram,vt ſit idem modus concordie. Ita tꝫ Jacobus
de Aret.in l.inſulam §.j.ſ.ſolu.matrimo.eſt textus extra de te
d ſtib.ca.cum tu. Adverte,ꝓ pro huius declaratione ponamꝰ te-
ſtes non diſcordare,ſed omnes dicũt aliquid eſſe factũ poſt nu-
ptias,vel poſt guerram.vel omnes ante nuptias,vel ante guer
ram,qualiter hec oratio intelligatur,vtrum ante nuptias ſcili
cet finitas,vel ante nuptias ſcilicet contractas,⁊ idem quero de
verbo,poſt. Reſpondeo. Quandoqꝫ iſte dictiones ante,⁊ poſt
reſpiciunt terminum inſtantaneuꝫ,qꝛ finitur in inſtanti,vt ſi di
catur ante morteꝫ,vel poſt mortem,quia mors in vno inſtanti
eſt,vel non eſt,⁊ tunc intellectus eſt clarus,quia ante ſignificat
tempus quod precedit,⁊ poſt ſignificat tẽpus quod ſequitur,⁊
ideo ſi plures ſimul decederent,ibi nullo modo caderent,aũ vel
poſt. l.quod depariter.cum lege ſeq.ſ.de rebus dub. Facit l.in
ter ſocerum.in prin.ſ.de pactis dotalib. Quandoqꝫ iſte dictio
nes reſpiciunt terminum,qui habet tractum ⁊ durationem ali-
quam,⁊ tunc quandoqꝫ iſte tractus eſt ab inceptione vſque ad
perfectionem illius actus,ſiue termini,vt in hoc exemplo,ante
calendas,vel poſt calendas:nam dies calendaruꝫ incipit in ma
ne,⁊ perficitur in ſero, Idem ſi dico ante annum,vel poſt annũ:
nam annus incipit in prima die eius,⁊ terminatur in vltima,⁊
iſto caſu iſte dictiones debent intelligi ante calendas, ſcilicet
finitas,⁊ poſt calendas,ſcilicet finitas.l.ſtipulationes non di-
uiduntur.§.primo,infra de verborum obligationibus. vbi eſt
expreſſum in textu,⁊ gloſſ.in l.qui ante calendas.eodem titulo,
⁊ in l.eum qui ita.§.qui ita.el ſecundo.eodem titulo.⁊ ibi nota
ſecundam opinionem Joannis.⁊ in l.libertas.§.fina.ſ.de ma-
numiſſ.teſtamẽ.⁊ l.ſi ita fuerit.la ſecũda.in principio.⁊ l inter
illam.in princip.⁊ ibi notatur infra de verborum ſignifi.⁊ ſic cũ
dico aũ calendas, ſignifico totũ tẽpus,qꝺ eſt ante eas finitas,
de eo qꝺ ſequitur nihil pono cuꝫ dico poteſt calendas,ſignifico

torum tempus qđ ſequit̃ poſt eas finitas. Et de eo quod prece-
dit, nihil pono. Quandoq; iſte dictiones adiiciuntur termino,
qui habet tractum, ⁊ duratione poſt ſuã perfectionẽ vt in hoc
exemplo poſt nuptias, ⁊ ante nuptias, nã poſtꝙ ſunt nuptie, du
rant donec alter moriatur vel diuertat, ⁊ tũc intelligit̃ ante nu
ptias, ſeu poſt nuptias cõtractas, vt l. ſancimus. C. de nupt. hoc
eſt verum niſi cauſa contrarietatis euitande, tunc enim ante ⁊
poſt reſoluũtur, vt idez tempus ſignificẽt, vt hic vides, ⁊ ſupra
e dixi. Sed tũc[e] inſiſto, ſecundũ hoc ſemper eſt in poteſtate alicu
ius ex partibus, qđ iſte dictiones ſignificent, nã ſi oẽs teſtes di-
xerint hoc fuiſſe añ nuptias, ego dico qđ imo fuit poſt nuptias,
poſtea in concluſione dicam. Domine iudex, reducatis ad con-
cordiã dicta teſtium cum dicto meo, nam ipſi dixerunt ante nu-
ptias, ego poſt nuptias, intelligatis dictuz eorũ ante nuptias
ſcilicet finitas, ⁊ dictũ meũ intelligatis poſt nuptias, ſcilicet cõ
tractas, ⁊ ſignificetur idẽ tempus cauſa contrarietatis vitãde.
Solu. dicit Inn. in c. cum contingat. circa prin. de offi. delega. ꝙ
licet teſtes reducãtur ad concordiam, nec incidant in contrarie
8 tatẽ, vt dictũ eſt, tñ † hoc nõ debet fieri qñ eſt cõtrarietas inter
dictum teſtis, ⁊ dictũ partis, qꝛ dictũ partis nullam fidez facit
pro ſe, vt C. de proba. l. exemplo. cuz ſi. quod eſt no. Puto etiam
9 prout ipſe dicit ibi, ſed nõ bene explicat, ꝙ † iſta concordia tunc
f eſt fienda, quando ꝓbationes vndiq; ſunt pares, [f] ſed ſi alter ha
beret plures, ⁊ idoneiores teſtes, illis eſſet ſtandũ. Cautius tñ
10 faceret iudex † ſi iterum pro teſtibus mitteret, vt qualiter dictũ
eorum intelligunt, declarent, vt no. in authen. de teſti. §. qꝛ vero.
in glo. magna. ⁊ extra de teſti. c. cum clamor.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Secundo modo. Vide Are. conſi. lxxxvi.
b P. PAV. P. ¶ Teſtibus diſcordãtib[9]. Et illud qđ dicitur in duo-
bus teſtibus diſcordãtibus, multo magis locũ habet in vno te
ſte, ſm. Cõ. cõſi. xcj. in verſi. rurſum cũ teſtes etiam diuerſi. Et
ibi etiam habes de modo ſaluãdi teſtem, qui videtur depoſuiſſe
de maiori tẽpore, ꝙ veriſimile ſit ipſum recordari. Item latiſſi
me an vnus teſtis diſcordãs in ſeipo, debeat trahi ad cõcordiã,
⁊ ſaltẽ vide latiſſime Alex. in l. j. in prin. ff. de ope. no. nun. ⁊ cõſi.
cccccxij. Item ꝙ ſi eſſent duo teſtes, ⁊ diſcordarent, vide Alex.
conſi. cclxxxvj. Mod. hic. Item quando plures teſtes ꝓ vna par
te quam pro alia, non ſunt reducendi ad concordiam, neq; vt pro
betur, neq; vt euitetur falſum, vide omnino Roma. conſil. clviij.
Item an teſtes cõcordentur ſolum, vt euitetur falſitas, an vero
etiam vt probetur, vide Mod. hic. Alex. cõſi. cxvj. ⁊ cxxxiij. ⁊ ꝙ
fauore rei, cõcordentur etiã vt probet̃, vide Alex. conſi. xxiiij. in
ij. volu. vide in materia Aret. conſi. xiij. Item vbi contrarietas
non eſt euidens, poteſt concordia fieri, vide Alex. conſi. ccxlviij.
Item de materia cõcordãtium teſtes, vide late Fely. poſt alios,
in c. cum tu. extra de teſti. ⁊ aliqua per eum, in c. cum contingat.
de offi. deleg. vbi etiam ponit an concordentur cuz dicto partiũ,
in eod. §. in fin. vide ad iſtam limita. Bart. in l. ſi quis intentione
ambigua. ff. de iudicijs.
c ¶ Ad cõcordiam. Adde Bart. in l. qui ante calendas. de verbo
rũm oblig. tu adde Ang. conſi. cclxxiiij. circa fi. vbi conſuluit te-
ſtes concordandos, quorum aliqui dixerunt teſtes rogatos añ
publicationem teſtamenti, aliqui poſt publicationem.
d POM. ¶ Aduerte. Si teſtes omnes adducti ad aliquid probã
dum, dicant id factum ante nuptias vel poſt, quo debeat intelli
gi talis eorum ratio? vide Are. conſi. xiij. Alexan. in l. ſ. ff. de no.
ope. nun. ⁊ cõſi. xxiiij. volu. ſecundo. Bar. in l. eos. in fi. ff. de falci.
Raph. Cu. conſi. lxxvij. Oldr. conſi. cv. alias cj. Fely. in proe. De
cre. in cap. tranſlato. de conſtit. ⁊ in cap. ex parte. de teſti. ⁊ in ca
pitulo cum tu. ⁊ Barb. cõſi. xij. ⁊ in ij. volu. ⁊ aliquid per Nic. de
Lyra. Matthei. xxvj. in glo. in verſi. ait illi Jeſus. Bal. in capi
tulo, cauſam que. de reſcript. ⁊ in d. c. cum tu. ⁊ in titulo, de pace
Conſt. in verſi. opinionis. ad fi.
e POMA. ¶ ¶ Sed tũc inſiſto. Limita tñ hic, vt per eundẽ Bar.
in l. ſi qs intẽtione ambigua. ff. de iudi. vide Alexã. de concordia
teſtium. cõſi. cxliij. verſi. accedit. in ij. volu. Fely. in c. cum tu. ver.
tertia cõcluſio. de teſti. ⁊ in ix. conclu. ⁊ in c. preſentium. eod. tit.
Barb. conſi. iij. vola. j. ⁊ conſil. xxv. volu. ij. Prepo. ca. omnes le
ge. diſtin. j. Roma. conſi. clvj. ⁊ ſeq. Imo. conſi. cj. ⁊ ſequẽ. ⁊ Alex.
conſi. lxxvij. vol. j. ⁊ conſi. cxvj. ⁊ conſil. xxxiij. eodem volu. Felyn.
in cap. cum contingat. de offic. deleg. Alex. conſi. xiiij. volu. ij. vbi
dicit, ꝙ reducuntur ad cõcordiam, etiam vt probent. ⁊ Ang. de
Aret. ⁊ ibi in addi.
f ¶ Pares. Adde gl. in dicto capitulo, cum contingat. Bar. in l.
Gallus. §. ille caſus. de liberis ⁊ poſthu. Bal. in l. in inſulaz. ſol.
matri. Bal. in cap. cum tu. ⁊ ibi Card. extra de teſti. ⁊ Bald. in §.
quibus. in i. conſt. C. cõtrariũ eſt de mente gl. in c. noſtra. de teſt.
⁊ in iiij. queſt. iij. c. teſtes. Et hoc tenent Ant. ⁊ Abb. in cap. cum
tu. Jo. de Imol. in l. inter ſtipulantem. §. j. de verb. obli. per tex.
in d. c. cum tu. Et cum hac opinione trãſit Alex. tu adde, ꝙ pri
mam opi. ſequitur Pet. de ancha. conſi. ccclxxxvij. ⁊ ccclxxxix. ⁊
Pau. de Ca. in addic. hic ad ſuam lect. Et inquantũ Alex. tan
git an teſtes reducantur ad concordiam vt probent, vel vt fal
ſum euitent? dic ꝙ Bald. iij. lib. conſi. ccccxj. incip. quidam A.
tenet ꝙ non probẽt idemq; tenet conſi. xxviij. eo. iij. lib. incip. in
inſtrumento. vbi allegat d. c. cum tu.

☞ Mutuo perficiendo, ſufficit ꝙ pecunia ꝓficiſcatur vere, vel
1 ficte, ⁊ quod tradens ſit dominus.
2 Mutuum triplex eſt.
3 Mutuum naturale mere, ⁊ mutuuz naturale, cui ciuile coope-
ratur.
4 Mutuum ciuile quotuplex, ⁊ an ex mutuo vere ciuili oriatur
actio vel ex chirographo.
5 Procurator conſtitutus ad accipiendũ pecuniam mutuo ſi cõ
fiteatur ſe recepiſſe, an obliget dominum. ⁊ nu. 6.
7 Procurator conſtitutus ad recipiẽdum pecuniam mutuo, ⁊ ad
confitendum recepiſſe, ⁊ ad promittendum, non obligat domi-
num, ſi non conſtat de numeratione.
8 Mutuum quid ſit.

§. In mutui autem datione.

Vo-
bis dixi, hic ponitur tertium exemplum, per qđ probatur cre-
ditũ differre a mutuo, vt genus a ſpecie. Nam in mutui datio-
ne opz dominum eſſe dantẽ, qđ nõ eſt in alio credito, vt puta
venditiõe, depoſito, cõmodato, ⁊ ſi. Et ad hoc Juriſconſultus
opponit de filio, ⁊ de ſeruo mutuante, ⁊ ſoluit per exẽplũ de eo
qui mutuat pecuniam ſuam mea volũtate. Quero ergo, quale
exẽplũ iſtud ſit, ⁊ q̃ ſimilitudo? Dicit Jac. de Are. ꝙ primũ di
ctũ de filio ⁊ ſeruo, põt intelligi duobus modis. Vno modo, ꝙ
filius ⁊ ſeruus dantes peculiares nũmos, obligãt accipientes
naturaliter ipſi filio ⁊ ſeruo, ⁊ tũc procedit exẽplũ qđ ſequit̃ cla
re, ſcz ꝙ illud ideo eſt, qꝛ filius vel ſeruus habent dñi volun-
tatẽ, ſicut ſi volũtate mea tuos nũmos credas nomine meo. Nã
mihi actio querit̃ ꝓpter voluntatẽ tui domini, lz ego nõ fuerim
dñs. Scđo modo põt intelligi, ꝙ filius vel ſeruus mutuantes
obligãt accipientẽ patri vel dño, ⁊ hoc ideo qꝛ ipſe pater, vel
dñs fingit̃ mutuare, ⁊ ſm hoc ꝓcedit exẽplũ, qꝛ hoc tale eſt, qua
le ſi voluntate mea tuos nũmos credas noie meo. Nã mihi ac-
quirit̃ obligatio, ⁊ actio, qꝛ ego fingor mutuare, cũ nomine meo
mutuat̃. Tñ in hoc eſt differentia, quia in hoc caſu vltimo ibi,
quale ſi volũtate mea, ⁊c. ſunt due fictiones, vna circa actũ mu-
tuãdi, qꝛ ego fingor mutuare cui[9] noie mutuat̃. Alia circa dñiũ,
qꝛ fingor mutuare pecuniã meã ꝓpter dñi volũtatẽ, cum vere
non ſit mea, ſed in precedenti caſu poſito in verb. nec obſt. ⁊c. ſcz
in filio, vel ſeruo, ſolũ eſt vna fictio, ſcz circa actũ mutuandi, cũ
1 vere illa pecunia fuerit patris, vl dñi. Ex quo habes † ꝙ ad ꝑ-
ficiendũ mutuũ, ſufficit ꝙ pecunia proficiſcat̃ vere, vel ficte, ⁊
ꝙ tradens ſit dñs vere, vel ficte. ¶ Venio ad ver. verbis. dixi
vobis, quod hic ponitur quartum exemplum, ex quo oſtendit
ꝙ creditum differt a mutuo, vt genus a ſpecie: nam poſſumus
credere per ſtipulationem nulla interueniente pecunia, vel
etiaz poteſt intelligi aliter, vt conueniat cum parte proxima
precedente, vbi dicunt ꝙ ſufficit ꝙ pecunia proficiſcatur vere,
vel ficte. hic ponit exemplum in mutuo ciuili, in quo nulla pecu
a nia interuenit tua vel vere vel ficte.[a] Pro cuius rei euidentia
2 debes ſcire ꝓut gl. notabiliter dicit, ꝙ triplex † eſt mutuũ, quoddã
eſt mutuũ naturale, ⁊ mere, quoddã eſt mutuũ ciuile, cui natu-
ra cooperatur: quoddam eſt mutuum mere ciuile. Mutuum au
3 † tem naturale eſt, qñ res mea ad te peruenit. Ita dicit gl. ⁊ K.
Tu tñ in hoc mutuo naturali dicas, quoddã eſt mutuũ natura
le mere, vt qñ pecunia mea in te directo trãſfert̃. Quoddã eſt
mutuũ naturale, cui ius ciuile cooperat̃ per aliquã fictionem
qñ pecunia vere interceſſit, ſed ius fingit eũ numeraſſe qui nu-
merauit, vl eſſe dñm q nõ erat, vt ff. ꝓxi. rñ. declaraui, vl qñ pe
cunia debita ex vna cauſa cõuertit̃ in cauſam mutui. l. certi con
dictio. in fi. ff. eo. Vel qñ mutuũ recõciliat̃ aliquo ex modis, quos
vidiſtis l. ver. appellata. ad quod facit ff. eod. l. ſingularia. Aliud
4 eſt † mutuũ ciuile, cui natura cooperatur. Dicit gl. vt qñ ante
ſtipulationẽ, vel poſt incõtinẽti, numerat̃ pecunia. Glo. in hoc
dicit verum, nõ tñ naſcitur in hoc caſu actio ex mutuo, ſz ex ſti-
pulatione impleta propter mutuũ. l. ſi ita ſtipulatus. §. Chryſo
gonus. ff. de verb. obl. ⁊ l. ſi ita fuero ſtipulatus. ⁊ l. cum ..., ff. de
noua. Videbitis ff. e. l. certi condictio. §. quoniã. Quoddã † eſt
5 mutuũ mere ciuile, vt in chirographo, ex quo qs obligat̃ poſt
biennium l. in contractibus. C. de non nu. pecu. Dicit gl. ⁊ bene,
ꝙ tñ iſto caſu non oritur obligatio ex tali mutuo ſed ex lit-
terarũ propter mutuum. Et iſtud qđ gl. dicit, poſt bienniũ ha
locũ qñ promiſſio, vel ſcriptura facta fuit ſpe future numera-
tiõis, ſz ſi forte donãdi animo, nõ ſpe future numerationis pro
mitteret

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

mitterem centum per ſtipulationem, que cõfiteor me habuiſſe ⁊
recepiſſe mutuo, ſtatim etiam nõ expectato biennio contrahe-
retur illud mutuũ ciuile, ⁊ hic eſt caſus in iſto reſponſo, vt gl.
hic intelligit ĩ mutuo ciuili. Uide iſtã gl. que incipit, id eſt, alie
6 nã fidẽ. ⁊ no. eam. † Et iſta ſunt vtilia[b] ad queſtionẽ de facto, ali
b quis fecit procuratorẽ ad accipiendum pecuniam mutuo, tñ
c in inſtrumẽto nõ fuit ſcriptũ ꝙ recepit, ſed ꝙ fuit cõfeſſus[c] ſe
recepiſſe. Certe ex tali inſtrumẽto, niſi numeratio probet̃, non
d põt[d] agi contra dominũ. Nam quãdo facio te procuratorem
ad accipiendum pecuniã mutuo, intelligitur de mutuo natura
li, qꝺ ſignificat iſta dictio, ad accipiẽdũ, ſed iſtud inſtr̃m, in quo
ꝓcuratori eſt cõfeſſus ſe habuiſſe ⁊ recepiſſe, ꝓbat mutuũ ciui-
le, cui natura non cooperat̃, niſi ꝓbet̃ numeratio: ergo talis pro
curator non obligat dominum, quia ad hoc non habuit manda-
tum. Et pro hoc videtur caſus expreſſus in l. j. §. ſi mutuam.
ſ. ſi qd in frau. pa. facit ĩ. de noua. l. ſi debitorem meum. ⁊ qꝺ ibi
* no. per Iac. de Are.* ¶ † Dico etiã ꝙ ſi in inſtrumẽto ꝓcura
7 tionis diceretur, facio te procuratorez ad accipiendũ pecuniã
mutuo, ⁊ ad confitendũ te recepiſſe pecuniã, ⁊ ad ꝓmittẽdũ, ⁊c.
ꝙ eodem modo dominus non poteſt conueniri ex illo inſtrumẽ
to, qꝛ illa verba, ad cõfitendũ te recepiſſe, intelliguntur ſcd̃m
e pecuniaz receptã. Si aliter intelligeres, eſſet donatio.[e] d. l. j. §.
mutuam. que donatio ꝓcuratori nõ videt̃ permiſſa, niſi exprĩ-
8 matur, vt l. contra iuris. §. j. ⁊ fi. ſupra de pac. ¶ † Ultimo ex ꝓ-
dictis poſſet tibi liquere, quid eſt mutuũ? Nam mutuum eſt cõ
tractus celebratus datione vera, vel ficta rei cõſiſtentis in põ-
dere, numero, vel menſura, cum ſpe recipiendi tantundem in ge
nere ſuo, vt ex predictis patet.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Uel ficte. Quotuplex ſit mutuũ, vide Paul. de Ca.
conſi. cccccvij.
b POMA. ¶ Utilia. Uide Roma. conſi. ccclij. Pau. de caſt. conſi.
cccccvij. Alex. conſi. xiij. vol. iij. Are. conſi. v. Bal. con. lxxxviij.
incip. quidã nomine. ⁊ cõſi. lxxxix. incip. ad audientiã. cõſi. iiij.
⁊ conſi. xx. Alex. cõſi. clxxix. vol. ij. ⁊ cõſi. cxxxij. iiij. vol. Panor.
conſi. xviij. volu. ij. Barb. viij. conſi. ij. volu. Areti. conſil. lxiiij. et
conſi. lxxxvi. ⁊ Archid. conſi. vlti. ⁊ Soci. conſi. iij.
c P.PAV.P. ¶ Fuit confeſſus. Sequitur Com. conſi. cxlviij. incip.
venerabilis vir. vide omnino do. Fran. Are. cõſ. iiij. vide Pau.
de Caſt. conſi. v. vbi ponit, an ſaltem procurator obligetur, ⁊ qd
ſi dederit fideiuſſores. Et ſingulariter cõcludit teneri. Ad qꝺ
vide omnino Ange. in l. ad hec venditio. C. de pred. cur. libr. x.
Item vide circa iſtud dictum Fely. late, in c. ſi cautio. extra de
fide inſtru. Et pro defenſione Bar. hic vide Feli. in c. cum olim.
de offic. deleg. ⁊ circa iſtam opinionẽ Bar. vide late Barb. cõſi.
xix. vol. iiij. in ij. dubio. ⁊ in cõſi. viij. in fi. vol. ij. vbi omnino vide.
d ¶ Poteſt agi. Adde Io. And. in addi. ad Spe. in tit. de teſte.
§. j. ſuper verſi. ſed pone egi. Bar. in l. a diuo Pio ĩ. de re iudic.
⁊ in l. non abſtulit. C. de nouati. Ant. de But. ⁊ Abb. in c. ſi cau
tio. extra de fide inſtru. Pau. de ca. conſi. vlt. alias remiſſiones
etiã vide per Alex. cui adde inquantũ alleg. Fede. conſi. liij. ſen
tire cõtra Bar. qꝺ nõ eſt verũ, qꝛ imo idem ſentit, qꝛ eius vlti-
ma verba ſunt hec, Do. procu. non potuit liberare, niſi per rea
lem ſolutionem, non fictam. Et ita etiam allegat Roma. idem
ſequutus conſi. ccclij. inci. ſancti ſpiritus gratia. ⁊ idẽ videt̃ vo-
luiſſe Bal. conſi. cccxxxij. j. libro.
* CLAV. ¶ De Are. illud etiam ſequitur Alex. in l. iuſiurandũ
quod ex conuentione. §. ſi. ĩ. tit. j. per hoc reprobãs vnum quod
ibi dicunt Bal. ⁊ Ang. quod multũ facit contra iſtud arg. a ſi-
mili. Pro hoc in ſimili etiã facit glo. quam ibi not. Doc. j. tit. j.
⁊ in pulchro caſu cõſuluit Aret. conſi. iiij.
e ¶ Donatio. Bald. ⁊ Fulg. in hoc tenent contra Bar. Pau. de
Caſt. Ang. Roma. idem faciunt, ⁊ cum opi. ipſorum trãſire vi
detur Alex. adde tu, ꝙ pro opi. Bar. facit: quia in mandato eſt
dictio, ⁊, que eſt copulatiua, ⁊ videtur importare, ꝙ ſola confeſ
ſio ſine receptione, nõ ſit ſatis. l. ſi heredi plures. j. de cõditio.
inſtitu. l. is qui ducenta. §. vtrum. ĩ. de rebus dub. ⁊ maxime, qꝛ
ſub vna, ⁊ eadem ratione, ⁊ ſub vno ⁊ eodẽ verbo regũtur, iuxta
ea que dixit Barto. in l. re coniuncti. ĩ. de leg. iij. Nam vbi qua
litas verborũ precedentium poteſt ſequentibus verbis con-
uenire, intelligitur ſemper repetita. vt dicit Barto. in l. Seie.
§. Caio. ĩ. de fun. inſtructo. ergo qualitas naturalis accipi dꝫ.
Et bene facit quod dicit Barto. in hoc, in l. ſi ita ſtipulatus. §.
Chryſogonus. ĩ. de verborum obligat. Secundo facit, quia ver
ba ſunt ſequentia, vt ſecundum ea intelligantur. l. fina. §. cui dul
cia. ĩ. de vi. tri. ⁊ ole. leg. ⁊ in Cle. non poteſt. de procurato. cum
ſimilib. ⁊ bene, per ea que dicit Barto. in l. qui habet. §. fi. infra
de tute. ⁊ maxime hoc eſt dicendum, quia in hoc conueniunt re
gule iuris, videlicet, quia verba mandati intelliguntur ſtricte,
l. diligenter. infra mandati. Et ſic vt minus noceat cõſtituenti,

ꝙ profit, iuxta l. cũ de indebito. ĩ. de proba. nam ſic dominus id
nõ feciſſet veriſimiliter, ergo ſic non interpretetur mandatuz.
Bonus eſt tex. in l. ſi hominem. ĩ. mand. Et proprie h. d. Bal.
in l. falſi. C. de falſis. qꝺ eſt no. pro opi. Bar. licet magis cõmu
nis opi. ſit contra Bar. vt hic ꝑ Mod. Et ad rationes ipſoruz
ſuſtinẽdo Bar. potes reſpõdere vt infra. Et ad primũ poteſt
reſpõderi, ꝙ ibi erat ſic in mandato. qꝺ nõ eſt hic. ¶ Ad ſecun-
dum reſponderi poteſt, ꝙ verbum, ad confitendum, nõ eſt quid
diuerſum a verbo, ad accipiendũ, prout in ſimili dicitur man-
datum ad vendendũ, ⁊ inſtrumẽtũ ad faciendũ, quo caſu impor
tat vt primo vẽdat̃, poſtea fiat inſtrumẽtũ, ſic ergo accipiat ꝓ-
mo, poſtea confiteatur, ⁊ ſic omnia iſta duo referantur ad verã
numerationẽ. Iuuatur iſta rñſio, qꝛ verbũ, ad confitendũ, du-
pliciter capi põt, ſcꝫ ad pecuniã numeratã, ⁊ nõ numeratã, ſed
ꝓcedẽs verbũ verificat̃ actualiter, ergo ⁊ verbũ, ad cõfitenduz,
qꝛ verbũ ambiguũ, debet interpretari a precedenti verbo cla-
ro ⁊ certo. l. j. ⁊ ibi Bar. ĩ. de reb. dub. Item non eſt ſuperfluũ,
qꝛ cõfeſſio hꝫ plura priuilegia, vt habet̃ in l. admonendi. ĩ. de
iureiur. ⁊ in aut. ſed iam neceſſe. C. de don. ante nup. ¶ Ad ter
tiũ reſponde, ꝙ bene operantur in fauorem debitoris, ſi fiat cõ
feſſio de recepto. Nec eſt verum, ꝙ in preiudiciũ conſtituentis
ſint appoſita: qꝛ imo ad cõfitẽdũ pecuniam numeratam. ¶ Ad
quartũ rñ. confitendo id, ſcꝫ negãdo, ꝙ habeat mandatum ad
cõfitendũ recepiſſe pecuniam non numeratã, vt ſ. dictũ eſt. Et
inquãtũ ipſi Moder. impugnant fundamentũ Bar. dico ⁊ con
cedo, ꝙ intra bienniũ non eſt donatio, ſed ex quo elapſo biẽnio
nõ põt opponi exceptio. l. in contractibus. C. de nõ nu. pe. ſi nõ
eſt oppoſita exceptio, eſt donatio. Probat̃ hoc in ſimili: nã ille
qui nõ põt alienare, nõ põt ẽt facere actum, per quem in futu-
rũ ſequatur alienatio. l. ſi ita quis. §. ea lege. ĩ. de verb. obli. ⁊ iõ
eſt, ꝙ qui non poteſt alienare, nõ põt cõpromittere, vt dt Inn.
in c. cũ tempore. extra de arbit. Ergo procurator iſte, qui nõ po
teſt donare, non poteſt facere actum, per quez in futurũ ſequa
tur donatio, ſed iſta cõfeſſio eſt huiuſmodi, ergo ⁊c. Nec obſtat
ſi dicatur ꝙ imo erit donatio, qꝛ tenetur procurator domino,
vt l. qui proprio. §. ꝓcurator. vt in ceteris. ſ. de procu. qꝛ poſſet
dici, ꝙ ſi nõ eſſet ſoluẽdo, dominus eſſet in damno. Uide Bald.
in d. l. in contractibus. ⁊ Imo. in l. predia. ĩ. de acquir. poſ. ita di
cebat dominus meus hic. ſcꝫ Fran. Pepi. ⁊ tu cogita.

LEX III.

1 ☞ Uinum vetus eſt melius vino nouo. ⁊ nu. 4.
2 Tacitum habetur pro expreſſo. ⁊ nu. 9.
3 Cõtractus natura quod venit, preſumitur tacite inter partes
conuentum.
4 Uinum vetus quod dicatur.
5 Uinum ſi mutuatum debeat reſtitui tempore vindemiarum,
preſumitur actum vt reddatur de nouo.
6 Uinum vetus, an poſſit reddi pro nouo.
8 Teſtis ſenior, ⁊ doctor ſenior, prefertur iuniori.
10 Omiſſum a partibus quomodo probatur aliquid fuiſſe tacite.
11 Mutuum vel donatio, an ⁊ quando preſumantur ſi dictum ſit,
accipe iſtud vinum, vel tolle iſtam pecuniam.
12 Mutuum quãdo probetur, ſi teſtis dicat neſcire, an fuerit mu
tuum, ⁊ quid actum fuerit, ſed bene vidit pecuniam numerare,
⁊ ipſe eam recepit.
13 Libellus continens aliquẽ dixiſſe, tolle iſtam pecuniam, quam
Titius recepit, ⁊ denegat reſtituere, ideo petit ipſum cõdem-
nari, non procedit.
14 Libellum non ſufficit preſumptiue concludere.
15 Factum, ex quo quis vult quod aliquid preſumatur, qꝺ debet
allegari.
16 Bonitas duplex, intrinſeca, et extrinſeca, et quando extrinſe-
ca preſumatur.
17 Pecunia ſi mutuatur, quando debeat reddi ſecundum antiquã
vel ſecundum nouam.
18 Scholaris cui fuerat datus fundus per Abbatem, ipſo reuer
ſo ad domũ, vt ipm vſufructuaretur, ⁊ cauſam monaſterij dice
ret, an ſi neſcuit cãm defendere, debeat ſibi auferri fundus.

a **Cum quid.** [a] Iſta eſt notabilis lex, et hoc
dicit: Qꝺ agitur tacite pro ex-
preſſo habetur, ⁊ tacite agitur, vt eque bonũ redda-
tur. h. d. Et diuiditur in tres partes. Primo, ponit
dictum. Secũdo, ponit rationem. Tertio, docet practicã. Se-
1 cunda ibi, nam in cõtrahendo. Tertia ibi, id autem. ¶ † Not.
q dvinũ vetus eſt melius vino nouo, vt hic, ⁊ l. iubemus. C. de
2 eroga. milita. anno. lib. xij. Secundo nota, † ꝙ tacitum habetur
3 pro expreſſo. Tertio nota practicam, † quod illud, qꝺ venit ex
natura contractus, preſumitur a iure tacite agi inter partes,
4 nec eſt opus probatione, vt hic dicit textus. ¶ † Opponitur,
quod vinum nouum ſit melius vino veteri. Nam vinum vetus

incipit acuere, vt l. ſi quis vinū. §. pen. ī. de vino triti. ꝛ oleo leg.
Solu. Pro huius declaratione debes ſcire, qḋ dicatur vinum
nouū, ꝛ qḋ vetus. Nā quidā dixit vinū vetus eſſe, qḋ hꝫ annū,
vt d. l. ſi quis vinū. §. ſi. cū l. ſeq. Aliȷ̄ dicunt in hoc inſpiciēdam
eſſe cōſuetudinē regionis. l. legatis. §. ſi. de leg. iiȷ̄. Sol. quicqd
doctores dicāt, dic ꝙ quedā ſunt vina precellētia, que poſſunt
multis annis cōſeruari, ꝛ in his fateor ꝙ vinū vetus dicitur,
qḋ tranſit annum, ꝛ eo caſu melius eſt vinum vetus quā nouū,
ꝛ pretioſius. Quedā ſunt vina cōmunia que vltra annū non du
rant, ſed ſtatiꝫ lapſo anno incipiunt acuere vel muceſcere, ꝛ tūc
vetus intelligitur poſtq̄ incepit eſſe clarum, ita ꝙ depoſuit il
lam groſſitieꝫ, quā ex vuis aſſumpſit. Sicut dicimus de agno,
qui incipit haberi in numero ouium, cum detonſus fuerit. d. l. le
gatis. in ſi. de leg. iiȷ̄. Et ita ſe habet vſus cōmunis, queꝫ in hoc
debemus tenere. l. ex vſu. de vino tri. ꝛ oleo lega. Hoc modo in-
telligēdo apparet, ꝙ vinū vetus eſt melius vino nouo. Si qs
vellet ergo dare pro vino polito muſtū, non poſſet, vt hic. Pre
dicta vera, niſi ex qualitate tēporis, in quo de reddēdo actum
5 fuerit, aliud p̄ſumatur. Quid enim † ſi fuerit actum vt vinde-
miarū tēpore redderetur, cū illo tēpore vinum vetus nō repe
riatur in quibuſdā partibꝰ? Certe p̄ſumitur actū vt reddatur
de nouo. arg. ad hoc in l. Firmio. §. ſi. qñ dies leg. ced. ꝛ l. nec ſe-
6 mel. §. ſi in habitatione. eo. ti. Ex hoc apparet ſol. q. † quam gl.
hic format in prin. vtrū liceat reddere vinum vetus pro nouo.
Breuiter iſta eſt veritas, ſi acceperis vinū vetꝰ eo modo quo
b dixi, ita qḋ ſit melius nouo,[b] tūc poteſt reddi. Nā redditur in
eodē genere, ꝛ in eadem bonitate. Nam licet ſit melius, vel opti
mum, ipſum quoqꝫ bonū eſt, vt l. vbi autē. in prin. ī. de ver. obli.
Sed ſi acciperes vinum vetus, taliter qḋ eſſet deterius nouo,
tūc non poſſet ſolui, qꝛ nō redderetur in eadē bonitate, vt hic,
ꝛ qꝛ conditio creditoris efficeretur deterior, vt l. Paulus. ī. de
c ſol. ¶ Scḋo[c] opp. in aut. de mona. §. ſi. vbi nouū p̄fertur vete
ri, ſiue antiquo. Sol. in vino ꝓcedit id qḋ dixi vobis, qḋ vinum
7 vetus eſt melius nouo. In hoībus † vero eſt p̄ſumptio, qḋ anti
quior ſit melior iuuene, vt l. ſi. de fid. inſtr. ꝛ de iur. immu. l. ſem-
per. Poteſt tamē cōtrarium apparere, ꝛ tūc iunior prefertur
antiquiori, vt d. §. ſi. in aut. de mona. cū ſimi. Et ſic eſt arg. qḋ in
d dubio teſtes[d] ſeniores, ꝛ doctores † ſeniores preferūtur. Sed
8 in cōtrariū facit qḋ no. ī. de lib. ꝛ poſth. l. Gallus. in prima gl.
e Vlterius dr̄ hic ꝙ tacitū[e] habetur pro expreſſo, cōtra, de ver.
9 obl. l. quicqd aſtringēde. vbi habetur ꝓ omiſſo. Sol. † dicit glo.
ibi agebatur ab vno, hic ab vtroqꝫ. Verius dicit gl. ibi in con-
tractu qui celebratur v̄bis, hic in cōtractu qui celebratur re.
Hec ſol. eſt ꝯ caſum l. triticū. ī. de ver. obl. ꝛ ideo ꝓ eius ſolutio
ne dicas, quedā ſunt, que depēdent ex volūtate vnius tantum,
vt vltime volūtates, ꝛ in iſtis tacitū habetur pro expreſſo, vt l.
inter veſtē. ī. de aur. ꝛ arg. leg. ꝛ l. in conditionibus primū locū.
de cōdi. ꝛ demon. Quedā ſunt, que dependent ex volūtate duo-
rum, vt cōtractus, ꝛ in iſtis aut ꝯtractꝰ celebraẗ verbis, aut re,
aut cōſenſu. Primo caſu aut omittiẗ id, ꝙ eſt formale ꝯtus, vt
verba, ꝛ tunc vitiaẗ, ꝛ pro omiſſo habeẗ. l. j. de ver. ob. ꝛ d. l. quic-
qd aſtringende. primo rūſo, ſm primam lec. poſitā in princ. ſ. gl.
Aut forma ſeruaẗ, ſed aliquid ſubſtantiale omittiẗ, vt puta res,
vel locus, ꝛ tūc aut illud agebaẗ tacite, ꝛ pōt probari, ꝛ habetur
pro exp̄ſſo, vt d. l. triticū. aut nō pōt ꝓbari, ꝛ habeẗ pro omiſſo,
vt l. iiȷ̄. §. ſi qs inſulā. ī. de eo qḋ cer. loc. ꝛ l. ita ſtipulatꝰ. in prin.
de verb. ob. ꝛ l. qui inſulā. eod. ti. Quādoqꝫ non omittiẗ aliquid
de ſubſtātialibus, ſed de accidētalibus, vel naturalibus ꝯtus,
ꝛ tunc idem eſt in cōtractu, qui celebraẗ verbis, ꝙ eſt in contra-
ctu, qui celebratur re, vel cōſenſu. In quo dic, aut aliquid age-
batur tacite tantum ab vno, ꝛ non habetur pro expreſſo, l. ſi re-
petendi. C. de condic. ob cau. ꝛ l. ſi maiores. C. de tranſac. Si ve-
ro agebaẗ ab vtroqꝫ tacite tunc habeẗ pro exp̄ſſo. caſus eſt hic.
10 Qualiter † aūt hoc ꝓbabitur ꝙ ab vtroqꝫ agebaẗ? Reſpōdeo,
primo ſi illud, qḋ fuit omiſſum, veniebat ex natura contractꝰ, vt
hic in ſi. ꝛ de dam. infec. l. dāni infecti quidā. in prin. Secundo ſi
de hoc erat cōſuetudo, vt l. ꝙ ſi nolit. §. qꝛ aſſidua. ī. de edil. edi. ꝛ
f l. ſi prius. §. j. de aqua plu. arc. Tertio[f] pōt probari ex prefatio
nibus, hoc eſt, ex his que dicta fuerunt tēpore ꝯtus, anteq̄ per
ueniretur ad ꝯtum l. Titia. §. idem rūdit. de verb. ob. Idem ſi
probaretur aliȷ̄s legitimis cōiecturis, vt l. ſemper in ſtipulatio
nibus. ꝛ ibi per glo. ponitur bonū exemplū de reg. iur. Pro hu
ius aūt declaratiōe eſt videndū, hic dicit Iuriſconſultus, ꝙ ta-
* cite videẗ agi, vt eque bonum reddatur. * ¶ Ratio: quia in obli
gatione, que contrahitur re, equitas ſuadet, vt eque bonum, ſi-
cut trado, reddatur, ꝛ ab ipſa re contractus ſumit ſuam ſubſtā-
tiam. Ideo ex natura ipſius actꝰ iſtud tacitū induciẗ. ꝛ ideo ha
beẗ ꝓ expreſſo. Sꝫ in obligatione verborū, ſufficit quē obligari
ſm verborū formā, ꝛ nō alr̄. Et iō qꝛ ver. ob. ex ipſis v̄bis ſumit
ſubſtātiā, ſi verba nō exprimunẗ, habenẗ ꝓ omiſſis. Sꝫ hec ſolu

tio eſt cōtra caſuꝫ, in l. triticū. ī. de verb. obl. ꝛ in l. ꝓmittēdo. ſ.
de iur. do. vbi in obligatione verborum qḋ tacite intelligiẗ pro
* expreſſo habeẗ.) Iſtud qñō dꝫ intelligi? Certe ſi hoc fuit actū
vt reddaẗ ſtatim, intelligiẗ vt reddaẗ eque bonū, vt hic. Sꝫ ſi n[on]
11 fuit actuꝫ aliquid de reddēdo, ſed ſimpliciter fuit dictū. † vt
ta dixi, tolle iſtā pecuniā, vel iſtud vinū, vtrū tunc videẗ agi
g reddatur, ꝛ eque bonum reddatur. poteſt eſſe dubiū.[g] Et
dr̄ multū mirabiliter. Primo debēt inſpici v̄ba, q̄ preceſſerūt
h ꝛ ſi ex illis prefationibꝰ[h] pōt aliquid apparere, tūc illis eſt ſtan
dum. d. l. Titia. §. idem reſpondit. de ver. obli. Itē debēt inſpici
verba, q̄ tūc fuerunt dicta. Quid enim ſi dixi, accipe centū mu
tuo, vel mutuo tibi centū? Certe non eſt dubium ꝙ videẗ actū
vt eque bonū reddatur, vt hic. Sꝫ ſi ſimpliciter dixi, tolle iſtam
pecuniā, nec ex verbis precedentibus, nec ex inſtātibus, vel ſe-
quētibus aliquid pōt apparere, tūc eſt recurrendum ad alias
i coniecturas. primo ad cōditionē perſone dantis ꝛ accipientis.
Circa hoc vide gl. in l. ſꝫ ſi ego. ī. ad Velleia. Quidem ſi dans
erat homo diues, ꝛ recipiēs pauper, exul de domo ſua, ꝛ quanti
tas nō erat magna? Certe preſumitur donatio, ſ. datio amo-
re Dei. Idē ſi erat forte coniuncta perſona, vel ſi p̄meruerat
merita, videreẗ remuneratio. Hoc probaẗ arg. l. ſed ſi lege.
rit. §. j. ſ. de iudi. ꝛ ī. de don. inter vir. ꝛ vxo. l. vtrū. ꝛ l. ſi [...]
munis. eo. tit. de proba. l. Procula. ꝛ ī. manda. l. ſi vero non re-
k munerādi. §. idē Papinianꝰ.[k] Si vero iſta talia nō p̄cedūt
in dubio cēſeẗ datum animo repetendi, ꝛ ſic non eſt donū. arg.
ad hoc. ī. de ꝓbat. l. cū de indebito. facit ī. de dona. l. donatio-
12 §. j. ꝛ ibi no. ¶ † Ex hoc puto, ꝙ ſi teſtis inducaẗ ad ꝓbādū mu-
l tuum,[l] ꝛ ipſe dicit, neſcio ſi fuit mutuū, vel quid, tamē ſcio ꝙ ip
ſe numerauit ſibi in mea preſentia tantā quantitatē, ꝛ ipſe rece
pit, ꝙ ex hoc facto in dubio probaẗ ꝙ eſt mutuū. Nā teſtis dr̄
factum, ex hoc autē facto reſultat iuris p̄ſumptio, vt vidiſtis. Sꝫ
autē hoc ſit in teſte, tamē puto ꝙ hoc non ſufficeret in parte.
13 Si enim in libello meo † ego ponerem, dico ꝙ ego dixi tali, tolle
iſtā pecuniā ꝛ ipſe recepit, q̄ negat mihi reſtituere, ideo ipſum
m peto mihi condemnari.[m] Puto ꝙ iſte libellus non procederet.
n Nam licet hoc ex facto partis p̄ſumaẗ, tamen debet ab ea allega
14 ri. vt l. ſi adulteriū cum inceſtu. §. idem Pollioni. ī. de adulte. ſed
ſic non ſufficeret libellū preſumptiue cōcludere. Dices tu, hec
eſt contra l. omnes. §. Lucius, ꝛ qḋ ibi not. ī. qui ſen. cred. So
lu. illud verum, quādo factū ex quo aliquid p̄ſumitur, nō eſt
o factū[o] factoris proponētis libellum vel rei excipiētis, ſed eſt fa
15 ctum alterius. Nam quādo ex facto † tuo * tu vis q aliquid p̄-
* ſumaẗ, illud debes dicere p ꝛ allegare d. §. idem Pollioni. Ita
p debes intelligere hic ꝛ ad predicta, ꝙ dicta verba, tolle iſtam pe
cuniam, ſint dubia, facit C. de actio. ꝛ oblig. l. ſi quideꝫ. [Poteſt
querere (vt dicit gl.) ſi dicatur in vulgari, Prēde quella pecu-
* nia, quid hoc erit, mutuum, vel donum, vel quid?] ¶ Oppo.
l. actus. ī. de reg. iur. vbi eſt differentia inter tacitum, ꝛ expreſ-
ſuꝫ. Solue vt ibi. ꝛ per Dy. in ca. actus legitimi. de reg. iur. li.
vi. ¶ Opp. ꝛ videtur ꝙ non debet reddi in eadem bonitate, vt l.
16 vinū. ī. eod. Sol. dicit glo. multū not. debes ſcire ꝙ † quedaꝫ eſt
bonitas intrinſeca rei, vt quod vinū ſit talis ſaporis, ꝛ coloris
ꝛ ſimilia. Quedam eſt bonitas extrinſeca, vt quod vinuꝫ tanti
valeat. Iſtud de valore venit ab extra, quia idē vinū eſt, ꝛ eiuſ-
dem bonitatis, quādo valet plus, ſicut quādo valet minus, ſꝫ
hoc quod valeat plus, vel minus, prouenit ſecūduꝫ accidentia.
Iſta bonitas extrinſeca non cōſideratur, niſi a tēpore more, vt
17 dicta l. vinum. ꝛ ibi videbitis. Et hec faciūt † ad queſtioneꝫ de
q pecunia mutuata, vtrum debeat reddi ſecundū antiquam for-
maꝫ, an vero ſecundū nouam? Breuiter quandoqꝫ mutatur bo-
nitas intrinſeca pecunie, quia in forma vel materia, tūc dicitur
omnino alia moneta: ꝛ ideo debet reddi de antiqua ſi pōt, vel
eius eſtimatio, vt hic, hoc enim videtur agi, vt in eadē bonitate
reddatur, ꝛ in eodē genere. Quandoqꝫ non mutatur pecunie
bonitas intrinſeca, ſꝫ variatur valor, vt qꝛ florenus valet plus,
vel minꝰ quā valebat. ꝛ iſtud nō inſpicitur niſi a tempore more,
dicta l. vinum. quod dic vt pleniſſime dixi in l. Paulus. ſ. de ſol.
* [Sed quero, mutuaui tibi centū florenos, ꝛ florenus tunc va-
lebat xxxij. ſolidos: poſtea cum ipſos mihi reſtituis, nō valent
niſi triginta ſolidos, an poſſis mihi reddere i[n] illo valore trigin
ta ſolidorū, ꝛ ſis liberatus? ꝛ liberatū te eſſe liquet, niſi fueris
in mora, vt allegat. l. vinuꝫ. Vel niſi minus valeant, quia forma
fuerit mutata, vel qꝛ ſiāt de nouo floreni in pōdere minori, ꝛc.
ſi pro tanto expendatur tempore mutui facti argu. in authen.
vt cum de appellat. cogno. in princip. ꝛ l. bonitatis. ī. de [...]
ꝛ l. Rutilia Polla. ī. de contrahen. emptio. ꝛ idē poſſes dicere
de menſura mutata, de quo Docto. in l. in minorū. C. in qb. cau.
in integ. reſtitut. nō eſt neceſſar. Vel potes aliter formare hanc
queſtionem. Et ſic iuxta hoc. Pone quod recepi pecuniam
vno valore, quam debeo ſoluere: ꝛ videẗ quod ſufficiat quod
ſol[...]

ſoluam monetam, q̃ currit tempoꝛe contractus: quia eadem eſt in valoꝛe intrinſeco ⁊ eiuſdem qualitatis, ⁊ quia etiam tempus contractus debet attendi. ſ. mand. l. ſi procuratoꝛem. ver. vniuſcuiuſqꝫ. ⁊ depoſi. l. j. §. ſi ſeruus depoſuit. Et ideo ſi mulier contrahat matrimoniũ attendi debet tempus eius generis contractus, ⁊ ſic initium per iura predicta. ⁊ facit C. de bon. liber. l. cuz oportet. §. fin. in fin. ad quod ſ. de donat. l. qui id quod. in princi. vbi initiũ ɔctus attẽdit. ⁊ ad hoc allegat Dynus caſum. ſ. de legat. iij. l. vxoꝛẽ. §. teſtamen. lo. j. ad qđ vide de aur. ⁊ arg. leg. l. ſi ita legatũ eſſet. ⁊ ꝑ hoc ſ. de leg. iij. l. vxoꝛ. §. j. ⁊ l. nomẽ. §. filio. ꝑ hoc eſt caſus ſ. de actio. ⁊ obliga. l. cũ qs in diẽ. ⁊ de hoc leges ſpeciales ſ. de contrahen. emp. l. Rutilia Polla. ⁊ l. in lege. eod. tit. Quidã dicunt ɔ, ſcilicet qđ debeat ſolui moneta, que currit tempoꝛe ſolutiõis, ⁊ illa debet attẽdi. de hoc videt̃ caſus in l. quoties. ſ. de verb. oblig. dic qđ nõ obſtat. d. l. quoties. qꝛ ibi erat dilata ſolutio in fauoꝛẽ creditoꝛis, ⁊ ideo tota obligatio ſuſpẽdit̃ in tẽpus ſolutiõis. Itẽ factũ pꝛincipis eſt caſus foꝛtuitus, vt ſ. de pigno. actio. l. ſi. §. ſi. ⁊ facit ad illud qđ ſupꝛa diximꝰ extra de cenſib. c. penul. cũ gl. ⁊ facit ad p̃dicta ſ. de iure dot. l. res. ⁊ extra de cenſib. c. cum olim. cum gloſſ. ⁊ extra de iureiuran. cap. quanto. cum ibi nota. ⁊ ꝑ Hoſtien. in ſumma titul. de cenſib. §. ex q̄bus circa pꝛincip. verſi. qđ ſi moneta. Et hoc verũ niſi eſſet aliud cõuentum, ſcilicet quod attenderetur tempus ſolutionis, ⁊ redditionis dotis, quia tunc de illa moneta redderetur, que tunc eſſet tempoꝛe ſolutionis, arg. C. de rei vxoꝛ. actio. l. vnica. §. illud. in pꝛincip.

* ¶ Ultimo r Gul. foꝛmat hic queſtionem, * ſcholaris reuerſus eſt de ſtudio, abbas ſancti Petri dedit ſibi fundũ vt fructus haberet ad fruendum, cum vero ille iuit ad palatiũ neſciuit quid diceret, ⁊ detecta eſt ignoꝛantia ſua. abbas vult auferre ab eo illum fundum, ſeu reditum eius, queritur an poſſit? Dicit Gul. aut poteſt apparere aliqua cauſa, pꝛopter quam ſibi dedit illũ fundũ, vt qꝛ conſanguineus, vel multuz amicus, vel merita preceſſerunt, ⁊ non poſſet ab eo auferre, alias videretur in dubio tacite actum, quod ſibi daret, vt eum iuuaret in q̃ſtionibus ſuis, ⁊ ideo ſi neſcit adiuuare, quia eſt ignoꝛans auferet

s ab eo. s vt l. qui tutelam. ſ. de teſta. tute. ⁊ l. etiam ſi partis. ſ. de lega. j. ⁊ l. Neſennius. §. ſi. cum l. ſeq. ſ. de excu. tuto.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Cum quid. Circa materiam huius legis, an ſit par virtus taciti, ⁊ expꝛeſſi, adde Bar. conſi. iiij. volum. ij. Et ad iſtã legem vide Alexan. conſi. liiij. vol. iiij. Bartol. in l. naturaliter. ſ. de verbo. obligationib. Alexan. conſi. lij. vol. iiij. ⁊ in l. ſi ita ſcriptum. de lega. j. ⁊ vide Alexan. conſi. lxxxviij. vol. ij. ⁊ iij. facit bonus tex. quem ibi ponderauit Ang. in l. ex his predijs. cum ſeq. C. de euic. ⁊ Fely. in c. ſi quis contra. de foꝛo compe. P.PAV.P. ¶ Iſtam regulam, quod par ſit ius taciti ⁊ expꝛeſſi, limita non procedere, quantum ad inualidandum aliquem actũ, vide Alex. conſi. lix. inci. allegatis verbis teſtamenti. in ij. parte. Item vide aliquid per Iaſo. in l. ſi emancipati. C. de iuris ⁊ facti ignoꝛam. quia aliquando plus operatur tacitum, q̃ expꝛeſſum, aliquando econtra. Uide eũdẽ late hic, ⁊ vide vnuz caſum, in quo plus operatur expꝛeſſa pꝛofeſſio q̃ tacita. in cap. nullus. de ele. in vj. cum glo. in verbo, expꝛeſſe. Et ſimiliter expꝛeſſus conſenſus, extenditur ad ſimiles caſus, ſecus in tacito. vide Feli. in c. ſi quis contra. verſi. ⁊ incidenter no. de foꝛo compe. vbi quedam allegat pꝛo, ⁊ cõtra, ⁊ quod conſenſus expꝛeſſus ſit foꝛtioꝛ tacito, ⁊ aliquando econtra, vide Dec. in c. clerici. de iudi.

b ¶ Nono. Adde quod multis modis dicitur nonum, vt per gl. in c. generali. de elec. in vj. per Bar. in rub. de ope. no. nun. in fin. ⁊ ibi per Ang. ⁊ per Albe. de Roſ. in ij. parte ſtatu. q. xv. ꝑ Ange. in l. j. §. quod quiſque iur.

c POMA. ¶ Secundo. Adde latiſſime Barba. conſi. xxiij. in j. volumi. ⁊ vide remiſſiue Fely. in rub. de maio. ⁊ obed.

d ¶ Teſtes. Adde quod Guliel. de Cug. limitat, niſi iunioꝛes eſſent dignioꝛes, per §. oꝛdinationem. in authen. de mona. cui adde Archid. l. diſtin. ca. domino. vbi ponit plura, in quibus antiquitati defertur, ⁊ an doctoꝛes iuuenes pꝛeferantur antiquioribus, vide hic per Alexan.

e ¶ Tacitum. Adde quod tacitum non poteſt valere plus, q̃ expꝛeſſum, vt eſt glo. notabilis in l. item quia. ſ. de pact. que incip. vt perpetuo.

f ¶ Tertio. Adde Barba. conſi. x. in j. vol. ⁊ conſil. xij. ⁊ conſil. xvj. ⁊ conſi. xxix. in pꝛin. ⁊ conſi. ij. vol. j.

g P.PAV.P. ¶ Poteſt eſſe dubium. Quod autem in dubio pꝛeſumatur depoſitum, vide Peruſi. conſi. ccxiiij. Alexã. hic. Quod autẽ in dubio pꝛeſumatur mutuũ, etiam ſi pꝛeceſſiſſet alius cõtractus, in cuius executione poſſet veriſimiliter pꝛeſumi fuiſſe datam, puta locationi, vide Ant. de But. conſi. lxvij. incip. in nomine Ieſu Chꝛiſti pꝛimo aſpectu per totũ. De eo qđ dicit gl. ſ. tolle hanc pecuniã, quis ɔctus inducatur? vide Fely. in c. ſi cautio. de fide inſtr. Item q̃ ſi res mea relinquat̃ in domo Titij, eo ſciente eius cuſtodiã ⁊ curã? vide Alex. in l. inuitus. C. de pꝛocur. Barb. in rub. extra de depo. col. j. ⁊ Alexã. in l. que dotis. ſ. ſolu. matrimo.

h ¶ Pꝛefatiõibꝰ. Adde bonã glo. pꝛo iſtis cõiecturis, in l. ſi ego. ſ. ad Uelle. ⁊ in l. ſi filio. C. de do. inter vir. ⁊ vxo. ⁊ in l. vxoꝛ. §. fin. de leg. iij. ⁊ que no. per Bar. in l. que dotis. ſol. mat. ⁊ per hoc no. hic per Bar. alle. Alex. c. ⁊ ſi queſtiones. extra de ſimo. Tu alle. etiã Bal. cõſi. cccxlvj. iiij. li. ⁊ cõſi. c. iij. libꝛ. Ang. conſi. ccvij. circa pꝛin. Bal. etiã conſi. ccccxvij. iij. lib. vbi dicit, q̃ ſi duo ſocij calculata ratiõe ſe viciſſim liberant, deinde alter incontinenti faciat inſtr̃m debiti ſocio ꝑ reſto, nulla cauſa expꝛeſſa, q̃ debet intelligi pꝛo reſto debiti ſocietatis, ⁊ inquantum Alex. tangit, an dicendo, tolle iſtam pecuniam, ſit mutuum, Bald. dicto conſ. cccxlvj. vult q̃ ſic. alleg. glo. hic, quam dicit nota.

i POMA. ¶ Dantis. Uide tex. ⁊ Cano. in c. ſi queſtiones. extra de ſimo. Roma. conſi. cxxxviij. ⁊ conſi. ccxc. ⁊ conſi. ij.

k POMA. ¶ Papinianus. Et dicit Bal. in l. j. C. de nõ nu. pe. qđ nũquam debet pꝛeſumi donatio, quoties poteſt capi alia coniectura, ⁊ q̃ potius debemus pꝛeſumere demẽtiam, q̃ donationẽ ⁊ vide Ant. de But. conſi. lxvj. Alex. conſi. cxxxvij. vol. iij. Felyn. in c. quia veroſimile. de pꝛeſump.

l ¶ Ad pꝛobandũ mutuũ. Adde tu ad hec dicta Bar. ⁊ vide que ponit Pau. de Ca. in conſil. ccxiiij. incip. in cauſa que vertitur. ⁊ Lud. de Rom. in conſi. lxxvij. incip. pater reuerende.

m POMA. ¶ Cõdemnari. Declara hoc vt per Imol. in c. ſup hoc. de renuntia. ⁊ vide Alex. conſi. j. vol. v. Are. conſi. cx. ⁊ Alex. cõſi. xxxv. v. vol. vbi dicit, q̃ licet aliquis ex aliquo pꝛeſumit̃ in dolo, q̃ tñ debet aperte allegari. Fely. c. afferte. de pꝛeſum. Aret. oĩno in c. ij. de lib. oblat. Ulterius declarat Cepo. in trac. de ſerui. in ti. que ſint neceſſaria ad inducendum pꝛeſcriptionem. ⁊ Anton. de But. in repe. c. veſtra. de coha. cle. ⁊ mul.

n ¶ Non procederet. Adde q̃ cum hac deciſione concoꝛdat Ant. de But. in c. ſi cautio. de fide inſtru. ⁊ in c. ij. de lib. obla. Ioan. de Imo. in c. ſuper hoc. de renun. Abb. in c. afferte. de pꝛeſump. latius per Alexand.

o POMA. ¶ Non eſt factũ. Uide Fely. in c. cũ oꝛdinẽ. de reſcrip.

* CLAVD. ¶ Facto tuo. In ɔꝛium facit quod dicit Ange. in l. j. C. de pꝛeſcript. xxx. annoꝛ. vbi dicit, q̃ mala fides poſſeſſoꝛis debet allegari, niſi dicas. q̃ illa non pꝛeſumitur. Ad idem vide Fely. in c. ad hec. lo j. de appel. vbi alia multa bona dicit.

p ¶ Debes dicere. Adde tu, ⁊ vide de hoc per Are. in c. ij. de libel. obla. ⁊ ibidem Maria. Soci. in iiij. queſtio. x. q. pꝛincipalis. et in queſt. xij. verſi. circa ſecundum.

q ¶ Antiquam. Adde Bar. in l. Paulus. ſ. de ſolu. ⁊ in l. cum certum. ſ. de auro. ⁊ argen. leg. ⁊ in l. numis. ſ. de in lit. iuran. ⁊ in l. qđ te. ſ. eod. Gul. de Cug. in l. vinum. ſ. eod. per Cy. in l. in minoꝛum. C. in quib. cau. in integ. reſti. non eſt neceſ. per Iac. But. in q. incip. queſtio talis eſt. And. de Iſer. in c. j. in ti. que ſint Regalia. per Albe. de Roſa. hic, ⁊ in pꝛima parte ſtatutoꝛũ q. cxl. Bald. in l. acceptã. in xvij. q. C. de vſu. ⁊ in l. ſi quis argentum. C. de donat. ⁊ in l. illud. C. de ſacroſan. eccle. ⁊ in l. ij. C. communia de legat. per Cano. in Cle. ſi beneficioꝛum. de deci. ⁊ in c. olim. ⁊ in ca. cum canonicis. de cenſib. Pet. de Anch. in reg. peccatum. in v. oppo. in vj. ⁊ Ioan. And. in addi. ad Spec. in tit. de ſol. §. nunc aliqua. in ſi. Oldr. conſi. lxxxviij. ⁊ clxviij. Tu adde de qua moneta debeat ſolui dos, cum reſtituitur ſol. mat. in qua moꝛa non potuit euenire. Bal. conſi. ccclxxxix. ij. vol. De qua moneta debeat fieri ſolutio officialibus, an de illa que currebat tempoꝛe introitus, an de illa que tempoꝛe ſolutionis, per eundem cõſi. cxxxvij. j. lib. De qua moneta ſit fienda ſolutio vigoꝛe alicuius cõſtitutionis, an de illa que tunc currebat, an de illa que currit tempoꝛe ſolutionis vide Old. conſil. ccl. Abb. conſi. lxvij. ij. lib. latius Roma. conſi. ccxiij. vbi impꝛobat dicta Oldr. in aliquibus ſuis conſil. et ibi vide, quid in ſolutione legatoꝛum, ⁊ quid in reſcriptis.

r POMA. ¶ Ultimo. Adde contra dicta Abb. ⁊ Mona. erga illum, qui fundauit monaſterium, ⁊ dotauit, an debeat per hec reuocari? vide Alexand. conſi. xcj. iiij. volumine. Fely. capitu. ex literis. de conſtitu. ⁊ aliquid per eundez in capitu. ij. de exceptio. Pꝛepoſitum in capit. veritate. viij. diſtin. Roma. conſi. ccccxvij. ⁊ vide gl. in verſi. literam. in c. cum in cunctis. de elect. Fely. in c. j. de magi.

s ¶ Auferetur ab eo. Adde q̃ Ioan. And. in addi. ad Specu. in rub. de pꝛeb. foꝛmat queſtio. de epiſcopo qui dedit pꝛebendã imperito, quem putabat peritũ, ⁊ de Barone, qui dedit feudũ homini quẽ credebat ꝓbũ virũ. ⁊ imperitia detecta eſt, vilitaſqꝫ ⁊ impꝛobitas vaſalli, an Eps, vel Baro poſſit reuocare p̄bẽdã, vł feudũ? Sol. ſm Ro. q̃ nõ: ex quo cauſa que mouit, vel fuit in tẽte

concepta, non fuit expꝛeſſa in collatione pꝛebēde, vel feudi. alle. C. de condi. ob cau. l. ſi repetēdi. ⁊ C. de trāſac. l. ſi maioꝛes. inducit etiā ꝙ non lꝫ alicui venire contra factum ſuum, dato ꝙ nō teneat. ſ. de adop. l. poſt moꝛtem. ⁊ extra de cler. cōiug. c. diuerſis. Itē a pꝛin. examinare debuit, vt extra de elec. c. nihil eſt. ſubdit tñ ꝙ eccleſia poſſit iuuari beneficio reſtitu. in integ. ꝗ vtit iure reipu. vt l. ſi. C. de ſacroſan. eccle. ⁊ Reſpu. vtit iure minoꝛis, vt C. ex q. cau. ma. l. Reſpublica. ⁊ c. i. extra de reſt. in integ. Et hāc opi. ſequitur Ro. vt refert hic Alex. licet motiua Io. And. non referat.

LEX IIII.

1 ☞ Depoſiti periculum ſpectat ad recipientem, quando eius cauſa factum fuit.
2 Periculum caſus foꝛtuiti in depoſito qñ ſpectet ad recipiētez.
3 Depoſitum qñ reguletur ſm naturam mutui. ⁊ num. 4.
5 Depoſitum qñ eſt factum gratia vtriuſqꝫ cuius ſit periculum.
6 Pꝛincipaliter quod agitur quando inſpiciatur.

a 1 SI quis nec [a] cauſam. Si depoſitū † fiat gratia recipientis, ad eū ſpectat periculū. h. d. Pꝛimo ponit vnū dictū, vbi cōditio fuit expꝛeſſa. Scdo vbi nō fuit expꝛeſſa. ſcda ibi, nam ⁊ qui. No. ꝙ dixi in ſummario.
2 ¶ † Opp. C. de pig. ac. l. ꝗ foꝛtuitis. Huius timoꝛe ſunt hic opi. Quidā dicūt, vt Io. ꝙ hic ad recipiētē ſpectat ꝑiculū caſus foꝛ
3 tuiti. Hoc ꝓbaſ ꝑ l. rogaſti. ȷ. e. ⁊ ꝓbaſ etiā ꝑ rōnē, qꝛ † iſtud depoſitū ſit gratia mutui, ergo dꝫ regulari ſm naturā mutui. l. ſi eū. ſ. q iniuriarū. ſ. ſi qs cau. ⁊ l. j. ſ. ſi qs ſub cōditiōe. ȷ. vt lega. no. caue. ſed in mutuo eſt ꝑiculū debitoꝛis, vt l. incēdiū. C. eo. ergo ⁊c. Alij, vt Azo, tenēt ꝯtrariū ꝑ d. l. ꝗ foꝛtuitis. Ad hāc legē reſpōdēt, cū dicit, ꝑiculo eſt eiꝰ, ſcꝫ ꝓcedēte eius culpa. ſaltē leuiſſima. hoc modo intelligūt l. rogaſti. ⁊ ita dicit Azo. ⁊ iſtā opi. te-
4 nēt Gul. ⁊ Iac. But. quā puto verā. Nō obſt. qđ dicit hic, † depoſitū debet regulari ſm naturā mutui, qꝛ illud eſſet verum, qñ pecunia nō eſſet depoſita ſignata in ſacculo, ſed ad numerū, vt l. Luciꝰ. la. j. ȷ. depoſi. ſed donec pecunia debeſ in ſpecie, de neceſſitate periculum eſt dñi. l. q foꝛtuitis. ⁊ l. pignus. C. de pign. ac.
b ¶ Quero, [b] qd ſi iſte, † q habebat pecuniā, dedit eā ſub vſuris
5 an erit idē iuris? Uideſ ꝙ nō: cū tūc depoſitū eſſet factū gratia vtriuſqꝫ, ergo ꝑiculū nō ſpectat ad recipiētē. l. ſi vt certo. ſ. nūc vidēdū. ȷ. cōmo. In ꝯtrariū eſt caſus. ȷ. eo. l. rogaſti. ibi, ⁊ maxime ſi
6 fine, ⁊c. ⁊ hoc tenet gl. hic. ¶ Ad ꝯtrariū reſpōdeo, † ꝙ debemus in
c ſpicere pꝛincipale [c] ꝓpoſitū, nā ab initio ñ habuit animū, nec ꝓpoſitū fenerādi, vnde tātū gratia recipiētis faciebat, ⁊ licet poſtea vſuras acceperit, hoc nō attēdimus. Simile dicimꝰ in Macedoniano, qđ pꝛincipaliter fuit factū in odiū feneratoꝛū, ⁊ licet redundet in fauoꝛē filioꝛumfamilias, tamē totū illud dicitur odioſum, ita hic totus ꝯtctus, dicaſ ꝯtcꝰ celebꝛatus fauoꝛe, ſeu gratia recipiētis, inſpecto pꝛincipali ꝓpoſito, qđ eſt no. Nā ex hoc limitanſ omnes leges, ꝗ dicunt ꝙ ꝯtctus vſurarius celebꝛatur gratia vtriuſqꝫ. Debet enim intelligi inſpecto pꝛīcipali ꝓpoſito. Uide pꝛimā gl. ꝗ incip. vt qꝛ nō ꝓceſſerat. ⁊ nota eā ibi, illud non curo, ⁊c. ¶ Quero ꝗ differentia eſt inter pꝛimū caſum, ⁊ ſcđm? Reſpon. in pꝛimo fuit expꝛeſſa cōditio, in ſcđo vero nō.

ADDITIONES.

a P. P AV. P. ¶ Si quis. Ex regula huius l. attēdimus illud qđ pꝛincipaliter agitur, vide multas deciſas queſt. per Alex. cōſil. j. in iij. volumine.
b POMA. ¶ Quero. Facit l. ij. ſ. tua ⁊ mea. ȷ. mand. Pau. de Ca. cōſi. ccclxxxi. incip. pꝛimum exemplum. Alex. conſi. j. iij. vol. ⁊ cōſi. xxiiij. vol. ij. Barb. conſi. ij. vol. j. Alex. conſi. vij. vol. iij. ⁊ cōſi. ſequen. ⁊ conſi. cxiij. vol. ij. in quibus locis vide hic multa qđ attenditur initium, ⁊ quod pꝛincipaliter.
c ¶ Pꝛincipale. Adde notandum eſſe hoc dictum Bar. pꝛo limitatione omnium iurium dicētium, ꝙ quādo cōtractus celebꝛaſ gratia vtriuſqꝫ, venit leuis, non leuiſſima. Et ita no. Bar. in l. rogaſti. in pꝛin. ⁊ Ang. ⁊ Imo. in l. qui Rome. in pꝛin. ȷ. de ver. obli. ⁊ vide in ſimili tex. no. ⁊ ibi Gul. de Cu. ⁊ Bal. in l. j. ſ. vnde querit. ȷ. de exer. per quē tex. decidūt notab. q. ⁊ aliam decidit Iaco. But. dicēs ꝑ hoc, ꝙ ſi datū eſt arbitriū duobus ſuper cōcernētibus vtilitatē publicā, ꝙ poterūt virtute illius arbitrij, rebānire bannitū. ſi hoc fecerint pꝛincipaliter pꝛopter vtilitatē publicā, ꝙnis pꝛouiſum eſſet ꝑ dictos habētes arbitriū, nihil diſponi poſſe in fauoꝛē bannitoꝛū. qđ dicit Alex. no. ⁊ ita tenet Albe. de Roſa. Ang. Sali. Bal. Ful. Ro. hic. Tu adde Sal. cōſil. xcix. iij. lib. incip. queſtio eſt. non tñ mentionē facit de Iac. Bu. ſed idem ſentit. Et ad Bar. hic, adde tu, ⁊ vide Pau. de Caſt. in conſi. ccclxxxiij. incip. ad pꝛimum queſitum. circa medium.

a §. Res pignoꝛi. [a] A fure, ⁊ malefidei poſſeſſore res cōdici pōt, qđ tribꝰ ꝓbat
1 exēplis. h. d. totꝰ iſte ſ. q eſt valde ſubtilis. ¶ † Opp. nemo condicit rē ſuā ꝑterquā a fure, vt l. vlt. ſ. vſufr. quemadmo. c. Sed hic iſte, cui daſ cōdictio, eſt dñs, ergo male. Huius timoꝛe gl. intelligit omnia exēpla huius ſ. ꝙ reus ꝯ quē daſ hec ꝯdictio, ſi iſtas res mobiles cōtrectauerit, ita ꝙ fecerit furtū, merito ꝯtra eū daſ cōdictio furtiua, ⁊ cōdictio ſine cauſa, omnis eñ ꝯdictio degenerat ꝯ furē. Inſti. de acti. ſ. ſic itaqꝫ. alias non ꝓcedit hic ſ. ita intelligit iſtā gl. quā vide. ¶ Cōtra iſtā lec. op. qꝛ hic ſimpliciter dicit, ꝙ res fuit pignoꝛata, ergo pōt eſſe q fuit pignoꝛata res immobilis. Rñdit gl. tūc intellige iſtū poſſeſſoꝛē eſſe pꝛędonē, tūc enim daſ cōdictio ꝯ eū, ſicut ꝯ furē. d. ſ. ſic itaqꝫ. ⁊ ibi glo. qđ tene mēti. ¶ Cōtra hoc opp. qꝛ ſm hāc lec. hec l. non facit ad ti. Rñdeo, imo facit ad tit. de certi cōdi. qꝛ ſicut cōpetit cōdictio furtiua, ⁊ cōdictio ſine cauſa, ita certi cōdictio ſpecialis, vt ȷ. eo. l. certi cōdictio. in pꝛin. ¶ Itē op. ſi iſte, q agit, eſt dñs, aliqd ergo aget, cū dñium habeat? Quidā dicūt ꝙ ꝯdicit poſſeſſionē. l. indebiti. ſ. ſꝫ ⁊ ſi nūmi. ȷ. de cōdi. inde. ⁊ l. ij. ȷ. de tri. Sed ꝯtrarium ꝓbat ꝑ tex. q dt, ꝙ res cōdiciſ. ⁊ aliud eſt res, aliud poſſeſſio. vt l. duo. in ſi. ȷ. vti poſ. ad ꝯtrariū tñ gl. nō rñdet. Dicebat Ia. But. in ꝯdictiōe duo ſunt ꝯſiderāda, vnū ex parte agētis, ⁊ hoc cōdicit rōne dñij, ⁊ ideo diciſ cōdicere rē. Ita debet intelligi. Sed ſi cōdiceret rōne poſſeſſiōis, tūc diceret cōdicere poſſeſſionē. ſ. ſed ⁊ ſi nūmi. ⁊ d. l. ij. de triti. Scđo modo pōt cōſiderari reſpectu rei, ⁊ tūc diciſ ꝯdici reſpectu poſſeſſiōis: ſola enim poſſeſ-
b ſio reſtitui poſtulaſ, ⁊ ita debetis intelligere hic. ¶ Op. [b] tu dicis ꝙ hꝫ fuit factū furtū, ꝯ, furtū ñ ſit ſine cōtrectatiōe. l. inficiādo. de fur. ⁊ l. ſi qs vxoꝛi. ſ. neqꝫ ꝟbo. eo. ti. Sed hic nō ꝓſupponiſ aliqd de cōtrectatiōe, ergo nō fuit furtū. Dicūt qdā ꝙ animus q habeſ, nō operaſ vt ꝓcedēs cōtrectatio, ⁊ poſſeſſio ꝯuerteſ furtū, qđ eſt falſum. l. iij. ſ. ſi rē. ȷ. de acq. poſſ. Intellige ergo hic ꝙ pecuniā receptā cōtrectauerit. ¶ Itē opp. dicit hic, ſi nō ex volūtate dñi, innuit ꝙ debeat ꝓbari ꝯdictio dñi, ꝯ l. q vas. ſ. recte. ȷ. de fur. Sol. illud verū in eo, q nūquā habuit dñi volūtatē, hic in eo, q ab initio habuit dñi volūtate cōducēdo ab eo. Unde poſtea remanēdo in cōductiōe, dñs videſ velle, ꝓbaſ in ꝯtrariū l. itē ꝗriſ. ſ. q impleto. ȷ. loca. ⁊ l. legē. C. loca. ita dicit gl. qđ intellige, ſi apparet dominum ſciuiſſe colonum remanere in conductione. nam tunc ſcientia inducit tacitum conſenſum. Secus ſi ignoꝛauerit, vt pꝛobatur in l. qui ad certum. ȷ. loca.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Res. Uide Bar. ⁊ Alex. in l. ſcire debemus. ȷ. de verboꝛum obligationibus.
b POMA. ¶ Opp. Pꝛo opin. iſtoꝛum vide in l. ſi quis vxoꝛi. ſ. ſed ⁊ ſi rem. ȷ. de fur. licet glo. violet illum tex.

LEX V.

1 ☞ Interitus ſpeciei, ꝑiculum poſt morā ſpectat ad debitoꝛem.
2 Soluendi rē debitā q habet facultatē, poterit in moꝛa cōſtitui.
3 Scire, vel ſcire debere idem eſt.
4 Quātitatis debitoꝛ quando liberetur per interitum rei, ⁊ ad quem ſpectet periculum.
5 Quantitas in genere, perire non poteſt.
6 Debitoꝛ libꝛarum decem groſſoꝛum Peruſinoꝛum, quando liberetur, ſi moneta illa repꝛobetur per ſtatutum.
7 Materia inſpicitur in metallis, magis quam foꝛma.
8 Generis debitoꝛ qñ libereſ ꝑ īteritū ⁊ ad quē ꝑtinet ꝑiculū.
9 Speciei alternatiue debitoꝛ quando liberatur per interitum ⁊ ad ipſum ſpectet periculum.
10 Periculū interitus rei, ad hoc vt pertineat ad debitoꝛem ꝯſideretur, an res ſit eodem modo peritura penes creditorem.
11 Moꝛoſus ⁊ fur equiparantur.
13 Difficultas non impedit contrahi obligationem.
14 Difficultas quando non impediat moꝛam.
15 Interpellandi, ⁊ conſtituendi quem in moꝛa pꝛactica.
17 Perempta, ſi res debita non apparet, ⁊ ignoꝛatur quid ſit de ea, cuius erit periculum.
18 Debens par vnum caponum, debet ipſos viuos.

a 1 QUod te mihi. [a] Iſta eſt bona lex, notabilis, magiſtralis, ⁊ ſolēnis, ⁊ bꝛeuiter h. d. Ad † debitoꝛē ſpeciei poſt morā ſpectat ꝑiculū interitus. h. d. Et diuiditur. Pꝛimo ponit theoꝛicā. Scđo pꝛacticā. Secunda ibi, ſed cum queritur.
2 ¶ No. j. qđ dixi in ſummario. ¶ Scđo no. ꝙ † ad cōſtituēdum quem

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

quem in mora, requirit̄ ꝙ habeat facultatē ſoluēdi rem debitā.
* ¶ Et aduerte, quoniam qui debet ſoluere certa die certam quā-
titatem pecunie ſub certa pena, ſi partem ſoluit, ad penā inte-
gram non tenetur, ſed ſolū pro rata pecunie nō ſolueret: caſus
eſt in cap. ſuam. extra de penis. in antiquis. Sed cōtra hoc op-
pono de cap. dilecti. extra de arbitr. vbi ſi in totum nō paretur
dicto arbitri, ſʒ pro parte, committitur pena in totum. Aduer
te quoniā d. c. ſuam. Ioan. And. intelligit iuxta illud notabile,
videlicet ꝙ ideo in cap. ſuam. non fuit in totum pena commiſſa,
ſed pro parte, quia in termino ſtatuto ſoluere, totū non potuit
debitor propter paupertatem: ⁊ ideo, quia nō habebat faculta
tem ſoluendi totum, non fuit commiſſa tota pena. pro quo facit
* l. datio. §. ſi per venditorē. verſic. mora autē. j. de actio. emp.*
¶ Itē no. ꝙ requirit̄ ꝙ ſciat vel ſcire debeat ſe debere. ¶ Itē
3 no. † ꝙ paria ſunt ſcire vel ſcire debere. ¶ Venio ad primā par
tem, ⁊ opp. ꝙ indiſtincte periculū ſpectet ad debitorē, vt l. incen
dium. C. eo. Huius timore gl. diſtinguit hic tria genera debito
rum, q̄ explicabo per tria cōtraria. Reſpōdeo ad l. incendiū. ibi
loquit̄ in debitore quantitatis, hic in debitore certe ſpeciei. De
bet eniʒ certā ſpeciē, puta Stichū, vt dicit prima gloſſella, vnde
4 in † debitore quātitatis diſtingue, aut quātitas debet reſpectu
certe ſpeciei, aut ſimpliciter. Primo caſu interitu illius ſpeciei
liberat̄, vt ſ. de noxa. l. electio. §. ſi is. ⁊ j. de pecu. l. q̄ſitū. ⁊ l. qui-
b dam. §. ſi tibi. de leg. j. ⁊ l. Titie textores. b §. ſi. eo. titu. ⁊ j. loca l. i
naue. Scdo caſu, aut fuit facta oblatio illius quātitatis, ⁊ ea p
empta ſine culpa debitoris, liberat̄ debitor ope exceptionis. l. q
decem. in prin. j. de ſol. Aut non fuit facta oblatio, ⁊ tūc periculū
5 ptinet ad debitorē, quia † quātitas in genere perire nō pōt, vt
d. l. incendiū. Fallit ſi aliter eſſet conuētū, vt l. periculū. j. de naut.
feno. ⁊ C. de no. fe. l. j. Vel ibi, antequam ad locum debitum pue
c niretur, pecunia erat debita in ſpecie nō in quantitate. Iuxta c
6 hoc moueo dubiū. † Ego dixi ꝙ quātitas in genere nō pōt peri
re. Ponamus caſum ꝙ pereat, verbi gratia, debeo tibi libras x.
d groſſorum d Peruſinorū, cōtingit ꝙ per ſtatutū huius ciuitatis
iſta moneta eſt reprobata, ita ꝙ nō pōt expendi, an debitor libe-
ret̄? videt̄ ꝙ ſic, quia eadē eſt ratio, q̄ eſt i debitore ſpeciei. l. i ra
tiōe. §. icerte. j. ad le. Fal. Nec potes dicere, ſaltē remanet argē-
tuʒ vt materia, q̄ poterit ſolui. nam in obligationibus perſona
libus qd ſupereſt ex re perēpta, ad creditorē nō ptinet, vt l. mor
* tuo boue. in prin. j. de lega. ij.* Sed contra j. de cond. fur. l. ſi ſer
uus. §. boue ſubrepto. ⁊ tamē ꝯdictio eſt perſonalis. §. appella
mus autem. Inſti. de actio. ibi, actiones in perſonam. Sʒ forte
ibi eſt ratio, quia fur ſemper eſt i mora. l. i re furtiua. §. ſi ex cau
* ſa. in fi. j. de condic. fur.* Cōtrariū puto, vcʒ ꝙ liberet̄ debitor a
preſtando pecuniā illā in forma ſʒ ſaltē dʒ eam preſtare in mate
7 ria. Nam in pecunia ⁊ † in omni genere metalli, materia iſpicit̄
ſimpliciter, ⁊ trahit magis ad ſe formā quā forma materiaʒ. l. q̄
ſitū. §. illd fortaſſis. j. de leg. iij. Vide circa iſtā queſt. c. cū cano-
nicis. in fi. extra de cēſi. ⁊ videt̄ gl. ſ. eo. l. cū quid. in ꝟ. bonitate.
iſi. ¶ Scdo opp. ꝙ periculū indiſtincte pertinet ad debitorē. l.
in ratiōe. §. incerte. j. ad le. Fal. Sol. hic debitor erat ſpeciei, ibi
debitor † erat generis generaliſſimi, vt hominis i genere, in quo
8 debitore generis diſtingue, Aut erat dbitor generis genera-
liſſimi, vt hominis, i genere, ⁊ tūc īdiſtincte periculū ptinet ad
debitorē, q2 genus perire non pōt, vt d. §. incerte. niſi preceſſiſſet
oblatio, vt l. qui decē. j. de ſol. Aut eſt debitor i genere ſubalter-
no, puta dū quis dʒ vnū de ſeruis ſuis, ⁊ tūc aut perijt vnū indi
uiduū de illo genere, ⁊ tunc idē qd ſ. proxi dixi. Aut perijt totū
illud genus ſubalternū, ⁊ tūc idē qd in debitore ſpeciei, vt diſtin
guatur, an ante moram, vel poſt, vt d. §. incerte, ⁊ ſtatim dicam.
¶ Opp. de l. Stichū aut Pamphilū. in pn. j. de ſolu. Sol. † hic
9 loquit̄ in debitore ſpeciei alternatiue, in quo debitore alternati
ue diſtigue, aut erat dbitor ſpeciei alternatiue, ⁊ dic vt d. l. Sti
chum aut Pamphilū. Aut eſt debitor ſpeciei ſimpliciter, ⁊ tūc
aut illa ſpecies perit facto debitoris, aut facto creditoris, aut fa
cto neutrius, ſʒ caſu furtiuo. Primo caſu, fortuito debitoris
iuſto, ⁊ liberat̄, vt l. q ſeruū. j. de verb. obli. ⁊ l. quid ergo. §. ſi he
res hominē. de leg. j. aut facto debitoris iniuſto, ⁊ tūc idiſtincte
tenet̄, vt l. ſi ſeruū. in prin. j. de ver. obli. ⁊ l. ſi ex legati cā. in fi. e.
tit. Si vero facto creditoris e, vel tertij, dic vt l. arbitrio. §. ſi. ſ.
e d dolo. ⁊ p Doc. i l. nō moriturū. C. de ꝯtrahē. ⁊ cōmit. ſtipu. Si
vero perit caſu fortuito, tūc hʒ locū lex iſta, vt diſtinguamus an
ante moram, ⁊ debitor liberat̄, an poſt, ⁊ non liberat̄, vt hic, ⁊ ſic
habes expeditum prin. prime gl. ¶ Iuxta hoc vltimū dubitat̄
an † debeat diſtingui vtrū res eſſent eodē modo peritura penes
10 creditoreʒ vel non. hic in gl. ponitur opin. ⁊ in l. mora. j. d vſur.
Pet. hic ⁊ Cy. refert in l. i minorū. C. in quib. cau. in integ. reſti.
non eſt neceſſ. Guil. de Cug. ponit etiam hic ſuam opin. quoruʒ
opin. ego reprobo i l. nemo. §. j. j. de ꝟb. oblig. Ego dico vobis
ſolum hic puram veritatē, ⁊ diſtinguo ſic, aut loquimur i actio
ne reali, ⁊ tūc tene gl. q̄ eſt in l. item ſi verberatū. §. ſi. cum. l. ſeq.
ſ. de rei vendic. Aut loquimur in actione pſonali, ⁊ tunc aut in
actione que deſcēdit ex delicto, ⁊ tunc ſine dubio non eſt adhibē
da diſtinctio, an eſſet eodē modo pitura, ⁊c. vt l. j. §. rectiſſime. ⁊
l. merito. j. de vi ⁊ vi ar. ⁊ C. qd met. cauſ. l. j. ⁊ C. de furt. l. ſubtra
8 cto. Fallit i l. ſi cū exceptione. §. qd ſi homo. ſ. qd met. cauſ. Rō.
quia ibi tenebat̄ ad triplū. Si vero obligatio pſonalis deſcēdit
ex cōtractu vel quaſi. in hoc ſunt opi. Ego teneo opi. gl. ꝙ nō d
11 beat adhiberi illa diſtinctio. Ratio, quia † moroſus ⁊ fur, eqpa
rant̄, vt l. inter ſtipulantē. §. pen. ⁊ ibi no. j. de ver. oblig. ⁊ vid
tex. in l. merito in fi. j. de vi ⁊ vi ar. Sed in fure nullum ē dubiū,
* vt ſ. dixi, ergo. ⁊c. Facit l. cū res § fi. d leg. j. Ad l. ſi plures * j.
depoſi. reſponde vt in glo. Ad rationes Vltramontanorū, dic
* vt dixi in d. l. nemo. §. j. j. de ver. oblig.* vbi dicitur, ꝙ obligatus
alternatiue in alternatiua hominis, lʒ alternatiua ſpecies per-
eat ante moram: alternatiua tamē remanet in obligatiōe. l. Sti
chuʒ aut Pamphilū. j. de ſolu. Ideo, quia vterqʒ eſt in obliga
tiōe, vt l. ſi duo rei. j. de ver. oblig. ⁊ l. qui decem. §. Stichū. j. de
ſol. Secus in alternatiua legis: q2 ibi tunc alterū tantū debet̄,
* vt quantitas, reſpectu ſpeciei, vt l. quidam. §. ſi tibi. de lega. j.*

Venio ad ſecūdā partem, ⁊ videtur ꝙ hec duo q̄ hic po
nūtur, non ſufficiant ad probandū morā, ſed re
12 quiratur † interpellatio. l. ſi ex legati cauſa. j. de ver. oblig. ⁊ j. d
vſur. l. mora. Gl. j. in fi. huius legis fatet̄ ꝯtrariū, ⁊ dicit ꝙ hec
lex dʒ ſuppleri p illas gl. bene dicit. tamē i veritate arbitror
Iuriſconſultū ſic intellexiſſe. Ponit etiā p cōſtanti, ꝙ debitor
interpellatus noluit ſoluere, tamen hoc non ſufficit, niſi concur
rant alia duo, que hic ponuntur in tex. ſcʒ ꝙ pot: erit ſoluere, ⁊
intellexerit ſe debere. Et ppter hoc qd ibi dicitur de īterpella
tione, quidam intrant hic materiā interpellationis, ⁊ vtrū euē
tus conditionis interpellet pro homine, ſicut euentus diei, qd
hic recitat Gul. ⁊ Cy. ponit in l. in minorū. C. in qui. cau. i integ.
reſti. non eſt neceſſ. Ego iſta omnia examinaui in l. quoties i diē.
* j. de ver. obli. Et* ideo dico ꝙ ad conſtituendū quem in mora,
requiritur ꝙ habeat facultatem ſoluendi rem debitam. Itē re
quiritur ꝙ ſciat, vel ſcire debeat ſe debere, vt hec probātur hic.
Requiritur etiam vt interpelletur, vt d. l. ex legati cauſa. j. de
ver. oblig. niſi eſſet obligatio in diem, vbi dies interpellat p ho
* mine, vt l. magnam C. de contrahen. ſtip.* ¶ Procedo, vlterius
13 hic dicitur, ꝙ debitor habeat facultateʒ dādi. Contra, † difficul
tates non impediunt obligationem. l. cōtinuus. §. illud. j. de ꝟ.
obli. Huius timore dicūt quidam, ꝙ reus dicitur habere facul
tatem, ſi res debita eſt in rerum natura, vt ſic nō inſpiciatur fa
f cultas ſeu difficultas perſone, ſed nature. f Alij dicūt ꝙ hic po
nit Iuriſconſultus id, quod poſuit ad oſtendendum maiorē cō
t maciam, non ꝙ hoc ſit neceſſe. Sʒ iſta ſolutio diſplicet, q2 imo
recte Iuriſcōſultus hic poſuit, oſtendēs ꝙ ſit neceſſe. Vnde alij
dicunt ꝙ difficultates non impediunt contrahi obligationeʒ. l.
contraria. ſed moram cōmitti ſic. Caſus eſt hic. Hec ē vera ſolu.
⁊ multuʒ no. hanc tenebat Iac. alleg. l. ſi vehenda. §. pen. j. ad le.
Rho. de iac. ſed ibi loquitur i eo, qui teneatur ad factū, nō i eo,
qui tenetur ad dādū. Roger. vero, Pet. ⁊ Cyn. hic aliter dicūt,
aut difficultas ſuberat tempore cōtracte obligationis, ⁊ nō no
cet, vt in l. contraria. Aut ſuperuenit ex poſtfacto, ⁊ tūc īpedit
moram. ita loquitur hic. Hec diſtinctio nō placet per l. cuʒ ſer-
uus. ⁊ quod ibi notatur j. de lega. j. ¶ Et ideo circa materiā de
14 difficultate, ſolū hoc examinabo nunc, † an difficultas impediat
moram? ⁊ dico ſic, Aut in obligatione eſt factū, ⁊ indiſtincte dif
ficultas impedit moram. l. ſi vehenda. §. pen. j. ad le. Rho. d iac.
⁊ l. j. §. iubet. i ver. ſi frater. j. de collat. bon. etiā ſi fuerit iuratū,
vt extra de iureiu. c. breui. Aut eſt in obligatiōe dari, ſeu datio,
g ⁊ tūc aut debetur ſpecies g ⁊ difficultas impedit morā cōmit-
ti. Caſus eſt hic, ⁊ in l. cum ſeruus. j. de lega. j. ⁊ l. cū res. in prin.
eod. tit. Aut eſt obligatio quantitatis, ⁊ difficultas non īpedit
h moram. h Licet enim in perpetuum debitor non poſſit cōgrega
re pecuniam quam debet, tamen in mora conſtituitur, vt d. §. il
lud. Si enim debitorem non excuſat caſus, vt d. l. incendiū. ⁊ ſ.
i dixi multo minus difficultas. Nec obſt. ad pdicta i l. Thais. §. j.
j. de fideicōmiſ. liber. q2 ibi reſpectu ſerui non erat datio quā-
titatis in obligatione, ſʒ eius reſpectu debebatur factū, ſcʒ ſo-
k lutio ſeu liberatio k. Tene ergo tertiā ſolutionem hic poſitā, ⁊c.
* Circa materiā difficultatis dic vt d. §. illud.* Difficultas ſo
lutionis non impedit, quominus poſſit cōueniri, ⁊ condemna-
ri, vt in l. cōtraria. Sed difficultas ſolutionis bene impedit mo
ram cōmitti. Eſt caſus hic, ⁊ hec eſt vera ſolutio, vide eā. Que
ro. Titius pmiſit Caio centū ſoluere in feſto natiuitatis Dñi,
⁊ ſub iuramento, in termino non ſoluit, quia non potuit, nec ha
bebat vnde, an difficultas ſolutionis excuſet Titiū, ꝙ nō īcidat
in periuriū. ¶ In gl. hic in ver. i poteſtate. q̄ incipit, imo ⁊ ſi nō.
in fi. hec gl. eſt bene not. ad hoc ꝙ difficultas pſtatiōis, q̄ nō pōt

q̄ promiſſore fieri, hoc operatur vt ꝑtextu huius difficultatis,
vel paupertatis nō poſſit in mora cōſtitui. Cui⁹ eſt ratio quia
mora nō eſt niſi quedā cōtumacia, vt in l. in actionibus. §. plane.
ꝛ l. ſi tutor. ĩ. de in litem iuran. ꝛ quedā fruſtratio malitioſa, vt
l. is cui. §. ceſſatum. ĩ. vt in poſſeſſ. lega. In eam ergo non vide-
tur incidere, niſi qui poteſt dare. argumen. huius legis, ꝛ ſ. de
noxali. l. ſi ſeruus depoſitus. ꝛ l. queſitū. ĩ. de peculio. ꝛ videtur
expreſſum in l. Thais. ĩ. de fideicōmiſ. libertat. ꝛ hic. Vel ſi do
loſe, vt hic; ergo a contrario ſenſu ſine dolo nō poteſt conſtitui
in mora, ꝙ ꝓdeſt ad multa. Et per iſta ſupradicta dicūt docto-
res, quod licet emphyteuta per triennium ceſſauerit ſoluere
propter difficultatē paupertatis, ꝛ hoc probare poſſit, qđ nō
conſtituitur in mora, vt res cadat in commiſſum, licet cōueniri
poſſit ratione non ſolutionis arg. iſtius gl. Reuoco ergo in du
bium: nunquid emphyteuta ſoluens partē penſionis per trien
nium; ꝛ ſic in alia parte ceſſando ſoluere euitet penā commiſſi,
ꝛ videtur quod non. argu. ĩ. de actionib. ꝛ obligationib. l. obliga
tionū fere. §. fi. vbi videtūr expreſſum. ꝛ l. heredes eius. §. idem
iuris. ſ. famil. erciſcun. Econtra videtur, quod ex quo dominus
partem pēſionis receperit, ſuo iuri renunciare videtur. argu.
C. de pactis inter empt. ꝛ vend. l. commiſſorie. ꝛ ĩ. de lege cōmiſ.
l. poſt diem. ꝛ hoc vbi dominus ſciens partē penſionis recepit,
alias ſi deceptus per emphyteutam: qu a dixit quod incōtinē-
ti partem aliam ſoluet, vel alias ꝑ ignorantiam receperit, ſibi
nō preiudicaretur. iuxta not. ĩ. de verbo. obligatio. l. i. executio
ne. §. penult. in glo. in verb. prodeſt. q̄ incipit, quia pena, ꝛc. illud
tamen ibi reuocabatur in dubium per Dy. ꝛ Pet. Quidam ta
men diſtingunt an emphyteuta pro parte ceſſet ſoluere ꝓpter
inopiam, aut propter contumaciā. Primo caſu excuſetur. Se-
cundo non. argu. pro hoc ĩ. de colla. bonor. l. ij. §. ſi per inopiā. ꝛ
l. j. ſi cum duobus. ꝛ hanc partem ſentit hic glo. ſed contra hanc
diſtinctionem facit quod dicit lex ĩ. alleg. Nam difficultas p̄ſta
tionis in extraiudicialibus, aliquem non excuſat a pena, vt ĩ. de
naut. feno. l. fina. de verbo. obliga. l. ad diem. ꝛ in eod. titu. l. cōti-
nuus. §. illud. Hanc partem, ſcʒ quod difficultas aliquem non
excuſat a pena in extraiudicialib⁹, tenet gl. ſ. de arbitris. l. Cel
ſus. §. penult. ꝛ extra de iureiuran. c. breui. ꝛ ideo circa hoc poſ
ſet dici, ꝙ de iuris rigore res emphyteuticaria ceciderit i cōmiſ
ſum, ſed non de equitate. ꝛ ita no. in ſimili C. de iure emphy. l. ij.
in glo. fi. in vlti. queſt. Si autem ceſſatum fuerit in ſolutiōe par
tis per contumaciam, tunc committatur. argu. l. pro hac parte
alleg. Nec obſt. §. ſi cum duobus. quia dico, quod ibi cōferēs te-
nebatur ad factum in cuius preſtationem difficultas promiſſo
ris excuſabat. argu. ĩ. de doli except. l. apud Celſum. §. fi. in arbi
* trū. ꝛ ad leg. Rhod. de iactu. l. fin. §. penult. * ¶ Venio ˡ ad vlti
l mū, dicitur hic ꝙ ad moram ſufficit ſe debere intelligere, licet
non intelligat. Contra ĩ. de reg. iur. l. qui ſine dolo. Reſp. ſubau
di ibi, ſine dolo velata culpa. Requiritur ergo ꝙ intelligat, vel
15 itelligere debeat ſe debere. Et per hoc docui vos pluries qua
liter debeat fieri interpellatio ꝛ proteſtatio. Naʒ ſi quidē tu es
debitor ex facto tuo, ſufficit ꝙ ego denuntiē tibi ꝙ ſoluas. Nā
cū ex facto tuo dependeat, tu intelligis, vel itelligere debes te
debere, vt l. quanq̄. ĩ. ad velleian. Sʒ ſi tu eſſes debitor ex facto
alieno, vt quia heres vel procurator tuus promiſit, tūc ad ꝯſti
tuendū te in mora non ſufficit ſimpliciter denūtiatio, q2 non in
telligis, nec itelligere debes te debere, q2 in facto alieno eſt tole
m rabilis ignorantia. ĩ. pro ſuo. l. fi.ᵐ ꝛ ideo eſt neceſſe ꝙ oſtēdam
n tibiⁿ inſtrumentū debiti, ꝛ legas, vel dem tibi copiam. Hoc ꝓ-
batur ĩ. depoſi. l. ſi quis iſiciatus. ꝛ de regu. iur. l. q in alterius.
ꝛ ibi gl. ꝛ extra de elec. c. cauſaʒ. in Cle. ꝛ ſic feci fieri pluries i ci
uitate iſta. ¶ Opp. de l. videamus. la grande. §. ſi actionē. ĩ. de
vſur. Solu. hic ponit vn⁹ effectus more, ſcʒ quo ad interitū, ibi
ponūtur alij, ſcʒ quo ad fructus ꝛ quo ad vſuras De quib⁹ dic
16 vt l. mora. ĩ. de vſur. ¶ 1 Pro declarāda l. quero quō practicabi
tur hec lex? Reſpon. actor petit Stichū ſi reus nō opponat de
morte vel difficultate, tūc proceſſus eſt planus, q2 re⁹ condēna
bit, ꝛ habebit tēpus, ꝙ datur iudicatis ad ſoluēdū, ſm qđ habe
tur Inſti. de inut. ſtip. in fi. Videbitis ĩ. de cōſti. pec. l. ꝓmiſſor
Stichi. Si re⁹ diceret Stichū eē mortuuʒ, ꝛ ꝓbaret, tunc ad
huc ꝓma petitio ſtat, q2 hoīe mortuo adhuc ipſe homo peti de
bet, vt l. ſi ſeruū. in fi. ĩ. de ver. oblig. ſʒ tūc actor habebit neceſſe
probare ipſum eſſe mortuū poſtq̄ reus fuit in mora, qđ ꝓba-
bit eo modo quo ponit hic, probādo ꝙ reus habuerit facultatē
dādi, ꝛ qđ itellexerit ſe debere, vel intelligere debuerit, ꝛ fuit i
o terpellatus legitime, vt videbitis hic. ¶ Quero° qđ ſi dubitet
q2 reus ꝓbabit mortē, ꝛ actor interpellationē, ꝛ alia q̄ ponunt
hic, tū nō apparet vtrū ſeruus fuerit mortuus ante interpella
tionem vel poſt? Certe reus abſoluetur. Nam actor hʒ ꝓbare,
ꝙ reus habebat facultatem eo tempore quo debebat ſoluere, hō
eſt, tunc cum interpellabatur. Ita dʒ intelligi hic, alias i dubio
ſequeret abſolutio. l. eum actuʒ. in fi. ꝛ ibi no. ſ. de neg. geſt. ꝛ in
l. nō ſolum. §. ſed vt probari. ꝛ ibi etiam no. ĩ. de ope. no. nun. fa-
p cit qđ no. C. de probat. l. matrem tuaʒ. Forte tū ſi actor ꝓproba
ret debitorem tēpore contracte obligationis poſſediſſe rem, ꝓ
q ſumit ſemper continuata poſſeſſio apud eum, donec probet cō
trariū. qđ dic vt l. nō ignorabit. C. ad exhi. ¶ Quero, dicit hic,
aut dolo malo fecit quo min⁹ haberet, quō hoc itelligit? Certe
nō intelligas ꝙ occiderit, vel manumiſerit, vel rem debitam ex-
tinxerit, quia tūc indiſtincte eius eſt periculuʒ. Nec curo vtrū
ſciuerit vel ignorauerit ſe debere. l. ſi ſeruum. §. de illo. de ꝓbo.
obliga. ſed intellige, ꝙ eum facit abſentare vel fugere. l. cū res.
r in prin. ĩ. de leg. j. ¶ Quero r, quid ſi res dbita nō apparet peri
17 ꝑta, † ſʒ quid de ea ſit, ignoratur? Certe ſi debitoris culpa vel
mora preceſſerit, idem ꝙ in morte, alias deberet debitor ꝓſtare
cautionem de ea preſtanda cū eam inuenerit, vt l. ſeruo legato
§. fi. ĩ. de leg. j. ꝛ l. cum res. §. pen. eod. tit. ꝛ qđ no. in l. cum ſeru⁹.
18 eo. ti. ¶ Querit hic † Guliel. de Cug. ſi ego debeo tibi viui par
s caponūˢ an poſſum tibi dare mortuosᵗ? Et determinat q nō,
t quia debeo dare in tali ſtatu ꝙ poſſis eos dimittere i libertate, vt ĩ. de ſolu. l. qui decem. §. fin.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Quod te mihi. Quanquā ſummariū Bar. dicitur
multis deficere, tū poſſet ſuſtineri, quia cū illud verbū poſt mo
ram, referatur ad qualificata in tex. ſatis patet, ꝙ eſt perfectū,
cum varia ſint quid eſſe certū de per ſe, vel ꝑ relationē ad aliud.
Glo. in l. certū. ĩ. eod. ꝛ quia paria ſunt, aliquid exprimi i ſpecie
vel in genere, qđ nō poſſit verificari, niſi in vna ſpecie, vt hic, ta-
men mora nō poſſet verificari, niſi ſm qualificata in ij parte tex.
facit l. j. ꝛ ij. ĩ. de lib. ꝛ poſthu. ꝛ facit ꝙ quoties pōt reddi vnica
ſolū ratio, illa habet ꝓ expreſſa, etiā ſi ſit tacita. l. mulier agrū
i fi. prin. ĩ. de re mil. ꝛ no. Bal. ꝛ Sali. in l. fi. C. de lib. pret. ꝛ circa
regulam hui⁹ legis ꝙ ad conſtituenduʒ quem in mora, requirit
interpellatio, limita non procedere vbi adeſſet iuramentum, ſm
Spec. in tit. de aduoc. § j. verſi. ſed nunquid is, qui iurauit. Et
Are. in l. ſi ſeru⁹ cōmunis. ad fi. ĩ. de vulg. ꝛ pup. Alex. hic te-
net contrariū Vide Alex. in l. ſi. circa fi. ſol. mat. licet dubitet i
puncto iuris, vide Iaſ. hic ꝛ Barb. in repet. rub. de iureiur. ꝛ
Moder. ibi ꝛ Corſe. inter alios effectus iuramēti, vbi q dicit
Alex. conſi. lxxxv. in j. vol. de iurante ſoluere canoni. Iaſ. in l. ſi
quis maior. C. de tranſac. vbi diſcedit ab eo qđ tenuit in l. ij. in
re emphy. vide in Beria. in ver. iuramēti effectus. aliqd Iaſ.
in l. nam poſtea. §. ſi is qui. in vlti. no. ĩ de iureiu. Itē in quātū
Bal. in c. j. §. ad hoc. in tit. hic finit lex Corra. quē refert Alex.
hic dicit, ꝙ ſi quis promiſit ſe acturū, ꝛ curaturū ꝙ tale qđ fa-
ciat, conſtituit in mora ſine interpellatione, q2 tenet quā primū
pōt. In contrariū vide omnino Are. cōſi. lxxij. qui loquit ei vbi
aderat iuramētū. Sequit Bolog. in trac. more. in ij. parte ꝛ lo
quit in eo qui promiſit ſe acturū, ꝛ curaturū ꝙ talis ratificabit
ꝛ ꝯcludit cōtrariū, ꝛ qđ imo requirit interpellatio, licet idē Are.
i l. ſi ex legati cauſa. ante fi. de ver. obli. teneat idē ꝙ Bal. ꝛ Ale.
hic, ꝛ idem Feli. in c. ex re. ꝛ in c. j. de iureiur. ꝛ ſequit Laura. in
trac. de arbi. q. vij. partis prin. vide Iaſ. hic, ꝛ pōdera opi. Bar.
in l. ita ſtipulatus. in vj. q. de ver. obli. ſup qua ſe fundat Are. in
d. conſi. lxxij. q2 illa eſt cōmuniter approbata, vbi dicit Are. i d.
l. ita ſtidupulatus. ſup gl. j. diſtinguēdo obligationē facti ſucceſ
ſiui, ꝛ momentanei, vt diſtinguit idem Alex. i l. ſi ita ſtipulat⁹ eſ
ſem abs te. de ver. obli. in prin. Aduerte tū omnino ad dictum
Bal. in d. §. ad hoc. q2 ipſe videt loq expreſſe, quādo interuenit
iuramētū, quia fundat ſe ſuper nota. in c. breui. de iureiur. ꝛ p
Spec. in rub. de aduo. §. j. verſ. ſʒ nunquid is qui iurauit. vbi lo
quit qū adeſt iuramentū. Item q2 illud colligit ex d. §. ad hoc
qui loquit in vaſallo qui iurauit. Itē aduerte, quia falſe loquit
Bal. in promiſſione facti ſucceſſiui, dum allegat d. l. ſi ita ſtipula
tus eſſeʒ abs te. q̄ ita loquit vt ibi declarat Alex. i pn. alia iura
q̄ ibi alleg. Bal. parū aut nihil faciūt. Ideo ſi Bal. intelligit
iura q̄ alleg. vt debemus. l. non ſolū. §. ſi liberationis verba
be. leg. illa deciſio erit rōnabilis, ꝛ ſʒ regulas iuris ſ
do ita abſolute in omni promiſſione agere, ꝛ curare,
da illa ſua deciſio, ꝛ nō ꝓbari iure aliquo, niſi dica
cat habere actuʒ ſucceſſiuū, nec aliqua ratio diuerſitatis
poſſet, vt q2 maior in ea nō requirat interpellatio, q̄
miſſionibus dandi vel faciēdi, ꝛ maxime in obligationib⁹ dādi
in qua facilius ꝓmiſſor pōt adimplere, cum facilius ſit dare
habemus, q̄ facere qđ alius faciat aliquid, ideo videt maior
gligētia in eo, per ea q̄ no. in l. iij §. Cato. de v. obli. Et re pro-
miſſione dādi vl faciēdi, ideo mirū eſt qđ Alex. hic, ꝛ alij i alle.
ita ſimpliciter referāt Bal. ꝛ cum eo tranſeunt, ꝛ ꝯtrariū tenet
expreſſe Aret. in d. conſi. lxxij. ꝛ Deci. cōſi. xx. aliter rñdet ad di
ctum Bal. licet Are. non faciat mentionē de Bald. ideo ſunt
predicta notanda, Cum Bal. tamen tenet Are. in d. l. ſi ita ſtipu
latus

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

a latus.§.poſitum.circa prin.ꝛ vltimis verbis, circa primum di ctum de promiſſione illa ſe acturum ꝛ curaturum ꝛ idē Aret. in cōſi.cxlij.incipiente,ex facto ꝓpoſito.ꝛ Areti. in dicto §.poſſum.tangit etiam ꝙ ſi fecit quicquid potuit ille qui promiſit ſe curaturum,ꝛc.ille tertius nolit facere qđ promiſſum eſt,an excuſetur? Super quo vide etiam Abb.in c.ſignificantibus ad fi. de offi.deleg. Are.conſi.lxxij.in viij.dubio,cōſi.cxlij.alias.cxliij. Alex.in apoſt.in l.qui autem.§.j.ff.de cōſti.pe. Vide etiā Deci l.ſtipulatio iſta.in prin.de verb.obli.qui tenet ꝙ non excuſatur. Sed in contrariū vide mod.ibi,ſcilicet Fran.in v.no.vide omnino Jaſo.ibi.vide Barto.in d.c.ſignificantibus.Et procedūt predicta etiā ſi quis iuraſſet curare,ꝛ operam cum effectu dare,vt cōmuniter dr in inſtrumentis. Jta Are.in d.cōſi.cxlij.vide ad iſta omnino Soci.cōſi.cclxxxviij.in vlt.char.in v.du. vide Pan in c.gemma.ꝙ excuſatur etiam a pena,ſi fecit quicqd potuit vt impleretur promiſſio.

b P.PAV.P. ¶ Titie textores. Vide ibi Aret.ꝛ mod.in l. ſi certos.de verb.oblig.

c POMA. ¶ Juxta. Vide Bal.in l.fi.circa medium.C.de nō nu. pe.Can.ꝛ precipue Pet.de Anch.ī cau. ſi beneficiorū. de deci. Pan.in cōſi.lxiij.Roma.conſi.cxxiij.

d Broſſorū.Adde ꝙ tandem Alex.tenet opi.Cy.ꝛ Pe.in l.cum qđ.ff.eo.ꝛ in l.in minorū.in ix.q.C.in quib.cau.in integ.reſti.nō eſt neceſ.ꝛ Poſt.ꝛ Jo.And.in c.quāto.extra de iureiur.ꝛ Bar. hic de quo claritatē habere potes,ꝑ ea que poſui in d.l. cū qđ. Et de hoc vide tu per Oldra.in conſi.clxviij.ꝛ vide pulchre per Bal.in l.fi.C.de non nume.pecu.

e POMA. ¶ Facto creditoris. Jlla l.arbitrio.nullam facit mentionem,quando perit facto creditoris, ſed de hoc bonꝰ eſt tex. ī l.legis Aquilie.ff.ad l. Aquil.

* CLAV. ¶ L.ſi plures.Et vide notab.tex.ī l.ſi aliꝰ.§.eſt ꝛ alia. verſi.Seruius autē.ff.ad leg.Aquil.ex cuius ratiōe arguitur, ꝙ debet attendi iſtud,an eſſet eodem modo peritura res.

f POMA. ¶ Sed nature.An autē difficultas excuſet a piurio? vide doc.in c.breui.de iureiur.Fallit hoc,ꝙ imo difficultas bñ īpediat morā,qñ quis promiſit factū,veluti ſi quis ꝓmiſiſſet ſe hominē preſentaturū,dūmodo non eſſet mortuus,vt eſt tex.ī l. ſancimus.in prin.in verbo,nō poterit.C.de fideiu.fallit ēt hec regla,qñ difficultas impedit morā,quoties debitor negaret debitā,ita dicit Bal.in ſimili in auth.cōtra qui propriaȝ.C.de nō nu.pec.Adde etiam,ꝙ difficultas excuſat ab excōmunicatione. c.Odoardus.extra de ſolu.Vide Cremen.notabi.cxxi.

g ¶ Species.adde ſm Jo.de Jmo.ꝙ hoc fallit in eo,qui ſe obligauit ad aliquē pñtandū,vt ꝓbatur in l.ſancimus.in verbo,nō poterit.C.de fideiuſ.ꝛ ibi Bal.niſi īpedireť caſu fortuito, puta mortis,vt ī.ea l.circa fi.Et an difficultas excuſet a periurio? vide gl.reputatā ſing.xxij.q.ij.beatus.per gl.ꝛ Bal.in c.j.de alie. feu.ꝛ in c.j.§.porro.in tit.que fuit prima cauſa bene.amit.ꝛ ī c.j. §.licet.ſi de feu.fue.contro.inter dominium ꝛ agnatum.

h ¶ Moram. Adde Bal.idem tenentē hic in lec.antiqua.ꝛ Ang. ꝛ Jo.de Jmo.in l.cōtinuꝰ,in §.illđ.Ant.de But. Abb. ꝛ Jmo. in c.breui.de iureiur.quoſdā tñ cōtrariū tenentes, maxime in tertio mēbro vide hic ꝑ Alex.Adde tu ꝙ licet opi.Bar.hic cōmuniter teneať,vt per Alex.hic,tñ cōtra eā videť facere tex.in c.Odoardꝰ.de ſol.ꝛ melius tex.in c.ſignificāte.de pig.ꝛ ī c.j.§. licet vaſallus.ſi de feu.fue.cōtro.inter do.ꝛ agna.ꝛ facit ēt text. in l.ſi duo.§.ait ꝑtor.ff.de conſti.pec.que iura oīo vide ꝛ ſolue. Bar.ad l.Thais.§.i.non videť bona,qꝛ tolliť ꝑ tex.in l.ſi volūtate.C.de fideicom.lib.ꝛ etiam alias pro opi. Bar.fuit inductꝰ tex.in l.euictis.in §.j.de vſur.quam vide,qꝛ facilis eſt reſpōſio.

i POMA. ¶ Ad predicta. Pro iſta ſolutione ꝙ qñ qs teneť ad quantitatē ſoluēdam,an dicať obligatus ad factū,facit.l.liber homo,la ij.§.fi.ff.de ver.obli.ꝛ videť tex.pro opi.Bar.ī l.mora. §.in bonefidei.ff.de vſuris.dum vult filiumfamilias morā facientem teneri inſolidum.ꝛ vltra peculium l.cum filiusfamilias.in prin.ff.de verb.obli dum vult patrem teneri ex mora filij aut de peculio,quatenus ipſe eral obligatꝰ ex ſtipulatione, quā tamē l.credo nihil ad propoſitū facere,ſi bene aduertatur ad eā. Vide Alex.in l.ſi pater.C.de colla.

k POMA. ¶ Liberatio. Dicit tñ Frā.de Curte,audiuiſſe ſe ab Orlando Curtio,ꝛ Jacobo Puteo preceptoribus ſuis,ꝙ hoc non procederet in ꝓcuratore ſpeciali,qꝛ tūc nō poſſet pretendi ignorantia,per no.in l.ſi res obligata.de leg.i.quāquā ipſe dicat ſe nūquā poſſe colligere hoc ex ibi notatis, tñ ego credo,ꝙ ibi hoc ſatis bene poſſit colligi in gloſ.in verbo,neſciat,vbi non dixerat.

l POMA. ¶ Venio. Limita,niſi eſſet factū de antiquo.ꝛ multū implicatum,prout voluit Bar.in l.ſi res obligata.ff.de leg.j.

m POMA. ¶ L.fi. Eandem practi.ponit Bar.in l.nō ſolū.§.morte.iij.q.ff.de no.ope.nū.Jdem Bar.in l.quidā decedēs.ff.de administra.tut.Spe.in ti.de appel.§.qualiter.Adđ Pet.de Anch.cōſ. ccclxxj.Bar.ꝛ alios,in l.ſi ſeruū.§.nunc videamꝰ.ff.de ver.obli. Not.tñ ꝙ ſi allegarē tibi iſtrm đbiti,ꝛ tu de eo peteres copiā.cū termino ad opponēdū,teneor illā tibi dare,qꝛ nullū inſtrumentū publicū,etiā in iudicio ꝓductū,probat,ſi de eo parti ēt non petenti,non datur copia cū termino ad opponendum. Jta Bar.in extrauag.ad reprimēdum.in verb.de plano.per tex. in l.fi.C.de fide inſtru.Ro.cōſi.clvj.vbi exclamat illđ dictū Bar. ꝛ conſi.xxij.ꝛ cōſi.cccccxix.ꝛ Bal.in d.l.fi. Anch.cōſi. ccclxvj.in ci.pro declaratione trium queſitorū.Sal.in d.l.fi.qđ no.ꝛ itellige hoc,qñ inſtrm induceret ad probandū,qđ tunc ſemper ſit neceſſe dare copiā eius,etiā ſi non petať. Si tamen ad interpellāduȝ ſuccedereť,tunc ſufficit vt oſtendatur. Aut dare copiā,niſi pars vbi legiſſet,peteret etiā copiā,vt vult hic Bar.ꝛ clare ꝓbatur,in d.Cle.cauſam.Et pro cōfirmatiōe dictorum Bar.hic vide qđ no.Bar.in l.quidā decedēs.§.fi.ff.de adminiſtra.tut.ꝙ no.Spec.in tit.de appel.in §.qualiter.verſi.cautus.

n ¶ Oſtendam tibi.Adde ex verbis Bar.hic,habes qđ ille q habuit copiaȝ inſtrumenti,non poteſt pretendere ignorātiā contentoruȝ in inſtrumento,ille enim dicitur,aliquid ſcire quomodocunqȝ illud ad eius notitiam peruenerit. Jta Joan.And.in c.licet.in fine.de ſup.negli.prelato.

o POMA. ¶ Quero. Adde qđ no.Bal.ī c.cū tu.extra de teſti.et qđ dicit glo.in cle.fi.in gl.re.extra de reſcrip.de qua facit mentionem Bar.in legibus hic per eū alleg.ꝛ in l.ſi is q.de iure fiſ. quam reputat ſingularem in l.ſi minorem.Bal.C.de in inte.reſti.mino.Adde glo.in l.ij.quam no.Jteȝ Bar.ꝛ Sali.C.de pet.here.ꝛ no.Bar.in l.matrem tuam.hic alleg.

p POMA. ¶ Si actor. Vide Are.cōſi.l.ꝛ cōſi.cxx.inci.hic videť, ꝓcedendo in quibus nō poſſumus hic verificare dictū Bart.cū loquiť in re mobili,ꝛ in eo.q non habet cauſaȝ ab actore,ꝛ hāc eandē opi.tenuit gl.Cy.ꝛ Bal.in l.fine poſſideris.C.de ꝓba.ꝛ ē optimꝰ tex.in c.cū ꝓpoſuit.iuncta gl.de cle.excō.pro opi. Bar. quā tamen credo nō poſſe ſtare,qꝛ ad hoc vt ex pretio domꝰ, in preſentiarū dominiū preſumatur,requiritur ꝙ poſſidens habeat eam ab actore,vt voluit Bar.d.l.non ignorabit.aut ꝙ poſſideat reȝ immobilem,vt voluit Spec.poſt Uber.de Bob.ī ti. de pac.§.j.verſi.quid ſi ago.

q ¶ Cōtinuata poſſeſſio. Aduerte tu,ꝛ adde ꝙ id,ꝙ dicitur per Bar.hic ꝙ preſumať cōtinuata poſſeſſio,habet locū,qñ allegatur ad fauorē ſuū, ſed ſi quis negaret ſe poſſidere,nō preſumeretur,vt habeť in l.fine poſſideris.C.de prob.Et ad tex.in l.nō ignorabit.Reſpōde,ꝙ debet intelligi,qñ a debitore nō ſit ꝓbatus caſus,ad quem pertinet ꝓbare Sed hoc ponimus ꝓbatū, ergo,ꝛc.Cogita,qꝛ nō ſine myſterio Bar.loquutus eſt hic,per verbum forte.ꝛ vide in d.l.fine poſſideris.

r POMA. ¶ Quero. Jnquātum.Bar.loquiť in manumiſſiōe,nō bene loquutꝰ eſt.qꝛ imo vt ipſe ſibi cōtrarius cōteſtať ī l.ſi ſeruum.§.de illo ff.de verb obl.non ſpectaret periculū ad eū quādo ignorans manumiſiſſet.

s ¶ Caponū. Adde Bar.ī l.j §. ſi plures.ff.ſi quad.paup.feciſ. di.in l.q decem §.fi.hic allegata.Et vide eundē Bar. in l.ſcū de lanionis.in prin.ff.de fun.inſtru.vbi ſtatutum de ſoluēda gabella pro beſtijs,non intelligitur pro mortuis.

t P.PAV.P. ¶ Dare mortuos. Jdē Bartol.in l.ſi quis arietes. §.fi.ff.ſi quadru.pau.feciſ.dica.

LEX VI.

1 ☞ Nomina propria ꝛ appellatiua quomodo differant.

2 Promittit ſi aliquis dare decem ſalmas boni vini, ꝙ iſta ꝓmiſſio non dicitur certa.

3 Certi condictio non competit,quando ex ſtipulatione debetur incertum,ſed actio ex ſtipulatu.

4 Condictio competit ſi deceȝ ſalme boni vini debenť ex mutuo, ꝛ ꝙ dicitur certum.

a CErtum. a Jſtđ eſt certū,quod apparet qđ,quale, quātūve ſit.h.d. Primo ponit dictū.Secundo probat per authoritatē Pedij.

1 Secunda ibi nam ꝛ Pedius. ¶ Oppo.+quod inter nomina ꝓpria ꝛ Appellatiua ſit differētia.l.quoties.ff.ad Trebellanium.ꝛ l ſi ſeruus communis.infra đ ſtipu.ſer.Solu. quātum ad oſtendendum rem certam nō eſt differentia inter nomina propria ꝛ appellatiua,vt hic,ſed quātum ad alia bene ē differentia,vt in cōtrarijs. ¶ Quero,ad quid ponitur hic hec lex? Quidaȝ dicunt ad exponēdum illud verbum, ſi certum petat poſitum in rubri,vel aliter ad exponendum illud quod dicitur de certi condictione. Nam hic ponitur certum ſimpliciter ꝓut refertur ad mutuum,dum dicitur de quantitate,ꝛ prout refertur ad alios contractus,dum dicitur de ſpecie, ꝛ de omnibꝰ,in quibus dicitur aliquid eſſe certum. ¶ +Quero,ſi ꝓmitto tibi

2 dare decem ſalmas boni vini,an iſta ſtipulatio dicitur cōtinere

certum.quidam qd ſic. Veritas eſt in cōtrarium, nam hec adiectio qualitatis boni vini, non ſignificat certū quid, q2 meli' et optimū bonū ē, ꝛ ideo, vt eſſet certa qualitas, deberet dici optimi vini.l.vbi autē non apparet.in prin.ī.de verb.obli. Quero, ad quid eſt neceſſaria iſta inueſtigatio, vtrū tales ſtipulatiões
3 contineant certum vel incertum? Reſpon.† quando continent certum datur certi condictio, vt ī.eo l.certi condictio.in prin.ſ3 qñ incertum cōtinent, datur actio ex ſtipulatu, vt inſti.de verb. obli.in prin. Et ideo quādo promitto decē ſalmas boni vini, nō datur certi condictio, q2 eſt incertū quod petitur. Et hoc eſt ve
4 rum quando debetur ex ſtipulatione ſimpliciter, ſ3† ſi vinū deberetur quia mutuatū, tunc ſemper cōtinet certum, q2 ſemper debetur eiuſdem bonitatis.ſ.eod.l.cum quid. Ideo pro mutuo ſemper competit certi condictio, vt inſtit.quib.mod.re contra. ob.in princ.

ADDITIO.

a POMA. ¶ Certum. Vide ad iſtam l. Aret. conſi.xxviij.ꝛ ꝯſil. ccclxxxv.ꝛ conſi. cccxxxix. Alexan.in l.vbi autem nō apparet.ī. de verb.oblig.ꝛ in cōſi.lxxx.vol.j.ꝛ conſi.cxlvij.vol.ij.ꝛ Panor. conſi.xxviij.volu.j.

LEX VII.

1 ☞ Legate pecunie dominium nō tranſit in legatariū recta via.
2 Dominium ſuperueniens authori meo quando proſit mihi vt vt res mea efficiatur.
3 Heres pecuniam legatam ſub conditione qñ poterit mutuare.

OMnia. Mutui datio poteſt ſuſpendi in euentum cōditionis expreſſe vel tacite.hoc dicit cum l.proinde. Et diuiditur, q2 primo ponit dictum in genere. Secundo illud exemplificat in conditione expreſſa. Tertio in conditione tacita. Secunda ibi, in l.
1 proinde. Tertia ibi, item ſi legatam. ¶ Opp.† quando legatur pecunia non trāſit dominium recta via in legatarium, vt not.in l.ij.C.cōmunia de leg.in verſi.in rem actiones.ꝛ in l.ij.C.de edi. ex leg.ergo exemplum hoc ſecundo loco poſitū nō ꝓcedit. Sol. dicit Ja.de Are.ꝙ hic fuit legata pecunia in ſpecie, vt hic in gl. parua.ꝛ l.ſed ꝛ ſi certos.ī.de leg.j.alias nō diceretur heres mutuare pecuniam legatam. Nam quādo legatur in genere, nō eſt
2 magis legata vel debita iſta pecuniā, quam illa. ¶ Opp.† ſecūdo, quando dominium ſuperuenit authori meo, illud non ꝓdeſt mihi vt res mea efficiatur.l.apud Celſum.§.ſi a Titio.de doli excep.ꝛ ſ.de rei ven.l.ſi a Titio.ꝛ ī.de exceptio.rei tradi.vl' vēd. l.ſi a Titio. Licet ergo dominium ſuperueniat heredi, tamē nō acquiritur dominiū recipiēti.ergo non eſt mutuū.l.ij.§.appellata.ſ.eo. Sol.hic loquitur quādo ſuperuenit dominiū ex cauſa que retrotrahitur per fictionem, vt hic dicit tex.q2 ex die adite hereditatis videntur nummi fuiſſe heredis. Secus quando dominium ſuperuenit ex cauſa, que retro non trahitur, vt i cōtrariis.ꝛ no.gl.in l.ſi quis alienam.ī.de actio.empt. ¶ Quero, hic
a dicitur in fi.cum legatum repudiatum[a] ſit, aut appoſitum.quid eſt hoc dictum? Dicit glo.appoſitum intelligo, id eſt, in cōditionis defectum. Iſta expoſitio non procedit, q2 ſi nos ponim' legatum ſub conditione, dominium non tranſit in legatarium cō
b ditione pendente, ſed eſt heredis,[b] ergo heres interim poterit
3 † mutuare, licet quidā hodie dicant contrarium per auth.res que.C.cōmunia de leg.ꝛ eſt falſum, vt ibi dixi, ꝛ ibi etiā p doc. expone ergo, aut appoſitum, id eſt, acceptatū, tunc enim retrotrahitur ſeu retractabitur numeratio facta per heredem.

ADDITIONES.

a ¶ Repudiatum. Adde ſecundum intellectum Sali.quod legatarius repudiando onus legato adiectum, cenſetur repudiare legatum, quod dicit cordi als memoria ten'dum, pro hoc etiam dicit facere l.ſi ea.C.de edi.inſer.ꝛ l.ſi.C.de fideicom.ꝛ l.minor xxv.annis ſeruū.ſ.de mino. Alex.dicit melius facere l.Neſennius.in fin.cum l.ſequen.infra de excuſa.tuto.

b ¶ Heredis. Adde quod docto.communiter ſequunt' Bar. excepto Salic.ꝛ Roma.

LEX IX.

1 ☞ Certi condictio duplex eſt, ſcilicet vna generalis, ꝛ alia ſpecialis.ꝛ num.3.
2 Actionis diuerſitas ꝛ qualitas cognoſcit' ex medio cōcludēdi.
4 Libellus in certi condictione.
5 Certi condictio a cōdictione triticaria ꝛ condictione ſine cauſa in quo differat.
6 Condictio incerti non eſt generalis ad omnia.
7 Certi condictio in quo differat ab actione in factū ſubſidiaria.
8 Cauſa quod differat ab obligatione ꝛ actione, et quid ſit cauſa, obligatio ꝛ actio.
9 Certi condictio eſt natiua.
10 Certi condictio fuit introducta vtilitatis cauſa.
11 Certi condictio quando ſit temporalis, ꝛ quando perpetua.
12 Certi condictio an creſcat per inficiationem ſicut actio principalis, ꝛ nume.14.
13 Acceſſorium regulatur ſecundum primordialem naturam principalis.
14 Contractus certus dicitur, quando ex ipſius cōceptione apparet iure manifeſto ꝙ certum debetur, nec eſt variabilis ex poteſtate debitoris, vel rei natura.
16 Contractus incertus eſt, quando ex ipſius cōceptione iure manifeſto certum nō apparet, vel eſt variabile ex poteſtate debitoris vel ex natura rei.
17 Certi condictio an competat ex omni contractu, ex quo certum petitur.
18 Certi condictio competit contra furem.
19 Certi condictio, an detur contra illum qui tenetur ex empto.
20 Qui tenetur actione ex empto, an teneatur ad factum purum.
21 Venditor tenetur preciſe ad tradendum, ſi poteſt, nu.24.
22 Venditor ſi eſt dominus, tenetur ad transferendum dominium, ꝛ nume.23.
25 Stipulatio rem tradi, ꝛ quelibet ſtipulatio facti, dicitur continere incertum.
26 Certi condictio non competit, quando in obligatione eſt res reſtitui.
27 Quando quis eſt obligatus ad dandum, contra eum competit certi condictio.
28 Certum ex incerto contractu quomodo petatur.
30 Certi condictio datur quando agitur ad intereſſe.nu.40.
31 Intereſſe quādo petitur, nō eſt neceſſe in libello exprimere certam quantitatem.
32 Condictio certi generalis vel ſpecialis, an ſit intentata in libello, quomodo cognoſcetur.
33 Cauſa remota, in actione perſonali, in libello poni debet.
35 Certi condictio ex obligatione in diem, vel conditionali, non oritur ante diem vel conditionem, ꝛ nu.37.
36 Interuſurium medij temporis incertum eſt.
38 Certi condictio competit pro legato.
39 Certi condictio competit habenti vtile dominium.

CErti condictio. Famoſa eſt lex iſta, nec difficilis tex. ſed bene in gl.ꝛ breuiter.h.d. Certi condictio competit ex omni cauſa, ex qua certum petitur, ſiue ex contractu vel quaſi, ſiue ex maleficio, vel quaſi, vel quomodocunq; h.d.vſq; ad §.quoniam. Et diuiditur in quinq; partes. Primo dicit ꝙ certi cōdictio cōpetit. Secundo ex qua cauſa competit. Tertio ad quid. Quarto quando. Quinto ponit de hoc plura exēpla. Secunda ibi, ex omni cauſa. Tertia ibi, licet em. Quarta ibi, dummodo. Quinta ibi, competit.

Quero, Dicitur hic, certi cōdictio cōpetit, quero vtrum ſit tantum vna certi cōdictio, vel plures? Gl.
1 hic dicit ꝙ plures.† Nam quedam eſt certi cōdictio generalis, que habet locum vbicunq; certum petitur, vt hic. Quedam eſt certi condictio ſpecialis, que competit pro mutuo.ſ.l.ij.in princ. ꝛ §.j.vide iſtam glo. Aduerte, quia ſubtilis ꝛ pulcher paſſus eſt. Idem tenet glo. Inſti.quib mod.re contra.obli.in prin.ꝛ idem ſ.eo.ſuper rubri.ex qua iſtō probatur. Dicit enim rubr.de reb. cre.quod eſt generale, ꝛ ſubdit, ſi certum petat', hoc eſt mutuū, quod eſt ſpeciale. Poſtea dicit de certi condictione.ꝛ debet intelligi, ſcilicet generali, quia de ſpeciali locut' erat. Ita intelligitur gl.ſup rubrica. Mar.hoc fatebat', ꝛ addebat ꝙ erat alia certi condictio ſpecialis, ſcilicet ex ſtipulatu.ī.eo.l.ſi q's certū. Inſtit.de verbo.obliga.in princ.que opinio recitatur i ſecūda glo.huius legis. Alij fuerunt in cōtraria opi.ꝙ non ſit niſi vna tantum certi condictio generalis.ꝛ iſta opi.tangitur in gl.Rubrice.ꝛ firmatur per gl.in l.quoties.ī.de preſcri.ver. Vltramontani ſcilicet Jac.de Ra. Pet.ꝛ Guil.de Cug.hic, ꝛ Cy.C.eod. ſuper rubri.ꝛ etiam Jaco.But.tenebant iſtam opi.ꝙ eſſet tantum vna certi condictio, quia nō reperitur iure tantum ꝙ ſint plures, ergo, ꝛc. Preterea, hoc videtur expreſſū ī.ea.l.quoniam.vbi dicit, ꝙ pro mutuo cōpetit hec certi condictio generalis. Preterea leges ſemper vtuntur iſto vocabulo in ſingulari, ſcilicet: certi condictio, ꝛ non dicunt certi cōdictiones. Preterea, ſi eſſent diuerſe, quare idem nomen haberent, vt l.ſi idem.C. de cod. Preterea dicunt ipſi, ꝛ iſta eſt fortior ratio quā ipſi faciant:
2 Diuerſitas † actionum cognoſcitur[a] reſpectu medij per
a quod in actione cōcluditur, vt in actione ex empto, concludo contra te, quia emi, ꝛ in actione ex locato, q2 locaui, ꝛ ſic de ſimilib'. Quando ergo idem eſt medium concludendi, erit vna actio in genere. Sed vbicūque proponitur certi condictio, mediū, per quod cōcludit' in ea, eſt, q2 certū petitur, vt hic, ergo ē vna tantū generalis. Et ſi diceretur ꝙ ſunt plures, ſequeretur ꝙ quot ſunt

ſunt cauſe,tot eſſent certi condictiones ſpeciales,quod ē abſur
dum. Tenent ergo iſti doctores,ꝙ eſt vna tantum certi ꝯdictio
generalis,que non habet ſub ſe ſpecies,ſed tantum indiuidua.
3 ¶ †Mihi videtur ꝙ opinio gl.noſtre ſit veraᵃ,⁊ ꝙ ſit vna cer
b ti cōdictio ſpecialis pro mutuo. Primo probo,qꝛ hoc ꝑt text.
expreſſe Inſtitu.quib.mod.re contrahi.oblig.in prin.ſi bene ad
uertatur. Secūdo,quia tex.videtur velle,ꝙ hec certi cōdictio
oriatur ex illa parte edicti, ſi certum petatur.l.j.i prin.ī.de tri
tica.cuius edicti verba exponuntur in hoc titulo,⁊ ibi aſſumit
certuȝ,hoc eſt mutuum,vt no.ſ̄.eo.ſuper rub. Quādo ergo di
citur certi condictio ſpecialis,idem eſt dicere ꝙ mutui ꝯdictio,
ſed quando dicitur certi condictio generalis,dictio certi,tunc
ſtat proprie ꝓ omni certo,⁊ ſic apparet ꝙ veritate inſpecta nō
eſt idē nomen. Preterea probo,lex dicit ꝙ eodē modo,quo pe
titur mutuum,petitur indebitum,⁊ eodē modo cōtrahitur,vt
Inſtitu.quib mod.re contrahi.oblig.§.j.ſed pro indebito cōpe
tit ſpecialis condictio indebiti ,ergo pro mutuo condictio mu-
tui,que eſt idem quod certi cōdictio ſpecialis:abſurdum enim
eſſet dicere,quod ex cōtractu mutui tam frequentato nō orire
tur ſpecialis actio. Per hoc apparet reſponſum ad iſtū ꝙ dice
bam,quod nō reperitur lege cautum,⁊ quia ſi eſſent diuerſa, nō
vocarentur eodem nomine:quia,vt dixi,recte intelligendo non
eſt idem nomen. ¶ Non obſt.§.quoniam.quia concedo ꝙ ꝓ mu
tuo competit mutui condictio ſpecialis,⁊ certi condictio gene
ralis,ſicut in aliis contractibus,vt in condictione indebiti,⁊ ſic
c non obſtat qđ dicunt,ꝙ idem eſt medium concludendi in omni
certi condictione,quia nego iſtam:nam in certi condictione ſpe
ciali,que eſt idem quod cōdictio mutui,ſufficit concludere,quia
mutuaui,ideo peto,⁊c.nec eſt neceſſe ꝙ exprimatur,⁊ quia hoc
eſt certum,⁊c. Sed in certi condictione generali neceſſe eſt ꝙ ex
primatur,ꝙ hoc eſt certum. Debeo enim dicere,dico ꝙ tibi mu
tuaui centum,vel teneris mihi ad centū pro pretio talis rei vē-
dite,vel ex cauſa legati,⁊ quia hoc eſt certum,ideo peto te cōdē
nari. Ex hoc apparet quod intētatur certi cōdictio generalis.
Concluditur enim per hoc medium ꝙ hoc certum eſt, ſed in cer
ti condictione ſpeciali ex mutuo,concluditur per hoc medium:
quia mutuatū eſt,vnde diuerſa ſunt media concludendi. An au
tem certi condictio ex ſtipulatu ſit condictio ſpecialis,dicaȝ in
4 ſeq.gl. Et iſta poſſunt eſſe vtilia ad queſt. Aduocati† huius ci-
uitatis,ſentientes ſe peritos,conſtituerunt ꝙ in libello ꝓpone
retur actio,nec proponeretur generalis,quādo cōpetit ſpecia
lis. Certe in mutuo quid debeat ꝓponi,patet ex predictis. Itē
ad aliud pone,dedi contra te libellū repetēs mutuū,liberaui te
ab actione intentata remanēte cauſa,⁊ omni alia actione ꝗ mihi
ex illa cauſa competeret. Certe ſi eſt vna tantum certi condictio
generalis pro mutuo,nulla alia actio remaneret,ſꝫ ſi plures eſ-
ſent ⁊ poteſt remanere vna,⁊ ſic vides ꝙ iſta ſubtilitas i practi
5 ca reducitur. ¶ †Quero,in quo differt certi condictio a cōdi-
d ctione triticariaᵈ,⁊ condictione ſine cauſa? Reſpon. Cōdictio
ſine cauſa eſt generaliſſima,competit enim ad certa,⁊ incerta,vt
ī.de condi.ſine cau.l.j. Condictio triticaria eſt generalior, cōpe
tit enim ad certa,⁊ incerta,preterꝙ ad pecuniā numeratā.l.j.ī.
de tritica. Certi condictio eſt generalis,competit enim ex omni
6 cauſa,ex qua certuȝ petitur. Et eodem modo eſt †generalis cō
dictio incerti,ſecūdum quoſdam,quod ad omnia incerta cōpe-
tat,quod tamen non eſt ſimpliciter verum. De cuius incerti cō
dictionis materia,videbitis ī.de condic.indeb.l.ſed ⁊ ſi me pu-
7 tem.§.j.⁊ ibi de hoc dicā. ¶ †Quero,i quo differt hec actio ab
actione in factum ſubſidiaria? Reſpon.nil habet commune,illa
enim competit vbi alie deficiūt.l.quoties.ī.de preſcri.verb.iſta
tantum competit cum omnibus aliis,que competūt ad certuȝ.
* Modo habes expeditam primam glo.quam vide.* Et ita dici-
tur certi cōdictio ſpecialis ex mutuo,ſicut ex quolibet ꝯtractu
datur actio ſpecialis,pro hoc ī.de iureiur.l.duobꝰ.§.exceptio.
Item differunt in modo concludendi:quia actio nihil aliud eſt,
ꝗ narratio facti ad concluſionem applicata.C.de interd.l.fi.de
pecu.l.in bone fidei.§.fi.vnde in certi condictione generali ita cō
cluditur, Mutuaui tibi decem,⁊ cum ſis mihi obligatus ad cer
tum,peto,⁊c. Sed in certi condictione ſpeciali ex mutuo,cōclu-
ditur ita, Mutuaui tibi decem,vnde cum ſis mihi obligatꝰ ex
mutuo,peto,⁊c. Si habeo in actione doli,narratur dolꝰ,⁊ con-
cluditur ex dolo,⁊ ideo non datur cōtra patreȝ.ſ̄.de dolo,l.nō
debet.in fin. Sed in actione in factum,que contra patrē datur,
narratur dolus,⁊ tamen non concluditur,cum bona fides non
patiatur,vt hic,⁊ dicta l.non valet. Et no.iſta Inſtitu.de obli
gationib.tit.generali.§.ſi in glo.ſi.que incipit,vt ī.de obliga.ꝗ
ex conſen. Vide glo.hic in verbo,ex omni cauſa,ibi,vel verꝰ,⁊c.
ibi ⁊ Inſti.de verb.oblig.in prin.⁊c. Caue tamen ꝙ iſta iura bū
dicunt,ꝙ obligatio eſt mater actionis,ſed non dicunt,ꝙ obliga
tio ex contractu oriatur,lex tamē dicit hoc.ī.de curato.furio.l.
* conſilio.§.fin.ī.manda.l.ij.circa princip.*

Venio ad ſecundam glo. Dicit hic,ꝙ hec actio cō
petit ex omni cauſa,⁊ ex omni obligatiōe,ex qua certū petitur.
8 ¶ †Quero,quid differt cauſa ab obligatione? Quidā dicūt ꝙ
eſt inculcatio verborum,alij aliter.⁊ hec eſt vera,ſcȝ ꝙ tria ſunt.
Primum,cōtractus,vel quaſi,delictū, vel quaſi, ⁊ iſta ſunt cau
ſa obligationis. Secūdū,eſt obligatio. Tertium,eſt actio,que
ex ipſa obligatione deſcendit.l.licet.§.ea obligatio.ſ̄.de ꝓcur.
Quod ergo hic dicit ex omni cauſa,intelligo cōtractu,vel qua
ſi,maleficio,vel quaſi.⁊ quod ſubdit,ex omni obligatione,ſtat ꝓ
9 prie. Iuxta hoc quero† vtrum certi condictio ſit datiua vel na
tiua? Quidam dicunt eā eſſe datiuam.⁊ pro hoc l.ſi ⁊ me ⁊ Ti
e tium.ī.eod. Veritas eſtᵉ quod eſt natiua,hꝫ enim ſufficienter
preexiſtentem materiam ex qua oritur,vt hic dicit text.ex omni
cauſa,⁊ ex omni obligatiōe,⁊c.expreſſiꝰ Inſtitu.quib.mod.re
contrahi.obli.in prin. Ergo apparet ꝙ eſt natiua.l.iuriſgētiū.
§.j.ſ̄.de pact. Non obſt.l.ſi ⁊ me ⁊ Titiuȝ.quia reſponde, vt ibi
10 dicam. ¶ †Quero,quare fuit itroducta hec actio? Dicit gl.cau
ſa neceſſitatis,⁊ vtilitatis. Neceſſitatis,quia quādoqꝫ nō repe
ritur actio ſpecialis,vt in ſtipulatione continente certum, vt ſ̄.
eo.l.ſi quis certum. Mart dicebat hoc falſuȝ,imo ex ſtipulatio
ne competit certi condictio ſpecialis,vt Inſtitu.de verb.oblig.
in prin. Et iſtud puto verum,⁊ dico,ꝙ nunquaȝ certi condictio
cōpetit,ſcilicet generalis in caſu, in quo alia nō cōpetebat. Hoc
dicit tex.iſte ex omni cauſa,⁊ ex omni obligatiōe,ex qua certuȝ
petitur,quaſi dicat,neceſſe eſt vt aliquid certū peti poſſit,vt ꝗ
petat hec actio. Licet enim eēt certum,⁊ peti nō poſſet,non ha
beret locum iſta actio. Item non obſtat quādo ſtipulor factuȝ:
quia poteſt peti intereſſe certi condictione, licet nō ſim ſtipula
tus,vt glo.dicit,quia imo ſum ſtipulatus tacite.l.ſtipulatiōes
non diuiduntur.verſi.Celſus.de verb.oblig. Vnde ⁊ tunc cōpe
tit certi cōdictio ex ſtipulatione tacita,nullo ergo caſu reperio
ꝙ ſit neceſſaria. Nō obſt.l.ſi ⁊ me ⁊ Titium,vt ibi dicā. Subeſt
f tamen cauſa vtilitatisᶠ. Nam vos ſcitis ꝙ actio furti infamat,
certi condictio non.l.ceſſat.de actio.⁊ oblig. Vnde ſi vellē con-
tra te agere ad quadruplum,⁊ qđ non infamareris,intentarem
certi condictionem generalem ad quadruplum,vel duplum.ita
11 dicit glo.tua notab.quam vide. ¶ †Quero,vtrū ſi actio prima
que competit ad certum,ſit temporalis,an hec etiam erit tēpo
ralis vel perpetua? Glo.dicit temporalis,arg.l.ſi eum.§.q in-
iuriarum.ſ̄.ſi qs cau.⁊ ī.de iureiur.l.duobus.§.exceptio. Hoc
videtur contra regulam generalem,que eſt,ꝙ actiones ciuiles
ſunt perpetue.l.ij.C.de cōſtit.pecu. Dicit P.fateor ꝙ actiōes
ciuiles ſunt perpetue,hoc eſt,apte ad viuendum ꝑpetuo,ſi ma
teria,ex qua oriuntur,duret perpetuo. Exemplū in rei vendi-
catione,que competit ideo,quia dominus. Sed ſi dominiū ꝑ
ſcribitur triennio peribit rei vendicatio. Ita hic hec actio com
petit,vbi certū petitur,ſi deſinit poſſe peti,deſinit hec actio cō
12 petere. ¶ †Querit glo.vtrum hec actioᵍ creſcat per inficiatio
g nem,ſicut hec actio principalis. Exemplū. In le.Aquil.et gl.ꝙ
non litem veniunt.§.cum prediximus.ſ̄.de peti.hered. Nō ob
ſtat ſ̄.ſi quis cau.l.ſi eū.§.qui iniuriarum.ꝗ dicit ꝙ actio ſubro
13 gata ſapit naturam eius,in cuiꝰ locū ſubrogatur:†quia eſt ve-
h rum in his que inſunt actioni ex ſua primordialiʰ natura,nō in
his que ſuperueniunt ex caſu. Vide iſtam gl.⁊ eſt multum not.
ſol.⁊ forte non habetis alibi.ita bene per glo.qualiter actio ſub
rogata in locū alterius ſapit naturam eius,in cuius locū ſub-
rogetur.quod dic vt ſcripſi i l.j.§.hec actio.ī.ſi quis teſtamē.li.
eſſe iuſ.fuer.⁊ ibi etiam per Iacobū de Are.⁊ ibi plenius dixi.
* * Vnde dic ꝙ non loquitur hic de actione ſubrogata:qꝛ quan-
do hec certi condictio competit in locum actionis famoſe,non
infamat,vt ſ̄.in gl. Et tamen illa infamaret ex primordiali eiꝰ
natura,ergo non ſapit primordialem naturam eius actiōis,in
cuius locum ponitur,⁊ ideo poteſt dicere,ꝙ non ſubrogatur lo
co alterius,ſed proprie accumulatur,⁊ ſic ſuam tantūmodo na
turam retinet,nō naturaȝ actionis,cui accumulatur. Nec ob-
ſtat ſi dicatur ꝙ certi condictio,eſt actio perſonalis, Inſtitu.de
actio.§.appellamꝰ.⁊ ſic de ſui natura eſt duratura ꝑpetuo,vt
l.ij.C.de conſti.pecu.⁊ tamē vbi cōpetit redhibitoria,vel quāti
minoris,tollitur anno,vel ſex menſibus,vt ſ̄.in gl. Patet ergo
ꝙ naturam primordialem eius,cui accumulatur,ſapit,dic ꝙ nō
ideo eſt,ꝙ eius naturā ſapiat. Sed quia perimitur materia ex
tranſcurſu temporis,propter quod cōpetebat illa actio,⁊ ideo
cū deſinat poſſe peti certum,per conſequens extinguitur actio
perſonalis,vt ſ̄.eo.l.quod te.licet ſui natura eſſet ꝑpetuo dura
tura. Sꝫ huic videt obſtare l.i.§.belliſſime.ī.vt lega.no.caue.
vbi legata eſt pecunia ſub conditione,vel in diem,⁊ cauit heres
de ſoluendo aduenientē die,vel conditione,datur actio ex ſtipu
latu in qua veniunt vſure ⁊ fructus,ſicut in actione bone fidei

Nec obſtat, finis illius legis: quia no ſtatim, qđ ibi cōpetit mi-
hi actio ex empto, competebat actio ex ſtipulatu, ſed tūc demū,
quādo ſtipulatio fuit interpoſita, ⁊ ibi fructus veniūt ex ſtipu
latu, quocunqꝫ modo ſint percepti poſt ſtipulationē, ⁊ ſic certi
condictio competeret cum actione ex empto, vel alia bone fidei
daret ad vſuras, ⁊ fructus ex mora, ⁊ tñ de ſui natura certi ↄdi
* ctio eſt ſtricti iuris. *Et ex pdictis apparet ſolutio q̄ſtionis,
ſi queratur, an per officium iudicis veniant in hanc actionē om
nia que venirent in actionē ex vendito, vel ex locato, in cuius
i locum datur? Pro cuius euidētia ſcire debes, ꝙ licet[i] ille actio
nes ſint bonefidei, iſta tamen eſt ſtricti iuris, quia nō numerat
in §. actionū. Inſti. de actio. Unde iſta tantum competit ad ea,
ad que illa actio primordialiter competebat. In his ergo q̄ ex
poſtfacto acciderēt ex mora, que venirent in illa actione, tāquā
k bonefidei, ſecundum formam l. ediles.[k] §. item ſciendum. ſ. de
l edil. edic. non tamen veniret in hanc actionem,[l] quia nō aſſumit
illam naturam de his, que ex poſtfacto obueniunt, vt dictū eſt.
Sumus expediti de ſecunda glo.

Veniamus ad tertiam glo.

Dicit hic, ſiue ex certo, ſiue ex incerto cōtractu. Quero, quis dicatur ↄtra
ctus certus? in hoc ſunt opiniones. Nam quidam dicunt, ꝙ cō
tractus certi, ſunt omnes contractus nominati, ſed contractus
incerti, ſunt omnes contractus innominati, Et hec opinio tan-
gitur in iiij. glo. huius legis in fine, quā tenet Pe. ⁊ eſt ſatis p-
14 babilis. Iaco. de Are. dicit. ⁊ melius, ꝙ cōtractus certus eſt,
quando ex ipſius cōceptione apparet iure manifeſto, quod cer
tum debetur. Addo, nec eſt variabile ex poteſtate debitoris, vl
rei natura. Quod dico, quod ex ipſius cōceptione apparet, p-
batur ſ. e. l. certū. Quod dico, iure manifeſto apparet, dico p-
15 tanto: quia poſſibile eſſet† ꝙ variaret propter ſtultitiam, vel
imperitiam iudicis exequēdo, vel propter aliquem caſum pter
naturam rei, vt quia res debita periret, ⁊ ſic ad eſtimationē de
ueniretur. Illđ quod addidi, nec eſt variabile ex poteſtate đbi
toris, dixi propter obligationē alternatiuam, in qua licet cer-
tū appareat ex ipſa cōceptione, tñ quia variabile eſt ex poteſta
te rei dicitur continere incertū. l. vbi autem. §. qui illud. ſ. đ ver.
obli. Quod dixi ex natura rei, ideo dixi, quia quādo ē in obliga
tione vſufruct⁹, vel aliud ſimile, quod ex natura ſua recipit va-
riationem, dicitur continere incertū. vt d. l. vbi autem. §. fundi. ⁊
16 §. illud. de ver. obli. †Cōtractus autē incertus eſt, qñ ex ipſius
conceptione iure manifeſto certum non apparet, vel eſt variabi
le ex poteſtate debitoris, vel ex natura rei. hoc apparet qñ qs
ſtipulatur partū ancille naſciturū, vel fructus naſcituros, vel
factū qđ eſt incertum. l. vbi aūt. §. illud. ⁊ §. qui id quod. ſ. alleg.
* *Et ideo factum dicitur incertum pro tanto: quia in rerū na
tura facta non ſunt de preſenti, ſed futura ſunt, ⁊ futura ſunt in
* certa. l. opere in rerū natura. ſ. de ope. liber. ergo, ⁊c. *Alio ta
men modo accipitur cōtractus certus vel incertus. l. j. C. de ſen
ten. que pro eo ꝙ intereſt profe. qđ dic vt ibi. ¶ Hoc expoſito
17 quero, †vtrum ex omni cōtractu, ex quo certum petitur, compe
tat hec certi condictio? Dicit glo. hic, Quandoqꝫ agitur ad id,
quod meum eſt, quandoqꝫ ad tradendū mihi aliquid, quod nō
eſt meū, quandoqꝫ ad reſtituendum. Aduerte qr hoc eſt mul-
18 tum ſubtile. †Primo caſu nō competit hec certi condictio, niſi
m cōtra furem:[m] quia nemo cōdicit rem ſuam, preterꝙ a fure, vt
ſ. vſufru. queād. caue. l. vlti. ⁊ Inſti. de actio. §. ſic itaque. Secū
19 do caſu †quando agitur ad tradendum aliquid mihi, quod non
eſt meum. Exemplum in actione ex empto, dicit glo. ꝙ tunc cō-
petit certi cōdictio. Nec obſtat ꝙ tunc agitur ad factum: quia
iſtud nō eſt factum merum, ſed miſtum. Sic dicit glo. ꝙ notan-
dum eſt, ⁊ bene intelligendum. Nota ergo iſtam gl. q̄ tenet qđ
20 †ille, qui tenetur ad tradēdum actione ex empto nō tenetur ad
factū purum: ⁊ qualiter intelligatur, ſtatim dicam. Doctores
noſtri omnes communiter reprobant iſtam glo. Primo p l. ſti-
pulationes non diuiduntur. in prin. ſ. de verb. obli. Secundo p
rationem: quia ſolutio hui⁹ eſt variabilis, ex poteſtate debito-
ris. Liberatur enim ſoluēdo intereſſe, vt l. j. ſ. de actio. emp. ⁊ ſic
nō continet certum, ſicut ſtipulatio alternatiua. Iaco. Butrig.
nitebatur ſuſtinere hanc gl. ⁊ dicebat ꝙ actio ex empto cōtinet
certum, cum ſaltem ex ipſa cōceptione cōtineatur certum: quia
vendis Stichum, vel librum. Sed licet cōceptio, ſeu pronūtia-
tio cōtineat certum, tamē quia ex poteſtate debitoris eſt varia
bile, nō dicitur continere certum, vt dictū eſt. Sed volendo ſu-
ſtinere gl. prout eſt poſſibile, debes ſcire, ꝙ in eo quod gl. dicit,
ꝙ ille qui tenetur ex empto, nō tenetur ad factū purum, ſed mi-
21 ſtum, dicit verū: nam ille† qui vendidit, tenetur ad rem tradē
22 dam, ⁊ ſi eſt dominus †tenetur transferre dominium in accipiē
tem, ſi nō eſt dominus, non, vt l. ex empto. in prin. de actio. emp.
Unde nō dicitur merum factum, quia iſta obligatio ſapit natu
23 ram dandi. Tenetur enim dare, hoc eſt †dominium trāſferre, ſi
dominus eſt. Hoc probatur in l. in cōuentionalibus. in fi. de ver
bo. obli. ibi, nō nudū factum, ſed cauſam bonorum, ⁊c. ⁊ ibi dixi.
24 ¶ Item debes ſcire, †ꝙ in actione ex empto venditor pciſe te
netur ad tradendum ſi poteſt. l. j. ⁊ ibi nota. ſ. de actio. emp. ⁊ ple
ne dixi in d. l. ſtipulationes nō diuiduntur. in viij. q. de ver. obli.
Hoc premiſſo dico, ꝙ actio ex empto poſſet taliter concipi, ꝙ
certum cōtineret, puta ſi dicerem, Dico ꝙ vendidiſti mihi fun-
dum, ⁊ ꝙ illum tenes ⁊ poſſides, ⁊ quod illius fundi es domin⁹,
quare peto te condemnari. Certe iſta actio continet certū. Te
netur enim ad tradendū preciſe, quia poſſidet: Item, ad transfe
n rendū dominium, quia eſt dominus, ⁊ ſic ad certum.[n] Sꝫ quan-
do nuda traditio in petitionē veniret, ſine dubio nō cōpeteret
25 certi condictio, quia merum factum eſt, ergo, ⁊c. †Quare autē
rem tradi, ⁊ quelibet ſtipulatio facti dicantur continere incer-
tum? Dic, vt dixi in dicta l. ſtipulationes non diuiduntur. in viij.
queſt. ⁊ in l. vbi autem. §. qui id quod. de verborū obligatiōib.
* ¶ Ex omnibus iſtis potes concludere, quod ſufficit ſi peto in
libello reum condemnari in id, qđ mea intereſt: quia vitr. nō
cludit, quod licet talis cōcluſio ſit incerta, poteſt certificari
in proceſſu per iam dicta, ⁊ nota. C. de rer. permut. l. reb⁹ Sci
cit enim, quod ex ſubtilitate iudicis veniat declarādum. Et ea
ratione dicimus incertum poſſe per iudicē admitti. alleg. §. ſi
autem. Nec eſt neceſſe, ꝙ in ſentētia exprimatur certa quātitas
dummodo in executiōe declaretur, vt l. hec ſentētia. ſi C. de ſen
ten. que ſine cer. quanti. Et melius eſt quod non exprimat in li
bello. ſecundum hanc glo. quia ſi probaretur de minori, tunc eo
quod eſſet minus probatum, cōdemnaretur in expenſis, vt ple
* ne per me in l. ſtipulatiōes non diuiduntur. de verb. obligatio.*
26 Quandoqꝫ in obligatiōe eſt rē reſtitui, †vt in re depoſita, pi
gnorata, commodata, ⁊ ſimilib. Iſto caſu dicit glo. non habet lo
cum certi condictio. Ratio, quia res eſt mea, ergo non poteſt cō
dici, quod intellige niſi fuerit contrectata, vt ſ. eod. l. ſi quis nec
cauſam. §. j. Item, quia agitur ad factum, dicit glo. ergo ad incer
27 tum. Iſta ratio eſt melior, generalior. ⁊ verior, ꝙ preterea ſi q̄
* aliena res poteſt deponi ⁊ commodari.[k] vt l. ita vt ſi. ſ. cōmod.
vbi quidā Doctores dicunt, ꝙ etiā in caſibus gl. poſſum agere
certi cōdictione, non obſtante ꝙ ſim dominus rei commodate,
vel depoſite, vt l. rei cōmodate. ſ. commod. ⁊ l. licet. §. ſi. depoſi.
Et ſic non poſſum agere certi condictione: quia nemo condicit
rem ſuam, ⁊c. quia dico, quod imo poſſum agere certi cōdictio-
ne, cum agā ad id quod mihi deficit in re, ſcilicet ad detitionē.
nō autem ad ipſum dominum. Et mihi licitum eſt, quamcunqꝫ
actionem agere ad conſequendū quod mihi deficit. argumen.
l. ſi aliquem. ſ. de acqui. poſſeſſ. ⁊ l. ſi in emptione. §. ſiue rei. de cō
* trahen. empt. *Quando ergo competit hec certi cōdictio? Re
ſpon. quando quis eſt obligatus ad dandum certum, vt dicitur
in prima gloſſa, ⁊ bene. Dicitur enim hanc obligationem conti
nere certum omnino, vt dicta l. vbi autem. §. j. ſupra allega. Su
mus expediti de tertia gloſſa.

Veniamus ad quartam glo.

Dicitur
28 hic, ex icerto ↄtractu. ¶ †Quero exemplū, quomodo ex icerto
cōtracta petatur certum? Reſpōdeo, Si ego ſum ſtipulatus,
vel emi partum ancille, vel fructus naſcituros, cōtractus eſt in
certus: tñ poſt partum editum, vel fructus natos, eſt certū qđ
debetur, ⁊ ſic poteſt agi certi cōdictiōe. Et hoc eſt quod vult di
cere hic tex. dum dicit, ex incerto contractu, ſecundum Iaco. de
Are. licet Dy. aliter dixerit. ⁊ male, ⁊ cōtra hunc tex. in dicta l.
vbi autem. §. illud. ⁊ hoc exemplum non poſuit gl. imo aliud po
ſuit gl. exemplum in obligatione facti, in qua dicitur contineri
incertum. Sed ſi agitur ad intereſſe, poterit agi certi cōdictio
ne. Licet enim intereſſe prima facie ſit incertum, tamē quia eſt
* certum incertum in rerū natura.* quod patet, ꝙ de ſui natura
* intereſſe ſit certum: quia intereſſe eſt damnū emergens, ⁊ lucrū
ceſſans, vt l. vnica. C. de ſen. que pro eo ꝙ intereſt profer. ⁊ l. j.
de actio. emp. ⁊ ibi nota. Sed cum hic damnum contingat, ⁊ lu
crum ceſſauit, hoc eſt de preterito: quia iam cōſtat, quod damnum
num habeam, ⁊ quantum mihi abeſt, ergo certum eſt: omnia
preſentia ⁊ preterita ſint certa, licet quandoqꝫ penes nos ſint in
* certa. l. cum ad preſens. ſ. eod. *⁊ venit certificandum per iudi-
* cem, competit certi condictio. Ita dicit glol. quam vide.* Et ſic
apparet, quod hec qualitas, certum, eſt adiecta verbo preteriti
temporis. Et ideo ſecundum eius tempus limitatur, vt l. ideo
ctis. §. ſi detracta. ſ. de noxalib. l. ⁊ ſeruorū. §. ingenui. ſ. de ſta
tu homi. Et ſic ſufficit, ſi tempore, quo petitur, ſit certū, licet a
* principio cōtractus ſit incertū, vt in exemplis ſupra poſitis.*
¶ Multa inculcat iſta gloſſ. que veniunt examinanda. Primo
29 dicit† ꝙ in obligatione facti poteſt agi ad factum preciſe. Hoc
non eſt verum ſimpliciter, ſed qualiter debeat intelligi, dic vt d.
xiiii

ri in dicta l.ſtipulationes nõ diuiduntur.in viij.queſt.de verb.
30 obli. Secundo dicit glo.†quod quãdo agitur ad intereſſe,agit̃
certi cõdictiõe.ꝛ hoc dicit glo. verum indubitanter.Caſus eſt
hic in eo quod dicit tex.ex leg.Aquil.ꝛc.Nã cũ illa actio legis
Aquil.detur ad intereſſe,ergo certi cõdictio ad intereſſe dabi-
31 tur.ꝛ hoc dicunt doc.ꝛ bene.Tertio innuit glo.†quod licet certi
condictio detur ad intereſſe,non eſt tamen neceſſe, ꝙ quantitas
eius quod intereſt,exprimatur in libello. Hoc an ſit verũ, ſunt
opi.Nam quidam doctores dixerunt agi condictione incerti,vt
l.pen.§.ſi quis in ius voc.nõ ier.ꝛ l.liber homo.§.fi.ff.de ver.ob.
Sicut enim certi condictio competit,vbi certum petitur, ita cõ
dictio incerti competit,vbi incertum petitur,ſecundum eos, vt
glo.hic tangit.quorum opi. tenet Jac.de Areti.non enim, dicit
ipſe,eſt recedendum a verbis,vt exponamus prout gl.dicit,con
dictio incerti id eſt certi condictio ad intereſſe,quod eſt incertũ.
hoc enim eſt violare literam.Certe,domini,de natura cõdictio-
nis incerti,dicemus in l.ſed ꝛ ſi me putem.§.j.ff.de condi.indebi.
Sed quantum ad propoſitum videamus,vtrum ad certi condi
ctionem ſit neceſſarium,quod illud quod petitur appareat cer-
tum ex ipſa pronuntiatione,an ſufficiat quod ſit certũ in rerum
natura,nec ſit variabile ex poteſtate debitoris? Reſpõdeo quod
non eſt neceſſe,quod ex ipſa pronuntiatione appareat certum il
lud quod petitur.Tex.eſt in d.l.vbi autem.§.qui illũ.ff.de verb.
obli.vt quãdo promitto pecuniam,que eſt in arca,vel illud quod
Titius debet.Nam licet ex ipſa pronuntiatione non ſit certũ,
tamen quia in rerum natura eſt certum,ſufficit. Ita in ꝓpoſito
quantum interſit in rerũ natura,certum eſt,ergo certũ petitur,
Merito ille leges debẽt exponi prout gl.dicit.agitur ergo cer
ti condictione ad intereſſe.Et quod non ſit in libello neceſſe cer-
tam quantitatem exprimi,eſt tex.in l.iij.C.de inuti. ſtipu.ꝛ ꝓba
tur per rationem. Quando aliquid non eſt in poteſtate actoris,
non cogitur actor illud exprimere certũ in libello. l.vbi autem.
§.qui illud.de ver.obli.ꝛ l.j.§.quia autem.infra quo.leg.Sꝫ de-
claratio intereſſe eſt in iudicis poteſtate,vt l.j.C.de ſenten.que
pro eo ꝙ intereſt profe.ergo non cogitur actor illud exprimere,
ꝛ limitate ponere in libello,reprobata opinio. Vltramon.q di-
cebant contrarium,quod latius reprobaui ꝛ examinaui in d.l.ſti
pulationes non diuiduntur.in fi.de verb.oblig.* Quero,qñ in-
tereſſe ſit in obligatione,ꝛ quãdo nõ,dic circa hoc ita. Aut eſt in
obligatiõe aliquid fieri,aut rem tradi,vel preſtari, aut reſtitui,
aut dari. Primo caſu,quando eſt in obligatione aliquid fieri,et
eſt merum,ꝛ purum factũ,aut volo agere ante morã,aut poſt.
Si ante, tunc non poſſum, nec ad factum,nec ad eſtimationem.
Nec ad intereſſe:quia ante petitionem nulla eſt mora. l.lecta.in
fi.j.eo.ꝛ de verb.oblig.l.ſtipulationes non diuiduntur. §.ſi quis
ita ſtipulatus.Si poſt moram,tunc aut volo agere ad factũ, et
ſi nõ fiat,ad intereſſe.Aut volo agere principaliter ad intereſſe.
Si volo agere preciſe ad factum,non poſſum:quia nemo cõpel-
litur preciſe ad factum.ff.de re iud.l.ſi quis ab alio.§.fi.ꝛ de verb.
obli.ꝛ l.in ſtipulationibus.§.operarum.ꝛ hoc eſt verum regula
riter.fallit tamen in caſibus. Primo C.de fideicom. liber. l.fina.
Sed certe ibi non eſt merum factum,ſed ſerui reſtitutio vt in d.
l.patet.Item §.de procura.l.ſed ꝛ he perſone §.preterea. Itẽ
ſupra quod met.cauſ.l.ſi cum exceptione.§.ſi quis. Item de noui
oper.nunti.l.ſtipulatio.§.ſiue añt. Itẽ ff.de aqua plu.ar.l.ſi ter
tius vicinus.§.officium.Si autem volo agere ad factum,et ſic
non fiat ad intereſſe principaliter,quando intereſſe fuit in obli-
gatione:vt quia factum promiſſum non eſt factũ,ꝛ tunc poſſum.
vt ff.de verb.obli.l.ſtipulationes non diuidũtur.§.Celſus tamẽ.
ꝛ l.ſi penam.§.fi.Si autẽ rem tradi,vel preſtari eſt in obligatio
ne,dic debere tradi,vel ſolui intereſſe,vt ff.de verbo.obli.l.ſi rẽ
tradi.ꝛ l.ſi fundum.Sed an preciſe compellatur rẽ tradere? et
hic variant glo.ꝛ doctores in hoc caſu.Nam glo.in verbo,trada
tur.verſi.ſed forte.Inſti.de emp.ꝛ vendit.§.pretium dicit cõpel
li pretium tradere,ſi habet facultatem rei reſtituende.alias nõ
ff.de act.empt.l.j.indiſtincte dic,ꝙ ſoluendo intereſſe liberatur.
ꝛ hoc verum eſt,per l.ſi traditio.C.de actio.empt.ibi cum dicit,
procacia venditoris,ꝛc.Nec obſt.quod dicitur,aliud pro alio,in
uito creditore,ꝛc.vt in l.mutuum.§.j.§.eo,quia verum eſt,cũ nõ
eſt in obligatione rem preſtari,ſed aliud.Si autem eſt in obliga
tione rem reſtitui,ſi habet rem,compellitur preciſe rem ipſam
reſtituere:ſi non habet,nec habere poteſt,vt quia res periit,vel
eſt apud alium,ꝛ non poteſt haberi,tenetur ad intereſſe.ff.de cõ
dic.indeb.l.in ſumma.§.ſi ſeruũ.ꝛ de condic.furtiua.l.in re furti
ua.Si autem rem dari eſt in obligatione,aut eſt ex cõtractu in-
nominato,aut nõiato.Si ex contractu nominato,ſi quidem res
extat et preſtari poteſt per reum,preciſe cõpellitur dare,ꝛ acci
pientis facere,ff.de verborum obligatio.l.vbi autem non appa-
ret.§.hanc ſtipulationem.ꝛ l.qui concubinam.§.fin.ff.de leg.iij.
cum infinitis ſimilib⁹. Ceterum in hoc eſt differentia, qꝛ vbi
res extat,ſi nõ poteſt haberi,intereſſe petit̃,vt dictis ll. Sed ſi
periit poſt moram,vel culpam debitoris, ipſa res petitur,ꝛ eſti
matio venit in condemnationem.ff.de verbo.obliga.l.ſi ſeruum.
§.fi.ꝛ de conſtit.pecu.l.promiſſor.Si autem petitur rem dari ex
contractu innominato tunc agitur ad rem,ꝛ ſi non preſtetur,ad
intereſſe preſcriptis verbis actione,vel ad repetendũ rem da-
tam condictione ob cauſam.ff.de rerum permutatio.l.j.in fi. ꝛ C.
de rerum permuta.l.rebus.ſecundum docto.ꝛ ſpecialiter Jaco
Butrig.ꝛ iſtud ſequitur Gul.de Cug.Et ꝓdicta nota, vt ſcias
qd debeat petere in libello,ꝛ ad qd debeas cõcludere.* Sumus
expediti de iiij.glo.ꝛc.

Venio ad tertiam partem.

Dicit̃ h, qd licet
32 nobis in omni contractu certum condicere. †Quero,quomo
do cognoſcetur ꝑ in libello an intentetur certi condictio genera-
lis,vel ſpecialis? Reſpon.apparet ex his que ſupra dixi in j. q.
Nam in certi condictione generali concluditur per illud me-
dium,quia certum,in aliis actionibus concluditur per alia me-
dia, vt §.dixi.* Et ideo ſis cautus tu aduocate,in modo conclu
dendi:quia eſt differentia: nam ſi agis certi condictione, debes
concludere,narrato facto:quia teneris mihi ad certum ꝛc.
Sed ſi agas ex empto,debes concludere,quia emi,vt ff.de actio.
emp.l.Julianus.§.offerri.* Addo quod Guliel. de Cug. dicit,
quod in certi condictione non habet quis neceſſe inferre aliam
cauſam niſi hanc,quia certum. Unde ſi dico quod teneris mihi
ad centum,ꝛ hoc eſt certũ,ideo peto te condemnari ad dicta cen
33 tum,procedit libellus. Nam† in actionibus perſonalibus ſuffi-
cit quod in libello quis exprimat cauſam proximam actionis.l.
ꝛ an eadem.§.actiones.de except.rei iudi.ſꝫ cauſa ꝓxima huius
actionis eſt,quia certum,ergo ꝛc.Glo.noſtra,dicit contrarium
in ſecũda gl.huius legis in prin.videlicet,quod debeo exprime
re cauſam remotam,quia ex tali libello reus non redditur cer-
tus,an velit cedere,vel contendere,ergo ꝛc.vt l.j.in princ.ſupra
de eden.Ex predictis patet,quod in l.vltima.C.de an.excep.po-
terit procedere libellus,velit nolit reus,ſecundum opi. Gul.ſꝫ
ſecundum opinio.gloſſ.veriorem,ſecus.* De iſta materia, ſ.ili-
cet ex cauſa remota,ꝛ proxima dic,vt certius notatur per doc.
in l.edita.C.de eden.ꝛ in l.j.in ver.vt proinde.§.de eden. quia ex
tali libello incerto reus non redditur certus, an velit contende
re vel cedere,ergo,ꝛc.vt §.de eden.l.j.in prin.iuncta glo. iij.ma-
gna.veritas eſt in effectu iſta,ꝙ ſufficit allegare in actione ꝑſo-
nali in libello cauſam generalem,ſiue remotam,vt peto a te cen-
tum:qꝛ es mihi obligatu,ſ argu.l.fi.de condi.ob turp. cauſã et
l.cum queritur.ꝛ l.ꝛ an eadem.§.actiones.ff.de except.rei iudi.
Quod eſt verum,quãtum ad ſufficientiam libelli.Sed ſi re⁹ ve
lit declarari,tenetur actor cauſam proximam exprimere.Et li-
cet pro hoc Guliel.Cugne⁹ reprobet gl.l.fina.C.de ann.excep.
vbi dicit,ꝙ talis libellus non valet,ſed reus de ſuo iure cõfiſus
eum admiſit.Quia imo illa gloſſ.eſt vera, cum in illo libello nõ
erat quãtitas nue res que peti debuit.ꝛ ſic libellus non valebat,
vt no.in dicta l.edita.veruntamẽ licet illa glo.ſit vera in ſe,tamẽ
non eſt vera in ſe,nec habet verum intellectum illius legis, quia
ibi loquit̃ de libello citationis,qui datur executori,in quo nõ eſt
neceſſe exprimi quantitatem:quia nihilominus fit interruptio,
quod patet.Nam ſi ibi de libello principali intelligeret̃, quomo
do admiſiſſet iudex illum libellum,cum non poſſet ſententiam
conformare libello,cum nihil eſſet petitum,contra §. curare. In-
ſti.de actio.ꝛ l.vt fundus.§.cõmuni diui.imo illum debuiſſet la-
cerare,vt no.in l.j.§.de aſſeſſo.*

Venio ad quartã particulam.

Dicitur hic, quod ſi in diem q vel ſub conditione ſit obligatio
ante diem,vel conditionem non potero agere. Certum enim eſt
ꝙ ante conditionis euentum non naſcitur actio.l. cedere diem.
34 infra de verborum ſignifica.†ſed in obligatione in diem quid iu
ris ſit glo.tenet ꝙ actio ſit nata,licet obſtet exceptio. Et ſecun-
dum hoc,quod hic dicitur,non potero agere,diuerſimode acci-
pitur, ſcilicet vel ipſo iure, vel ope exceptionis ipſo iure reſpe-
ctu obligationis conditionalis.vel ope exceptionis,ſcilicet re-
ſpectu obligationis in diem.vide iſtam gloſſ. Aduerte, vtrum
ante diem ſit nata actio,eſt multum profunda queſtio quam di-
ſputauit Pet.ꝛ tenuit ꝙ non, contra gl.noſtras. Poſtea diſpu
tauit eam Bartolutius de Pratis,ꝛ tenuit quod ſit nata,ſecũ-
dũ gloſſas noſtras, quas diſputationes refert Cy. in l.j. C. vt
actio ab here.ꝛ contra here.Andr.de Piſis fecit de hoc vnam
magnam filateriam in repetitione, quam fecit de l.ſi inſulam.ff.
de verbo.oblig.Guliel.de Cu.hic diſtinguit duo verba, ꝛ intra
uit melius veritatem quam alii,ego poſtea latius diſtinxi in l.
ita ſtipul.de verborum obligatio.dic vt ibi. Quicquid tamẽ ſit
in caſu propoſito,dico tex.ſtare proprie,ꝛ glo.noſtram non pro

35 cedere, nam licet †alie actiones, et obligationes oriantur ante
r diem, in caſibus tamen certi condictio, ante diem non oritur r,
ſicut nec ante conditionem, probo primo, per iſtum text. Secū-
do per rationem, quia ante diem non petitur certū. Cum enim
promitto tibi centum hinc ad annum, ego non debeo tibi dare
centum, ſed minus eſt in obligatione propter interuſurium me-
dij temporis. l. ſi conſtante. §. quoties. ſoluto matrim. ⁊ de eden.
36 l. j. §. diem. Iſtud †autem interuſuriū medij temporis eſt incer-
tum, tum, quia pendet de futuro, tum quia leges hoc dicunt in
ſimili, quia fructus futuri, ⁊ ſimilia ſunt incerta. dicta l. vbi autem.
37 §. illud videamus. Concluditur ergo, †quod centum ad diem
non ſunt certa. ergo ante diem vel ante conditionem agere non
potero certi condictione, cum non ſit nata actio.

38 **Venio ad quintam** partem. Dicitur hic, †ꝙ certi cōdictio com-
petit ex legati cauſa. Contra. Dominium rei legate tranſit re-
cta via in legatarium. vt vidiſtis ſ. l. proxima, ergo non poteſt
condici ab eo, quia nemo condicit rem ſuam, ⁊c. vt dictum eſt. So-
lu. dicit gloſſa intellige quod hic teſtator legauit quantitatem,
vel rem alienam. Vel dic vt notat gloſſ. in §. noſtra autem. In-
ſtit. de leg. Vel dic vt not. per doct. C. cōmunia de lega. l. ij. Dic,
* *quod primo poteſt agi certi cōdictione, quia verum eſt: quia
non concurrit certi condictio cum rei vendicatione, vbi de iu-
re communi competit mihi dominium. vt per gloſſ. hic in verb.
certum petitur. in princip. Sed hoc caſu dominium non compe-
tit mihi de iure communi, ſed de iure ſpeciali, vt patet in l. a Ti-
tio. ſ. de furt. et ius ſpeciale non tollit ius commune, nec eſt ita
potens. vt l. in libello. §. ſi quis ſeruum. ſ. de capti. ⁊ l. antique.
C. ad velle. ergo, ⁊c. Pro hoc etiam: quia etiam minori compe-
tit ius ſpeciale, ⁊ commune. Nam pro eadem re habet rei vendi-
cationem ⁊ hypothecariam. l. ij. ff. quando ex facto tuto. iuncta
l. idemque eſt. ſ. q pot. in pigno. habe. ⁊ l. ſi curator. C. arbit. tutel.
ſecundum docto. Et hec lex eſt magis clara. Quod intellige, vt
in genere eſt quantitas legata, ſecus, ſi in ſpecie: quia tunc idem
quod in alia ſpecie, vt l. plane. §. ij. ⁊ l. ſed ſi certos. ſ. de lega. j. Ex
quo intellige l. a Titio. ſolum loqui vbi ſpecies teſtatoris relin-
quitur, ſecus, ſi quantitas, cum tunc nō transferatur dominium
in legatarium, cum non poſſit apparere cuius pecunie domi-
nium eſſet tranſlatum, non plus ad hanc quam ad illam tenea-
* tur heres, vt ſ. l. proxi. dixi. *Ad vnū tamen aduerte, †ad omi-
39 ſi tibi, quod vbicunque dixi, quod nemo condicit rem ſuam in-
tellige de re ſua iure pleni dominij, ſecus, ſi haberet vtile domi-
niū tantum. l. j. C. de dona. que ſub modo. ⁊ l. j. infra de dona. ti.
generali. Procedo ad aliud exemplū. dicitur hic ex l. Aquilia.
40 ¶ Not. ex hoc †ꝙ hec actio cōpetit ad intereſſe, vt dixi ſ. Item
an concreſcat per inficiationem? dic vt ſupra dixi. Sequitur in
tex. ex cauſa furtiua, ⁊c. omnis enim condictio degenerat con-
tra furem, vt Inſtitu. de actio. §. ſic itaque. ⁊ dixi ſupra eodem l.
ſi quis nec cauſam. §. primo. Sequitur, ex ſenatuſconſulto age-
retur, ⁊c. Cōtra ex ſenatuſconſulto petitur reſtitutio heredita-
tis, ſed rem reſtitui eſt factum, ⁊ ad illud non competit certi cō-
dictio, vt ſupra dixi. ergo male. Reſpon. hic debet intelligi quā-
do hereditas eſt iam reſtituta, ⁊ fideicōmiſſarius agit contra de-
bitores hereditarios qui tenentur ad certum.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Cognoſcitur. Facit pro hoc tex. l. non debet. in fi. ſ.
de dolo. ⁊ in c. litere. ⁊ ibi Cano. de dila. ⁊ vide ad hoc Alexā. cō-
ſilio cxvij. ij. volu. Barb. conſi. xxviij. ij. vol. Cal. conſi. v. in titu.
de accuſa. incip. quis denuntiat. Panor. in c. examinata. de iud.
Barb. cōſi. j. ij. vol. ⁊ cōſi. ix. eod. vol. ⁊ Feder. cōſi. xxiij. ⁊ Pa-
nor. c. ex parte. in ij no. de foro competen.

b ¶ Vera. Adde ꝙ cum opi. glo. cōcordant Dy. Sal. Bal. in ru.
ſ. eo. Barto. in ru. C. de reb. cre. Rof. in libellis ſuis, in libello
de certi cōdi. Spec. in titu. de obli. ⁊ ſo. §. ſequitur. in prin. Bal.
⁊ Barto. in rub. C. eo. confirmat Alex. per tex. Inſti. de ver. obl.
in prin. vide vt per eum. Io. Fran. Rue.

c ¶ Concludendi. Adde, quod diuerſitas actionum cognoſca-
tur ex medo concludendi tex. in l. non debet. in fi. ſ. de dolo. ⁊ ibi
doc. ⁊ i c. litere. extra de dilatio. ⁊ Anto. de But. in notabilibus
in c. ex parte. de foro competen. ⁊ in c. fi. de iud. Barto. in l. inter-
dum. ſ. de condi. indeb. Ang. in l. naturaliter. §. nihil cōmune. in
v. lectu. de acquirenda poſſeſſio. Adde Alexand. hic qui ad hoc
alleg. tex. in dicta l. non debet, in fin. ſ. de dolo. ⁊ plures alias cō-
cord. ⁊ ille text. in l. non debet, eſt melior de iure, ſecundum Ia-
ſon. hic.

d ¶ Triticaria. Adde de hac, vt per Ioā. And. in addi. Spec. in
tit. de ob. ⁊ ſolu. §. ſequitur alia quoque.

e ¶ Veritas eſt. Adde tu, que ſit vtilitas huius inueſtigatiōis.
Et vide glo. quam pauci ſciunt in l. cum precario. ſ. de precario.

f ¶ Vtilitatis. Adde Io. And. in d. §. ſequitur. circa prin. in ad-
di. prima magna.

g P. PAV. P. ¶ Hec actio. Vide Iaſo. in §. fuerat. in princ. de ac.
vbi alleg. Bal. in quibuſdam locis exclamantem hanc glo.

h ¶ Ex ſua primordiali. Adde tu ad Bar. hic, quod acceſſorium
reguletur ſecundum primordialem naturam principalis, ⁊ vide
Are. in c. j. de iu.

i ¶ Quod licet ille actiones. Adde tu quod contra Bart. hic q
videtur velle, quod certi condictio, que oritur ex contractu bo-
ne fidei, ſit ſtricti iuris, ⁊ habeat eius naturam, facit, nam ſtipu-
latio eſt ſtricti iuris. l. quicquid aſtringēde. ſ. de verbo. obliga.
et tamen ſi veniatur contractui bone fidei, propter ſolam vniō-
nem, ſapit naturam bone fidei. Caſus eſt in l. ſi ſtipulatus. in fin.
princip. ſ. de vſu. vbi ſi emeram a te fundum, ⁊ poſtea ſum a te ſti-
pulatus dotem dari, ⁊ vacuam poſſeſſionem tradi, in tantum te-
netur venditor ex ſtipulatione, quantum ex empto, et ideo fru-
ctus veniunt. Et hoc idem dicit glo in l. ſi quis cum aliter. ſ. de
verbo. oblig. Si ergo hoc eſt in ſtipulatione quanto magis de-
bet eſſe in certi condictione generali, que oritur ex ſtipulatione
preexiſtente, que eſt bone fidei, ergo erit bone fidei. Et obſtat
§. actionum. reſpondetur, quod licet ibi nō numeretur inter actio-
nes bone fidei, nam ⁊ hoc euenit in alia actione, vt eſt actio ex te-
ſtamento, que habet inſtar bone fidei, vt dicit tex. apertus in l.
minorum. C. in quib. cau. in integ. reſtitut. ⁊ tamen non cōnume-
ratur in §. actionum. Sed ſaluando Bar. poteſt dici primo ad
tex. in d. l. ſi ſtipulatus. quod ibi idem, quia ſtipulatio eſt appoſi-
ta vt tradatur poſſeſſio vacua fundi empti, ⁊ ſic propter iſtud ver-
bum, vacuam poſſeſſionem tradi, veniunt fructus, quia petitur
id quod ex empto peti poterat. Vbi dicit tex. ꝙ propter illud eſt,
quod paratus venit, nō autem propter ſtipulationem. Et ſi illa
verba ibi non eſſent, tex. ille probaret oppoſitū, vt patet ibi, quia
dicit, ſed tātū propter illa verba. ⁊ ad id quod dictum eſt ſ. tol-
lendo §. actionū. dicas, quod tex. in l. in minorum. non dicit quod
ſit bone fidei, ſed equiparat actionē ex teſtamēto, ⁊ actionē bone
fidei, quia eſt ſtricti iuris, ſed hꝫ naturam bone fidei, quo ad fruct.

k ¶ L. ediles. Adde tu, ⁊ pro intellectu d. l. vide eundem Bar. in
l. ij. C. de iudi.

l ¶ Hac actione. Adde ꝙ cum opi. Bar. tranſit ſimpliciter Sal.
Ful. hic. Bal. in l. ij. C. de pac. inter emp. ⁊ ven. ⁊ in repetitiōe
de pact. Scias etiam quod in quantum glo. dicit quod certi cō-
dictio generalis aſſumit ſibi naturā primordialis actionis, in
cuius locum datur, quod illud eſt verum, ſecūdum Cy. ⁊ Albe.
de Ro. hic. quātum tamen ad rem, ſeu qualitatem pro qua com-
petit illa actio ſpecialis, non quo ad alia, quia ſequeretur quod
infamaret quod non eſt, verū eſt, quod eſſet ſtricti iuris, cuius con-
trarium vult Io. And. in d. §. ſequitur. ⁊ gl. in §. actionū. Inſt.
de act. ⁊ Bal. hic, ⁊ Alexan.

m ¶ Furem. Adde glo. in l. ſcire debemus. ſ. de verborum obliga.
in §. fi. in verb. condici. Et dicit Ioā. de Imo. ibi ꝙ iſte eſt caſus
ſingularis, in quo certi cōdictio datur ad incertum. Et pro hac
opi. communi alleg. Alexandr. in l. ſi concubina. §. non ſolum. ſ.
re. amo. Adde tu, ꝙ etiam cōpetit, ⁊ datur hec certi condictio
donatario cauſa mortis, licet in ipſum transferatur dominium
ipſo iure. l. ſecunda, ſupra de publicia. et nota. in l. cum pater. §.
Meuio. infra de leg. ſecundo. Item datur, ⁊ habet locum haben-
ti dominium vtile, volenti condicere a domino directo, vt hic p
Modernio.

n ¶ Ad certum. Adde, ꝙ cum Bar. tranſeunt Bal. Ang. Sal. et
Ro. hic, ſed Fulg. ⁊ Pau. de caſt. hic contrarium tenēt, quibus
adherere videtur Alexan.

o ¶ Exprimatur. Adde vt per Io. And. in addi. ad Spe. in titu.
de fruc. ⁊ intereſſe. §. fi. in addi. incip. Cy.

p POMA. ¶ Quomodo cognoſcetur. Circa materiam conclu-
dendi vide Alexan. conſi. cxvij. volu. Iaſo. in §. omnium. Inſt.
de acti. Alexan. conſi. cxij. j. volu. Libellus ergo, vt ex iſtis col-
gitur, attenditur circa medium concludendi. Et vide Alexan.
cōſi. cclviij. Ex cuius dictis ibi poteſt colligi declaratio pulchra
ad hec. ⁊ cclx. ⁊ Socy. cclxiij. vbi etiam ipſe limitat. ⁊ Socin.
conſi. xx.

q POMA. ¶ Si in diem. Facit l. nā ⁊ ſi fur. in prin. ſ. eodem. Et
an ſit natiua, vel datiua, poteſt eſſe vtilitas, quia ſi ē natiua, tranſit
ad heredes, ſecus ſi datiua. Glo. eſt tenenda memorie. l. cum pre-
cario aliquid datur. ſ. de preca. quam no. Bar. qui nihil ignora-
uit, l. hominem §. datur. in iiij. ⁊ vlt. fallent. ſ. depoſi. Cui tamen
vtilitati ⁊ differentie videtur obſtare tex. l. quoties. C. de do. q
ſub. vbi dicitur, pone ꝙ Titius donauit Seio fundū cum hoc,
vt intra annum Caio redderet, ⁊ ibi imperator dat actionem, q
tamen tranſmittitur.

¶ Huic differentie obſtat, quia cū iſta actio datiua cōpeteret de-
functo, ⁊ ei heres ſucceſſerit, ſibi debet cōpetere, cū nihil aliud
ſit hereditas, quā ſucceſſio in vniuerſum ius. l. nihil. de reg. iur.

Secunda

Secundo obſtat:qꝛ habemus regulam,ꝙ actiones tranſeunt in
heredem actiue,⁊ paſſiue,vt toto tit.vt acti.ab here.⁊ contra he
red.⁊ illi adherere debemus,qꝛ qui ponit fallentiam, illam ꝓba
re debet.l.ſuus quoq;.ff.de here.inſti. Modo iſta eſt fallentia,et
non probatur,⁊ erubeſcimus,cum ſine lege loquimur. illam.C.
de colla,reſpōde ꝙ nō obſtat lex,quoties.qꝛ inquātum dicitur
ibi,ꝙ actio,que cōpetebat defuncto,cōpetit heredi,intelligo nō
ꝙ tranſmittaẜ,ſ; qđ de nouo detur. Uel melius dico,qđ ille tex.
loquiẜ in actione natiua,que oritur ex pacto appoſito,iuxta rei
traditionem,vt ibi declarat Bar.in ſummario.⁊ facit tex.l.Ca-
ius.in fin.⁊ ibi Bar.no.ff.ſol.mat. Non obſt.ꝙ hec eſt ſucceſſio in
vniuerſum ius,qꝛ eſt verum in iure,in quo poteſt ſuccedi,⁊ qđ
de natura eſt tranſmiſſibile. Non obſtat,ꝙ iure nō probatur,qꝛ
imo probaẜ.d.l.cū precario.⁊ magna eſt authoritas gl.⁊ Bar.
quem etiam vide.l.i.in prin.ff.de priuatis delictis. Eſt tñ gl. con
ſocia.l.vlti.in princ.ff.de ſeruo corrupto. Et pōt eſſe ratio,qꝛ id
qđ eſt accidens,eſt tantum in potentia,non in actu.⁊ illud quod
eſt in potētia ſolum,non poteſt conuerti,cum non extet adhuc.
Ita dicit Ang.d.§.cum prediximꝰ.⁊ facit qđ no.Bar.in l.mul
cta.ff.de cōdi.⁊ demon. De herede grauato ad aliquid faciēdum
ſub tanta pena,eſt tex.in l.j.⁊ quod ibi no.Bart.⁊ doc.in vltima
queſtione.ff.de in lit.iurādo.verſ.ſumus expediti. Imo videẜ qđ
Bar.tenuerit cōtrarium ibi,ꝙ non requiratur,ꝙ appareat cer
tum ex ipſius cōceptione, ſed ſufficit,ꝙ ſit in rerum natura,niſi
vellemus dicere ꝙ ibi loquiẜ in diuerſa queſtione ab hac,cū ibi
loquatur,an ſit neceſſe ad hoc vt competat certi condictio,qđ id
quod petitur,ſit certum ex ipſius cōceptione, necne:hic vero in
queſtione,quis dicatur certus contractus,et quis non:tamen
videtur,ſubtiliter querendo,qđ ſibi multum inuicem repugnet
Bart.cum ibi ſe fundet ſuper tex.in l.vbi autē.§.qui illud.infra
de verb.obl.in quo nulla ſit penitus mentio de certi cōdictione.
Iſtud autem contrarium tenuit Bar.in l.ita ſtipulatus.la grā
de.ii.queſtio.principali.ff.de verb.oblig.⁊ in l.prima.C.vt actio.
ab hered.qđ imo interuſurium medii temporis,dicatur certum,
quoties ē appoſitus dies certus,vt hic.cū dicat hinc ad annū.
1 ¶Non oritur. Adde qđ opi.Bar.ſequitur Ang.in l.interdum.
ff.de ver.obli.⁊ Bal.hic in lectura antiqua. Sed ipſe Bal.in rub.
C.eod.⁊ in l.j.C.vt actiones ab hered.⁊ in l.⁊ ſi poſt tres.in lectu
ra ordinaria.ff.ſi quis cau.⁊ hic in lectura noua,truffaẜ vt opin.
Bar.quia natiuitas actionis ſpecialis,et generalis non poteſt
ſeparari,cum vtraq; naſcatur ex potētia preexiſtentis materie,
illa non plus influit in vnam,quam in aliam. Allegat l. manda-
tum.ff.manda.⁊ contra Bar.tenent Sali.⁊ Fulgo.quibus adhe-
ret Alex.vt hic per eum.

1 ¶Stipulari alteri nemo poteſt.nu.6.
2 Prodigus cui bonis eſt interdictum equiparatur pupillo.⁊ nu
mero 10.
3 Utile per inutile non vitiatur.⁊ nu.5.
4 Statuto ſtante,qđ non poſſit probari debitum vltra viginti li
bras per teſtes,ſi in inſtrumento promiſiſti reficere damna ⁊ in
tereſſe,que aſcendant ad ſummam centum,potero probare tale
debitum per teſtes.
7 Stipulatione quando nouetur actio prima.
8 Pupillus promittendo ſi efficitur locupletior,obligatur ciuili
ter,⁊ naturaliter.

a
* §. Quoniam. [a] Inutilis ſtipulatio non impedit *
actionem oriri ex vtili numeratione.
h.d. Et diuiditur,qꝛ primo continuat ſe ad precedentia. Secun
do ponit exemplum,qñ ſtipulatio eſt inutilis, ratione eius,cui
quis ſtipulatur. Tertio qñ eſt inutilis ratione perſone ꝓmittē
tis. Quarto qñ ſtipulatio eſt inutilis ratione conditionis adie
cte. Quinto ſimiliter qñ eſt inutilis ratiōe perſone ꝓmittētis.
Secunda ibi,numeraui. Tertia ibi,idem erit. Quarta ibi,item
1 queri. Quinta ibi,ſ; ⁊ ſi ei. ¶Not.quod† alteri ſtipulari nemo
poteſt. Inſti.de inutil.ſtipul.§.ſi quis al.⁊ de verb.obli.l.ſtipu
2 latio iſta.§.alteri. ¶Secūdo nota ꝙ prodigus,†cui eſt interdi
ctum bonis,equiparatur pupillo,vt hic in fin. ¶Tertio not.ex
3 toto §.illud† generale,vtile per inutile nō vitiari. His pmiſſis
venio ad materiam §.noſtri. ¶Oppo.dicitur hic,quod eſt qui-
dam contractus,qui celebratur re,et verbis. Contra,iſte ſunt
ſpecies ſeparate.l.j.ff.de act.⁊ obli.l.obligamur.eo.tit. Ergo qđ
vnus contractus ſit diuerſarum ſpecierū,videtur quedā repu-
gnantia,que eſſe nō poteſt.l.vbi repugnatia.de reg.iur.⁊ C.de
fide inſtru.l.ſcripture.gl.fatetur contrariū,⁊ dicit ꝙ hic contra
ctus celebratur verbis ſolum interueniente re. Uide gl.ſuper
b ver.cōiunctim. Hoc facit[b]†ad queſtionē,dicit ſtatutū qđ nō poſ
4 ſit probari debitū vltra viginti libras per teſtes,pone qđ ꝓmiſi
ſti mihi reſarcire omne damnū,qđ ego paterer ex tali cauſa,⁊ de
hoc appareret ꝑ inſtrumētū. Unde cū paſſus fuerim damnū vſq;
ad cētum,peto illa centū ⁊ probo promiſſionē per inſtrumentū

damnū aūt ſeu intereſſe vſq; ad centū ꝓbo per teſtes,queriẜ a
poſſim obtinere,⁊ an talis ꝓbatio valeat? Iſtam qōnē diſputa-
c uit Iac.But.⁊ determinauit qđ ſufficeret. Statutū enim dicit
ꝙ nō poſſit probari debitū vltra viginti libras ꝑ teſtes. No. qꝛ
dicit debitū,⁊ nō dicit de ſumma debiti. Debitū autē ⁊ creditū
dicitur,qñ alienā fidē ſequor,vt ff.e.l.j.nō aūt dꝛ ꝓpter ſummā.
Iſtud autē qđ alienā fidem ſum ſequutus,probaẜ per inſtrumē
tum,ergo debitum eſt ꝓbatū per inſtrumētū. Preterea po na-
d mus,[d]dicebat ipſe,qđ iſta duo cōficient vnū totū,ſcilicet inſtru
mentū ⁊ teſtes,faciant vnam plenā probationē,qꝛ teſtes nō ſuffi
cerent ſine inſtrumēto,nec inſtrumētū ſine teſtibus,ſine dubio
verum eſt dicere ꝙ hec probatio nō eſt facta per teſtes,ſed eſt fa
cta ꝑ teſtes ⁊ inſtrumēta, ⁊ ſtatutū ſolum reſpicit probationē,
e que ſit per teſtes. Et pro hac determinatione [e]facit glo.que hic
ponitur. Nam licet tex.dicat ꝙ cōtrahitur re ⁊ verbis, gl.expo
nit id eſt ꝙ contrahitur verbis tantū, interueniēte re. Ita in q.
noſtra debitū probaẜ per inſtrumentū interuenientibus teſtibꝰ
ad declarationē debiti. Nō eñ teſtes ꝓbant debitū,ſed dānum
ſeu intereſſe ex quo declaraẜ debitū ꝓbatū per inſtrumentum,
5 ¶Uenio ad ſecundam partem,⁊ primo opp.ꝙ vtile† per inuti
le vitieẜ.l.Pedius.§.j.ff.de arb. Iſtud brocardicum ſoluit Dy.
in c.vtile per inutile de reg.iur.in vj.⁊ Cyn.in l.ſancimus.C.de
donatio. Guliel.de Cug.hic,⁊ ego dixi vobis in l.Grece.§.illđ.
de fideiuſſor.dic vt ibi. ¶Secundo opponitur extra gloſſam,⁊
6 videtur quod per† ſtipulationem appoſitam ſuper re mea,alte
ri queraẜ actio,vt C.ad exhibend.l.penult.ff.depoſ.l.Publia.
Solu.dicoꝰ qđ actio poteſt queri.ſ.vtilis,non directa,vt in con-
* trariis.[⁊ l.pactū.C.de pac.cōuē. Fallit fauore libertatis. Itē
fallit ꝓpter ſingularia precepta mutui,vt ff.§.proximo. Et quan
do per alterum actio queratur,vide que dixi in l.ſtipulatio §.ſi
* quis.ff.de verb.oblig.] Item hoc ad vtilitatē domini.vt ff.de do
natio.l.donationes.§.pe. Sꝫ hic ſi diceremus actionē queri ab-
ſenti,⁊ impediri actionem oriturā ex numeratione,eſſet hoc im
pedimētū domini,ideo ſtipulatio iſta nō valet,vt ſic dicatur im
pleri per numerationē. Uel poſſumꝰ dicere,qđ illđ qđ hic dici
f tur,qđ ſtipulatio inutilis ſtet ꝓprie. Ad ꝯtrariū reſpōdeo,[f]ibi
interponitur ſuper re mea que durat mea.hic interponiẜ ſuper
re mea,que deſinit eſſe mea,ideo alteri nō pōt queri vtilis nec di
7 recta.⁊ iſta eſt vera. Uenio ad tertiam partē ⁊ videtur,ꝙ †ꝑ ſti
pulationem ſequentē nouetur actio prima,licet pupillus ꝓmit-
g tat.l.j.in fi.ff.de noua.⁊ inſti.qui.mod.tol.obl.§.preterea.[g] Sol.
dicit gl.illud,quando pupillus promittit illud qđ alius debet,
ſꝫ hic qñ ꝓmittit illud,qđ ipſemet debet. Ratio pōt eſſe:qꝛ quā
h do pupillus[h] ꝓmittit illud qđ alius debet,preſumitur ꝙ credi-
tor fecerit animo nouādi,⁊ animo illum liberandi,que preſum-
ptio ceſſat,quādo ipſemet pupillus promittit qđ ipſemet đbet.
Uel aliter ſecundū Iac.de Are.dic ꝙ hic erat pupillus infan-
vel infantie proximus,ita ꝙ naturaliter nō obligaretur. Uel ali-
ter,hic non fiebat iſta ſtipulatio animo nouandi,vt ſtatim dic.
* [Dic,ꝙ verum eſt contrarium de iure veteri:hodie tamen non
* fit nouatio,niſi hoc expreſſe agatur.l.fi.C.de nouat.* ¶Oppo.
8 ꝙ† quādo pupillus promittit,ꝙ ipſemet dicitur obligari ciuili
ter,⁊ naturaliter,vt ꝓbatur ff.cōmod l.iii. Facit ff.de pact.l.in
i perſonam.§.qui pecuniam.[i] Sol illud ideo quia pupillus effici
tur locupletior,hic autem ſic promittēdo nullo modo efficiẜ lo-
k cupletior:ideo non obligaẜ. Uenio[k]ad quartā particulam,⁊ vi
9 detur† ꝙ propter impoſſibilem cōditionē vitietur ſtipulatio.l.
obtinuit.ff.de condi.⁊ demon.⁊ l.j.de cōdi.inſti. Solu.aliud in vl
timis voluntatibus,⁊ aliud in contractibus,ꝙ dicit l.impoſſi-
10 bilis.de ver.obl. Uenio ad vltimam partem. ¶†Opp.dicitur
hic,qđ prodigus,cui bonis eſt interdictum,equiparaẜ pupillo.
Contra,imo equiparatur adulto.vt l.is cui bonis.de ver.obli.
Sol.vt ibi dixi. Quedam alia tanguntẜ hic per gloſſ.in verb.⁊
puto poſſe,que examinabo vobis in §.ſeq.

ADDITIONES.

a ¶Quoniam. Adde circa itellectū huius §. Et aduerte,qꝛ tex.
dicit vnum,ꝙ videẜ ſibi aduerſari. Nam primo dicit,quod ſtipu
latio eſt nulla. Secundo dicit ꝙ eſt inutilis,⁊ ideo videẜ dicen-
dum,ꝙ per iſtum tex.declaretur tex.in l. ſtipulatio iſta.in §.alte
ri.ff.de verb. obli.quaſi potius ſit ſtipulatio de qua ibi,inutilis,
quam nulla,qꝛ non poteſt negari quin habeat formā ſtipulatio-
nis,ſed habet eam ordinatam ad incōgruam acquiſitionē, vnde
potius tale pactum dicatur inutile,quā nullū,quia habet for-
mam pacti,vel ſtipulationis,ſed non vtilis pacti,vel vtilis ſti-
pulationis,⁊ hoc proprie videtur voluiſſe Iuriſcon.hic. Et ſa
tis corroboratur hoc,quia in §.alteri.licet ſit inutile principa-
le,quia lex ei non aſſiſtit,ſcilicet ſtipulationi facte alteri,et hoc
propter inordinatam formam acquiſitionis,non tamen eſt inu-
tile acceſſorium,in quo acceſſorio illa ordinata forma acquiſitio
nis.ſ.ꝙ interſit,nō curatur a lege. Et hoc videtur voluiſſe ad §.

alteri. Jac. But. in l. pacta que contra. C. de pac. ⁊ ibi nouiſ. Se-
nenſes referũt inducẽdo ad intellectum huius tex. ⁊ ita etiam
dominus meus hic.

* CLAV. ¶ Impedit. Hoc intelligitur, quando eſt vtilis in to-
tum: ſecus, ſi aliquo caſu poteſt eſſe vtilis, vt colligitur ex glo. in
verb. mulieri. in ver. item oppo. in l. ſi cum dotem. in prin. ſ. ſol.
matri. ⁊ ibi Alex. ⁊ magis ibidem in ſpecie declarauit Claudius
de Aquis in verſi. preterea ponamus. ⁊ facit gl. in verb. ſcriptu
ra. ⁊ ibi hoc no. Ange. inſtit. de lit. oblig.

b POMA. ¶ Hoc facit. An iſtud ſtatutũ, de quo hic, valeat, vide
Alex. conſi. lxviij. in tertio volu. Barb. conſi. xix. in primo volu. ⁊
Alex. conſi. lviij. in fin. in quarto volu. ⁊ conſi. ccxciiij. in ſecundo
volu. opi. Bar. refert, ⁊ ſequitur Alb. in auth. auferatur. C. de li
tis conte. Pet. de Ancha. conſi. cccxlij. Alexã. conſi. lxxxij. alias
ccccxxxiij. incip. viſo proceſſu. ⁊ cõſi. cccccxliij. incip. in preſenti
cauſa. ad fin. Adde etiã Alex. conſi. lxvj. in tertio volu. et in cõſ.
ix. tertio vol. ⁊ vide Fely. c. ij. de proba. ⁊ vnũ verbũ in c. ſeries, i
fin. de teſti. Itẽ adde ꝙ pro doctrina Bar. hic decidit Bal. in c.
paſtoralis. §. quia vero. extra de offi. deleg. ⁊ ꝙ per iſtam doctri
nam conſuluit Ang. conſi. cc. incip. in ciuitate Lucana. Et qđ de
cidit Pau, faciens ibi magnum feſtum in rub. C. de prob. ⁊ qđ de
cidit Bal. l. ſi ex cautione. C. de nõ nu. pecu. ⁊ melius Sali. ibi. et
ꝙ iſta doctrina, quod aliud ſit debitũ, aliud quãtitas debiti, fa
cit id qđ decidit idẽ Bar. l. admonendi. verſi. quid ſi teſtis defi
ciat in dicto de iureiur. ꝙ dictũ ſequitur Anto. de Butr. c. ſi. de
iureiur. Alex. cõſi. lxix. inci. viſa facti narratione. Item facit qđ
tenet Bar. in l. in cõmodato. §. duabus. ſ. cõmo. ⁊ l. ſcire debemꝰ.
in prin. de verb. obli. ⁊ ſcribentes in l. quidam eſtimauerunt. ſ. e.
Limita tamẽ hoc, vt procedat, qñ inſtrumentũ eſſet factũ cũ eo,
contra quẽ producent teſtes, ſecus ſi cũ alio. Ita limitat Alex.
conſi. lxviij. ij. vol. Pro qua limitatione facit, qđ tenet Bal. l. j. š.
cõmu. de leg. Et ꝙ tenet idẽ Bal. l. ſi pro te, p illũ tex. C. de dot.
promi. ⁊ facit bonus tex. c. ſuper eo. extra de offi. dleg. ⁊ qđ deter
minat Imo. l. ſi. ſ. qui ⁊ a quo appel. ver. aduerte tamẽ inquantũ
dixi, in cle. j. ponderat ibi gl. de re iudi. ⁊ tenet Ang. l. ſi vnus. §.
ante omnia. š. de pac. Secundo limitatur per Sali. l. ſi quis ar-
gentum. §. ſi. per illum tex. verſi. monamẽtorũ. C. de dona. quam
refert Alex. hic, ſed non firmat, ⁊ dicit, ꝙ non ponit pro cõſtan
ti. Quod dictũ ego puto falſum, qꝛ cũ non poſſit reddi niſi vna
ratio ſtatuti, ſ. timoris ſubornationis teſtiũ, habetur illa p ex-
preſſa. l. quãuis. ⁊ ibi gl. dicit C. de fideicõ. ⁊ iõ debet extendi ad
omnes caſus, vbi poteſt militare, ⁊ p cõſequens ad caſum Sa-
li. Secundo, quia per hoc non fieret fraus ſtatuto, cũ poſſit ſem
per peti fieri inſtrumentũ poſt inductionẽ teſtium, ad hoc vt di
camus nos nõ probaſſe per teſtes. Tertio, qa hoc ſtatutũ eſſet
impoſitũ verbis. š. l. ij. C. cõmunia de leg. quia etiã nõ probatur
opi. Saly. d. l. ſi quis argentũ. Reliqua vide plene per Alex. quẽ
etiã vide conſi. lxviij. iij. vol. ⁊ in Rub. C. de iudi. ⁊ Anc. cõſi. cccl.
inci. in q. predicta. ⁊ vide Fely. c. ij. de proba. ⁊ vnũ verbũ in c. ſe
ries. in ſi. de teſti. ⁊ vide que poſui l. teſtiũ. C. de teſti. ⁊ vid Anc.
c. canonũ ſtatuta. de conſti. ⁊ Alex. conſi. xxxvj. vbi declarat vol.
v. Et vide oĩno Bal. conſi. cclxxix. in iiij. parte. an ſtante ſtatuto
ꝙ requirit fieri probationem per inſtrumentum ſi illud inſtru-
mentum non probat, ſed iunctum cum teſtibus, an ſufficiat.

c P. PAV. P. ¶ Statutũ. Et aliqua de materia. Uide per Alex.
conſi. ccccxxxv. in prin. Item ꝙ iſta deciſio Bar. procedat etiam
in coadunatione ſcripture priuate, manu debitoris facte, vide
Alex. cõſi. ccccxlvij. ad ſi. vide late de materia Feli. in c. ij. de pb.
vbi late tangit materiam ſtatuti dicentis aliquando non poſſe
probari per teſtes, ſed ſolum per inſtrumentũ, ⁊ quod ex cõuen
tione teſtium, ⁊ inſtrumentorum efficiatur ⁊ dicatur aliquid li-
quidum ⁊ clarum, ſicut ſi ex ſolo appareret, vide Bal. no. in c. pa
ſtoralis. §. qui vero. de offic. deleg.

d ¶ Preterea ponamus. Adde ad iſtã rationẽ, ⁊ vide Bal. in l.
admonendi. verſic. quid ſi teſtis deficiat. ſ. de iureiur. vbi vult, ꝙ
ab extra ſumatur coadunatio probationis, vt in l. in cõmodato.
§. j. ſ. commo. ⁊ in l. ſcire debemus. ſ. de verb. obli.

e ¶ Determinatione. Adde ꝙ cõmuniter cum hac determinatio
ne tranſeunt doc. pro qua allegatur tex. in c. ſeries. de teſti. ſecũ-
dum intellectum Ant. de But. ⁊ Imo. ibi. Et cum predicta opi.
tranſire videt Jo. And. in addi. ad Spec. in tit. de fruc. ⁊ inter.
§. ſi. in addi. inci. Jac. But. Bal. in authẽ. ſed nouo iure. C. eo. ⁊ in
repe. l. pen. in ſi. de leg. ij. Sali. in authẽ. caſſa. C. de ſacroſan. eccl.
Pet. de Anch. in c. canonum. in repe. in verſi. circa iſtam extẽſio
nem. ⁊ per eum in regula, acceſſorium. de reg. iur. in vj. Tu adde
aliquantulum in fortioribus terminis, conſi. clxxvij. lib. iiij. inci.
viſa petitione. vbi alleg. Bar. ⁊ Jac. But. hic. ⁊ faciunt ibi dicta
ad id quod hic dicit Alex. ꝙ valet probatio facta, non opponen
te parte, contra ſtatutum. Et in quantum Alexã. tangit, an non
obſtante dicto ſtatuto, poſſit creditor, petere debitorẽ compel
li, ad faciendum ſibi inſtrumentũ de debito excedente ſummam,
⁊ debitũ probare per teſtes. Et dicit Sali. ſing. tenere ꝙ ſic. Tu
vide conſulta in contrarium per Pet. de Anch. cõſi. cccli. inci.
in q. propoſita. in verſi. ſi.

f ¶ Ad contrarium reſpondeo. Adde tu, ⁊ aduerte, quia iſta ſo-
lutio non poteſt ſtare d. l. pen. nam ibi videtur caſus de directo
contrarius ad ſol. Bar. hic, quam communiter doc. ſequuntur.
quem tex. vide.

g ¶ Preterea. Adde tu ꝙ ad §. preterea, potes reſpondere cõſi
derando quod ibi agitur de iure nouationis, ſed hic agitur de
impediendo natiuitatẽ actionis oriende ex numeratione. Unde
caſus ſunt ſatis ſeparati. Et videtur vera iſta ſolutio, ſecũdum
do. meum hic, que videtur ex mente Fulg. licet eam nõ appro-
bet, que ſolu. cõprobatur, quia tex. noſter hic agit in caſu dubio,
quo ad nouationem, prout dicit glo. hic in verſi. Et puto poſſe.
in quo lex diſponit, ꝙ aut ſequit ſtipulatio valida, ⁊ preſumatur
numeratio facta gratia implendi ſtipulationem, ⁊ ſic vnica obli
gatio. l. ſi ita ſtipulatus. §. Chryſogonus. ſ. de ver. oblig. ⁊ in l. ſi
ita. §. ſi. cum l. ſeq. eo. tit. Aut ſequitur inualida, ⁊ tunc oritur ex
numeratiõe, ſicut ſi nulla ſtipulatio ſequuta fuiſſet. ⁊ ſecundo §.
preterea. procedit in caſu certo, videlicet qñ animus, ⁊ intentio
erat liberandi debitorem, ⁊ recedere a prima obligatiõe, ⁊ ſu-
ptare loco eius naturalem obligationem tantum, ideo etiã ne
naſcatur obligatio efficaciter, per naturalem tantum obligatio
nem, quia ſibi ſcienti imputatur. l. promittendo. §. j. ſ. de iur. do.
⁊ in l. inter cauſas. §. abeſſe. ſ. man. Cogita tamen.

h ¶ Pupillus. Adde inquãtum Alex. refert Pau. de ca. intelli-
gere, ꝙ pupillus obligatur ex mutuo, etiã ſine authoritate tuto
ris, ſed non ex ſtipulatione, qꝛ ex illa non efficitur locupletior, ⁊
hoc eſt notandum ad ſtatutum, ꝙ mulier non obligetur ſine con
ſenſu propinquorũ, vt nõ valeat obligatio, etiã ſi promitteret id,
ad qđ alias erat obligata, qꝛ contrarium conſuluit Rom. conſi.
cccxciiij. ſ. ꝙ ſtante predicto ſtatuto, mulier poſſit quittare mari
tum de fructibus rerum paraphernalium, ad quam faciendam
tenebatur, latius ibi vide.

i ¶ Qui pecuniam. adde ꝙ Jac. But. ⁊ Fulg. contra tenent, qa
§. qui pecuniam. loquitur in caſu diuerſo, vt hic per Alex.

k POMA. ¶ Uenio. Et hoc ꝙ impoſſibilis conditio vitiet contra
ctum, non ſolum procedat in contractibus ſtricti iuris, ſed etiã
in contractibus bone fidei, tex. in l. non ſolum. ſ. de ver. obli. Ad
de tamen, ꝙ non vitiaret cõditio impoſſibilis donationem cau
ſa mortis, vt eſt tex. ſingu. in l. que ſub conditione. §. hoc dictũ.
verſi. ⁊ in mortis. ſ. de condi. inſti. de quo vide Alexã. l. impoſſibi
lis. ſ. de verb. oblig.

1 ☞ Numeratione alteri per alterum acquiritur, ⁊ nu. 3. ⁊ hoc eſt
ſpeciale in mutuo. nu. 4.
2 Argumentum a ſolitis procedit.
5 Numeratio ſi facta eſt nomine meo, ⁊ ſtipulor nomine meo, an
actio oriatur ex ſtipulatione, vel ex numeratione.
6 Agens ex mutuo naturali, ſi producit inſtrumentum cõtinens
confeſſionem, cum promiſſione reſtituendi, non probat.
7 Libelli verba debent intelligi ſecundum naturam proferentis
8 Libellus, Peto cẽtum, quia numeraui, que reddere promiſiſti,
an procedat.
9 Inſtrumento ſi quis confiterur ſe habuiſſe mutuo centum, intel
ligitur de preſenti.
10 Mutui confeſſio facta in contractu inutili, probat mutuum.
11 Nouatio non ſit hodie, niſi expreſſe agatur.
12 Numero ſi nomine meo, ⁊ ſtipulor nomine alieno, an ex numera
tione, vel ſtipulatione oriatur actio.
13 Numero ſi nomine alieno, ⁊ ſtipulor nomine alieno, ex qua cauſa
oriatur actio.
14 Actio vtilis, ex ſtipulatione acquiritur abſenti, ita demũ, ſi ra
tum habeat.
15 Numero ſi nomine alieno, ⁊ ſtipulor nomine meo, cui acquiritur
actio.

§. Si nummos. Numerando pecuniam noſtram no
mine abſentis, ⁊ ignorantis, que
rimus actionem hoc dicit, Diuidit, qꝛ primo ponit dictum. Se
cundo illud probat per authoritatem Juliani. Tertio probat
per arg a cõiter accidentibus. Scđa ibi, Julianus. Tertia ibi,
1 cum quotidie. ¶ Not. † ꝙ numerando alteri per alterum queri
a tur actio. ¶ Secundo no. a arg. a † ſolitis. facit. l. ij. §. merito. ne
2 quid in loc. pu. Antequã intrẽ materiam, quero de ratione. Re
3 ſpon. † duplex eſt ratio. Prima, frequentia huius contractus, ⁊
hoc innuit iſte tex. ibi, cum quotidie, ⁊c. Secũda eſt ratio ppter
ſingularia precepta pecunie, vt l. ſingularia. ſ. eo. Ex hoc appa
ret ꝙ non ideo abſenti ſtatim queritur actio: qꝛ quis fuerit pa
ctus abſenti reddi, licet quidam hoc dicant, ⁊ male, vt š. proxi.
ij. reſponſo. ſed ideo queritur qꝛ abſentis nomine numeratur.

Oppo

4 ¶ Oppo.† ꝙ non ſit hoc ſpeciale in mutuo.l.pen.C.ad exhiben.
& l. Publia Meuia.in prin.ff.depo.Guil.de Cug.videtur fateri
contrarium. Ego dixi vobis ſ.proxi.§.ꝙ hoc non eſt verum,q2
caſus eſt hic. Non obſtant iura in contrariũ alleg.q2 ibi pactũ
fuit appoſitum in traditione rei que durat mea: hic in traditio
ne rei, que non durat mea, imo dominiũ meum extinguit.meri-
to ſpeciale eſt,vt ex numeratione queratur actio abſenti. Nec pre
b dictis [b] obſtat.C.de do.que ſub modo.l.quoties.q2 vel ibi ſpecia
le in donatione,vel lz res deſinat eſſe mea,tñ ipſa durat,hic ve-
ro extinguit. Unde cõcluditur hoc eſſe ſingulare in mutuo. De
hoc qualiter alteri per alterũ queratur actio,tangitur hic,per
Gul.& Cy.in l.multũ.C.ſi quis alteri vel ſibi.& ego plene in l.ſti
c pulatio iſta.§.ſi quis inſulam.de verbo.obli. ¶ Opp.[c] de l.iij.§.
ſubtilius.ff.de condi.cauſa dat.Sol.intellige ꝙ hic ſciebã pecu-
niã eſſe meã,quã alieno noĩe numeraui. Vel dic ꝙ lz errauerim,
d erat conſumpta,ſm Jac.But. ¶ Marti.opp.[d] & tũc intro vt
examinemus gl.§.precedentis ſuper verbo,puto poſſe,cũ iſta,
ſuper ver.velut tuos.& videtur ꝙ ex numeratione actio nõ na-
ſcatur,vt l.ſi ita fuero ſtipulatus.§.j.& l.cũ enim.ff.de noua. Hu-
ius timore op3 nos examinare materiam iſtorum §§.per qua-
tuor cõbinationes. Qñq3 enim numero nomine meo,& ſtipulor
nomine meo. Quãdoq3 numero noĩe meo,& ſtipulor noĩe alieno
Quãdoq3 numero alieno nomine,& etiam ſtipulor noĩe alieno.
Qñq3 numero noĩe alieno,& ſtipulor nomine meo. Redeo ad p̃-
5 mam,† qñ numero nomine meo,& ſtipulor nomine meo,& tunc di
ſtingue tres caſus. Aut ſtipulatio eſt vtilis totaliter,aut totali
ter inutilis,aut nõ vtilis ex toto,nec ex toto inutilis: q2 parit
naturalem obligationem. Primo caſu aut cõſtat qd numeratio
fuit facta cauſa implende ſtipulationis,& tunc non oritur actio
ex numeratione,ſ3 ex ſtipulatione,vt l.ſi ita fuero ſtipulatus.§.
j.& l.cũ enim.ff.de noua.& q2 nõ agitur vt ex numeratione naſca-
tur.l.nõ omnis.ff.eo.& ideo agendum eſt ex ſtipulatione. Et per
e hoc [e] iam vidi reprobari libellum.† Quidam petebat cẽtum,q2
6 mutuauerat,[f] & produxit inſtrumentum,in quo quis fuit confeſ
f ſus ſe recepiſſe,& promittebat reddere per ſtipulationẽ. Certe
g ille actor ſuccubuit,& iuſte.[g] Non enim debuit agere,q2 mutua
h uit.[h] ſed q2 ille promiſit reſtituere per ſtipulationẽ. Si qs tamẽ
vellet ſuſtinere talẽ libellum,forte poſſet,ſi hoc modo intelliga
tur,ago q2 mutuaui.ſ.ciuiliter.eſt enĩ illud mutuum ciuile,cui
7 natura cooperatur,vt ſ.eo.l.ij.§.fi.& ibi not.† & verba libelli de
bent intelligi ſecundum intentionem proferentis,vt l.ſolemus.
& l.ſi quis intentione ambigua.de iud.facit ff.tit.j.l.ſed & ſi poſſeſ
ſori.§.item ſi iurauero. Sed ſi in libello dixiſſet, Peto centũ que
tibi numeraui,tunc libellus iſte excuſari nõ poſſet. Quandoq3
eſt certũ,ꝙ numeratio nõ fuit facta cã implende ſtipulationis,
ſed q2 partes voluerunt ꝙ ex vtraq3 naſcat actio,& tunc ſtamus
certo,& non eſt dubium. Aut dubitatur,& tunc ſi quidem nume-
ratio eſt facta incõtinẽti ante ſtipulationem,vel poſt, preſumi-
tur facta cauſa implende ſtipulationis,ita quod ex ſtipulatione
tantum agatur,vt d.l.ſi ita fuero ſtipulatus.§.i.& l.cum enim.al
lega. Nec eſt verum quod glo.dicit in §.precedenti.& in d.l.cum
enim.ꝙ ab initio naſcatur ex numeratione, ſed fingatur non na
ta,quia tex.in l.cum enim.dicit expreſſe contrarium, ſcilicet ꝙ
* vnus cõtractus eſt vere. Sed iuxta hoc dubitatur,* quid ſi hoc
8 caſu quis proponit libellum,& dicit,† Peto centum,q2 numera
ui,que reddere promiſiſti,an ꝓcedat. Dicunt quidam quod nõ,
quia videtur intentare duas actiones. Contrarium puto,ſcili-
cet ꝙ iſta verba debeant intelligi legitime,hoc eſt, ꝙ numeraui
cauſa implende ſtipulationis,& tu promiſiſti. Facit ꝙ no.ſ.pri.
§.in prin.in verſic.coniunctim. Si vero ſtipulatio.& numeratio
fuerunt facte ex interuallo,ſi quidẽ ſtipulatio preceſſit, & ſequu
ta eſt numeratio,ſemper videtur ſequi cauſa implende ſtipula-
tionis,cũ ſtipulatio preceſſit ſpe future numerationis,& ideo
ſi numeratio nõ ſequeretur,obſtaret exceptio,vt l.ſi ex cautiõe.
& l.cum vltra.C.de nõ nume.pecu. Si vero numeratio preceſſit,
tunc per ſequentem ſtipulationem de iure antiquo fuiſſet facta
nouatio: hodie vero ſecus,niſi ageretur expreſſe.l.fina.C.de no
ua.& ideo haberet duplicem actionem,et poſſet intentare quam
9 vellet. Hic moueo vnum dubium. Dicit inſtrumentũ,† Qui ta-
lis fuit confeſſus habuiſſe centum mutuo,que reſtituere promi
ſit,an preſumatur habuiſſe retro ex interuallo,an vero tũc cum
promiſit. Videtur retro ex interuallo,quia illd verbum habuiſ
ſe,eſt temporis preteriti pluſquã perfecti Contrarium eſt veri
i tas,quia tũc habuiſſe preſumitur[i] .l.ſi ita ſtipulatus.§.Chryſo
gonus.de ver.obli.& de acquiren.poſſeſ.l.predia.& ibi dixi.& ple
nius in l.poſt dotem.ſol.matri.vbi vide. Secundo caſu,quãdo
ſtipulatio eſt penitus inutilis,& tũc oritur actio ex numeratio-
ne tantũ,vt in preced.§.& d.§.Chryſogonus. ¶ Sed de vno du
bito.ego fui confeſſus me recepiſſe centum mutuo,que promiſi
10 per ſtipulationem inutilem reddere,† an iſta ſtipulatio et iſta
confeſſio facta in iſto contractu inutili probet mutuũ: Reſpon.
ſic:text.eſt nota.in d.§.Chryſogonus.ſi bñ aduertatur,qd tene
k menti.[k] Tertio caſu qñ ſtipulatio nõ eſt totaliter inutilis,quia
producit naturalem obligationem,tunc aut ego ſtipulor ab eo
dẽ cui numeraui,& non impedit actio ex numeratione,vt ſ.pro-
l xi.§.ver.idem erit ſi a pupillo. Aut ſtipulor[l] ab alio,& tunc licet
11 olim fieret† nouatio,hodie non fit,niſi expreſſe agatur,vt C.de
nouat.l.fi.in fi.& Inſti.qui.mo.tol.obli.§.preterea.& no.in prece
m denti §.in d.ver.idem erit. ¶ Scda combinatio [m] eſt,qñ nume-
12 ro nomine meo,& ſtipulor† nomine alieno,& tunc aut ſtipulor ei
cui nõ poſſum:& ſtipulatio ẽ inutilis,& oritur actio tantũ ex nu
meratione.ſ.pxi.§.& d.§.Chryſogonus. Aut ſtipulor ei,cui poſ-
ſum ſtipulari,vel filio vel ſeruo,patri vel domino,& tũc idẽ qd
ſ.dixi,quando ſtipulatur ſibi ipſi,vt d.l.dñs ſeruo.de ver.obli.&
qd dixi ſ.qñ ſtipulatio eſt in totũ inutilis. Idem eſt qñ eſt inuti
lis pro parte.pro ea parte,inquã,pro qua inutilis eſt:ar.toti9
13 ad partem.facit ff.eo.l.nam,& ſi fur.§.fi. ¶ † Tertia combinatio
eſt quãdo numero nomine alieno,& ſtipulor nomine alieno. Hic
aduerte,aut eſt vnus & idem ille,cuius nomine quis numerat &
ſtipulatur,& oritur actio ex numeratione,nõ ex ſtipulatiõe,niſi
eſſet perſona,cui quis ſtipulari poſſet.d.§.Chryſogonus.& hoc
eſt verũ de iure antiquo. Hodie vero puto vt ſicut numeratiõe
alteri per alterũ queritur,vt hic,ita & ſtipulatione ſuper illa nu
n meratione interpoſita[n] .l.ij.C.per quas perſo.nob.acquiri. In
hoc tamen eſt differentia,quia numeratione queritur abſenti,&
14 ignoranti,& queritur directa vt hic.† Stipulatione vero queri
tur vtilis,ita demum ſi ratum habeat,vt d.l.ij.& argu.l.ſi ego.ff.
de nego.geſt.cum ratio ſingularitatis,que eſt hic,& ff.eo.l.ſingu
laria.ceſſet in ſtipulatione. Si vero ſunt diuerſe perſone,quia
vnius nomine numeratur,& alterius nomine ſtipulatur,tũc pre
15 ualet numeratio,vt l.j.§.j.ff.de ſtip.ſeruo. ¶ † Quarta combina
tio qñ numero nomine alieno,& ſtipulor nomine meo,iſto caſu
aut ille cuius nomine numeraui,erat perſona ꝑ quã mihi que-
rebatur obligatio,vt filius vel ſeruus,& tũc idem ac ſi meo no-
mine numeraſſem,vt d.l.dominus ſeruo.ff.de ver.oblig. Si vero
erat perſona extranea,tunc preualet numeratio. Non enim po
tui per meam ſtipulationẽ auferre ſibi ius ex numeratione que-
o ſitũ,[o] vt d.l.j.§.ij.de ſtip.ſeruo. Modo haberis expeditas om-
nes glo. De materia tangitur per Cy.C.eo.l.ſi abſentis.qui ni-
hil dicit reſpectu eorum,que ego dixi vobis.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Secundo not. Vide Cepo. conſi.xxx. Imo.cõſi.xlij.
Bar.c.prudentiam.ij.not.de offi.deleg.& conſi.xix.j.vol.
b ¶ Nec predictis. Habes itaq3 inferre ex iſta ſolutione Bar ꝙ
iſte tex.non h3 locũ,niſi in cõtractu mutui,vt voluit expreſſius
Bar.in l.ſtipulatio iſta.§.ſi ſtipuler.in ix.fallen.ff.de ver.oblig.&
in l.ſingularia,v.quarto quero.ff.e.& in l.ſi cum vẽderet.ff.de pig.
act. Hanc tñ probationẽ credo falſam,q2 imo etiã in alijs cõtra
ctibus,q re celebrãtur, alteri per alterũ actio querit.l.j.§.ſi te
rogauero.ff.depoſi.& alibi in pluribus locis.& communiter ita ſer
uãt Doc.vt hic ꝑ Alex.ꝓ opi.tñ Bar.videt facere tex.in l.ij.C.
per quas pſo.vbi dicit,ꝙ hodie inductũ eſt,vt in pignore,& hy-
potheca,alteri ꝑ alterũ actio querat,ergo ante nõ:& tñ ſunt cõ
tractus,q re celebrant.§.fi.Inſt.qui.mo re con.obli.ergo nõ ve
rum eſt,qd dicũt hic Doc.cõtra Bar.cui põt rñderi tenendo cõ
tra Bar.pro communi opi.ꝙ ideo ibi nõ querit actio:q2 nõ inter
uenit numeratio nomine alterius,ſub nomine ipſius numeran-
tis.quo caſu nõ querit,vt ſ.proxi.§.& ita intellexit tex.gl.& tex.
relatũ in l.ſolutũ.§.per liberã.ff.de pig.ac. Et ideo põt dicere ꝙ
ideo in tex.noſtro ſit,q2 nõ loquit in actib9 ciuilibus in quibus
alteri per alterũ actio nõ querit,ſed in actu naturali corporeo
nomine alterius celebrato,in quo bene querit alteri per alterũ,
vt eſt tex.in l.j.C.de acq.poſ.& in l.traditio.§.fi.ff.de acq.rer.do.
Et iſtã rationẽ aſſignauit Bar.in d.§.per liberã.iſtamq3 diffi-
cultatẽ ponit expreſſe tex.in l.ea q̃ ciuiliter.eo.tit.ff. Et põt eſſe
ratio,q2 actus ciuiles regulantur ſ3 naturã regule iuris,q̃ eſt,
ꝙ per liberã perſonã nobis queri nõ poſſit.d.l.j.C.ꝑ quas pſo.
ſed actus naturales regulãtur ſ3 ius gentiũ,qd diſponit,vt ꝑ
quãcũq3 perſonã nobis acquiri poſſit.& in illis nõ attendunt re
gule iuris ciuilis.& no.bñ,q2 nõ inuenies,ꝙ ſit declaratũ alibi.
Et habes ex iſtis not.ꝙ is §.nõ h3 locũ in mutuo ciuili,cũ fiat ꝑ
actũ ciuilẽ,puta ſcripturã.ita tenẽt Jac.Ray.& Bal.hic,& Mo
der.hic,quos vide etiã. Et ex iſtis dictis habes colligere hũc §.
habere locũ in omni 3ctu,vbi interuenit actus naturalis corpo
reus,nomine alterius celebratus,vt alteri ꝑ alterũ queri poſ-
ſit. Scdo q2 in ꝑced.§.nõ potuit ꝑ alterũ alteri queri,q2 nõ fuit
facta numeratio,noĩe alterius,quo caſu nõ querit. Et intelli-
ge iſtũ tex.ꝙ actio alteri per alterũ querit,ſi in veritate fuit ex
preſſum,ꝙ nomine alterius,& tali numerabatur,& etiam ita age
bat recipiens pecuniam. Ita ponderauit eſſe Bart.poſt Jac.de

Are.in l.ſi ita ſtipulatus §.Chryſogon⁹.ver.ſupereſt tertia po
ſitio.de verb.oblig.
c POMA. ¶ Opp.de. Vide aliquid per Alex.cōſi.xix.vol.iiij.
d P.PAV.P. ¶ Vlterius opp. Vide Fel.in c.ſi cautio.extra de
fide inſtru. Alex.in l.ſi ita ſtipulat⁹.§.Chryſogonus.⁊ in l.j.§.ſi
quis ita.de ver.oblig.⁊ vide Moder.hic.
e POMA. ¶ Et per hoc. Limita iſtā doc.vt nō procedat,qñ cauſa
cōmitteret,qđ in ea ꝓcedatur inſpecta ſola facti veritate,vel de
equitate,q꞉ tūc dato,qđ peterent ex vna cā,⁊ de alia diuerſa,ſ꞉
habili ad condēnandū ꝓbaret, nihilominus deberet condēna-
ri reus. Ita tenet Anto.de But.cōſi.j.inci.viſo dicto pūcto.ꝑ
authoritatē Jo.And.quē ſequit Alex.cōſi.xxxv.vol.j.⁊ conſ.
clxxix.vol.ij. Limi.tū iſtud,vt nō ꝓcedat,qñ in ea ꝓcederet ſola
facti veritate inſpecta,vel de equitate,ſ꞉ Alex. in l.ſi ita ſtipula
tus.§.Chryſogonus.de ver.obli. Item Bal.in l.ſolam.C.de te-
ſtibus,quem ſequitur Aret.cōſi.lxxiiij.incip.diligēter cōſidera
tis.⁊ in tali cōmiſſione intelligit,qđ poſſit ꝓcedere manu regia,
ſolo iuregētiū inſpecto,vt per Bar.in extraua.ad repri.in ver.
videbit.pen.qōne Bal.in l.nec quicꝙ §.de plano.⁊ in l.nemo.C.
de ſen.⁊ in c.ij.de no.for.fide. Scđo limita,vt nō ꝓcedat,qñ pro-
baret de mutuo ciuili mediāte cōfeſſione,⁊ etiā trāſacto tēpore
opponendi exceptionē nō numerate pecunie, Bal.l.vnica.C.de
rei vxo.act.in pñ.⁊ in l.pecunie.de ſol.C. Jmol.⁊ Alex.in l.j.§.ſi
qs ita.j.de ver.ob.⁊ in d.§.Chryſogonus. Alex.cōſi.clxiij.vol.ij.
Nam iſtis duobus caſib.libellus procederet,l꞉ in eo diceret qđ
numerauit, ꝑ ſ.dicta. Et vide circa iſtā qōnē Alex. ꝯſi.clxxvij.
vol.ij.⁊ conſi.lxj.eo.volu.
f POMA. ¶ Mutuauerat. Et qđ iſta differentia ſit inter verbū,
numerauit,⁊ mutuauerat,facit qđ voluit ipſe Bar.l.ſingularia.
verſ.⁊ primo videndū.j.eo.⁊ l꞉ Bar.hic reprehendat Mod.dū
dicit qđ nō ꝓcederet libellus ſi in eo diceret,qđ numeraui,⁊ con
tra eū faciat quod dicitur in l.predia.j.de ac.poſ.⁊ quod dicunt
Ang.⁊ Sali.l.ſi ex cautione.C.de non nu.pec.tū eius opinio eſt
verior,vt dicit Alex.d.l.ſi ita ſtipula.§.Chryſogonus.j.de ver.
obl. Et pro ea facit,q꞉ numeratio eſt act⁹ naturalis,⁊ per eā ſit
mutuū naturale,vñ non pōt opponi ꝓ mutuo ciuili,q꞉ eſt actus
ciuilis,⁊ per eū cōtrahit mutuū ciuile,vt colligit ſ.eo.ex verbis
Bar.l.ij.§.in mutui datiōe,dū querit,quotuplex eſt mutuū. Et
ꝓ iſta differētia,an ſtipulatio fiat icōtinēti,vel ex iteruallo,facit
qđ no. Ang.l.petēs.in vj.lec.C.e.vbi voluit,qđ ſi facta fuit ꝓmiſ
ſio ſine cauſa,ñ valet.l.ij.§.circa.j.de excep.doli.qđ tū valebit,ſi
ex icōtinēti ſequat ſtipulatio,q꞉ habebit vim cauſe,ita qđ nō po
terit opponi exceptio nō numerate pecunie ⁊ doli,ꝗ pmo obſti
tiſſet:ſec⁹ vero ſi ex iteruallo ſequuta fuiſſet,q꞉ tū ñ h꞉ vi꞉ cauſe.
g ¶ Et iuſte. Adde vt per Alex.in d.§.Chryſogonus.qui tranſit
cum opi.Bar.licet Pau.de ca.in l.ij.§.ſi.ſ.e.dicat,vt ipſe refert
ꝙ opi.Bar.eſt nimis rigoroſa. Unde ſ꞉ eū poteſt dici ꝙ debeat
ſequi cōdemnatio,ſi producatur inſtrumentū cōtinens etiam
ſtipulationem,q꞉ ex productione inſtrumēti:apparet qualiter
voluerit in ſuo libello numerationem deducere. S꞉ Alex.dicit
quod hec opi.poſſet procedere,ſi cauſa cōmitteretur cognoſcen
da ſola facti veritate inſpecta,q꞉ tūc licet vna cauſa eſſet produ
cta in petitione,⁊ alia probata in proſecutione cauſe,eſſet legiti
ma,tū debet obtinere,ſecundū Ant.de but.in conſi. incip. viſo
puncto,⁊ per no. Jo.an.in add.ad Spe.in ti.de ac.⁊ pet.§.ſequi
tur,verſi.hoc quoq꞉. Tu adde Pau.de ca.cōſi.ccvij.inci.ſup i.
dub.vbi tenet ſimpliciter ꝙ ſi cauſa in libello deducta nō ꝓbet,
licet alia ſit ꝓbata vt puta actū eſt ad depoſitum,ꝓbatū eſt de
cōmodato,ꝙ debet abſolui re⁹.alle. Jnn.in c.j.de lit.cōte.⁊ Jo.
And.vbi ſ. Et quid importat clauſula,ſola facti veritate inſpe
cta,vide Ro.conſi.xx. Et an producens preceptū cōtinens cōfeſ
ſionem mutui debeat de mutuo ſoluere gabellam ſtante ſtatu.ꝙ
de omni mutuo,de quo apparet iſtrumētū,đbeat ſolui gabella,
Ang.ꝙ ſic,cōſi.xlix.inci.reperit. Et ꝙ agens ex numeratiōe,cū
ſtipulatio interceſſit,debeat ſuccūbere,tenet Bal.cōſi.liij.inci.
Sempronius.li.j. Et inquātū Alex.ſe remittit ad §.Chryſogo
nus.de illa q.ſi egi ex numeratione,⁊ ꝓbaui de cōfeſſione,an de-
beā obtinere:vbi tenet ꝙ ſic,qñ eſt elapſum tēpus opponēde ex
ceptionis,⁊ reſpond.ad dictum Spe.in §.ſed pone egi. Addđ tu
qđ opi.Spec,ſimpliciter ſequit Bal.conſi.ſ.alle.vbi fortius vi
det velle recte intuēti,ꝙ ſtante ſtatuto,ꝙ nō poſſit opponi exce
ptio nō numerate pec.tū ꝙ dictū Spe.ꝓcedat,⁊ illđ clariſſime
ſequit cōſi.ccxxij inci. pūctus qō.⁊ cōſi.cxxiij.li.ij.⁊ cōſi.ccxxvj.
inci.actū fuit depoſiti.⁊ ibi dicit ſecus eſſe in depoſito,q꞉ agens
ad numeratione debet obtinere,ſi probat de cōfeſſione. Ratio-
nem diuerſitatis ibi vide. Jdem tenet cōſi.cclxx.inci.ex thema-
te.lib.iiij.vide in d.conſi.q꞉ nō alle.per Alex.ſed ſolū alle.Ang.
cōſi.xcix.⁊ clv.inci.quidā tenet,ꝙ Spe. Pro opi.tū Alex.facit
qđ voluit Pe.de anc.conſi. cccviij.vbi voluit ꝙ elapſo decēnio
cōfeſſio de dote facta cōſtan.matri.habeat eandē vim,quam ha-
bet vera numeratio.incipit, nullum dubium.
h ¶ Mutuauit. Bar.hic videtur tenere in iſta queſtione,ꝙ ſuffi
neatur libellus:quia illa verba,mutuauit,debent itelligi,ſc꞉ ci-
uiliter,mediante cautiōe ſeu ſtipulatione.alleg.tamen contra-
rium in l.ſi ita ſtipulatus.§.Chryſogonus.j.de verb.oblig. S꞉
doctores ſoluunt:quia aliud eſt dicere mutuaui,⁊ aliđ numera-
ui,vt in cōtrario. Alio modo ſoluit ipſe Bar.in d.§.Chryſogo
nus,ſi bene videatur,dū dicit,niſi ſtipulatio aliquo modo eſſet
inutilis. Pro quo vide Oria.in repe.c.quoniam cōtra de prob.
ſuper gl.in ver.confeſſionis.cum ſeq. Panor.And.⁊ Jmo.inc.
ſi cautio.de fide inſtru. Alex.in d.§.Chryſogonus.⁊ ibi cōcord.
* CLAVD. ¶ Dubitabat. Sed qđ ſi dubitet,an fuit facta incon-
tinenti,vel ex interuallo:quia inſtrumenta ſunt confecta eodem
i die,vide Feli.c.paſtoralis.de reſcrip.qui alleg.Bar.
¶ Preſumit. Adde quod Alex.in d.§. Chryſogonus.dicit,ꝙ
communis opi.eſt cum Bar.remiſſiones vide per ipſum in l.p̄e-
dia.j.de acqui.poſſeſſ. Cuius dictis adde Bal.cōſ.xxvij.lib.iij.
incip.in quodam inſtrumento.
k ¶ Tene menti. Adde eundem Bar.in d.§.Chryſogo.⁊ Ale.
ibi,cui,inquantum examinat,an confeſſio facta in inſtrumento
inualido,ſit efficax? Adde Ro.queſtionem ipſam peruum
bra examinātem,⁊ ſuccincte,⁊ cum Bar.tenētem eius vlti.
lxxxiij.incip.omnipotentis,iſta confeſſio.
l POMA. ¶ Aut ſtipulor. Vide Alex.conſi.xiij.alias xvj.vol.
m ¶ Secunda combinatio. Adde quid ſi filius in poteſtate ꝑ in-
terpoſitā perſonam mutuat patri,⁊ inſtrumentum conficitur
in forma, Titius cōfeſſus eſt habuiſſe,⁊ ꝑcepiſſe a Sempronio
mille de propria pecunia ipſi⁹ Sempronij ad vtilitatem ⁊ com
modū eius,quem ipſe Sempronius nominabit,quem poſſit no
minare quandocunq꞉,pacto appoſito ꝙ dicto Sempronio ſolui
nō poſſit,nec ab eo abſolui,ſed demū ei,⁊ ab eo,qui fuerit decla
ratus,contingit ꝙ iſte Titius pater moritur. Sempronius de
clarat numerationem fuiſſe factam ad cōmodum filij,querit,
an ſtipulator,vel ille ad cuius commodū facta fuit ſtipulatio,
agere poſſit:⁊ an potuerit declarare poſt mortem illius. Bald.
cōſil.cxxxv.j.lib.tenet ꝙ non.
n ¶ Interpoſita. Adde quod Alex.dicit,ꝙ communis opi.eſt in
contrarium,de qua per ipſum in d.§.Chryſogonus.
o ¶ Queſitū. Vide Alex,conſi,xxvij.iij.volu.vbi pro dic.Bar.
hic dicit,ꝙ ſi executores teſtamentarij,vendiderunt i pupilli
cum pacto de retro vendendo,ꝙ ſi poſtea ſecundo vendiderunt
libere,ꝙ non potuerunt per ea auferre ius queſitum cum pacto
de retro vendendo pupillis.
1 ☞ Debitum ex cauſa depoſiti,poteſt in cauſam mutui conuerti
ſola contrahentium voluntate.
2 Domini voluntas quādo habeatur pro traditione.
3 Verbum,voles,extenſiuum eſt.
4 Vti,facti,eſt.
5 Reſponſio debet adaptari ad interrogata.

a 1 §. Depoſui. a† Debitū ex vna cauſa poteſt cōuerti in
cauſam mutui ſola contrahentiū volun
tate etiā ſine vſu pecunie,niſi de vtēdo fuerit actū.h.d.cū l.ſeq.
¶ Opp.ſolo animo nō queritur poſſeſſio.l.licet.C.de acq.poſ.
⁊ l.iij.in prin.⁊ l.quemadmodum.j.de acqui.poſſ. Solu.hoc ideo
eſt,dicit gl.quia prius habebat naturalem detentionem,vt In-
ſti.de rer.diui.§.interdum.⁊ j.de acqui.rer.do.l.qua ratiōe.§.in
terdum. Sed adhuc obſtat contrarium:quia ibi nemo animo in-
cipit poſſidere. Unde gl.dicit,ꝙ hec res erat in conſpectu. Et
2 dete† qñ quis nō habet domini voluntatem,ad incipiendū ſibi
poſſidere nō ſufficit nuda voluntas ſine traditione.l.iij.§.ſi rem.
de acq.poſ. Dixi vobis ſ.e.l.ſi quis nec cauſam.§.res. Sed ſi
habet domini voluntatem,tūc ſufficit ꝙ ipſe detineat,licet res
nō ſit in conſpectu,⁊ ita loquitur hic. Et ita tenet Dyn.in c.ſine
poſſeſſore.de reg.iur.in vj.in iiij.q.⁊ ita intelligit l.et⁹.⁊ l.hoc
de rei vend. Quandoq꞉ qs nullo modo tenebat vel poſſidebat
⁊ tūc requiritur traditio vera,vel ficta,vt C.de prob.l.cum.
⁊ C.de acqui.poſſ.l.iij. Hoc etiam tangitur per gl.in d.l.qua ra-
tione.§.interdum. Alij dicunt,ꝙ hoc eſt ſpeciale propter ſingu-
laria precepta pecunie,vt j.e.l.ſingularia.vt ibi dicam. Gl.
opp.⁊ videtur ꝙ ſequens lex cōtradicat huic §. Bar.dicit,ꝙ ideo
3 ideo:quia fuit appoſitum† verbum voles,quod eſt extenſiuum.
Guliel.dicit,ꝙ iſta non eſt ratio:ſed debem⁹ ſtare proprietati.
aut talis permiſſio ſit ab initio,aut ex poſt facto. Nā quando ex
poſtfacto ſit ſtatim, apparet ꝙ voluit recedere a primo contra-
ctu,qñ ab initio,nō:ſed voluit prius eſſe contractum depoſiti,⁊
ab illo non recedere,niſi inciperet vti. Tu vero dicas ꝙ verbū
voles,quādoq꞉ habet determinationē ab actu,qui ipſo iure ꝑfi-
citur,quādoq꞉ habet determinationē ab actu q requirit factum
hominis. ¶ Primo caſu ſtatim nuda voluntate perficit mutuū
etiam ſi nō moueatur pecunia. Jta loquit hic §. Nam tu roga

me,vt pecuniã depoſitã haberes mutuo,iſtud,ꝙ cauſa depoſiti
cõuertat in mutuũ fit a lege,ꝛ ideo ſtatim cõuertit,cũ tu vis.Et
ſi eſſet dictũ,ſi voles ſit mutuũ,ſtatim te volẽte efficeret mutuũ.
Sed in l.ꝙ ſi ab initio,proxime ſequenti verbũ voles,recipit de-
terminationẽ ab actu,qui iure nõ perficitur,ſed requirit factõ.
Rogaſti enim me ꝛ ego permiſi tibi vti ſi voles.Licet enim ve
4 lis vti,nõ tñ vteris† q2 vti,eſt facti,ideo requiritur vſus de fa
cto,ſed ſi tu vis eſſe mutuũ,ſtatim eſt mutuũ.Et id probat arg.
eorum que no.in l.in vendentis.C.de cõtrah.emp.ꝛ qđ dixi in re
pe.l.cunctos populos.circa prin.C.de ſum.tri.ꝛ fide catho.Sꝫ
contra hoc facit princi.§.ꝙ dicit permiſi tibi vti.Rñ.Reſpon-
5 ſio† debet adaptari ad interrogata.Cum igitur interrogatio
6 precesſerit,rogo ꝙ iſta pecunia ſit mihi mutuata b vt dicitur in
fin.§.cum ſequitur reſponſio,permitto tibi vti,videoꝛ dicere ꝙ
ſit tibi mutuũ.l.ſi ſine.§.j.de inter.act.

ADDITIONES.

a P.PAV.P. ¶ Depoſui. Quid autem ſi debitum ex vna cauſa,cõ
cordatur in cauſam depoſiti,an ſit proinde,ac ſi vera numeratio
interueniſſet? vide Pau.de caſt.conſi.ix.

b POMA. ¶ Mutuata. Facit l.ſi defenſor.§.j.ĩ.eo.tit.

LEX XI.

1 ☞ Pretium ex re data ad vendendum, quando conuerti poſ-
ſit in cauſam mutui.
2 Contractus quãdo eſt factus gratia recipientis,non tenetur de
periculo,niſi ex culpa leuiſſima.
3 Periculum rei tradite ad vendendum,quando ſpectet ad acci-
pientem.
4 Principale propoſitum inſpicitur,ad cognoſcendũ cuius gra-
tia contractus ſit celebratus.
5 Mutuum non contrahitur in plus,quam ſdatum ſit,ꝛ an in eo
plus valeat donatio.
6 Vſure non debentur ex pacto nudo appoſito iuxta cõtractum.
7 Mutui contractui ſi apponitur promiſſio facti,vt puta,ire Ro
mam,quando ſit vſura.

Rogaſti. Pecunia redacta ex venditione rei
mee de partium voluntate ſtatim in
cauſam mutui conuertit, ꝛ periculum rei tradite ad
vendendum,vt pretio quis vtat,pertinet ad traden-
tem,ſi eam venalẽ habebat,alias ad accipientẽ.h.d. Diuiditur
in duas partes,q2 primo dicit qualiter pretiũ rei in cauſam mu
tui conuertatur. Secundo ad quẽ ſpectat periculum rei anteꝙ
vendatur. Secunda ibi,ꝙ ſi lancẽ. ¶ Opp.de l.rogaſti.ĩ de pre
ſcrip.verb. Sol.ibi res non fuit vendita,vel pretium nõ fuit re-
ceptum.hic erat receptum. ¶ Opp.de l.qui negotia.§.his,arg.
ĩ.mand. Sol.ibi dedi tibi rem vendendam,vt mihi reſtitueres
pretium,ꝛ ego mutuarem tibi qđ vellẽ. Vnde nõ licuit tua au-
thoritate in cãm mutui cõuertere,hic vero ab initio permiſi tibi
1 vt conuerteres. Ideo† vt clare habeas hoc,dic tria verba,aut de
di tibi rem vendendã,ꝛ ꝙ mihi pretiũ redderes,ꝛ nõ cõuertitur
in cauſam mutui.l.qui negotia.alleg.pro parte contraria. Aut
dedi vt vtaris,ꝛ tunc aut eſt vendita,ꝛ pretiũ receptũ,ꝛ tũc cõ
uertit in cauſam mutui,vt hic.aut ñ eſt pretiũ receptũ,ꝛ tũc ſe-
cus.d.l.rogaſti.in prin.ĩ.de preſcri.ver. ¶ Opp.ad ſcðm dictũ,
2 ꝛ videt† ꝙ periculũ non ſpectet ad recipientẽ,licet eius gratia
contractus ſit celebratus.l.ſi vt certo.§.nũc videdũ.ĩ.cõmoda.
Sol.intellige hic de periculo interueniẽte,ſal' ẽ culpa leuiſſima,
non de caſu fortuito,vt dixi ŝ.eo.l.ſi qs nec cauſam. ¶ Opp.de
l.ſi gratuitã.§.j.ĩ.de preſcri.verb. Sol.ibi cõcedẽs rogauit acci
3 pientẽ,hic ecõtra,ꝛ ſic habes tria mẽbra.† Aut tradens rẽ ro
gauit accipiẽtẽ,ꝛ eius eſt periculũ indiſtincte, vt l.ſi gratuitã.
§.j.ŝ.alleg.aut accipiens rogauit tradẽtẽ,ꝛ tũc aut habebat rẽ
venalẽ, aut nõ,vt hic,ꝛ hoc verũ,niſi res detur eſtimata. De quo
qđ iuris ſit dic vt ĩ.de eſti.act.l.j. ¶ Vltimo no.ſi.huius l.ibi,ꝛ
4 maxime ſi ſine vſuris credidi,ꝛc.† ꝙ ad hoc,vt cognoſcamus cu
ius gratia cõtractus ſit celebrat9,debemus inſpicere principa-
a leª ꝓpoſitũ. Si enim gratia tui moueoꝛ ad cõtrahendũ tecũ,nõ
gratia mei vel alterus,licet poſtea ex illo cõtractu cõmodũ ſeu
vtilitatem ſentiam,totus contractus tui gratia dicitur factus,
vt hic,ꝛ nõ.ŝ.eo.l.ſi quis nec cauſam.in princi.ꝛ in §.j.

ADDITIO.

a ¶ Principale. Adde ꝙ hoc facit ſꝫ Bal.ad q.ſtatuti dictãtis,
ꝙ nihil poſſit diſponi in fauorem bãnitorum.modo ſit quedam
reformatio,ꝙ quicunque ceperit bãnitum habeat decẽ,ſi vnus
ex bãnitis capiat alium,an debeat habere decem? ꝛ dicit ꝙ ſic,
quia iſtud ſtatutum eſt factum principaliter in fauorem reipub.
ꝛ tale ſtatutum debet referri ad quoſcunqꝫ,nõ habito reſpectu,
an ſit habilis,vel inhabilis.ꝛ hoc ꝓpter publi.vtilit.vt eſt tex.
no.in l.ſi quis ingraueſcente.§.verũ.ĩ.ad ſyl.ſꝫ Bal.idẽ dicentẽ
in l.j.C.de preci.imp.offe.ꝛ in l.libertas.ŝ.de ſtat.ho. Raynal.ꝛ
Bald.in l.j.§.Qđ filius.ŝ.ne quis eum. Adde tu,ꝛ ex his dictis

Bart.hic infert,ꝙ ſi teſtis examinatus in cauſam teſtamenti,in
quo ſibi ſit factũ legatũ,ꝛ inducat ad probandũ teſtamentũ,ꝛ in
terrogat an ſentiat cõmodũ aliquod ex ipſo teſtamẽto,ꝛ rñde
rit ꝙ nõ,ꝑ hoc nõ eſt periurus,ex eo,q2 heres ipſe eſt ille,q pn
cipaliter cõmodũ ex ipſo teſtõ ſentit.arg.eorũ q̃ hic no. Ita
dixit ſingu. Ang.in l.j.ŝ.de iuſt.ꝛ iur.quẽ refert ꝛ ſeqt Io.bapt.
cac.de ſanc.Seuer.hic,ꝛ refert ẽt dñs meus hic. Et qđ dicit hic
Bar.limita,vt per Imo.ꝛ Alex.in l.paterfa.ĩ.de vulga.

5 §. Si tibi. Obligatio† mutui re cõtrahit,ideo nõ po-
teſt in plus cõtrahi,ꝙ datũ ſit,ſed in min9
ſic.h.d. ¶ Querit glo.de rõne,ꝛ eam aſſignat ꝑ diuiſionẽ,vt ha
betis in ea. An ergo hodie iure donationis debeat illđ plus,cũ
pacto nudo donatio hodie perficiat? Rñ.nõ. Non eñ põt dici
donatio cum ex mera liberalitate non fiat.l.j.ĩ.de donat.ſed ideo
plus ꝓmittit,q2 ſibi mutuabat,ꝛ ideo magis eſſet vſura. ¶ Sꝫ
tũc oppo.pactũ nudũ iuxta cõtractũ appoſitũ veſtitur eius co
herentia vt producat actionẽ.l.legẽ.C.de pac.ꝛ l.iuris gẽtiũ.§.
6 quinimo.ĩ.de pact. Sol.† ſpãle odio vſurarũ,vt nõ debeãtur ex
a pacto nudo incõtinẽti appoſito.C.de vſur.l.quãuis.la j. Opp.ª
de l.q ſemiſſes.§.fi.ĩ de vſu. Sol.illa diſtinctio, cõſueuit fenera
ri vel nõ,hꝫ locũ in aliis ꝯtractibus,vt ibi:nõ in ꝯctu mutui,vt
7 hic.ita dicit gl. ¶ Quero,ꝛ hec eſt bona queſtio. Mutuaui tibi
centũ pacto appoſito vt vadas pro me Romã,vel ſcribas mihi
librũ,an ad tale pactũ poterit agi? Glo.determinat ꝙ nõ,quia
vſura eſt. Nam quicquid accedit ſorti vſura eſt,vt dicit in Euã
gelio,ꝛ in Decre.xiiii.q.iii.c.j.ii.iii.ꝛ iiii.ꝛ ca.cõſuluit.de vſur.ita
dicit gl.tua. Cõtra iſtã glo.videt alia gl.ŝ.ſi quis cau.l.ſed ꝛ ſi
quis §.fi.in gl.q̃ incip.q2 ex certa ſciẽtia. Sol. Qñqꝫ iuxta con
tractũ mutui apponit promiſſio facti,ꝑ qđ aliquid adeſt credi
tori,ꝛ tũc eſt vſura,ita loquitur hic. Qñqꝫ apponit aliqđ factũ,
per qđ ſibi nihil adeſt,ſꝫ ſibi magis cautũ. Exemplũ. Pro quã
titate mutuata promiſiſti venire ad iudiciũ,ꝛ ſuſcipere in te pre
ceptũ ſub certa pena,certe talis promiſſio valet,vt in gl.contra
ria. Ita debet intelligi qđ nor doc.C.de vſur.l.cum allegas.

ADDITIO.

a POMA ¶ Oppo.de l. Vide Alex.conſi.lxiii.in ii.volu.vide pro
declaratione huius queſt. Alex.conſi.lxi.vol.ii.ꝛ cõſi.lxxxvii.iii.
vol.ꝛ cõſi.ccxxiii.ii.vol. Et in materia vſurarũ,vide Alex.l.itẽ
quia in ſi.ĩ.de pac.ꝛ cõſi.cxc.in iiii.vol.ꝛ conſi.xlix.eo.vol.ꝛ cõſi.
ſeq.ꝛ conſi.lxiii.iiii.vol.ꝛ conſi.xcvii.eo.vol.ii. Vide Barba.cõſi.
xv.j.vol. conſi.xx.in ii.vol. Romanũ conſi.cxliii.ꝛ cõſi.ccxxxviii.
Alexan.conſi.iii.vol.v.ꝛ cõſi.xxiii eo.volu.plene conſi.cxix.vbi
ponit,an pena adiecta quãtitati,videatur in fraudem vſurarũ,
ꝛ quid in adiecta facto,ꝛ conſi.clvj.vbi tangit de omnib9.ꝛ con-
ſi.cxvj.eo.vol.ꝛ conſi.cl.volu.ij.

§. Si fugitiuus. Si mutuat ſeruus q habet do
mini voluntatẽ, contrahit mu
tuum,alias ſecus,niſi reconcilietur conſumptione ſequuta h.d.
Primo loquitur in ſeruo,qui habet domini voluntatem. Secũ
do in eo qui nõ habet. Secũda ibi,fugitiuus autem. De iſta ma
teria qualiter recõcilietur mutuum,vidiſtis ŝ.eo.l.ii.§.appella
ta.ꝛ videbitis ſtatim ĩ.l.proxi.cum l.ſeq.

LEX XII.

1 ☞ Dominium licet ab initio non transferatur, tamen conſum-
ptione ſequuta reconciliatur mutuum,creditore furente.
2 Mutuum reconciliatur pro ea parte,pro qua res mutuata con
ſumitur.
3 Conſumptione rei mutuate ſequute,an ex numeratione,an ex
conſumptione naſcatur certi condictio.

1 Si a furioſo.† Lꝫ ab initio non transfera
tur dñiũ,tñ conſumptione
ſequuta reconciliat mutuũ creditore furente,vel etiã
ignorante.h.d.cum prin.l.ſeq. Not.quod dixi in ſum-
2 mario. Scðo not.† ꝙ ꝓ ea parte pro qua res mutuata cõſumit,
pro ea parte mutuũ reconciliat. ¶ Circa hanc l.ſi a furioſo.que-
3 ritur,ſequuta† cõſumptione vnde naſcat certi cõdictio,an ex nu
meratione,an ex cõſumptione? Rñd.breuiter,ꝙ qñ numeratio
habuit conſenſum vtriuſqꝫ partis,nõ eſt dubiũ quin ex numera
tione agit.l.ſi qs ꝓ eo.§.ſi nũmos.ĩ.de fideiuſ. Sed qñ ab initio
numeratio nõ habuit cõſenſum,puta,q2 numerauit furioſus,vt
fuit in primo caſu huius l.tũc ſunt opi. Io.dicit ex numeratiõe
naſci certi cõdictionẽ ſpecialẽ ex mutuo,ꝛ hoc erit vnũ ex ſingu
larib9,q̃ in mutuo ſunt,vt videbitis ĩ.e.in l.ſingularia. Alii di-
cũt ꝯtrã ꝙ iſto caſu nũquã reconciliat mutuũ,q2 ex cõſumptio-
ne nõ naſcit certi cõdictio pro mutuo,ex numeratiõe ſimiliter
nõ põt naſci,q2 nõ hꝫ cõſenſum,ſed recõciliat creditũ in genere
ex equitate,vt l.ſi ꝛ me,ꝛ Titiũ.ĩ.e.vnde aget certi cõdictiõe gẽ
nerali,vel cõdictiõe ſine cauſa:ꝛ hoc eſt verũ de rigore.predicta
vera in primo exẽplo huius l. In omnibus aũt aliis recõciliat
mutuũ,quia ab initio numeratoꝛ habuit volũtatẽ numerandi.

LEX XIII.

1 ☞Mutuaui ſi pecuniam alienam, ⁊ ſtipulatus ſim mihi reſti-
tui ⁊ ego ago ex ſtipulatione, ⁊ antequã ſit conſumpta dominus
vendicat, ꝙ ille cui mutuaui, non tenetur reſtituere, ſed doli ex-
ceptione repellitur.
2 Mutuam pecuniam ſi alienaui, quam debitor non vult cõſume
re, qualiter poſſum contra ipſum agere, ⁊ nu. 4.
3 Certi cõdictione ex mutuo agenti, quando poſſit opponi exce-
ptio dominij.

NAm ⁊ ſi fur. Ad hãc l. opp. de l. quãuis. C. e. Rñ. ibi mutuũ fuit recõ
ciliatũ ſtipulatione, vnde naſcit̃ certi cõdictio anteꝗ̃
1 cõſumat̃. Iuxta hoc quero † pone ꝙ ego q̃ numeraui
pecuniã alienã tui ſtipulatus, ⁊ ago ex ſtipulatiõe, dñs vẽdicat
anteꝗ̃ ſit cõſumpta, an ille, cui mutuaui, mihi reſtituere teneat̃:
Videt̃ ꝙ ſic, q̃ ille cui mutuaui tenet̃ mihi, in genere. Ab eo aũt
vendicat̃ pecunia in ſpecie, ergo illud, ad qd̃ tenet̃ mihi, nõ vendi
a catur. Veritas[a] eſt, ꝙ ipſe eſt tutus exceptiõe doli, an certũ eſt
ꝙ illam eandẽ pecuniã ſoluendo debitor liberat̃, vt not. ſ. e. l. ij.
in prin. ſed qñ facto creditoris perit illud, cuius ſolutione debi
tor liberaret̃, obſtat doli exce. l. ſi opera. de doli exce. Preterea,
licet debitor teneat̃ in genere, tenet̃ tñ reſpectu illi⁹ quãtitatis
mutuate, ergo illius quãtitatis interitu liberat̃. l. in naue. ſ. loc. ⁊
dixi ſ. eo. l. ꝙ te. ⁊ ꝓ hoc optime facit. ſ. de ſtipula. ſer. l. j. §. j. ⁊ ij.
2 ¶ † Quero, qd̃ ſi mutuaui pecuniã alienã, nec debitor vult eã
cõſumere, qualiter cõuenieť a me: aduerte, iſta ẽ ſubtilis q̃o, ⁊ vi
detur ꝙ nõ poſſit cõueniri a me certi cõdictiõe, q̃ nõ eſt nata,
vt hic, nec cõdictiõe ſine cã, q̃ ex cã pecunia eſt apud eũ, q̃ finita
nõ eſt. gl. determinat ꝙ aut hoc facit malitioſe ne a mutuante cõ
ueniatur, ⁊ tunc perinde tenet̃ ac ſi cõſumpſiſſet, q̃ ſtat per eũ
quominus conſumat, ergo ⁊c. l. iure ciuili. de cõd. ⁊ demõ. Si aũt
facit hoc bona fide, q̃ forte hoc ſibi denuntiatũ eſt, tunc nõ põt
conueniri, arg. huius l. in vltimo rñſo huius prin. ¶ Ad decla
b rationẽ[b] huius q. opʒ nos primo videre, vtrum † ei qui agit cer
3 ti cõdictione ex mutuo, poſſit opponi hec exceptio, tu nõ fuiſti
c dñs, [c] videt̃ ꝙ ſic: nã quilibet debet probare id qd̃ eſt cauſa ſue in
tẽtionis, vt ſ. de proba. l. ei qui. ſed ad ꝓbandũ ꝙ fuerit mutuũ,
requirit̃ ꝙ mutuans fuerit dominus, vt ſ. eo. l. ij §. appellata et
§. mutui. ergo ⁊c. Et hoc videt̃ tenere Cy. C. eo. l. ij. Gul. de Cug.
tenet cõtrarium per l. nõ vnde. C. eo. pro hoc etiã facit. q̃ ille q̃
hʒ cãm a me non põt mihi referre q̃õnẽ dñij. C. loca. l. ſi quis con-
ductionis. ⁊ ſ. cõmo. l. ita vt ſi fur. Sed ad iſtas rñd. doct. C. e. in
d. l. ij. ꝙ ille leges loquunt̃ in caſibus, in quib⁹ non eſt de ſubſtan
tia ꝯctus, ꝙ tradẽs ſit dñs. ego puto ꝙ exceptio dominij nõ poſ
ſit opponi, niſi ꝑ ipſum opponentẽ, vel per aliũ ꝓbetur, ꝙ tra-
dens non ſit dominus licet de ſubſtãtia cõtractus ſit, ꝙ tradẽs
ſit dominus. hic no. in ſi. C. de re. permu. l. j. Nã ſi ille, q̃ opponit
nõ ꝓbat ſe, vel aliũ dñm, nec alius ꝓbat, preſumit̃ ꝙ fuerit dñs
ille, qui tradit nec hʒ neceſſe aliter ꝓbare ſe dñm, nã ꝙ in nulli⁹
d bonis eſt, de iuregentiũ eſt eius, q̃ occupat, [d] vt l. iij. ſ. de acq. re.
do. Hoc premiſſo venio ad q̃õnẽ ꝓpoſitã, qñ pecunia nõ ẽ cõſum
4 pta dic † aut ille, a q̃ petitur vel alius nõ ꝓbat pecuniã alienã,
⁊ tũc indiſtincte poterit cõueniri, q̃ mutuũ videt̃ in numeratio
ne cõtractũ. aut ꝓbat eã alienã, ⁊ tũc ſi q̃dẽ malitioſe nõ vult eã
e conſumere, ⁊ teneret̃ ac ſi cõſumpſiſſet vt hac gl. Si vero [e] bona
fide facit, q̃ eſt ſibi denũciatũ tũc non põt conueniri, vt dicit gl.
ꝙ intellige niſi ſibi caueretur de defendẽdo ipſo aduerſus illum
denuntiantem. l. is a quo. cum l. ſequen. ſ. de rei vendi. ⁊ hec no.
quia vtilia ⁊ ſubtilia ſunt.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Veritas. Ex iſtis verbis habes notare limitationẽ
ad tex. l. in cẽdiũ. C. e. vt nõ procedat, qñ facto creditoris, aut cul
pa, periret pecunia, q̃ liberat̃ tũc creditor ab eius preſtatione.
Et ita itelligẽd⁹ eſt hic Bar. Nec ob. rñſio Mod. hic dicẽtiũ,
ꝙ lex, ſi opera. hic alleg. per Bar. q̃ erat deſtinata ſolutioni pe
cunia, nihil facit in ꝓpoſito, cũ hoc nõ fuerit in cauſa noſtro, q̃
rñdet̃, ꝙ imo illa lex hʒ locũ, qñ nõ eſt deſtinata ſolutioni pecu
nia, dũmodo culpa hoc facto creditoris pereat per tex. no. l. ſiue
hereditaria. quem no. ibi Bal. ad hoc in ij no. ſ. de neg. geſt.
b ¶ Ad declarationem. Vide que ponit Alex. l. ſi alienam. ver. in
quantum Bar. ſ. ſol. matri.
c ¶ Fuiſti dñs. Adde ꝙ in hoc cõmuniter ceteri tranſeunt cum
Bar. ⁊ vide ꝑ Bal. in l. ij. §. appellata. ſ. eod. ⁊ in l. ij. C. eo. in l. ſi
abſentis. eo. ti. Illud aũt certũ eſt, ꝙ ſi ſtipulatio interuenit, nõ
poterit reus referre q̃õnem dñij, vt l. ij. C. e. vbi verus dominus
prius pecuniam vendicaſſet.
d ¶ Occupat. Adde ꝙ idẽ tenuit in l. ſi duo. ſ. vti poſ. tñ ipſe ꝯtra
riũ tenere videt in l. rẽ q̃ nobis. ſ. de acqui. poſ. ⁊ in l. rẽ alienã. ſ.
de pig. act. Bal. in rub. extra de preſcri. ⁊ in l. j. in prin. ſ. de re. di
ui. ⁊ inc. cum cauſam. extra de proba. de quo hic per Alex.

e ¶ Si vero. Vide ad hoc Fely. in c. cum M. de conſtit. melius
men in propoſito facit l. pen. cum authẽ. ibi poſita. C. depoſi. Et
adde Alex. in l. heres. ſ. ad Treb.

§. Si ſeruus communis dec.

Ex mutuo facto per ſeruũ queritur actio dominis pro domini
cis portionibus, ⁊ ſi cõmunis pecunia debitori mutuet̃ ꝓ parte
mutuantis mutuum cõtrahitur. h. d. Et diuiditur in duas par
tes, vt patet in ſummario. ſecũda ibi, naʒ ⁊ ſi. Vel ſumma aliter.
Propter cõmunem vtilitatẽ cõmunis pecunia diuidit̃ numero
a licet corpora dicant̃ remanere cõmunia. h. d. ¶ Circa hanc l. que
ro, qñ tibi ipſi mutuaui pecuniã tuã totam, vel mihi ⁊ tibi cõmu
nem, an cõſumptione mutuũ reconcilietur pro parte tua. Et vi
det̃ ꝙ ſic, vt in l. preced. contrariũ eſt veritas, ſicut enim dñs vſu
capiendo non poteſt fieri dñs de cetero. l. ſequit̃. §. lana de vſu
cap. ⁊ l. mea res. ſ. de cond. ⁊ demon. ita cõſumptione non poteſt
videri ſibi queſitum dominium quod ab initio habuerat.

ADDITIO.

a ¶ Circa hanc l. Aduerte tu ⁊ adde, ꝙ intellectus Bar. hic ad
iſtũ tex. nõ videt̃ bonus, lʒ ſit cõmunis: ⁊ verior videt̃ intellect⁹
glo. hic, quẽ ſequutus eſt dñs meus hic. Nã ſʒ Bar. vbi pe
cunia cõmunis mihi, ⁊ tibi numerata Titio, puta centũ, di
cit, ꝙ condico quinquaginta. Modo ſic. aut intelligis ſummam
ver. nam ⁊ ſi. ꝙ loquat̃ iuxta terminos precedẽtis caſus, ⁊
ſi nõ ſimile eſt malũ. ergo, ⁊c. ſi vero loquit̃ iuxta terminos pre
dentis caſus, ⁊ tũc loquitur tex. ꝙ iſta centũ fuerũt conſumpta
prout loquit̃ in caſu precedẽti: quia ſic dʒ intelligi iſte tex. Si
fuerũt cõſumpta iſta centũ cõmunia, numerata alteri, condicam
omnia, vt in pn. iſtius l. ⁊ in §. ſi ſeruus l. preceden. quia decem
nũmos, ⁊c. vt ibi: ⁊ ſic pʒ iſtũ tex. ñ poſſe intelligi, vt dicit Bar.
q̃ dʒ intelligi, ꝙ omnia fuerũt cõſumpta, vñ ſi intelligat̃ prout
hic facit gl. ſcʒ ꝙ cõmunẽ pecuniã mihi ⁊ tibi mutuaui, ⁊ intel
ligat̃, ꝙ fuerit cõſumpta, vt dʒ intelligi iuxta prin. tñ condicam
quinquaginta. Cogita, lʒ forte poſſet ſaluari intellect⁹ Bar. di
cẽdo, ꝙ hic in fine nõ ponat̃, nec cõſideret̃ conſumptio, ſed tantũ
numeratio, ⁊ ſtat ratio diuerſitatis inter primũ caſum, ⁊ ſecũdũ
huius §. q̃ in primo ſeruus numerauerat, q̃ nõ volebat mutua
re etiã ꝓ parte, ſi non habeat liberã adminiſtratiõe, vnde con
ſumptio requirebatur, vt fieret mutuũ: ſed in ſecũdo caſu nõ eſt
ſic, ex quo numerans ponit̃ libera perſona. Vel ſecundo dic, q̃
etiam poſita cõſumptione hic, intelligatur tex. hic, ꝙ numeraui
tibi nummos communes mihi, ⁊ Caio, vt cõmunes, quo caſu pro
parte condicã, ex quo pro alia parte eſt queſita tibi actio pnẽ:
⁊ ſic poſſet ſtare intellectus Bar. Cogita tamẽ, q̃ vt dixi, domi
nus meus hic tenuit intellectum glo.

LEX XIIII.

SI filiuſſamilias. Iſta lex cõſueuit videri iuuenib⁹ dif
ficilis, ſed in veritate non eſt: h. d. Ex quibus cauſis
ab initio tranſlato dñio naſcitur condictio, ex eiſdem
oritur ab initio nõ tranſlato dñio cõſumptione ſequuta ꝯ con
tra. h. d. Diuiditur in duas. Primo ponit vnũ dictũ. Scdo re
ſpõdet tacite obiectioni, ſcda ibi, quoniã toties. In hoc ver. quo
niã toties. ſic forma caſum: Precedẽs deciſio videtur cõtra om
nes leges precedẽtes. Nam ſ. dictũ eſt ꝙ actio non nata per cõ
ſumptionem naſcitur ſeu reconciliatur. hic vero dicitur, ꝙ actio
nata per cõſumptionẽ deſtruitur, ergo male. Ad hoc ſic reſpon
det Iuriſcõſultus, quoniam toties, ⁊c. ¶ In tex. ibi, condic
datur, ſcʒ cõſumptione ſequuta. Op. ſ. ad Mace l. ij. Sol. ſi fi
lius ſoluit pecuniã caſtrẽſis peculij vel quaſi, hic ſoluit pecu
patris. ¶ Itẽ oppo. de l. qui exceptionem. ſ. de cond. inde. Sol.
ibi loquitur in filio repetente, hic in patre vendicante, filius
poteſt repetere ex pſona ſua, quia erat tutus exceptione
ſa. d. l. qui exceptionem. nec etiam tanꝗ̃ heres patris,
ret rei vendic. quia veniret contra factũ ſuum. l. ſi nõ
ſi filius. de cond. inde. ¶ Opp. ſ. ad Maced. l. ſed ⁊ ſi. §.
Sol. tene opi. Io. qui diſtinguit, aut pecunia extat,
per patrẽ, ⁊c. Et dic vt in gl. ¶ Item dicitur hic
ſoluens per errorem non repetit. Cõtra ſ. ad
intellige hic de errore iuris, ſecus de errore facti,
cum quis. C. de iur. ⁊ fac. igno. ⁊ videbitis in l. j. ſ. de cond. inde.

LEX XV.

1 ☞Mutuum contrahitur, licet non fiat de meo tuum certis ca
ſibus.
2 Actus vnus occultatur cauſa coniungendarum actionum.
4 Legis verba debent intelligi ſecundum materiam tituli.
5 Pecuniam in capſa vel marſupio habẽs dicitur eam habere pa
ratam ſolutioni, ⁊ quomodo hoc probabitur. nu. 27.
6 Mutui ſpecialia reſpectu aliorum contractuum.
7 Tutor, vel quilibet adminiſtrator ex ſola ſcriptura in cã

tui ſit debitor, ⁊ ex hac cauſa ſibi ſoluere poſſit, ⁊ ibi, an in omni
bus cauſis.
8 Actio, que oritur ex numeratione, de facili nouatur, ⁊ tollitur per
ſtipulationem ſequentem, vel precedentem.
9 Stipulatio interpoſita ſuper contractu emptionis, ſocietatis, ⁊
ſimilium, an impediat actionem oriri ex eo contractu. Et ſic ex
tali contractu dantur due actiones, quarum vna eſt bone fidei,
alia ſtricti iuris.
10 Nouatio contractus precedentis, quando dicatur facta per ſti
pulationem ſequentem.
11 Stipulatio ſi precedat, ⁊ ſequatur pactum, vel contractus de eo
dem, quando videatur facta nouatio.
12 Inſtrumenta duo habens, facta diuerſis temporibus de eodẽ,
ex vtroque dicitur poſſidere.
13 Stipulatio, ⁊ contract⁹ ſi fiant ſimul, ⁊ ſemel, nec alter precedat
alterum, quando inducatur nouatio.
14 Dominium rei exiſtentis apud Titium, ꝙ in ipſum transfera⸗
tur abſque traditione, domini voluntate accedente.
15 Pecunie numerate ſpecialia tantum reſpectu aliorum mutua
bilium. ⁊ vide nu. 16.
17 In mutuo ſpecialia contra regulas ipſius mutui.
18 Debitum mihi ab vno quando conuerti poſſit in aliud debitũ
mihi ab alio debendum.
19 Campſori ſi dico, vel mercatori, quod ſoluat Titio illud qđ ſi⸗
bi debeo, ſum liberatus ſi campſor promiſit.
20 Debitum mihi ex vna cauſa, quando poſſit cõuerti in debitum
ex alia cauſa, ſola conuẽtione. ⁊ nu. 21.
22 Mutui inſtrumentum in quo notari⁹ dicit, dedit, ⁊ mutuauit,
non probatur falſum, licet teſtes deponant quod tempore con
tractus non interuenit pecunia: ſecus ſi diceret, dedit, ⁊ nume
rauit.
23 Notarius ſi in inſtrumento dicat, quod Titius cõfeſſus fuit ha
buiſſe, ⁊ recepiſſe centũ, que habuit, ⁊ recepit in preſentia nota⸗
riũ, ⁊ teſtium, ſi teſtes deponãt pecuniam ibi fuiſſe, ſed quod non
viderunt quod debitor illam recepit, per hoc inſtrumentum nõ
reprobatur falſum.
24 Teſtes reprobantes inſtrumẽtũ, in quo dicitur quod debitor
habuit, ⁊ recepit, ſi dicunt quod habuit, ſed ſtatim reſtituit, per
hoc inſtrumentum non dicitur falſum, ſed inualidum.
25 Inſtrumentum modus reprobandi quando pecunia fuit data,
ſed poſtea reſtituta.
27 Cautela eſt vt pecunia appareat, quando ita de facili non repe⸗
riretur.

Singularia. Meo iudicio hec lex diffici⸗
lis eſt, ⁊ apparatum habet ſa
tis intricatum, ⁊ lecture que ex apparatu colligun⸗
tur, non ſunt per Doctores noſtros bene recitate, ⁊
materia huius legis male explicata eſt, ⁊ ideo eam repetendã
aſſumpſi, ⁊ breuiter hoc dicit. In mutuo ſunt quedã ſingularia
contra regulas mutui, ſcilicet quod iubendo debitorem tibi ſol
uere, vel debitum a te ex vna cauſa in cauſam mutui cõuerten⸗
do, mutuum contrahitur, licet vere nõ fiat de meo tuum. hoc di
cit. Diuiditur in tres. Primo ponit vnum dictum generale. Se
cundo exemplificat illud in duabus pſonis. Tertio illud exem
plificat in vna, ⁊ eadem perſona. Secũda ibi, nam ſi tibi. Tertia
ibi, quod igitur. Caſum in terminis pone, vt patet ex ſummario
ſecundum lecturam vltimam que tangitur in fine prime gl. ad⸗
1 ditione noua. ¶ Nota † caſus ſingulares, in quib⁹ contrahitur
2 mutuum, licet vere non fiat de meo tuum. ¶ † Secundo nota, qđ
vulgariter ſolet dici, ꝙ cauſa coniungendarum actionum vnus
actus occultatur. Ex eo enim quod patior pecuniam eſſe apud
te, videtur mihi data, ⁊ ea a me ad te profecta: ⁊ ſic primus act⁹
quod mihi detur, occultatur, tamẽ a iure fingitur. Simile etiã
3 in l. ij. in fi. ⁊ in l. iij. ff. de donat. inter vir. ⁊ vxo. ¶ † Tertio nota,
quod circa idem concurrũt due fictiones: videtur enim pecunia
mihi data, ⁊ a me ad te profecta. De hoc nihil dico hic, hanc ma
a teriã pleniſſime ſcripſi in l. ſi is qui pro emptore. ff. de vſuc. in fi. a
b ¶ Uenio ad b apparatum, ⁊ oppono: ⁊ videtur quod nõ ſit ſpe
ciale in pecunia, imo idem in qualibet re, vt ff. de ſolutionib. l. ſi pe
cuniam. ⁊ ff. de acq. poſſeſſ. l. j. §. ſi iuſſerim. Huius timore Guar
nerius intellexit hanc legem: vno modo, ſcilicet quod hic loqua
tur in pecunia ſtricito modo ſumpta. ⁊ intelligit ſic: In alijs re⸗
bus nõ transfertur dominium in alium, niſi res ſit preſens, ⁊ in
cõſpectu, vt in contrarijs: ſed in pecunia eſt hoc ſingulare quod
transfertur dominium, licet non ſit in preſentia, dummodo ſit ſo
lutioni parata. Et iſta lectura Guarne, colligitur ex vltima gl.
in ſolutione contrarij de dicta l. ſi pecuniam. vbi glo. recitat ver⸗
ba Guarnerij ad literam, quam vide. ⁊ eſt gl. magna. Intelligit
ergo Guarnerius, quod hic ſint precepta ſingularia in pecunia
numerata reſpectu aliarum rerum. ¶ Cõtra hoc opponitur de
l. qui negotia. ff. manda. vbi videtur caſus ad literam in contra⸗
c rium. Huius timore c quidam antiq receſſerũt a lectura Guar
nerij, vel ab intellectu ſue lecture, eo modo q̃ dixi. Et dicunt, ꝙ
hic pecunia erat preſens ⁊ in conſpectu, alias non cõtraheretur
mutuum, vt dicta l. qui negotia, ⁊ ſic cõcordat cum l. ſi pecuniã.
⁊ cum §. ſi iuſſerim. Et hoc modo dicebant ipſi Guarnerium in
tellexiſſe: ⁊ iſta lectura tangitur in principio vltime glo. ⁊ etiam
in contrario de l. ex pretio. C. eod. in eadem glo. quam vide. Et
d ſecundum iſtos accipitur hic pecunia largiſſime d pro qualibet
re eſtimabili per pecuniam. Et ſi dicis, in quo ergo eſt hic ſpecia⸗
le ſeu ſingulare? Reſpondeo, ⁊ dico, quod ſunt ſingularia cõtra
quandam regulam l. traditionibus. C. de pact. ⁊ Inſti. de rer. di
uiſi. §. per traditionem. quia hic transfert dominium ſine tradi⸗
e tione: hec eſt lectura e eorum que nõ eſt vera. Primo in eo quod
dicunt hoc eſſe ſecundum Guarne. eſt falſum, vt vidiſtis legẽdo
f verba Guarne. ad literam. f Secundo, quia in hoc nulla eſſet ſpe
cialitas. Nam ſi pecunia vel alia res, eſt in preſentia, vere tradi
tur, ⁊ per aſpectum eius poſſeſſio vere acquiritur, vt dicto §. ſi iuſ
ſerim. ⁊ l. quod meo. §. ſi venditorẽ. ff. de acqui. poſſeſ. Sed tex. vi
detur velle hic notare quedã ſingularia: ergo, ⁊c. Preterea nos
4 ſumus in materia mutui, vnde verba legis † debemus referre ⁊
intelligere ſecundũ naturam mutui. l. imperator. de in di. addi.
⁊ not. in l. ſi. ff. de condi. ind. ſed ſecundũ hoc nõ poneretur ſingulu
lare in materia mutui, vnde hec lectura nõ eſt bona: iõ de ea de
cetero mentionẽ nõ faciam. Tertio modo legitur hec lex ſecun⸗
dum Io. ⁊ Azo. vt hic ponantur quedam ſpecialia in contractu
mutui reſpectu aliorũ cõtractuũ. ⁊ iſta lectura tangitur in prin.
prime gl. dũ dicit ſpecialia quedã ſeruẽtur in cauſa pecunie cre
dite, q̃ non ſeruãtur in alijs cõtractibus. De iſtorũ verborũ in
tellectu videamus quid vult dicere, in cauſa pecunie credite. Di
cunt quidam ꝙ intellexit Io. ⁊ Azo de omni credito, non de mu
tuo tãtũ. ⁊ iſto modo intellexit dñs Ceruot⁹ de Accurſio, ⁊ de
hoc fecit vnã additionẽ ad gl. primã in fi. dum dicit, creditũ lar⸗
ge pro omni, ⁊c. Et hoc etiã poſuit in ij. gl. huius l. q̃ ſimiliter eſt
ei⁹ additio. vide eã ibi. Poſſet etiã ſtricte intelligi, ⁊c. Parcat
mihi Ceruotus, nõ bene intellexit poſitionẽ caſus Io. ⁊ Azo. cũ
enim dicit, ſpecialia quedã ſeruãtur in cauſa pecunie credite, q̃
non ſeruãtur in alijs cõtractibus, de neceſſitate intellexit pecu
nie credite, id eſt mutuate, propter id qđ ſ. bdit, q̃ nõ ſeruãtur in
alijs cõtractib⁹. Nam ſi accepiſſet creditũ in genere, tũc omnes
cõtractus cõprehẽderẽtur. l. j. ſ. eo. Ideo non poſſent alij cõtra⸗
ctus reperiri. Ideo Ia. de Aret. Odof. ⁊ Pet. recitãt lec. Io. ⁊
Azo. aliter, vcȝ ꝙ ipſi intellexit ſpeciale hic eſſe in mutuo reſpe
ctu aliorũ cõtractuũ. Et ſic verbũ, credite, accipitur ſtricte pro mu
tuo. verbũ, pecunia, accipitur large pro omni re mutuabili. Eſt er
go ſpeciale in mutuo ⁊ in omni re mutuabili, ꝙ lȝ res non ſit pre⸗
ſens, ſi tñ ẽ ſolutioni, parata, videtur trãſferri dñiũ, ⁊ contrahitur
mutuũ. In alijs vero cõtractib⁹ requiritur preſentia rei ſȝ eos.
¶ Ad iſtã lec. opp. de l. iij. §. ſi. ff. de do. inter vir. ⁊ vxo. ⁊ ff. de fur.
l. falſus. §. ſȝ ⁊ ſi is, vbi etiã in alijs cauſis ⁊ cõtractibus videtur
idẽ. Sol. dicũt ipſi, ꝙ ibi res erat pſens, hic nõ. Et iſtud dicitur in
iij. gl. huius l. ſup ver. nõ acceperis. Contra hoc opp. ff. mand. l.
5 qui negotia. Sol. hic, lȝ pecunia nõ eẽt pſens, erat tñ † ſolutiõi
parata: qr debitor habebat eam in marſupio, vel in capſa. In l.
vero cõtraria, pecunia nõ erat ſolutioni parata. Hoc dicitur in vl
ti. glo circa prin. ⁊ eo modo intelligũt l. ſi pro mutua. C. eo. ⁊ l. ſi ex
ptio. eo. tit. Iſta lec. fuit reprobata per Iac. Balдui. ⁊ Odof. qr di
cũt ipſi, ꝙ etiã in mutuo requiritur pſentia rei. l. ſi pecuniã. de ſol.
⁊ d. § ſi iuſſerim. ideo legũt hãc l. alio modo, vt ſtatim videbitis.
mihi non placet nec lec. nec reprehẽſio. Lec. enim pſupponit ꝙ
alij contractus nõ poſſint fieri vel cõtrahi, niſi re debita exiſtẽte
in pſentia. fallit i mutuo. Reprehẽſio vero pſupponit, ꝙ etiã in
mutuo requiratur rei pſentia, ⁊ hoc eſt expreſſe ȝ l. ſi ſpõſalib⁹. §. i.
ff. de iur. do. cõtra l. ſi mãdato meo. §. ſi. ff. man. cõtra l. lȝ. §. i. ⁊ l. nu
ptura de iur. dot. ⁊ cõtra leges multas, quas videbitis ff. i. pſecu
tiõe materie. Remanet ergo ꝙ iſta lect. Io. ⁊ Azon. ꝙ ſpeciale
ſit i mutuo vltra alios cõtract⁹, nõ eſt vera. vnde Ia. Balдui. ⁊
Odof. ſequẽdo eũ, legũt alio modo, put vobis poſui in ſumma⸗
rio, ⁊ in terminis: ⁊ dicũt, ꝙ hec lex ponit quedã ſpecialia in qui
bus mutuũ cõtrahitur, lȝ vere ñ fiat de meo tuũ, q̃ ſpecialia ſunt ȝ
regulas mutui, vt l. ij. §. appellata. ⁊ §. mutui. ſ. eo. Et iſtã lec. ex
dictis predictorũ addit dñs Ceruotus ad primã glo. in fin. ibi,
poſſet etiam ſtricte intelligi, ⁊c. ⁊ iſtam lect. reputo veram.

His ergo pro intellectu litere ſic diſcuſſis ⁊ declaratis,
venio ad materiã: ⁊ ſicut hec lex hȝ tres
partes, ita habet tres gl. que ponũt tres materias, ⁊c. Aſſumo
primã: Dicitur hic, ꝙ quedam ſingularia precepta ſunt, que in
hac lege ponuntur. Contra, imo ſunt plura alia ſpecialia, vt ff. de
ſolut. l. ſi alieni. ⁊ l. deducta. § nummis. ff. ad Treb. ⁊ ſ. eo. l. certi
cõdictio. §. ſi nũmos. Sol. dicit gl. fateor cõtrariũ ꝙ ſint plura,

Sunt enim octo ſpecialia q̄ numerãtur in gl. vt in glo. habes. tñ iſta gl. vadit tantũ inuolute, quãtũ plus põt. Sicut enim ſ. fuit diuerſitas lecturarũ, ita hic ẽ diuerſitas iſtorũ ſpecialiũ. Sunt enim quedã ſpecialia in mutuo reſpectu aliorũ contractuũ: quedam ſunt ſpecialia in pecunia reſpectu aliarũ rerum: quedã ſpecialia ſunt in pecunia mutuata reſpectu aliorum mutuabilium, ⁊ omnia iſta gl inculcat: vt ergo iſta omnia intelligãtur, ſeparemus ea, ⁊ aſſumo lecturam ſeu ordinem Iaco. de Are.

6 **Primo** videam⁹ † q̄ ſunt duo ſpecialia in mutuo reſpectu aliorũ cõtractuũ: ⁊ p̃mo ſunt duo ſpecialia in mutuo reſpectu aliorũ cõtractuũ, q̄ ponũtur in hac l. ſꝫ eum. Certe hoc procederet ſm lec. Io. ⁊ Azo. quã ſ. reprobaui. nã in caſibus iſtis eſſet idẽ ſicut in alijs contractib⁹, vt j. dicã. Tertio eſt ſpeciale in l. ſi a furioſo. in prin. ſ. eo. ſm opi. Io. iſtud cõcedo, tñ opi. Io. ibi reprobat. Quarto eſt ſpeciale i l. certi cõdictio. §. ſi nũmos. ſ. eo. vbi alteri ꝑ alterũ querit actio cõtra regulã cõmunẽ. iſtd fateor, ⁊ aduerte ꝙ tex. in § ſi nũmos. in l. ij. C. ꝑ quas perſo. nob. acq. nõ loquit niſi de nũmis, ⁊ de pecunia. Glo. j. hic dum aſſignat illũ caſum ꝓ ſpeciali, nõ declarat vtrũ debeat intelligi de pecunia tantũ ſtricte, an large pro omni re mutuabili. Iac. vero de Are. vt vides, intellexit large ꝓ re omni mutuabili, qd ſatis placet. Diſpoſitio enim illius §. non eſt odioſa, ſꝫ magis fauorabilis, ergo large dꝫ intelligi. l. talis ſcriptura. ⁊ ibi dixi j. de le. j.

7 Quinto ẽ ſpeciale in mutuo † qꝛ tutor ⁊ qlibet adminiſtrator ex ſola ſcriptura ex hac cã fit debitor, ⁊ ex hac cauſa poteſt ſibi ſoluere, vt j. de admi. tut. l. quoties. §. nõ tantũ. ⁊ §. ſicut. qd nõ eſt alias. l. ſi in emptiõe. §. ſi. j. de cõtrahẽ emp. ⁊ l. v. j. de autho. tut. Ita dicit gl. ⁊ vide gl. ⁊ Iac. de Are. not. eam qd ſolũ in cauſa mutui tutor põt ſibi ſoluere, ⁊ ſcribẽdo ſe dbitorẽ facere. Dicit Cy. forte idẽ eſſet in alijs ꝯtrib⁹ ſi faceret palã, ⁊ bona fide, vt no. in d. l. ſi in emptiõe. in fi. ⁊ hoc tenet gl in d. l. quoties. §. nõ tantũ. Ego dico, ꝙ ꝯ hanc gl. ⁊ Ia. de are. ẽ tex. expreſſus, qd etiã ex alia cauſa põt ſibi ſoluere, ⁊ in alia re ꝙ in pecunia, in l. ſi ſtulas. §. j. j. de ꝯhen. emp. Sexto eſt ſpeciale, qd dicit Ia. de are.

8 ꝙ † actio q̄ oritur ex numeratiõe in mutuo, de facili nouat, ⁊ tollitur ꝑ ſtipulationẽ ſequutã, vel etiã p̃cedẽtẽ. l. ſi ita ſtipulat⁹. §. Chryſogonus. j. de ver. oblig. ⁊ l. cũ enim. de noua ⁊ ſ. eo. l. certi cõdictio. §. quoniã. qd ſecus eſſet in alijs ꝯctibus. l. ſi ſtipulatus. j. de vſur. Ita dicit Iac. de Are. ⁊ tene mẽti iſta notabilia ỽba.

9 Tenet ergo Ia. de Are. ꝙ † licet ſtipulatio impediat oriri actionem ex numeratione, tñ ſtipulatio interpoſita ſup alio cõtractu vt emptionis, ⁊ vẽditionis, ſocietatis, ⁊ ſimilia, nõ impedit oriri actionẽ ex cõtractu: ⁊ ſic hodie cũ in quolibet cõtractu emptionis, ⁊ vẽditionis, ſubdatur ſtipulatio, habemus duas actiones, vnã ex cõtractu, aliã ex ſtipulatione. qd eſt multũ vtile, quoniã

g vna eſt bone fidei, alio ſtricti iuris.[g] Eſt ne hoc verũ? gl. in l. petens. in prin. gl. C. de pac. videt velle ꝙ nõ: qꝛ ſi precedat pactũ, ⁊ ſequat ſtipulatio de eodẽ nõ orit actio ex pacto quantũcũqꝫ veſtiat. Itẽ cõtra Iac. videt caſus legũ dicẽtiũ, ꝙ qñ quis dat dotem pro muliere, ⁊ ſtipulat eã ſibi reddi, vel paciſcit: ſi eſt extraneus, impedit oriri actio ex numeratione q̄ querit mulieri. l. j. §.

* accedit. C. de rei vxo. ac. ⁊ C. de iur. do. l. anie. j. ſol. ma. l. q̊ties.* Ergo videt idẽ in alijs cõtractibus, ꝙ in mutuo. quid dicemus?

10 aduertatis, iſte paſſus eſt ſubtilis ⁊ vtilis. Aſſumamus † p̃mo, qñ cõtractus precedit, ⁊ ſtipulatio ſequit ex interuallo, olim p̃ſumebat nouatio, hodie vero nõ, ſi agat, vt l. ſi. C. de noua ⁊ iſta non eſt noſtra materia. Si vero ſtipulatio ſequat incõtinẽti, hic aduerte, qñqꝫ precedit cõtract⁹ vere, ⁊ certitudinarie, vt ſi vendidi, ⁊ illud qd deductũ eſt in venditione, deducit in ſtipulatiõe ſtatim, ⁊ idẽ in ſimili, vt in locatione, ſocietate, ⁊ in alijs, tũc nunquã nouat contractus ꝑ ſtipulationẽ, niſi expreſſe agat. Hic eſt

h tex. expreſſus in l. duo ſocietatẽ.[h] in prin. j. pro ſoc. gl. tñ hic dt ꝙ in dubio videt agi, qd fiat animo nouãdi. qd nõ eſt verũ. Nã iura antiqua q̄ p̃ſumebãt in dubio fieri animo nouãdi, loquunt in ſtipulatione q̄ interponit ex interuallo, ſecus in ea q̄ interponit incõtinẽti. l. non ad ea. de condi. ⁊ demon. Unde in hoc teneo opi. Iac. de Are. Qñqꝫ precedit aliqd qd põt eſſe contractus ꝑ ſe, ⁊ põt non eſſe cõtractus ſꝫ intẽtionem agẽtis vt numeratio, vel alteri⁹ rei traditio: tũc ſi ſtatim ſequit ſtipulatio preſumit numeratio, vel traditio facta cauſa implende ſtipulationis, nõ cauſa celebrãdi aliũ ꝯtũ. l. ſi ita ſtipulat⁹. §. Chryſogonus. ⁊ d. l. cũ em. de noua. ⁊ ſ. e. l. certi cõdictio. §. quoniã. nec eſt ſpeciale in mutuo, vt dicebat Iac. de Are. or idẽ in dote, vt vidiſtis, ⁊ idẽ

i puto in omnib⁹ ꝯtibus q re cõtrahũtur. Si enim deponerem[i] apud te rem, vel eam tibi cõmodarẽ. ⁊ ſtatim ꝑ ſtipulationẽ promitteres eam reddere ex cauſa depoſiti, vel comodati, tũc oriret actio ex ſtipulatiõe, ⁊ p̃cedẽs traditio videret facta cauſa implẽde ſtipulationis, eadẽ rõne qua ſ. dixi. In alijs ꝯtibus qñqꝫ p̃

11 cedit ſtipulatio, † ⁊ ſequit pactũ ſeu cõtractus de eodẽ: ⁊ tũc aduerte, qñqꝫ ſtipulatio precedẽs continet obligationem de cõtra

k hendo, qñqꝫ ipſum contractũ. Primo caſu[k] contractus ſequens iure cuiuſdã ſolutionis tollit cõtractũ precedẽtẽ, ſeu obligationem. l. in numerationibus. j. de ſolu. facit j. de act. empt. l. ſi here[…] teſtamẽto. Scdo caſu, ſi quidẽ cõtractus, q poſtea ſequit, vel […]ctum omnino, ⁊ certitudinarie eſt cõtractus, nũquã per illũ tollitur p̃cedẽs ſtipulatio, niſi hoc expreſſe agat, vt j. de cõſti. pec. l. item illa. in fi. ⁊ j. mand. l. ſi mãdato meo. §. ſi. ⁊ ibi eſt tex. magis expreſſus. Si vero illd, qd poſtea ſequit, põt ſe habere ad contractum, vel nõ contractũ, vt numeratio ⁊ traditio, vt ſ. dixi, tunc videt fieri cauſa implẽde ſtipulatiõis preambule, in quolibet contractu, vt d. l. ſi ſtipulatus. § j. ⁊ l. cũ enim. de noua. ⁊ j. ſol. ma. l. quoties, cum ſi. Et iſtis caſib⁹, in quibus dixi nõ tolli cõtractum, poterit agi ex qua cauſa volet, ⁊ ex vtraqꝫ cauſa diceret rẽ habere,

12 vt in l. ſi quis ante. j. de acq. poſ. qd eſt multũ no. vt † qñ quis hꝫ duo inſtrumẽta facta diuerſis tẽporib⁹ de eodẽ, qd ex vtroqꝫ

l dicat rẽ poſſidere[l], vt d. l. ſi qs ante.[m] Tertio videt ꝙ † qñ

m que cõtractus ⁊ ſtipulatio fit ſimul, ⁊ ſemel: nec […]

13 rum, vt ſi dico: Titius dedit, ⁊ vẽdidit mihi […] ti, ⁊c. tũc puto idẽ qd ſ. dixi, qñ ſtipulatio incontinenti […] vel ſequit vt actio ex cõtractu nõ tollat per ſtipulationem […] enim eſt fieri ſtatim ante, vel ſtatim poſt, vel in ipſo […] l. lecta. ⁊ iſte ſunt ſtipulatiões cõuẽtionales, de quibus […] cõuẽtionales. de ver. obli. predicta aliqualiter tangit […] in l. ſi quis cũ aliter. de ver. obl. Septimo dicit Iac. de Are.

14 ſpeciale eſt in mutuo, † ꝙ facilius acquirit dñiũ rei, lꝫ nõ […]ctet, vt l. certi cõdictio. §. ſi. cuꝫ l. ſeq. ſ. e. qd nõ placet: […] in quolibet cõtractu. Si enim tu haberes rem apud te, […] dñi volũtas, volẽtis in te trãſferre dominiũ, lꝫ nõ cõtractus […] efficieris dñs ex quacũqꝫ cauſa. l. qua rõne. § interdũ. ⁊ ibi no. de acq. rer. do ⁊ Inſti. de rer. di. §. interdum ⁊ ibi eſt tex. expreſſus, prout ibi dicit, ſtatim. ⁊ hoc tenet gl. ſ. de rei vend. l. hec ſi res […] Dy. in c. pro poſſeſſore. de reg. iur. in vi. Secus eſſet in eo qui […] haberet domini voluntatem. ⁊ l. iij. §. ſi rem. j. de acq. poſ.

15 **Secundo** principaliter eſt vidẽdũ † que ſint ſpecialia in pecunia numerata tantũ, reſpectu aliorũ mutuabiliũ. Dicit Iac. de Are. Primo eſt ſpeciale, […] poteſt dari quelibet res eſtimata ꝓ pecunia numerata, vel ſ[…] mutuata. C. eo. qd non eſſet in rebus mutuabilibus, quoniã pecunia eſt inũenta ad eſtimandas res: nõ autẽ alie res ad eſtimandam pecuniã. vt j. de fideiuſ. l. ſi ita fideiuſſorẽ. nõ placet […] telligo ꝙ in l. ſi ꝓ mutua. pecunia nõ erat parata ſolutioni, vt […] dicam in iij memb. princ. Scdo eſt ſpeciale, dicit ipſe, ꝙ pecunia redacta ex pretio rei mee, cõuertit in cauſam mutui, vt l. rogaſti in prin. ſ. eod Dic ꝙ hoc non eſt ſpeciale in pecunia, reſpectu aliarum rerũ mutuabiliũ: quia idem eſt in qualibet re, […] diuerſitatis reddi non poſſet: eſt tñ ibi ſpeciale in mutuo, reſpectu regularum ipſius mutui, vt j. dicam. Tertio eſt ſpeciale in mutuo pecunie numerate, qd nõ põt deberi vſura ſine ſtipulatione: qd ſecus eſt in alijs rebus mutuabilibus. C. de vſur. l. […]uis. ⁊ l. frumenti. ⁊ iſtud eſt verũ. ⁊ hoc gl etiam hic ponit.

16 **Tertio** eſt vidẽdũ † que ſint ſpecialia in pecunia numerata etiã non mutuata reſpectu aliarũ rerum, ſed non mutuabiliũ. Reſpon. primo, quia facilius pecunia […]mitur, ſcꝫ cõmiſtione, vt l. ſi alieni j de ſolu. qd non eſt in alijs rebus, vt ſ. de rei ven. l. Pompon⁹ ſcribit, ſi frumẽtũ. ⁊ Inſti. de rer. di. §. ſꝫ ſi duorũ. Scdo eſt ſpeciale, quia in cõmunione ſeu […] miſtione pecunie nõ inſpicit quodlibet corpus, ſed quantitas l. nã ⁊ ſi fur. §. ſi. ſ. e. ⁊ j. l. proxi. Tertio eſt ſpeciale, qꝛ nũmi […] ſunt videri reduci de parte hereditatis tãtũ, vt l. deducta […] mis. j. ad Treb. ⁊ l. cum pater. in p̃n. de leg. ij. Et iſtud debuit […] luit dicere gl. hic, dum dicit, ꝙ pecunia ex bonis debitoris […] quãlibet reſpicit facultatũ, qd nõ eſt in alijs rebus debitis […] pecunia põt deduci ex qualibet parte facultatũ, alie res […] tur ſolui de toto patrimonio. ⁊ ſic gl. reſpicit ſolutionem […] debiti obligationẽ. Nã quelibet obligatio perſonalis […] cuniã, ſiue ad aliã rem reſpicit totũ patrimoniũ […] debitã. l. ſi fideicõ. §. tractat⁹. ſ. de iudi. ⁊ l. j. §. ſi he[…]

17 **Quarto** eſt videndum † que ſint ſpecialia […] tra regulas ipſius mutui. Reſpon. […] ciuili mere, vel in mutuo ciuili, cui natura cooperatur, […] in ſi. ſ. eo. in l. ij. C. e. In mutuo vero mere naturali, non eſt […] rẽdũ aliquod ſpeciale: quia illud contrahitur ſecundum regulas mutui. Eſt tñ quoddã mutuũ naturale, cui ius ciuile cooperatur, ⁊ in hoc reperitur ſpeciale: quia contrahitur mutuum […] cet vere non fiat de meo tuum, vt in duobus caſib⁹ hic poſitis […] in l. rogaſti in princ. ſ. eod. ⁊ in omnibus caſibus in quibus […] tuum reconciliatur, quod dic vt dixi in d. l. ij. §. appella[…] mus expediti de primo.

Veniamus ad ſecundam partem. Dicitur […] iuſſero debitorẽ meũ tibi ſoluere […]

garis,⁊ eſt ſpeciale in mutuo. Contra infra de donatio. inter vi
rum ⁊ vxo. l. iij. §. fin. ⁊ l. falſus. §. ſed ⁊ ſi is. de fur. Dicit gloſſ. ibi
erat res preſens. hic vero ſiue ſit preſens, ſiue non. Uidete do-
mini in l. iij. de do. inter vir. ⁊ vxo. non d citur ꝙ ibi res fuiſſet
pſens, licet ibi ſubaudiatur per gloſſ. Item in l. iij. § j. ⁊ in l. nu-
ptura. ĩ. de iure dotium. expreſſe dicitur ꝙ ibi res non erat pre-
ſens, ⁊ erat alius contractus quam mutui, ⁊ tamen cõtrahitur
mutuum, non ergo videt̃ dicendum ꝙ in mutuo ſit ſpeciale. Hu
18 ius ergo gratia eſt † vidẽdũ, qñ debitũ mihi ab vno põt cõuerti
in aliud debitũ debendũ mihi ab alio. Et hic eſt aduertẽdũ, aut
illud debitũ de nouo cõtrahendũ, pter ꝯhentiũ voluntatem cõ-
trahit̃: tũc ſi reqrit cõtrectationẽ de neceſſitate, requiritur ꝙ
res ſit in preſentia, vt l. falſus. §. ſed ⁊ is. ĩ. de fur. Si vero con-
trahitur ſecundũ ꝯhentiũ voluntatẽ, tũc p viã delegationis, ⁊
ſtipulationis, non eſt dubium ꝙ poteſt fieri, vt in toto tit. de no
ua. Si vero per alium contractũ fiat, tunc ſi quidẽ poſt iuſ-
ſum factũ debitori meo ꝙ ſoluat, ſequuta eſt ſolutio, etiã ex in-
teruallo, tũc vigore ipſius ſolutionis nouus cõtractus eſt ce-
lebratus, ⁊ noua obligatio. Hoc pbat̃ ĩ. de vſur. l. ſi ſtipulat⁹. in
prin. ⁊ de verb. obli. l. Julianus. §. j. nec requirit̃ ꝙ tpe facti iuſ-
ſus res ſit in preſentia, vt d. ll. Et ſic etiã intelligitur l. iij. §. fi. ĩ.
de do. inter vir. ⁊ vxo. Idẽ etiã eſſet in mutuo, vt hic. Nã ex hoc
ꝙ debitor meus tibi nõie meo numerauit, q̃ritur mihi actio. l.
certi condictio. §. ſi mutuos. ſ. eo. licet nõ pceſſiſſet iuſſus, mul-
to magis ſi preceſſiſſet, vt videtis. In hoc tñ eſt ſpeciale in mu-
tuo, ꝙ illa ſolutione facta querit̃ dño directa, tanq̃ p ipſum di-
recto numeratũ eſſet, vt hic. In aliis vero cõtractib⁹ nõ ſic, ſed
tanq̃ factũ eſſet p procuratorem ſuũ. Si vero queris antequã
ſit ſolutio ſequuta, ſi quidẽ preceſſit ſolus iuſſus de ſoluendo, il
le tñ cui debet fieri ſolutio, nullã de hoc pmiſſiõez recepit, tunc
ille nullo modo obligat̃, qr hoc eſt mãdatũ ſimplex, qđ põt p mã-
dantez reuocari qñcunq̃, vt l. hoc cure. §. ſi qs dederit pecuniã.
ĩ. de don. ⁊ l. ſi cũ Cornelius. ĩ. de ſolu. Si vero ille cui debet fie
ri ſolutio, de hoc pmiſſionẽ habuit, tũc ſi qdẽ cauſa quare illi de
bet ſolui, eſt talis que põt impleri in qualibet re. exemplũ in do
te: dos enim poteſt cõſtitui in pecunia, in rebus mobilibus, im
mobilibus, ⁊ in iuribus, tunc ſtatim perfectus eſt cõtractus, qr
illa obligatio que illi queſita eſt ex promiſſione, cedit in cãm do
tis, vt ĩ. de iur. dotiũ. l. cũ pater. ⁊ l. lz. §. quoties. ⁊ l. ſi pater. §.
j. ⁊ l. nuptura. ⁊ l. ſi ſponſalibus. §. j. eo. tit. vbi eſt bonus text. de-
clarans hanc rationẽ. Idem in aliis ꝯtibus, eadẽ ratiõe. Qui
dã ſunt ꝯtus qui nõ poſſunt contrahi, niſi in certis reb⁹, vt mu
tuũ, qđ requirit res que cõſiſtunt in pondere, numero, ⁊ mẽſu-
ra, tũc qr illa obligatio q̃ eſt illi q̃ſita, nõ cõſiſti in pondere, nu-
mero, vel menſura, nõ põt dici mutuũ eſſe cõtractũ, ar. l. qui ne-
go. ĩ. mand. niſi pecunia eſſet ſolutioni parata. Ita loquitur hec
lex, tunc enĩ illa pecunia fingitur mutuata. Modo habes intel-
lectum huius paſſus. Ex hoc apparet intellectus eorũ que to
19 ta die ſiũt. Ego † dico campſori ⁿ vel mercatori, ꝙ ſoluat tibi il-
n ludᵒ qđ debeo tibi pro ptio pannorũ, vel ptio libri, ſum ego a
o te liberatus. Rñđ ſi quidẽ ille cãpſor promiſit tibi, iſta pmiſſio
quã habes, cedit loco ſolutionis pecunie, ⁊ ego ſum liberatus. l.
ſi pupilli. §. j. ĩ. de ſolu. Facit ĩ. mand. l. inter cauſas. §. abeſſe. mu
tuũ tñ nõ cõtraheret̃, niſi pecunia eſſet ſolutioni parata, vt ſ. di
xi. Si vero mercator nõ pmiſit ſibi aliqđ, ſed ſolũ dixit tibi qđ
ſibi ſolueret, nõ ſuz liberat⁹, vt patet ex ſupradictis, ⁊ ideo ſi mer
cator cederet foro, ꝙ i Tuſcia appellat̃ fallere, poſſes iterũ re-
currere ꝯ me pmũ debitorẽ. Sum⁹ expediti de iſto ſcđo paſſu.
20 Ueniamus ad tertiũ † paſſum. Dicitur hic, quod
debitũ ex vna cauſa poteſt ꝯuerti in de
bitũ ex alia, ſola cõuentione. Cõtra. ĩ. man. l. q negotia. vera ſol.
p eſt qđ ibi pecunia nõ erat parata ſolutioni, hic ſic. Rõ eſt, p qr ad
hoc vt ſit mutuũ, requirit̃ qđ ſit res, que cõſiſtat in põdere, nu-
mero, vel menſura, vt l. ij. ſ. eo. Item ſcitis qđ legis fictio ſe nõ
porrigit ad impoſſibile, vt l. qui ad certũ. in fi. ĩ. loc. ⁊ l. ſi pater.
ſ. de ado. nec fingit ſuper re, que non eſt. vt l. quoties. ĩ. de noua.
⁊ l. cũ qui ita. §. fi. de ver. obl. Si igitur pecunia nõ extaret, non
poſſet fingi pecunia mihi data, ⁊ a me ad te pfecta. qđ reqrit hec
l. Cõtra hoc opp. ꝙ etiã ſi pecunia nõ eſſet ſolutioni parata, con
trahit̃ mutuũ. vt l. ſi ex ptio. C. eod. Solu. hec eſt veritas qđ in
mutuo naturali, pcedit quod dixi ſ. mutuũ vero ciuile contra-
hitur per ſtipulationẽ nec requirit rẽ, merito ibi mutuum per
ſtipulationem contrahitur, licet res nõ ſit ſolutioni parata. Et
idem in dote. Licet enim res non ſit ſolutioni parata tamen cõ
trahit̃ dos, ⁊ obligatio dotis, qr liberatio q̃ tibi obuenit ex cau
ſa ãmbula, eſt ſufficiens ad conſtituendã dotẽ, vt ĩ. de iur. dot.
l. ſi ſpõſalibus. §. i. ſed qñ res eſſet ſolutioni parata, fingeret̃ res
data in dotem. Quando vero res non eſt ſolutioni parata, tunc
liberatio cedit in dotem. Iſta aũt liberatio non cedit in cãm mu
tui, qr requiritur res cõſiſtẽs in põdere, numero, vel mẽſura, iõ
requirit̃ ꝙ res ſit ſolutioni parata. Et idẽ in aliis ꝯtibus, ſcꝫ
q reperficiunt̃, ⁊ in quibus non poſſunt cadere nomina debito-
rũ, ſed corpora. ¶ Opp. ⁊ videtur ꝙ requiratur preſentia rei,
vt l. ſi pecuniã. ĩ. de ſo. Sol. Uerũ eſt quo ad hoc vt dicat̃ facta
vera traditio, ſed ad fictã ſolutionẽ vel traditionẽ, ſufficit rem
paratã ſolutioni, lz nõ ſit pſens, ⁊ ex hoc videt̃ hic ficte acquiſi-
tũ dñiũ. ¶ Cõtra hoc opp. de tex. huius l. in primo caſu, vbi dt,
quãuis meos nũmos nõ acceperis. Rñ. ibi nõ accepit vere ſed
ficte ſic. Ulti. op. de l. ſi pro mutua. C. eo gl. dicit, ꝙ illa põt in-
telligi ſm pdicta, aut res erat ſolutioni parata, aut nõ, ⁊ qđ dt
res, intellige, id eſt pecuniã. Nã alia res, lz ſit parata ſolutiõi,
in ea nõ põt ꝯhi mutuũ, ideo non põt fingi a me ad te pfecta ꝙ
nõ requirit hec lex, lz Ja. de Are. dixerit ꝯriũ. ⁊ male, vt ſ. dixi.
21 Expeditis † ergo predictis eſt vidẽdũ qualiter de
bitũ ex vno ꝯtu poſſit cõuerti ĩ debitũ
ex alio. Et aduerte, qñq̃ q̃ritur vtrũ deuoluat̃ in aliud debi-
tũ, ita ꝙ p primũ non tollat̃, ⁊ tunc ſi quidẽ eſt ꝯtus, vel quaſi
ꝯt⁹ vniuerſalis v mãdatũ oĩm bonorũ adminiſtrationis, vel
tutele, vel neg. geſ. vel ſocietatis, ⁊ ſi tunc deuoluitur in aliđ de
bitũ, vt l. diuortio. ſ. de neg. ge. ⁊ ĩ. mãd. l. ſi remunerãdi. §. apđ
Jul. rñđ. ij. cum ſi. Si ꝓo eſt ꝯt⁹ q̃ſi ſpãlis, tũc reg. eſt, ꝙ ĩ aliđ
debitũ ex alia cauſa nõ ꝯuertitur, ſi primũ nõ tollatur: qr nihil
ad me dicit̃ peruenire durãte obligatione prima. d. §. apud Ju
lianũ. fallit ſi interponeret̃ ſtipulatio animo nõ nouãdi. f. ſi ſti-
pulatus. in prin. ĩ. de vſur. ⁊ l. duo. ĩ. p ſoc. Fallit etiã in cõſtitu
q taq pecunia, vt l. item illa. in fi. de cõſti. pec. Si vero q̃ris, an p-
mũ transfundat̃ in ſecũdũ: ita, ꝙ primũ tollat̃, tũc p ſtipulatio
nem ſine dubio põt fieri. l. j. ĩ. de noua. Per alium vero ꝯtum
dic: Aut eſt cõtractus: qui põt perfici interuẽtu cuiuſlibet rei,
⁊ tũc põt fieri, vt d. l. ſi ſponſalibus. §. j. qr liberatio, q̃ ex prima
cauſa obuenit, cedit in cauſam ſecũdi cõtractus: idẽ eſſet ꝯtus
nouus qui celebraretur ſolo conſenſu, dũ tñ hoc agat̃, vt prius
tollat̃, vt l. ſi mãdato meo. in fi. ĩ. mand. Si vero contractus, qui
de nouo cõſtituitur, requirit certas res, vt puta res conſiſten-
tes in pondere, numero, vel menſura: ⁊ tũc aut ille res extãt ſo
lutioni parate, ⁊ põt conuerti in aliud debitũ, vt hic: aut nõ ex-
tant, ⁊ tunc ſecus. d. l. qui negotia. ĩ. mand. ¶ Sumus expediti
de tex. ⁊ gl. ſuis iuxta theoricã, reſtat vt reducamus ad practi
cã. Et primo eſt vidẽdũ, qñ iſti cõtractus celebrantur. ⁊ de hoc
22 conficitur inſtrumentũ. Ponamus ergo † ꝙ notarius confecit
r inſtrumẽtum mutui, in quo dixit ꝙ Titius dedit, ⁊ mutuauit ʳ
Sempronio centum: ego debitor volens reprobare inſtrumen
tũ adduco teſtes, qui probãt ꝙ tẽpore cõtractus nulla pecunia
interuenit, vtrum ex hoc inſtrumẽtũ reddatur falſum? Reſpon
deo, ꝙ non: qr iſta verba dedit: ⁊ mutuauit, poſſunt verificari nõ
ſolum in numeratione, ſed ẽt in delegatione debitorũ, vel in con
uerſione vnius debiti, in cauſam mutui. Caſus eſt hic, ⁊ in l. certi
cõdictio. in fi. ſ. eo. Debeo ergo ego debitor formare articulos,
ꝙ non interuenit numeratio: nec aliquid ex iſtis actib⁹ quibus
contrahitur mutuum. Sed ſi notarius diceret, dedit, ⁊ numera
uit, tunc diceret falſum, quia vere non interuenit numeratio, ſz
s alius actus cõſtituens mutuum. ¶ Sed quero, ˢ notari⁹ † di
23 xit in inſtrumẽto ꝙ talis fuit cõfeſſus ſe habuiſſe cẽtũ, q̃ habuit
⁊ recepit in pſentia mei notarii, ⁊ teſtiũ, debitor ad reprobandũ
inſtrumẽtũ producit teſtes, qui dicunt ꝙ pecunia bene fuit ibi,
ſed nõ viderũt ꝙ debitor receperit eaz, dico ꝙ ex hoc inſtrumẽ
tum non redarguitur de falſo. Nã ſi pecunia erat preſens, vere
põt dici habita, ⁊ recepta. d. l. ſi pecuniã. de ſolu. ⁊ d. §. ſi iuſſeriz.
* ⁊ ſ. dixi. non tñ dicat* notarius, numerauit, niſi interceſſerit nu
meratio. Dico ẽt, ꝙ ſi fuerit alteri numerata pecunia, recte po-
teſt dicere notarius, ꝙ habuit ⁊ recepit, ex quo fuit numerata ĩ
ſui preſentia. l. falſus. §. ſed ⁊ ſi is. ĩ. de fur. ⁊ l. ſi pcuratori pſen
24 tis. de verb. obli. ¶ † Iuxta predicta quero, cũ in inſtrumento
cõtineat̃, ꝙ debitor habuit ⁊ recepit, ⁊ debitor ad reprobandum
inſtrumẽtũ ⁊ ad ſui defenſionem producit teſtes, qui dicunt, ve
re ipſe habuit ⁊ recepit, ſed ſtatim reddidit ipſi creditori. Cer-
te ex hᵒ inſtrumẽtũ nõ redditur falſum, quia vere habuit, ⁊ rece
pit. Sz an ex hᵒ reddat̃ cõtractus inualidus? Et videtur ꝙ ſic:
quia qñ tu mihi das ſtatim recepturus, nõ videris dare, cuz ad
me nullum cõmodum perueniat. l. qui ſic. de ſolut. Uidebitis in
l. ſi tibi. ĩ. e. Aduerte, reus ad ſui defenſionẽ põt pducere teſtes
predictos ad triplicẽ finẽ. Primo ad dicẽdũ inſtrumẽtũ falſuz,
⁊ hoc non poteſt, vt dictum eſt. Secundo vt dicat inſtrumentũ
verum, tamen contenta in eo eſſe inualida, per d. l. qui ſic. tunc de
beret reus facere articulos concludentes duo. Primo ꝙ pecu-
niam ſibi datam ſtatim reddidit, ⁊ ꝙ hoc agebatur inter eos an
teq̃ daret, vel tẽpore donationis ꝙ redderet, ⁊ tunc datio ẽ nul
la, vt d. l. qui ſic. Ex eo enim ſolo ꝙ illud, qđ accepit, reddidit ſta-
tim, nõ reddit̃ inſtrumẽtũ inualidũ, qr forte ex mera liberalitate
25 reddidit. l. ſi qs duos. de ſol. † Tertio põt dicere re⁹ traditionez

ſibi factã, ſed ſe liberatũ ſolutione: q2 incõtinenti reddidit. Sed reinciderem⁹ in dubitationẽ illam, quã gl. ponit in l. cũ qd. ſ. eo. verũ illa ſimplex redditio videaꝶ facta animo ſoluẽdi, vel donandi, vel qualiter. eſt tamen cõtra reum preſumptio, q2 nõ eſt vero ſimile ꝙ ſtatim ex cõtractu voluerit obligari, ⁊ liberari. l.
t nõ ad ea. de condi. ⁊ demõ. vnde ad preſumptiones ⁊ indicia eſ-
29 ſet recurrendũ, vt dixi in d. l. cũ qd. Ultimo vos ſcitis ꝙ gdã ſunt contractus, in quibus requiritur, ꝙ res ſoluatur: vel pecunia, vt cõtractus ceſſionis, vt l. per diuerſas. ⁊ l. ab Anaſtaſio. C. mãd. Pone ergo, ꝙ quãtitas q̃ deberet numerari, eſſet multum magna, forte florenorũ decem miliũ, ⁊ non reperitur ita bene pecunia de facili, que ibi ponatur in preſentia, ꝙ eſt remediũ, vt appareat numeratio? Reſpon. quidã ſunt contractus qui requirunt pecuniam numeratã, vel alias res conſiſtentes in pondere, numero, vel menſura, tunc non eſt niſi vnũ remediũ. ſ. quod ego numerẽ tibi centũ ⁊ tu illa numerata dones mihi, ⁊ ego iterũ numerẽ, ⁊ tu mihi iterũ dones, ⁊ ſic de ſingulis vſq3 ad quãtitatẽ ꝑfectã. d. l. ſi qs duos. ĩ. de ſol. In cõtractibus vero, in quibus non requirũtur dicte res, ſed implenꝶ interuentu cuiuſlibet rei: inter quos etiã puto eſſe cõtractũ emptionis, ⁊ venditionis, l3 enim in p̃tio requiraꝶ pecunia numerata, vt l. j. ĩ. de contrahen. emp. tñ ꝓ illo p̃tio poteſt ſolui quelibet res eſtimata. l. pretij cauſa. C. de reſcin. vendi. iõ tũc erit tale remediũ: primo ꝙ tu cedens, ſeu vendens, conſtituas te meum debitorem in tota illa quantitate, poſtea vendas mihi pro toto pretio, ꝙ pretiũ tibi ſoluo, cum te ab illa obligatione libero. Uel poſſem tibi delegare aliquẽ, quẽ meũ facerem debitorẽ in tota illa quantitate, ⁊ illum ſic delegatum liberares, qñ tibi poſtea actu ſoluam, vt ap-
27 paret ex hac lege, ⁊ ex ſ. dictis. Ultimo hic dicitꝶ ꝙ requiritur ꝙ pecunia ſit ſolutioni parata: qũo probabitur. Reſpondeo, ex qualitate perſonarum, vt l. ſi vero. §. qui pro rei qualitate. ſ. q ſatiſ. cog. Quid enim ſi erat magnus campſor, vel magnus mercator? Certe preſumitur quod habeat illam pecuniam in promv ptu, vt ĩ. de in diẽ addi. l. cũ q. §. melior. in gl. in verbo, facilior.

ADDITIONES.

a In fi. Adde Bal. in l. ij. C. de fru. ⁊ lit. expen. ⁊ in l. j. C. quando li. ab emp. diſce. ⁊ in l. cõuẽticulã. C. de epi. ⁊ cle. ⁊ in l. j. C. de dot. promiſ. Intellige tamen ꝙ iſta fictio, de qua hic in fi. operatur liberationem a priori obligatiõe, non ipſo iure, ſed ope exceptionis. l. ſi res eſtimata. §. fi. de iur. do. iũcta l. ſi mulier debitori. eo. tit ſm vulg. hic, niſi pecunia fuiſſet in cõſpectu, arg. l. ſi pecuniã. ĩ. de ſol.

b POMA. Uenio ad. Et potuit eſſe rõ dubitandi ad tex. noſtrũ vtrum contraheretur mutuum necne: q2 habemus ꝙ quoties ĩ aliquo contractu deficiunt ſubſtantialia, ꝙ nõ põt ſuſtineri. §. p̃tium. ⁊ §. itẽ p̃tium. Inſti. de emp. modo in mutuo ſubſtantiale eſt, vt fiat de meo tuũ. l. j. §. appellata. ⁊ §. mutui. ſ. eo. qd hic non fiebat, ergo videbatur dicẽdũ, ꝙ nõ poſſit cõtrahi mutuu3. Rõ aũt decidendi põt eſſe triplex. Et prima, q2 l3 re vera nummos meos nõ acceperis, tñ ficte accepiſti, q2 vt dicit tex. in fi. p̃ſumiꝶ ꝙ primo mihi data fuerit, ⁊ d hinc a me ad te profecta pecunia. Scda potuit eſſe ratio, q2 regula, qua habetur, ꝙ non 3haꝶ mutuum, niſi fiat de meo tuũ, ꝓcedit in mutuo mere naturali, ſ3 non in naturali cui ius ciuile cooperaꝶ, de quo in l. noſtra, q2 in eo ẽ ſpeciale, vt dicit Barto. hic, ꝙ 3haꝶ mutuum, l3 non fiat de meo tuum vere, ſed ficte tñ. Tertia rõ potuit eſſe, ꝙ q2 paria ſunt, ꝙ habeas a me. vel ab alio volũtate mea. l. ſi fundus. §. j. ff. de pig. l. filiuſfamilias. ĩ. de donatio. Modo hic hꝫ de volũtate mea, ergo ſufficit, cũ nõ ſit dubium, ꝙ ſi a me habueris pecuniam meã, vel ab altero, de volũtate mea, ꝙ contrahatur mutuum.

c POMA. Huius timore. Aduerte hic, q2 Bar. expreſſe vult, ſi bene aduertaꝶ, ꝙ data rei preſentia vr̃ tradita vere, ⁊ poſſeſſio vere acqſita. hoc idem voluit in ver. opp. in ij. q. qd quidẽ putat erroneum Are. in d. l. j. §. ſi iuſſeri3. per tex. ibi, qui vtitur dictione, videtur, que eſt denotatiua fictionis, in l. oſſa. in fi. ſ. tit. ij. cuius opi. l3 poſſet reſpõderi ad tex. d. §. ſi iuſſerim. ꝙ dictio vr̃, nõ ſemp importet fictionẽ. l. ſi modo. ⁊ ibi gl. ⁊ Doc. maxime Mode. ĩ. de leg. j. ⁊ quod habeat locũ in rebus que propter magnitudinem ponderis, non poſſunt moueri, vt dicit ibi tex. tamen ei adhereo, vtpote veriori. q2 tex. quẽ alle Bar. ĩ d. ver. ei videtur cõtrariari. l. pecuniam. ĩ. de ſolu. vbi vtitur dictione, quodãmodo, que importat fictionem. l. ſi me in vacuam. ĩ. de acquirẽ. poſſeſſ. ⁊ tex. in §. Cato. l. iiij. ⁊ ibi Aret. ĩ. de verb. obliga. Et nõ eundo per ambages, eſt tex. ad literam. l. quod ſtatuliber. ver. fi. ĩ. de dona. cau. mortis.

d Largiſſime. No. ex verbis Bar. ꝙ non ſolum pecunie appellatione, veniunt alie res mutuabiles, ſ3 ẽt nummorũ appellatione, qd no. quia a nemine hoc põderaꝶ, quãquã cõtrarium teneat Saly. ⁊ Ro. nulla de Bart. facta mentione. Pro quorum opi. contra Bar. eſt tex. apertus l. litigatores. §. qd ait. ſ. de arb. tamen videtur ꝙ Bar. tenuit idẽ ꝙ hic in l. nũmis. in princ. [illegible] ſcdo op. ĩ. de in lit. iur. Cogita tamen, q2 obſcure loquiꝶ: ſed [illegible] Saly. ⁊ Ro. videꝶ tex. §. ſi cui. l. cum hi. ſ. de tranſac. Et ad [illegible] vide Cur. l. j. C. de ꝓhib. ſequeſt. in j. no. Fel. in c. cõſulere de [illegible]

e Hec eſt lec. Quando autẽ contractus dicantur fieri valide [illegible] bona fide a tutore cum pupillo, vide Bar. in l. frater a fratre [illegible] ver. tertio quero. ĩ. de cõdi. inde. de quo meminit Imo. l. j. [illegible] queſitũ. ĩ. ad Treb. Alex. in l. tranſactionem. in fi. C. de tranſ. Eſt tamen caſus, vbi tutor poteſt contrahere, in l. tutor [illegible] ⁊ ibi Bar. exclamat. ff. de adminiſt. tuto.

Ad literam. Contrarium tenet Aret, in l. j. §. ſi iuſſerim. ĩ. de acqui. poſſ. Alex. conſi. xl. volum. x.

g Alia ſtricti iuris. Adde tu ꝙ iquãtũ Bar. hic vult, ꝙ actio que orietur ex ſtipulatione interpoſita, ſuper cõtractu ex quo orietur actio bonefidei, ſit ſtricti iuris. ꝓ quo facit glo. in l. in bonefidei. in gl. fi. in prin. ĩ. de eo qd cer. lo. ⁊ ibi [illegible] rat Pau. de Caſt. ⁊ Doc. ſequuntur in hoc. [illegible] meus hoc dicit, ꝙ Doc. videtur errare: q2 imo aſſumit ſibi naturam actionis bonefidei, vt dicit gl. in l. Titius. [illegible] ⁊ voluit Bar. in l. j. ſi quis cũ aliter. ĩ. de ver. obl. [illegible] §. ſi actionẽ. in fi. ĩ. de vſu. ⁊ eſt tex. de hoc in l. ij. poſt [illegible] parui. ĩ. de pri. cred. vbi ſtipulatio hꝫ priuilegia cõtractus [illegible] quo eſt adiecta: q2 aſſumit naturã illius cõtractus. l. [illegible] tus. ĩ. de vſur. Et bene hoc idem probatur in l. j. §. [illegible] vt leg. no. ca. Et du3 videtur Bar. reprobare Iac. de Are. [illegible] glo. in l. petẽs. ⁊ in §. accedit. Aduerte, q2 gl. in d. l. petẽs. [illegible] dicitur, procedunt qñ ſtipulatio cõtinet idem ꝙ pactum, vt [illegible] tex. in l. ſi pacto quo penam. eo. tit. ⁊ dicit Bar. in l. lecta. [illegible] ſtat ratio, per l. qui bis idem. ĩ. de ver. obl. nec §. accedit. facit [illegible] ꝓpoſito, ex quo loquiꝶ, qñ cõtractus eſt ꝑ vna perſona, ⁊ ſtipulatio pro altera, vt patet ibi, vnde nimirũ qd fiat nouatio, iuxta Bar. in l. j. ĩ. de noua. Sed termini Iac. de Are. [illegible] patet: ideo cogita ſm dominum meum hic, ⁊ vide Pau. de Caſt. l. certi condictio. §. quoniam. ſ. eod.

* CLAVD. L. quoties. Unum nota, ꝙ quando ſtipulatio interponiꝶ ſup cõtractu, ſemper agitur ex ſtipulatione [illegible] in l. cum precibus. C. de rer. permu. ad hoc ponitur [illegible] ſciẽdum. ĩ. de ver. obli. Alex. in l. ſi procuratori [illegible] da. Bar. in l. ij. de cond. indeb. ĩ. Uide in oppoſitũ [illegible] §. ſi iuſſerim. ĩ. de acqui. poſ. Uide caſum quem ponit [illegible] in cõſi. ix. vbi etiã ſi nõ interuenit pecunia, vult tamẽ [illegible] poſitum ex confeſſione emptoris, qui tenebatur ad pretium.

h L. duo ſocietatem. Adde tu, ⁊ aduerte hic, quia licet Bart. hic ⁊ magis cõmuniter Doc. concludant, ꝙ non preſumatur nouatio, per illum tex. ꝙ tamen ille tex. non videtur ꝓbare ſm dominum meum hic, ꝙ ibi ſtipulatio fuerit interpoſita ſuper conuẽtione, ſed imo ſuper pena, ⁊ tũc ſic intelligendo patet ꝙ Barto. male allegat illũ tex. ⁊ vide gl. ibi ſuper ver. ita dari. ⁊ poteſt etiã dici, ꝙ d. l. non ad ea. poſſet loqui etiã in contractibus [illegible] ſeruũ filij. §. eum qui chirographũ. ĩ. de leg. j. ⁊ ſic videreꝶ priorem obligationẽ tolli ꝑ ſecundã. Et hoc videꝶ voluiſſe Bart. in l. [illegible] de nouat. vbi ſi Titius ꝓmiſerit mihi in inſtrumento centũ [illegible] putato eo qd in alio inſtrumento mihi debebat, ꝙ videtur [illegible] nouatio obligationis, de qua in alio inſtrumento. Neq3 aliquis dubitat Bar. ibi bene dicere, ⁊ de iure Dige. id procedere [illegible] ſatis hoc videtur perſuaderi, per l. qui bis idem. ĩ. de ver. [illegible] Et tñ, vt dixi, omnes, dicũt, ꝙ valet, per d. l. duo ſocietatẽ [illegible] ceres ꝙ imo in d. l. duo ſocietatẽ. eſt caſus intelligendo ꝙ ſit adiecta ſtipulatio ſup cõuentione. Reſpond. ꝙ etiã intelligendo ſic: tñ ibi eſt caſus contra Bar. Nã tex. ibi dicit, ꝙ ſi duo contraxerũt ſocietatẽ, ⁊ demum ſubdit ponẽdo deciſionem [illegible] niã nõ ita eſſent ſtipulati, ⁊ ita dari fieri ſpondes, ſi ita [illegible] eſſent viginti dari. Dicit ibi tex. ꝙ agitur actione pro ſocio [illegible] ſtipulatione: ergo a contrario ſenſu, patet ibi, ꝙ ſi illa [illegible] tinerentur in ſtipulatione, ⁊ ſic fieret cõmemoratio [illegible] ageretur ex ſtipulatione, nõ pro ſocio: ⁊ ſic ibi videtur [illegible] tra Bar. hic, ſm Frau. Pepi. qui tamen dixit non [illegible] a Bar. Quod non eſt verum. Contrarium videtur [illegible] preſſe in l. ſi pupillus. §. fi. ĩ. de noua. in l. qui bis idem. [illegible] in l. qui vſumfructum. de ver. oblig. Sed ſolue ex ſuis [illegible] ſitis in dictis legibus, ⁊ vide concordantias eiuſdem.

i Si enim deponerẽ. Adde tu ⁊ aduerte hic, q2 dñs meus [illegible] pendit Bar. hic videri cõtrariũ in dictis ſuis, in exẽplo [illegible] ſito, ⁊ in precedẽti, vbi ſi precedat cõtractus certus, ⁊ ſequatur incõtinẽti ſtipulatio, ꝙ nõ fiat nouatio, ⁊ tñ in hoc exemplo [illegible] cõtractus certus, ⁊ ſit ſtipulatio incõtinenti, ⁊ ſit nouatio [illegible] poſſet ꝑ ſaluatione dici, ꝙ ſ. in j. cõclu. loquatur in cõtractibus q ꝑficiũtur conſenſu, vt vẽditionis. ⁊ ſimiliũ: ⁊ in hoc exemplo [illegible] depoſito, ꝙ loquitur in cõtractibus, qui perficiũtur re. [illegible] diſt. videꝶ etiam ſenſiſſe Fulg. hic, ⁊ Pau. de Ca. [illegible]

mus. Et pōt eſſe ratio q2 vbi agitur de cōtractu, qui perficit̄ re, traditione rei, pōt ſe habere ad contractum, ⁊ non contractum, vt quia ſimpliciter tradatur cauſa implendi ſtipulationem. d. l. non omnis. in prin. ff. eo. ſed in cōtractibus qui conſenſu celebrā tur, non eſt ſic de conſenſu, igitur ⁊c. ⁊ tamen iſta ſaluatio nō pla cuit domino meo hic, quia nos nō poſſumus intelligere Barto. in hoc caſu, quod loquatur certitudinarie de cōtractibus q re cōtrahuntur, ſed de actu, q poſſet ſe habere ad cōtractū q perfi ceret̄ re: ergo opꝫ quod dum Bar. ponit iſtud exemplū ꝙ ita de beat intelligi, vt cōueniat caſui, de quo ipſe loquitur, vnde ſcđo modo pōt intelligi ꝙ loquat̄, qn̄ traditio preceſſit ſimpliciter, ⁊ incontinenti ſtipulor mihi reddi ex cauſa depoſiti, vel cōmoda ti. Nam hoc caſu, impediret̄ actio ex traditione, ⁊ in hoc verifi cētur verba Bar. in iſto exemplo, q2 traditio cenſebat̄ facta ex cauſa depoſiti, vel commodati, ⁊ propter ſtipulationem, ideo orireť ex ſtipulatione. Vel tertio, quod fuerit facta traditio ex preſſe ex cauſa depoſiti, vel cōmodati, ⁊ incōtinēti adiecta fuerit ſtipulatio, q2 hoc caſu impediret̄ actio ex traditione, quaſi vi deret̄ facta ad implēdā ſtipulationē, ⁊ ita verificet̄ qđ dt Bart. in hoc exēplo. Nā hoc caſu pōt q̊dāmodo cōſiderari vnus ꝫctꝰ, ergo nō mirū ſi i ꝫctu depoſiti eſſet adiecta ſtipulatio, nō orieť actio ex depoſito, ſed ex ſtipulatione. l. ſi ita ſtipulatꝰ fuero, cū l. ſequē. ff. de noua. tamē hoc ꝯ hāc ſaluationē videtur, quod ſi ex primatur cauſa traditiōis: ergo ꝑfectꝰ eſt contractus in ſe, er go non cauſa implendi ſtipulationem. Ad hoc tamen responde ri pōt, quod imo etiā ad idē probatur ꝑ tex. i l. ſi ita fuero. §. fi. ibi, mutuā pecuniā. ⁊ tamen cauſa implendi, ibi dicitur numera tio. Secūda tn̄ ſaluatio magis placuit domino meo. Et lꝫ Bar. loquat̄ per verbum, ſi deponerem. ideo eſt, q2 illa traditio pōt ſe habere ad contractū, non quod velit dicere, qđ ꝓprie depone rē, ſꝫ ꝙ ſimpliciter tradā. Cogita, ⁊ adde q̄ hic notaui ad Alex.

k P. PAV. P. ¶ Primo caſu. Vide Are. cōſi. lx. ⁊ conſi. vj. vbi pul chra ponit, ⁊ conſi. xxviij.

l ¶ Poſſidere. Adde ꝙ iſtud non videtur procedere, qn̄ ſecūda vēditio facta fuit ſub eo pretio, ⁊ ſub ea forma, prout prima, q2 ſecūda venditio non valeret. Ita dicit Pau. de Ca. in l. qui bis idē. ff. de ver. ob. quod eſt no. ſcđm Alex. ad ea q̄ dicit Bart. hic.

m ¶ Si quis ante. Vide Alex. conſi. xxij. ad fi. volum. iij.

n ¶ Cāpſori. Adde Ang. in l. q vſumfructū. ff. de ver. obl. Bal. in l. fi. in aliquibus lec. C. de no. Sal. in l. ſi filius. ff. ad Mace. Ang. in l. ſciendū. ff. de edil. edi. Pau. de Ca. conſi. xlviij. inci. in cā que vertit̄ Luce. Et tu ꝓ intellectu Bar. hic, vide Alex. in conſil. x. in ver. Nō ob. alleg. in cōtrariū. in ij. vol. ¶ P O M A. Vide Ale. conſi. x. in ij. vol. ⁊ conſi. clix. eo. vol. ⁊ cōſi. xciiij. iij. vol. Aret. cōſi. v. Bar. cōſi. xxxvij. j. vol. ⁊ in cōſi. xix. eo. vol. Alex. cōſi. iiij. vol. iij. ⁊ cōſi. cv. eo. vo. Pro clara intelligētia huius qđ eſt p̄mittendū ꝙ nouatio eſt genus cōtinēs ſub ſe nouationē in ſpecie, ⁊ dele gationē, vt eſt de hoc gl. ord. in rub. ff. de noua. ⁊ tꝫ Cy. in rub. C. de no. ⁊ ꝙ delegatio, ꝓprie, ⁊ vere eſt, quādo tria ꝯcurrūt. Pri mo ꝙ ille, q ꝓ me ꝓmittit, ſit debitor meus. Scđo ꝙ tāquā de bitor meus ꝓmittat. Tertio ꝙ clarū ſit, ꝙ interueniat ſtipula tio: ⁊ tria copulatiue requirit, arg. l. quamuis. §. ſi mulier. el ij. ff. ad velle. quē Pau. ⁊ Doc. ibi ſequunt̄. ⁊ ꝙ ad hoc vt dicat̄ dele gatio, requiratur, ꝙ ille, q ꝓ me ꝓmittit, ſit debitor meus: tenet expreſſe gl. in l. ſi ſtichus. ff. de nou. vno autē ex his deficiente, nō erit ꝓprie delegatio, ſed improprie, vel potiꝰ nouatio. vnde ap paret quod Bar. nō loquitur in ꝓpria, ⁊ vera delegatiōe, cū nō appareat vtrū iſte mercator, vel cāpſor eſſet debitor meus. Itē p̄mittēdū eſt l. fi. C. de nouatio. ſcđm magis cōmunē ſententiam Doc. ⁊ Bal. l. pecuniā quā. ff. eo. ti. ⁊ Imo. in l. pe. ff. de pre. ſtip. nō habere locū, in delegatione, licet tenuerit contrarium Sa ly. hic. His ergo p̄miſſis ꝙ tria, de quibus ſ. requirant̄ in vera delegatione, ⁊ ꝙ in ea nō habeat locū. d. l. fi. ſed etiā ꝙ ꝑ illā tol latur hodie omnis obligatio, licet expreſſe hoc nō agatur, ſatis clare patet ꝙ queſt. Bar. nō loquit̄ in delegatione, cū nō appa reat vtrū iſte mercator, vel cāpſor, vt ſ. dictū eſt, eſſet debitor meus, q2 licet ꝓ me ꝓmiſerit, qđ tamē nō potuerim liberari, nec etiā ex capite nouatiōis, licet millies potuerit valere nouatio, cū hodie ꝑ eā, ꝓpter dictā l. fi. nō tollat̄ obligatio prima, niſi ex preſſe hoc agat̄, qđ non fuit in preſenti, ⁊ q ita tenent cōiter om nes hic, contra Bar. licet cōtrarium tenuerit defendēdo Bart. hic Are. cōſi. ſuo v. inci. in cauſa, ⁊ pūcto ad me trāſmiſſis. Spe. in tit. de obl. ⁊ ſol. §. ſequitur. circa prin. ⁊ Bart. in l. ij. C. de exec. rei iudi. Vide q2 materia eſt frequēs, nec ꝑ hoc remanet penitꝰ diſcuſſa. Pro veritate tamē habēda, facias quinqꝫ principales qđ. Prima ſit, ꝙ ſi fui debitor tuus, ⁊ iuſſero Titio ꝓmittere q̄ debeo, ⁊ expreſſe ſit actū inter nos, ꝙ fiat nouatio, ꝙ ego libe ror, tex. eſt iūcta gl. vbi qꝫ. ff. de cōſti. pec. ⁊ in l. ſi ſtichū. §. fi. ⁊ in l. ſi is cui. l. a te. ff. de no. ⁊ in l. ſi debitor tuꝰ. ff. de ſol. ⁊ in l. fi. C. de no: ꝙ etiā ratiōe ꝓbatur, licet enim per pactū nudū, non fiat no uatio. l. itē illa, in fi. ff. de cōſti. pec. tamē ſi expreſſe hic ageret̄, fie ret, vt voluit Bar. ſ. ꝓ. ſcđo caſu. ⁊ in l. j. ver. ſꝫ quero. ff. de noua. ſequit̄ Bal. in l. reſcriptū. §. ſi pacto. ſ. de pac. Scđa ſit, ꝙ ſi iuſſe ro titiū tibi ꝓmittere que debeo, qui tamē nō erat debitor meꝰ, ⁊ ſic per ſuperius dicta nō potuit habere locū delegatio, nec ēt expreſſe actū eſt vt tolleret̄ p̄ma obligatio, ⁊ ſic nō potuerit ha bere locū nouatio, ꝙ ego nō liberor, q2 cenſetur accedere obliga tioni mee, tanq̄ fideiuſſor, vt ē glo. in aut. de fideiuſ. §. j. ⁊ ꝙ non liberor, eſt gl §. argentariorum. in d. auth. de fideiuſ. Et in iſtis terminis pro hac opin. cōſuluit Bar. in conſilio incipiēte, Ti tius promiſit mihi. ⁊ per illā gl. dicit Bal. in l. fruſtra. C. de non numera. pec. quod ſi campſor promittit debituꝫ meū creditori meo, ꝙ ego nō ſum liberatus. Item voluit Ang. l. ſciendū. ff. de edil. edicto. per gloſſam. l. Titia. §. idē reſpondit. in glo. ſecūn da. ff. de ver. obli. Tertia ſit qđ ſi iuſſero Titio, quod ſoluat tibi que ego debeo, ipſe autē ꝓmiſerit, ego nō liberor. Contra Bar. hic tex. eſt l. ſi debitorem. ff. de nouatio. ⁊ tenuit Pau. de Ca. hic ⁊ in d. l. delegare. ⁊ cōſi. xlv. ⁊ in l. qui vſumfructū. vbi etiā Alex. infra de ver. obl. Quarta ſit quod ſit verius in veris terminis delegationis, que ſit, vt ſ. quod ego liberor, quia eſt delegatio. Saly. in d. l. quamuis. §. interdum. ff. ad velle. cū perſona in de legatione interueniens ſit nō ſolum tanquam perſona promit tens, ſed etiam tanquam res data inſolutum. l. ſi ſponſalibus. ff. de iur. do. ⁊ licet ſit alia res quod debet̄, cū ex ea ſit volēte credi tore, q2 illud ex ea, alio volēte creditore ſolui poteſt. l. ij. ſ. eod. ⁊ ſolutione eius quod debetur, tollitur omnis obligatio. inſti. q. mod. tol. obligatio. Et in iſtis terminis ꝓcedit opi. Bar. quā ēt ita declarat Bal. in l. ij. C. de execu. rei iudi. Alexan. l. qui vſum fructum. ⁊ Angel. ⁊ Imo. in l. pen. ff. de pret. ſtipu. hoc tenet la te Alex. conſi. x. vol. ij. inci. viſis diſpoſitionibus. limitat ꝓcede re concluſionem, vt non procedat toties, quando tibi promitte re iubebam breui fugiturum, aut breui diſceſſurū, q2, tunc ego non liberabor etiam in veris terminis delegationis, vel ſaltem tenebor de dolo, tex. eſt in l. ſi cum dotem. §. ſi mulier. ⁊ q̄ ibi not. Bal. Ang. ⁊ Imo. ff. ſolu. matr. ⁊ ibi idem dicit Imol. quod ſi in breui poſt factam ꝓmiſſionem aufugit, quod preſumitur quod ego ſciuerim. Quinta ſit, quod quando non ſumus in his termi nis delegationis, quia non concurrunt ſupra dicta, ego nō libe ror, puta ꝙ nō eſſet debitor meus, quem tibi promittere iuſſe rā: nec etiā ſit innouatio, cū expreſſe non ſit dictū ꝑ d. l. fi. C. de noua. Et in iſtis terminis Bar. male loqt̄. Iſtud tamen nō ꝓce deret. qn̄ aliud eſſet de cōſuetudine. q2 tunc quāuis non eſſemꝰ in veris terminis, nec expreſſe dictū eſſet, vt fieret nouatio, tūc liberabor. Tex. l. ij. C. de cōſti. pecu. ⁊ in §. pen. iūcta gl. in aut. de fideiuſ. ⁊ ita tenet hic Fulgo. ⁊ Cuma. in d. l. delegare. tn̄ neceſſe eſſet ꝓbare conſuetudinem, ⁊ factis non creditur, niſi ꝓbentur. Secundo non ꝓcederet quando is, quem iuſſi tibi promittere, promiſiſſet tibi acceptāti loco, ⁊ nomine creditoris, quia ꝑ iſta verba, cenſeremur egiſſe, vt fieret nouatio. Ita ad literam dicit Bald. l. ij. C. de execu. rei iudic. per tex. in d. l. delegare. in verbo vice ſua. Et ita tenet Cuma. in d. l. delegare, in d. l. qui vſumfru ctum. Alexan. conſil. x. ⁊ Ludo. Roma. hic, quod confirmatur ex eo, quod tenet Bald. in l. fina. in penulti queſtio. C. ad legem Falcid. ⁊ in l. Meuia. in princip. ff. ſolut. mat. contra quod tamē facit, quod iſto caſu non dicar liberatus: quia licet per iſta ver ba, loco ⁊ vice debitoris, inducatur nouatio, per d. l. delegare. ta men non induceretur per nouationem hodie, per dictam l. fina. C. de nouatio. liberatio, niſi expreſſe hoc agatur. ⁊ ita tenuit me lius conſiderans Paul. de caſt. contra iſtam limitationem. d. l. quamuis. §. interdum. ff. ad velleia. Tertio non procederet, quā do facta tibi ꝓmiſſione contra eum quem tibi promittere iuſſe ram, reſtituiſti inſtrumentum debiti, quia tunc abſque eo ꝙ eſſe mus in veris terminis delegationis, ⁊ abſque eo ꝙ exp̄ſſe actū eſſet, vt recederet̄ a prima obligatione, tamē liberarer, argum. l. Labeo. ff. de pac. ⁊ ita tenet in terminis Bal. i d. l. ij. C. de execu. rei iudi. Quarto non procederet, quando is, quem ꝓmittere iuſ ſi, non ꝓmittit tibi ex eadem cauſa, ex qua ego eram obligatus, ſed ex variata, tunc ēt ſine ſtipulatione promittendo, per ſtipu lationē liberor. Ita tenet Fran. de Alb. l. ſi ſponſalibus. §. j. ff. de iur. dotium. quem ſimpliciter ſequitur Are. hic. Quinto nō pro cederet quoties is quē iuſſi tibi promittere, facta ꝓmiſſiōe ſcri pſiſſet in libro rationum ſuarū. ⁊ facto te certiore ratū habuiſ ſes, tunc enim ēt liberarer. Et ita tenet Io. An. in addi. Spec. in tit. de depo. ſuper rub. quem ſequit̄ Ange. hic, ⁊ Pau. de caſt. ⁊ Alex. in l. qui vſumfructū. ⁊ Pau. in l. ſi cum fundum. ſ. de pa. quod tamē non eſt ſine dubio. Per iſtam enim ratificationē, nō ſit vera delegatio, ergo nō liberor, per ſupradicta, ꝙ tene mēti.

o P. PAV. P. ¶ Tibi illud. Vide Barb. in rub. extra de depo. late Moder. hic. Socy. in l. qui vſumfructum. de verbo. obli. Deci. conſi. cvij.

p POMA. ¶ Ratio eſt. Adde Alex. conſi. xxxiij. iij. volu. ⁊ Are. conſi. xlj. Bal. conſi. xxviij. in j. par.

q ¶ In conſtituta. Adde ſecundum Ful. quod etiam fallit, ſi creditor iurauit ſup actione prius competente, ad delationem aduerſarij in iudicio l. ſi duo patroni. §. ſi qs iurauerit. ⁊ ibi Bar. iuncta l. ſed ſi poſſeſſor in verb. vtilis. ḟ. titu. proxi.

r ¶ Mutuauit. Adde vltra hic dicta, per Alexand. Bald. conſi. xxviij. incip. in quodam inſtrumento. lib. iij. vbi vide de his que hic Bar. dicit, ⁊ in d. l. predia. ⁊ Alex. conſi. xxxv. lib. j.

s POMA. ¶ Sed quero. Circa primam queſtio. Bar. adde, qd ſimilem differentiā inter verbū mutuauit, ⁊ numerauit, facit ipſe Bar. in l. certi cōdictio. §. ſi nummos. circa finē. ⁊ ibi no. ſ. eod. Et pro iſta deciſione facit quod voluit per eam in fortiorib⁹ terminis Bal. l. ij. C. de fi. inſtr. dicēs quod dato q̄ pecunia eſſet ibi in preſentia in burſa, ⁊ tamē non interuenerit numeratio, ⁊ notarius conficiens inſtrumentū dixerit, mutuauit, ⁊ numerauit, qd non excuſabiť. qd no. Ex hac aūt doctrina habes colligere. Primo, q̄ verbū mutuauit, appoſitū in inſtrumēto notarij, pōt verificari in mutuo vero, ⁊ naturali, ⁊ in mutuo ciuili interueniē te aliquo actu, ex his qbus pōt ↄ̄hi mutuū, vt puta debitorum delegatione. Secundo, q̄ ſi appoſitū fuerit verbum numerauit qd non poterit verificari, niſi in mutuo mere ciuili. Et circa primam concluſionē, cuȝ qua tranſit Pau. ⁊ Alex. licet tenuerit cōtrariū Bal. l. ſi ex pretio. C. eo. ⁊ male, cum tranſeat cū Bart. in d. rub. C. de fid. inſtr. adde bene facere regulam, qua cauetur, q̄ quoties pfertur notario verbum, qd pōt duobus modis intelligi, ⁊ vno modo efficitur falſarius, alio modo excuſatur, q̄ debet intelligi eo modo quo excuſatur. Ita Bal. in l. j. C. de ſacroſan. eccle. in dubio enim potius debet preſumi error ⁊ ignorantia, quā dol⁹ in notario. Bar. in l. quoties. iij. no. ḟ. de here. inſti. ⁊ eſt bonus tex. in l. qd adhibitus. in fi. C. de his qui ſibi aſcrip. Scdm regulā, qua diciť, qd pbatio falſi debet de neceſſitate cōcludere, vt eſt gl. l. iuris gentium. §. qd fere. ver. approbeť. ſ. de pac. ⁊ ibi no. Bal. Ang. ⁊ Moder. Bald. in l. Imperat. ſ. de ſta. ho. Sali. l. de tutela. C. de in integ. reſti. mi. Alex. conſil. vij. inci. viſo proceſſu inquiſitionis. ⁊ conſil. lxxviij. inci. viſo teſtamento.

* CLAV. ¶ Tamen dicat. Hoc dictum commendat Bal. in c. dudum. de elect.

t POMA. ¶ Uos ſcitis. Circa ſcdam adde, q̄ Bar. tenuit ↄ̄riū. l. predia. ḟ. de acqui. poſ. ⁊ male, cū ſit de hoc gl. in l. ſi ex cautiōe. ⁊ ibi Bar. ⁊ doc. in aduerſo. C. de nō nu. pec. ⁊ cōiter tenetur hic p doc. in d. l. filius. ⁊ l. ſi ita ſtipulatus. §. Chryſogonus. ḟ. de verb. obl. p Cano. c. ſi cautio. de fide inſtr. quā limita, niſi ſtylus ⁊ ↄ̄ſuetudo eſſet apponere verbū numerauit, ēt non interueniente numeratione, quia tunc excuſaretur notari⁹ a falſitate. Ita tenet feu. Bal. in d. rub. verſi. quid ergo. ⁊ idē in c. j. in ti. de cog. ⁊ idē i l. j. C. de confeſ. Cano. c. ij de fide inſtr. refert ⁊ ſequitur Alex. cōſil. cxxxiij. incip. viſa facti narratione. Bar. in l. j. in fi. pri. ſ. quod quiſque iur. conſuetudo enim etiam iniqua, excuſat a culpa, gl. c. cū venerabilis. cōſue. c. denique. iiij. diſt. Ro. conſil. clxvj. incip. videtur prima facie. Bar. l. ſi pignore. §. fi. per illū tex. ḟ. de pig. act. Et q̄ cōſuetudo, qualiſcunqȝ ſit, excuſet a culpa, tȝ Anch. cōſi. cclxxij. inci. iure ſcripto. de quo no. Alex. cōſi. cccxix. incip. ⁊ p inueſtigatione predictorū ij. vo. per Bal. l. ex his verbis. C. de teſta. mili. p eundē in l. j. ⁊ d. l. ſi ex pretio. C. eo. ⁊ l. ſi ex cautione. C. de non nu. pe. ⁊ in c. quoniā ↄ̄ falſam. per Inn. de pba. ⁊ in l. ij. §. fi. ſ. eo. vbi voluit notarium excuſari, cū dicit, talis ↄ̄feſſus eſt habuiſſe cētū mutuo dāte, ⁊ numerāte tali. Sec⁹ vero ſi vſus fuiſſet gerundio, dicēdo, Titius confeſſus eſt habuiſſe cētū mutuo a Sēpronio, dādo ⁊ numerādo ea. q̄ tunc nō excuſaretur, ſȝ tenereť de falſo. qd no. ⁊ vide Bal. cōſ. ccxiij. in j. parte. Uide Alex. cōſi. xciij. in iij. vol. ⁊ in x. conſi. volu. ij Barb. conſi. ix. vol. j. ⁊ conſi. xxxvij. eo. vo. Cardi. conſi. vij. vbi inducit ad pulchrum caſum Alex. conſi. clviij. vol. ij. Soci. cōſi. cclxvij. ⁊ conſi. xxj. Iſta ſol. licet teneatur communiter per omnes moderniores, q̄ i d. l. qui negotia. nō extabat pecunia, tamē non mihi placet, q̄ ſi bene aduertať, in tex. ibi, ⁊ in periculo eius forte extabat. Nec obſtat ſol. Alex. dicētis, quod bene extabat, ſed apud alium, q̄ eſt multiplicare diuinationes ad illam legē, ⁊ q̄ tex. non fundat ſe vtrū extaret necne. ſed q̄ debitū ex vna cā, cōuerti non pōt in cauſaȝ mutui, nudo pacto, ⁊ q̄ id quod habet locum in duab⁹ pſonis, nō habet locū in vna, ergo non eſt bona iſta ſolutio, cū ſibi repugnet tex. in multis. Nec etiā eſt bona iſta ſolu. Iacobi de Belui. d. l. q negotia. quā tenet late hic ſequendo Chriſtofo. q̄ ibi erāt abſentes, ⁊ iō no pōt conuerti, cū non poſſit haberi fictio breuis manus, que requiritur, vt hic, quia ſecūdo reſpondeť, vt ſ. ⁊ q̄ licet non poſſit habere locū fictio ſtatiȝ inter abſentes. l. quidecem §. idem reſpondit. ḟ. de ſolutionibus. poteſt tamen habere locū ex interuallo, nec ēt iſta eſt bona ſolutio. Fulgo. dicit quod aliud ſtatutum ſit ab Ulpia. hic quam ibi ab Africano, quia tantū eſt dicere, iſta corrig t illā, qd eſt fugiēdū. Nec etiā eſt bona ſolutio, q̄ ibi nō cōuertiť in cauſam mutui, q̄ pmo erat obligat⁹ actiōe bonefidei ⁊ cōuerſione fuiſſet obligat⁹ actiōe ſtricti iuris, ⁊ p hoc fuiſſet ei piudicatū, cū plura priuilegia habeant actiōes bonefidei, q̄ ſtricti iuris, vt ſ. l. ij. §. fi. ⁊ i l. certi cōdictio. ſ. eo. Nec eſt bona ſolutio, q̄ dūs nō cōſenſerat, q̄ imo cōſenſus. l. j. ſ. de pac. ⁊ q̄ niſi cōſenſiſſet, vanū fuiſſet dubitare, cū illū ſit dubiū q̄ nō potuiſſet eſſe mutuū, niſi eo cōſentiēte. Tu ſolue aliter. qd ideo ibi nō potuit ↄ̄hi mutuū, q̄ loquiť in mutuo cōfeſſionato. Quod patet, q̄ dicit, q̄ miſerat epiſtolā, q̄ idē bene nō pōt cōuerti in cauſam mutui: q̄ vba harū, nō inducūt obligationē, ſed pbationē, gl. in d. l. ſi ex pťio. Unde ſi vellemus dicere, q̄ p ſolutionē cōfeſſio cōuerteret, eſſet neceſſe cōfiteri. q̄ ex verbis harū, induceret obligatio, ⁊ p cōſequēs nulle fictiōes. Uel dic, q̄ ideo ibi nō cōuertiť, q̄ vbi fundat ſe lex, habebat nuda pactio, hic aut ſtipulatio: nec obſtat ſi dicať, q̄ hic etiā ſit nuda pactio, cū vtatur verbo, conuenit, quod importat nudum pactum: quia dicit quod imo importat ſtipulationem, per l. ſeruus ead. ḟ. de ſer. expor. ⁊ in l. pacta nouiſſima. C. de pact. Pro iſta ſolutiōe facit tex. in d. l. ſi ex pťio. q̄ ita in ipſa diſtinguit. C. eo. tit. qd no. quia non inuenies ita ampletendum.

v ¶ In pmptu. Adde q̄ cū Bar. cōmuniter trāſeunt alij, ſed Pau. de Ca. addit, q̄ in depoſito pſumiť pecunia ſolutiōe ſeruata, vt eſt de mēte Iuriſcōſulti in l. q negotia. in ver. nec ſi ma. ⁊ in l. certi cōdictio. §. fi. ſ. eo. q̄ alias delinqueret depoſitarius, niſi conſeruaret⁹ hoc Alex. intelligit pcedere. niſi tranſlatuȝ eſſet dominium in depoſitarium, quia tunc ceſſat ratio ſua. l. Lucius. la. j. ⁊ l. die ſponſalitorum. ḟ. depoſi.

LEX XVI.

SI ſocius. Pecuniam meam alteri debitam poſſum mutuare, ſed aliā nō, ſine domini voluntate. h. d. Duo ponit. vt patet ex ſummario, ſecunda ibi, quod ſi. Et nota qd dixi in ſummario.

LEX XVII.

CUm filius. Filio exiſtēte in ſtudio de equitate ſubueniť, vt agere poſſit, * lȝ patri actio cōpetat. * h. d. ¶ Quero quid dicitur extraordinario iudicio? Dicit glo. q̄ debet intelligi, id eſt officio iudicis, vt l. ſi cui. ḟ. de cōdit. ⁊ demōſtra. Quod nota, q̄ vbi lex dicit extraordinario iudicio, debet intelligi, officio iudicis. Alij dicūt q̄ hic cōpetit vtilis certi cōdictio, qd pōt ſatis ſuſtineri, cum vtrunqȝ remedium ſit extraordinarium ex equitate.

ADDITIO.

* CLAV. ¶ Competat. Nota, q̄ debitum ex cauſa ſtudij, ⁊ debitum ex cauſa dotis equiparantur, vt dicit notabiliter Barto. in l. j. ḟ. ſoluto matrimo.

LEX XVIII.

1 ☞ Error in cā ↄ̄ctus, qū impediat tranſlationē dūij. ⁊ num. 4
2 Actum ab vna parte quando inſpici debeat.
3 Error in ſpecie contractus, impedit contractum.
5 Conſumptio rei, licet reconciliet dominij tranſlationem, non tamen reconciliat contractum inualidum.
6 Diſſenſus partium a contractu, quomodo probetur.

SI ego. Error in ſpecie contract⁹, impedit contractum ⁊ dominij tranſlationē, ſed reconciliať ↄ̄ſumptiōe ſequuta, ⁊ quo ad ꝓ dādā per numerationē actionē, inſpiciť recipiētis intētio, quo ad dūij tranſlationē et ꝯſumptionē inſpiciť animus dātis. h. d. iſta lex, q̄ eſt multum ſubtilis ⁊ notabilis. ¶ Opp. q̄ error cauſe nō impediat tranſlationē dominij, vt l. cū in corpus. de acq. re. do. Sol. dicit gl. hic vera, q̄ volebat transferre dūiū ex alia cauſa, q̄ ex donatione. Sed iſta cōtinet diuinationē. a Unde alij dicūt, q̄ ibi cauſa ante traditionē pceſſerat, hic vero ſimul ⁊ ſemel, cum traditione cōcurrit cauſa. Hec ſolutio bene intellecta pōt eſſe vera. Quod enim ibi

1 diciť, q̄ † error in cauſa impedit tranſlationē dūij, intellige vbi traditio nō tēdebat ad liberationē, ſecus ſi tēderet ad liberationē. Tūc enim fauore liberatiōis, error in cauſa nō impedit dūij tranſlationē, vt in l. ↄ̄ria: ſed hic ſolutio nō tēdebat ad liberationē. Et hoc eſt qd voluit dicere gl. q̄ ibi pmiſſio vel debitū pceſſerat. Et hoc tȝ Ia. de Are. quaſi dicat, ibi ſolutio fiebat ad liberationē. Et hoc Oldra. volt i l. ↄ̄ria dicebat, qd ibi loquiť qñ ambe cauſe tēdebant ad eundem effectum: hic vero tendebant ad diuerſos effectus.

que ſol. poſſet eſſe bona quo ad princi. l. non quo ad finez. ideo te
ne precedentem ſolu. Quando autem error impedit tranſlatio
nem dominij, vel non, tangam ſ. eo. l. eius qui in prouincia. et ple
nius tangitur in l. j. ſ. de offi. procu. Ceſa. ¶ Secundo oppo. de
1 l. ſi repetẽdi. C. de condi. ob cauſam. vbi † dicitur quod illud qđ
ab vna parte agitur non debet inſpici. Sol. verum eſt ad ſui cõ-
modũ, ſed ad ſui incommodũ bñ inſpicit, vt hic, nam quantum
ad dandam actionem, inſpicitur animus accipientis, q eſt cõtra
eum, quantum ad dandam exceptionem inſpicitur animus dan
tis, qui eſt ſimiliter cõtra eum ꝑ eo autem non inſpiceretur. l. cõ
traria. Aduerte ergo, quod in hac l. debes conſiderare quinq̃.
3 Primo † ſpeciem cõtractus, ⁊ iſta impeditur ꝑpter errorẽ cau-
4 ſe. Secundo dominij tranſlationẽ. ⁊ iſta † etiam impeditur pro
5 pter errorem cauſe. Tertio † cõſumptionẽ, ⁊ iſta reconciliat do
minij trãſlationem, non autem reconciliat cõtractũ inualidum
propter diſſenſſum, vt hic, ſicut etiam non reconciliat cõtractũ
inualidũ propter non conſenſuz de rigore, vt vidiſtis in l. ſi a fu
rioſo. ſ. eo. Quarto eſt cõſiderãda actio, ⁊ in hoc inſpicitur ani
mus accipientis, inquantũ facit contra eum. Quinto eſt cõſide
randa exceptio, ⁊ in hoc inſpicitur animus dantis inquantũ fa-
cit cõtra eum, ⁊ ideo in duobus vltimis caſibus huius legis nõ
oritur exceptio, q2 neutrius animus tẽdit ad hec. ¶ Querit gl.
ſuper prima parte legis, ſi pecunia nõ eſt cõſumpta, an cõtra vẽ
dicantem poſſit opponi exceptio. gl. dicit quod ſic, ⁊ bene. ⁊ eſt
b caſus in l. ſi tibi dederim. bĳ. de don. ¶ † Quero, quomodo pote
6 rit apparere de iſto diſſenſu? † Rñ. ſi quidẽ partes ſunt cõcor-
des, in hoc quod diſſenſerunt, nõ eſt dubiũ, ⁊ tunc ſtamus certo.
Si vero ſunt diſcordes, q2 reus dicit qđ ab initio fuit datũ ani-
mo donãdi vtroque conſentiente, actor vero dicit, ꝙ dedit ani-
mo mutuãdi, certe tunc erit neceſſe ꝙ probetur diſſenſus, alias
ſtatur ei qđ veroſimile eſt, vt l. quoties in ſtipulationibus. ⁊ ibi
not. de verb. obli. ⁊ l. inter ſtipulantem. §. j. eodem titu.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Diuinationem. Hanc tamen ſolutionẽ, quam repro-
bat Bar. hic vt diuinatiuam, tenet ipſemet. l. j. verſi. opponitur
ad hanc ſolutionem. ſ. de officio procu. Ceſa.
b ¶ Dederim. Adde Ang. ⁊ Barto. in lectura antiqua, tenẽtes
cum gloſ. ⁊ etiam Pau. de caſt. ⁊ Rap. Cu. in d. l. ſi tibi dederim.
⁊ Alex. hic licet aliqui contra.

LEX XIX.

1 Actus agentium non debet operari vltra eorũ intentionez.
2 Donationis cauſa datum cauſa mortis, poteſt reuocari.
3 Factum promiſſum quando certum eſt, intra tẽpus fieri nõ poſ
ſe, licet ſit actio nata, tamen exactio impeditur.

a
1 **Non omnis.** [a] Actus † numerationis non
operatur vt quis obligetur
vltra intentionẽ agentium. h. d. Primo ponit dictuz.
Secũdo illud probat per duo exempla. Secunda ibi,
nã ⁊ is. Tertia ibi, ⁊ cũ pecunia. Nota quod dixi in ſummario.
b Secũdo nota [b] quod datum cauſa † donatiõis, cauſa mortis po
c teſt reuocari, [c] ⁊c. Queritur, † quid ſi intra tempus incepit eſſe
3 certum, te facere non poſſe, an ante tẽpus potero agere. Dicas
ſic breuiter. Quandoque propter non factũ intra tp̃s volo ad
certã pecuniam. Quandoq̃ volo agere ad intereſſe, quia non
factum. Primo caſu ſic purificatum debitum: quia certum eſt
ante diem fieri non poſſe, ⁊ ſic eſt nata actio, tamẽ ſupereſt dies
qui exactionẽ impedit, vt l. illa ſtipulatione ſi calendis. de ver-
bo. obli. ⁊ in l. cũ ſtipulatus ſim mihi e. ti. ⁊ ſic põt intelligi hic.
Sz ſi volo agere ad intereſſe, tũc aut volo petere ad itereſſe, q2
nõ inchoatũ, aut q2 nõ factũ. l. ſi ſtipulat[9] eſſem abs te. d. l. ſtipu
lationes non diuidũtur. §. plane. ⁊ l. cõtinuus. §. itẽ qui inſulaz.
de verb. oblig. dic vt in predictis habes.

ADDITIONES.

a POM. ¶ Non omnis. Facit l. obligationum ſubſtãtia. ſ. de acti.
⁊ oblig. ⁊ l. verum. ⁊ l. qui iniurie. ſ. de fur. Ad iſtam tamen regu
lam vide Bald. l. ſi abſentis. C. eo. tit. ⁊ eundem l. ſi procurator.
in ſi. appar. ſ. de condictio. indebi.
b POMA. ¶ Secundo no. Vide Ange. ⁊ Alex. in l. ij. ſ. de legat. j.
vide gl. c. vbi periculum. verſi. decem diebus. de ele.
c ¶ Reuocari. Adde dũ in gl. ponitur caſus, quando donantem
penitet, qđ reuocatur donatio, ꝙ illud venit limitanduz, niſi do
nans, ſine herede decedat, quia tunc penitentia donantis, do-
nationem non infringeret ſecũdum Alex. qui allegat An. in di-
ſputatione ſua incipiente. Aſtenſis miles. per l. j. ſ. qui ſine ma-
nu. ad li. perue. ⁊ idẽ no. Ang. in l. circa §. ſicuti. ſ. ad l. Falci. ⁊ i l.
g Rome. §. Flauius. vbi dicit hũc caſum eſſe inauditũ, ⁊ ſub hoc
caſu reuocationis ex penitẽtia. dicit etiã Alex. cõprehendi poſ
ſe caſum ſingularẽ, quẽ ponit Dy. in l. Stichum q. de lega. j. vbi
dicit, ſicut teſtator voluntarie alienando rem legatã, videt re-
uocare legatum. l. ſideicom. §. ſi rẽ. de leg. iij. ita ⁊ eodẽ mõ alie-
nando volũtarie rem cauſa mortis donatam, q2 donatio cauſa
mortis, poſt celebrationẽ, regulariter accedit nature legatoruz
l. Marcellus. §. j. de donati. cauſa mortis. Et hoc dictũ dicit ſe-
cundum Bal. Alex. fore aureum. Cui adde inquantum tãgit an
per ſuperuenientem inimicitiã reuocetur donatio cauſa mortis.
not. per Spec. in titu. de donatio. §. j. verſi. quid ſi aliquis Ba-
ro. Quid autem ſi ille, ad quem feudum deuolui debebat, tãquã
ad proximiorem cõſenſerit, quod detinẽs feuduz illud donaret
remotiori in gradu, qui fuit ingratus cõſentiẽti, ⁊ copulauit ini
micitias ſecum, an ille qui cõſenſit, poſſit reuocare donationem,
tanquam ipſe feciſſet mortuo donatore? Bal. conſuluit quod ſic
eius cõſil. cccclix. lib. iiij. incip. nobilis vir.

1 Conſumptione facta per recipiẽtem, vel per alium mutuum
⁊ ſolutio reconciliantur.
2 Mutuum, ⁊ ſolutio reconciliantur conſumptione, ⁊ quare.
3 Pupillus ſoluens debitum naturaliter ⁊ ciuiliter nõ repetit.
4 Pecunia ſoluta per pupillum ſi eſt perdita, vel non conuerſa in
vtilitatem debitoris, pupillus liberatur.

1 §. **Si pupillus.** Cõſumptione facta per † recipiẽ
tem vel per alium, mutuũ ⁊ ſolu-
tio recõciliãtur. h. d. Diuidit in tres partes. Primo loquit qñ
pecunia eſt cõſumpta per recipiẽtem. Secũdo quãdo per aliũ.
Tertio ponit vnã regulam generalẽ. Secũda ibi, quapropter.
Tertia ibi, nã omnino. ¶ Nota quod dixi in ſummario. Secũ-
2 do nota rationẽ, quare † recõcilietur mutuuz cõſumptione, ⁊ ſo
lutione. Certe quia facto tradẽtis videtur ad cõſumẽtem per-
uenisse, vt hic in tex. ibi, ad eũ qui accepit perueniſſe, ⁊c. ¶ Op.
3 ⁊ videtur quod pupillus † poſſit repetere, vt l. interdũ. ſ. de cõ-
dictio. indebi. Solu. ibi ſoluit debitum naturaliter tantũ hic de
bitũ vtroque iure. ¶ Quero, dicitur hic facto eius perueniſſe.
quero vtrũ intelligat facto tradẽtis, vel recipiẽtis? Gl. variat.
Veritas eſt, quod intelligat facto dãtis, ſicut dicimus cũ mu-
tuũ recõciliatur vſucapione. l. q alienam. ſ. de dona. cauſa mort.
4 ¶ Secundo quero, † quid ſi pecunia eſt perdita ⁊ nõ cõuerſa in
vtilitatẽ recipiẽtis, an pupillus liberetur, vel obliget debitorẽ
Glo. ponit opi, videtur quod non, quia pecunia erat pupilli, er-
go ei perit, vt l. pignus. C. de pig. act. In contrariũ eſt veritas,
ſcilicet quod pupillus liberetur, ⁊ habeat debitorem obligatũ.
Nam ſequuta cõſumptio operatur id, qđ dominij tranſlatio a
principio. ſ. eadem l. filius. ſed ſi ab initio dominium eſſet tranſ
latum, ſequerentur predicta, ergo ⁊c. ⁊ hoc videtur ſentire glo.
ij. ſ. de condic. indebiti. l. indebiti. §. ſed ⁊ ſi numi.

LEX XX.

1 Verba in contractibus impropriantur.
2 Pactum ſi in donatione apponitur, ſeu modus, nõ eſt proprie
donatio.
3 Pecunia credita ex neceſſitate, dicitur proprie credita.
4 Datum vt reddatur dãti, an ⁊ quando operetur dominij tranſ
lationem in recipientem.

Si tibi. Donatio in qua aliquod pactũ appo-
nitur, ⁊ pecunia que ſpontanea volũta-
te non creditur ðr proprie donatio, vel creditũ de ri-
1 gore, ſec[9] de eq̃tate. h. d. in ſumma. ¶ No. ꝙ v̾ba † qua
non poſſunt accipi in contractibus ſecundum propriam ſigni-
ficationem, accipiuntur ſm impropriam. ¶ Secundo nota, qđ
2 qñ † in donatione apponitur pactum ſeu modus, non eſt pro-
3 prie donatio. ¶ Tertio nota, quod † qñ creditur de neceſſitate
pecunia ⁊ ſic ſponte quis alienã fidem non ſequitur, non dicitur
ꝑprie credita pecunia, ſed abuſiue vt hic, ita debet intelligi qđ
dixi ſ. eod. l. ij. in ſi. ⁊ l. ſi is cui. §. ſi. de ſolutio. ¶ Oppo. de l. qui
id quod. §. j. ſ. de dona. Solutio intellige illam ſecundum iſtam,
vt non fiat donatio ꝑprie, ſed improprie. ¶ Opponitur qđ nõ
4 tranſit dominium in accipientem, vt l. qui ſic. ſ. de ſolu. † Solu-
tio quando aliquid datur hoc acto, vt danti reddatur, aut apud
eum, cum primo datur, eſt remãſurum aliquod cõmodum, ⁊ tũc
in eum transfertur dominiũ, licet reddere teneatur, vt l. ſeruus.
ſ. ſolu. matri. ⁊ hic. Licet enim reddat, tñ ille, cui reddit obligat
ex mutuo ad reddendum. Si vero apud eum nullum eſt commo
dum remanſurum tunc impeditur dominij trãſlatio. d. l. qui ſic.
⁊ ibi per Iaco. de Are. ⁊ ibi plenius dixi. Sed ſi tranſlatio in
dantem fieret ſponte, nõ coacte, valeret indiſtincte. l. ſi qs duos.
de ſolu.

LEX XXI.

1 Creditor tenetur partem debiti confeſſataz recipere, ⁊ de du
bia litigare.
2 Iudicis boni eſt lites dirimere.
3 Particularem ſolutionem factam a debitore quando teneatur
creditor recipere.
4 Creditor, qui debet habere centum cogitur totã ſummã petere,

ne cauſa continentie diuidatur.
5 Creditor inuitus dicitur recipere debitū, quando deponitur propter debitorem.

Q Uidam exiſtimauerunt.

1 Creditor † tenetur partem a debiti cōfeſſatā recipere,
a de pte vero dubia litigare. hoc dicit in ſumma. ¶ No.
2 qđ dixi in ſummario. ¶ Scđo no. † φ boni iudicis eſt lites diri
b mere. b ¶ Opp. φ qs nō cōpellat̃ recipere particularē ſolutio
nē. l. tutor. §. lucius. de vſur. Sol. vera eſt, φ ibi totū debitum
erat liquidū, hic pars liquida, ꝛ pars dubia erat. ¶ Cōtra hoc
c opp. de l. fi. qb. mod. pig. vel hyp. ſo. Sol. ibi erāt plura debita. c
vnde pōt debitor ſoluere vnū integrum, hic vero erat vnū tātū
debitū. Unde nō admittit̃ particularis ſolutio, niſi ꝓpter du-
3 biū litis euētū, vt hic. Dicas † ergo, aut ſunt plura dbita, ꝛ tūc
cogit̃ creditor vnū accipere abſq; aliīs, qđ intellige quādo inte
grum offeretur. d. l. fi. quib. mod. pig. vel hypo. ſol. Per hoc ap
paret ad quid eſt vtilis inueſtigatio. l. ſcire debemus. j. de ver-
bo. obli. q̄ dicit, qđ tot ſunt ſtipulationes, quot ſunt res nomi-
nate, tūc enim quelibet pōt ſolui de per ſe. Et idem diximus in
l. ij. iij. iiij. ꝛ v de leg. ij. Si vero eſt vnum tantum debitum, ꝛ tunc
aut pars debiti eſt liquida, ꝛ pars non, ꝛ tunc cogitur creditor
recipere particularē ſolutionē, dummodo pars illa tota offe-
d ratur, vt hic, ꝛ hoc cauſa minuandarum litium. Aut totum d de
bitum eſt liquidum, ꝛ non admittitur particularis ſolutio, vt
hic, ꝛ j. de vſur. l. tutor. §. Lucius. Fallit in l. cum heres. §. itē ſi
decem. j. de ſtatulib. ꝛ hoc fauore libertatis. Itē fallit C. de coll.
e fun. patri. l. placuit. fauore eorum qui ad tributa e ſoluēda tenē-
4 tur. Quero † quid econtra, ſi creditor, qui tenetur recipere cē
f tū, vult petere tantū f decē: debitor vult qđ agat ad integra cen-
g tum, an creditor debeat compelli ad hoc: ꝛ an cogatur g tota cē-
tum recipere: videtur quod ſic, ne cauſe continentia diuidatur.
C. de indic. l. nulli ꝛ l. j. ſ. de qui. re. ad eund. iudi. ea. facit l. ſi idē
cum eo. ſ. de iuriſdi. om. iud. ꝛ l. cum quedam puella. eod. titu. ꝛ
5 ibi forte dicam. ¶ Quero quomodo † cogatur creditor accipe
re debitū, cū in inuitum beneficium non conferatur, vt j. de reg.
iur. l. inuito. Reſpon. quod illa pecunia poterit offerri, ꝛ po-
ſtea peribit periculo creditoris, l. qui decem. in princip. j. de ſo-
lu. Ita dicit glo. ꝛ bene.

ADDITIONES.

a Partem. Adde quod hic probatur, quod ſi quis in libello pe-
tat decem, ꝛ probat de quinque debet reus in illis condemnari,
ꝛ ab aliīs abſolui ſecundum Pau. de Caſt. hic allegando no. per
Cy. in l. vnica. C. de lit. conteſta. no. Bal in l. qui vas. in princi-
pio. j. de furtis. Canoni. in c. j. de litis conteſtat. Tu adde Bald.
conſi. cclxx. lib. iiij.
b ¶ Dirimere. Adde poſt Alex. inquantum cōcludit poſt Pau.
de Caſt. quod cauſa ſuadente iudex poteſt cogere partes ad cō-
promittendum, arg. l. equiſſimum. quod idem voluit Bal. conſi.
cxxvij. in c. dominantibus. lib. iij. vbi etiam, dicit φ ille in quem
cōpromiſſuz eſt, ſi timet ſcandalum oriri, poteſt ex abrupto pro
nuntiare ꝛ eadē die, quia omnia tolerant̃ propter publicam vti
litatem, ꝛ ille qui fallit ne fallatur, vtitur prudentia, non calum-
nia. vt l. fi. C. de pond. ꝛ auri. ꝛ l. cum pater. §. Titio. de leg. ij.
c ¶ Plura debita. Sed qđ ſi vnum eſt principale, aliud acceſſo-
rium vt ſortis, ꝛ vſure, an vnū poteſt ſolui ſine alio: Alb. de Roſ.
hic tenet φ non per d. l. tutor. §. Lucius. idez tenet Sal. in l. j. C.
de ſolu. ſequitur Alex. qui alleg. φ no gl. in l. vſuras. in fin. C. de
vſuris. Bal. in l. ſed ꝛ ſi alia. j. de conſti. pec. ꝛ l. acceptaz. in xviij.
q. C. de vſur. ꝛ in l. ſi traditio. in vj. q. de act. emp.
d POMA. ¶ Aut totum. Uide Alex. l. ſi mihi ꝛ tibi. de leg. j.
e ¶ Tributa. Adde ſecundum Bal. hic non idez eſſe in collectis.
f ¶ Petere tantum. Adde tu, ꝛ vide de hoc per eundem Bart.
in l. in commodato. §. duabus. j. commo. Alexand. de Imo. in l. cū
quedam puella. ſ. de iuriſd. omni. iudi. §. fin. ꝛ in l. ſcire debem9.
j. de verb. obli. late per Maria. in c. dilecti. arg. xxix. q. iij. ver. cir
ca tertium. extra de libel. oblat.
g P. PAV. P. ¶ An cogatur. Limita vt p Cepol. cautel. cxlvj. ad fi.
ꝛ cautel. cclvij. ꝛ vide aliqua pulchra in iſta materia p Aret. in
l. ij §. ꝛ literarum. j. de verb. obl. in l. j. de acqui. here. in l. ſi mihi ꝛ
tibi. in prin.

LEX XXI I.

1 ☞ Eſtimatio vini debiti a quo tpe incipiat creſcere, an a tēpo-
re more, vel tēpore litis cōteſta. vel contractus. nu. 4. de tēpore
conteſtationis litis, nu. 5. de tempore ſententie, num. 6.
2 Argumentum de tempore ad locum, ꝛ econuerſo bonum eſt.
3 Quod, eſt relatiuum ſubſtantie.
8 Eſtimatio rei quando debetur iure actionis inſpicitur tempus
contractus, nec vltra creſcit. ꝛ num. 13.
9 Eſtimatio rei, ſi debetur officio iudicis, ꝛ mora ſit cōtracta tē-
pore celebrati contractus promiſſionis ſeu obligationis, atten
ditur tempus contractus.
10 Mora ſi non fuit contracta tempore contractus, ꝛ preceſſit li-
tis conteſtatio, inſpicitur tempus more, ſi non preceſſit, inſpici-
tur litis conteſtatio. nume. 11.
12 Sententie tempus in eſtimatione, que ſit per iuramentum in li-
tem inſpicitur.
14 Iudex non condemnat in alio, quam ſit petitum, niſi ex cauſa ne-
ceſſitatis. num. 6.
15 Ad eſtimationem deuenitur per officium iudicis in obligatio-
ne dandi. num. 18.
17 Libellus in materia huius legis quomodo formetur.
18 Arbitrariīs in actionibus feruntur due ſententie.

a V Inum. a Iſta eſt famoſa lex ꝛ bona, ꝛ repe-
tētes recitāt hic materiā, q̄ ponitur
per glo. in l. in hac. de triticar. Ego autem contextus
ſolum examinare, q̄ hic ponuntur per glo. materiam
autem plenius dicam. d. l. in hac. vbi glo. ponit, ꝛ habent. Eſti
1 matio † vini debiti incipit creſcere a tempore more ſm vnā le-
cturā, vel a tempore litis conteſt. ſm aliam, ꝛ habetur etiam
b ratio loci b vbi debet ſolui, vel vbi petitur. h. d. ¶ Diuide.
primo dicit habendam rationez eſtimationis propter tempus.
Secūdo ꝓpter locū. Scđa ibi, interrogatus. Gloſ. ponit caſum
in terminis, ideo dic vt in ea. Nota quod dixi in ſummario. No
2 ta φ † de loco ad tempus, vel de tē pore ad locū, licita eſt argu-
mētatio, ſimile in l. fi. j. de tritica. Hec lex habet duas lecturas.
Prima φ conſideretur eſtimatio a tempore, quo petitū eſt in
iudicio litē cōteſtādo, ꝛ hoc dicunt quidam, ꝛ tenēt vt reſponſio
aptet̃ interrogationi, que de tempore lit. conteſt. queſiuit, de tē
pore vero petitiōis extra iudiciū nihil dicit. Aliī intelligunt φ
cōſideretur tēpus, quod petitū eſt etiam extra iudiciū, ꝛ licet
tex. hoc non exprimat, tamen ipſi ſubaudiūt. Et ita gl. ponit ca-
ſum, tamen de hoc non curo: quia quācunq; lecturam teneas ad
idē tēpus reducit̃ ꝓpter ſolutiones contrariorum, ꝛ vt inſpicia-
mus temp9 more, ꝛ ideo vt contraria bene aptemus ad tex. p
ſequamur iſtam lecturam φ inſpiciatur tempus more. ¶ Op-
po. qñ mutuū dat̃, debet reddi aliud, non idē, vt ſ. eod. l. mutui.
ſed hic dicitur φ illud idē vinū petebatur, dum dicit, vinum
3 quod mutuo, ꝛc. cum † quod, ſit relatiuum ſubſtantie, vt no. C.
de ſenten. que pro eo qđ intereſt profe. l. j. in glo. in ver. plerumq;
ꝛ Inſti. de inuti. ſtip. § alteri. Sol. Quidaz exponūt quod, id eſt
quale. Uel dic verius ſm Iaco. de Are. ꝛ alios, φ idez videtur
peti, licet petatur in genere ſuo, propter omnimodaz ſimilitudi
nem, vt dixi vobis ſ. eo. l. ij. in princ. ¶ Secundo opp. hic dicit
φ per iudicem, ꝛ ſic innuit φ iudicis officium intentetur. Contra
imo competit certi condictio, vt ſ. eod. l. certi condictio in pr.
Sol. expone per iudicem, id eſt mediante iudice. Et iſta ſunt di-
cta Iaco. de Are. ¶ Uenio ad apparatum, ꝛ quia dixi φ debet
inſpici tempus more, obſtāt huic lecture quedam iura, que di-
cūt inſpiciendum eſſe tēpus contractus. Itez quedam iura que
dicūt inſpiciendū eſſe tēpus litis conteſt. Item quedam alia iu
ra q̄ dicūt inſpiciendū eſſe tempus ſentētie, vnde de quolibet p
ordinem opponamus. ¶ Opp. φ inſpiciatur tempus contra-
ctus. l. cū quis. de actio. ꝛ obli. Sol. ibi dicitur, φ inſpicitur tem
pus ſatiſdatiōis, hoc eſt, tēpus appoſitū in ſatiſdatiōe, quo
debuit ſoluere, cuius diei lapſus conſtituit debitorē in mora
ſic cōcordat cum iſta: quia inſpicitur tempus more, ꝛ hec bona
vel dic, φ hic loquitur in reo, ibi in fideiuſſore, qui obligatur
eo tempore, quo mora rei proceſſerat: vnde merito inſpicitur tem
pus contractus, q2 tēpore contractus iam erat mora contracta
ꝛ hoc tangit glo. hic in ver. quanti tūc. ¶ Uenio ad gloſam
quaz diuido pro clariori intellectu in quatuor partes. Primo
aſſignat vnam oppoſitionem, φ inſpiciatur tempus litis conteſt.
ꝛ ſic non ſufficiat tempus petitionis extraiudicialis. Secundo aſſi
gnat aliā oppoſitionem, φ inſpiciatur tempus contractus. Ter-
tio, redit ad primū, ꝛ iterū opponit φ inſpiciatur tempus con
teſtationis, ideo iſtā partē cum prima ſimul iunga in vnam.
eam. Quarto, ponit practicam huius legis, qūo debeat forma-
ri libellus. Scđa ibi, ſed certe tēpus dati mutui. Tertia ibi, ſed
4 ſm hoc fortiter. Quarta ibi, ſed quero. ¶ Oppo. † ꝛ in
ſcđa parte, ꝛ videt̃ φ debeat inſpici tempus contractus. ſ. eo. l.
cum quid. Sol. Quantum ad bonitatem vini intrinſecam, vel
terius rei mutuate tēpus contractus inſpicitur, vt ibi, ſed quan-
tum ad bonitatem extrinſecam inſpicitur quāti plurimi valuit
a tempore more, vt hic. ¶ Scđo ad idem oppo. φ inſpiciatur tem
pus cōtractus, vt ĩ. de noua. l. fundū Cornelianū. Sol. ibi eſti
matio fuit ꝑncipaliter ꝓmiſſa, vnde petebatur iure actionis. Hic
vero vinū debebat̃, ꝛ eſtimatio veniebat iudicis officio.

tio oppo.ꝙ inſpiciatur tempus contractus,vt l.datio.alias in-
cipit,ratio.§.ſi ꝑ venditorem.ī.de act.emp.Sol.dicebat Mar.
ꝙ ibi loquitur in cõtractibus bonefidei,hic in ſtricti iuris.Hec
ſol.nõ placet.nam in contractu emptionis periculũ deteriora-
tiõis pertinet ad emptorẽ,ſi venditor nõ eſt in mora l.j.ī.de pic.
⁊ commo.rei vendi.ſed ſecundum hoc periculum pertinet ad vẽ
ditorẽ,etiã ante morã.Unde aliĳ,vt Dy.⁊ Pe.dicũt.⁊ hoc etiã
ſequebatur Cyn.⁊ Jacob.But.⁊ exponũt ibi temporis quo ve-
nit,ſcilicet tradendum,vt ſic non dicat de tempore contracte vẽ
ditionis,ſed de tempore quo debet fieri ſolutio,vnde cõcordat
cum iſta.Iſta ſolu.eſt quedam diuinatio.Unde Gul.de Cug.
dicit quandoqꝫ ille,qui tenetur ad vinum,ſeu ad aliam quanti-
tatem,non vult illud tradere,tunc habetur eſtimatio illius plu
ris,ꝙ fuit a tempore contractus,vt l.contraria.Quãdoqꝫ vult
tradere vinũ,ſed creditor nõ vult recipere,q̃ modo vinum non
valet tantum,tũc habetur ratio eſtimationis tempore more,ita
loquitur hic,⁊ ideo dicit ipſe,ꝙ glo.no.hic ponẽdo caſum dicit,
ꝙ debitor erat paratus ſoluere vinum.Iſta ſol.nõ placet.pri-
mo q̃ tex.in §.ſi per venditorem dixit,mora fuerit.¶ Nota,q̃
dicit mora fuerit,⁊ ſic innuit moram preceſſiſſe,⁊ fuiſſe,non ãn̄
modo extare.Sed ſecundũ Gul.ſi ponimus debitorem modo
ſoluere nolle,modo eſt in mora.ſecus ſi velit ſoluere.Preterea
lex dicit,ſi res vendita nõ tradatur,ad id qđ intereſt,agit.l.j.de
act.emp.ſed in intereſſe habetur ratio vtilitatis,non ſolũ credi
toris,ſed etiã debitoris,vt ī.de eo quod cer.loc.l.ĳ.in prin.Si-
cut enĩ ibi fit ꝓpter locũ,ita etiã hic fieri debet ꝓpter tẽpus ea-
dẽ ratiõe vt hic in tex.Sed ſecundũ Gul.nõ haberet ratio vti-
litatis debitoris,ſi vinũ ante ſui morã decreuiſſet,ergo,⁊c.Qua
liter ergo ſoluemus?Certe difficile dictũ eſt,tamẽ recte intelli-
e gẽdo cõcordat.Debes [e] enim ſcire,ꝙ in dictu emptionis,⁊ ven-
ditionis,vẽditor recepto ꝑcio re ipſa eſt in mora,adeo ꝙ tenet
ad vſuras.vt ī.de ac.emp.l.Julianus.§.ex vendito.C.de actio.
emp.l.curabit.Dicendũ eſt ergo,quod ibi ab initio,⁊ in ipſo cõ
tractu vẽditor recepit pretiũ,vnde ſi nõ tradidit,ſtatim fuit in
mora.Tempus enim contractus,⁊ more fuit idem.Quod ergo
ibi dicitur inſpiciendũ tẽpus quo venit,bene dicit,illo enim tẽ-
pore incipit eſſe in mora.Unde tẽpus cõtractus ⁊ more fuit idẽ
ſicut dicimus in furto ⁊ rapina.C.ꝙ met.cau.l.j.C.de fur.l.ſub-
5 tracto,cũ ſi.† Uenio ad tẽpus cõteſtatiõis,⁊ aſſumo principiũ
gl.⁊ videtur ꝙ debeat inſpici tẽpꝰ litis cõteſt.vt ī.de triti.l.ſi.
Sol.Si mora preceſſit,inſpicitur tempus more,vt hic.Si ve-
ro nõ ꝑceſſit,inſpicit tẽpus litis cõteſtate,q̃ extunc incipit eſ-
ſe in mora,vt ibi.Et ſic ſemꝑ cõcordant ꝙ inſpicit tẽpus more.
d ¶Itẽ oppo.[d] ⁊ nunc intro tertiã partem gl.⁊ videtur ꝙ inſpi
ciatur tẽpus litis conteſtate in contractibus ſtricti iuris,vt ī.
commo.l.iĳ.§.in hac.in ſi.§.Sol.dic,ille §.habet multas lec.ſed
ſolutio vera eſt,ſecundũ Joan.⁊ ſecundum noſtros Mod ꝙ ibi
prout loquit de cõtractibus ſtricti iuris,in quibus dicit inſpi
ciendũ tempus litis conteſt.eſt verum,quo ad fructus,vt ī.eo.
l.cum fundus.in prin.ſed quantũ ad eſtimationez rei inſpicitur
tempus more.ita loquitur hic.Prout vero ibi loquitur in con
tractibus bonefidei,eſt idem quod hic,etiam in fructibus,ſecun
dum Joan.in quibus inſpicitur tempus more.Idem in his q̃
habẽt inſtar bonefidei.C.in quibus cau.in integ.reſt.nõ eſt nec.
l.in minorũ.Iſta ſol.non placuit Azo.primo per tex.qui ibi di-
cit quanti ea res eſt,⁊ ſic loquitur de eſtimatione rei,nõ de fru
ctibus.Ideo ipſe ſoluit aliter,qđ hic inſpicitur tẽpus more,vt
tẽpus a quo:ibi vero inſpiciatur tempus litis conteſtate,vt tẽ
pus ad quod.incipit enim creſcere eſtimatio a tẽpore more,vſ-
que ad tempus litis conteſtate,⁊ non vltra.Iſta ſolu.non videt
vera,q̃ ſecundũ hoc efficeretur reus melioris conditionis per
conteſtationem,contra l.non ſolet.ī.de regulis iuris.Unde aliĳ
volentes ſuſtinere iſtam opin.Azo.dicunt quod tempore conte
ſtationis res erat perempta vt d.§.in hac.hic vero debebatur
e quantitas,que perire non poteſt.Certe [e] iſta ſolu.non eſt vera.
nam ſi res eſt perempta,non creſcit eſtimatio vltra,quia creſce
re non poteſt,non autem eſt hoc propter naturam contractus,
ſed tex.in l.contraria,dicit quod hoc eſt propter naturam con-
tractus,ergo ⁊c.Unde intellige finem illius.§.prout intellexit
Joannes,ſcilicet in fructibus.principium vero vbi dicitur quã
ti ea res eſt,intellexit Guliel.de Cug.ꝙ loquitur de eſtimatiõe
rei,quod ſatis poteſt ſuſtineri.vt ī.dicã.Contra hoc tamen qđ
dictũ eſt de fructibus,videt ſ.de rei vendi.l.fructus.la j.Sol.
ibi petebam ꝙ erat meũ,ſed qđ ſ.dixi,loquitur quando petebã
mihi debitũ Sumus expediti de ſecundo,ſcilicet de tempore li
tis cõteſtate.⁊ iſte oppoſitiones non ita directo tanguntur in
6 gl.Uenio nũc ad tempus ſententie.† Dicitur hic qđ inſpicitur
tẽpꝰ quo petit ⁊c.opp.imo videtur qđ debet inſpici tẽpus ſen-
tentie,vt ī.com.l.iĳ.§.in hac.in prin.Solu.quidã exponunt,ibi
inſpicitur tempus rei iudicate,id eſt tempꝰ more,quo potuit ⁊

debuit iudicari.Et hoc tenet Pe.Aliĳ,vt Gul.intelligunt ibi ꝓ
prie,⁊ reſpondent quod ibi loquitur de eſtimatione rei,que fit
ſecundũ affectionẽ,ꝑ iuramentũ in litẽ,⁊ tunc inſpicitur tempus
ſententie,hic de eſtimatione rei que fit ſcđm veritatem,quo ca-
ſu inſpicitur quanti plurimi fuit a tẽpore more,⁊ hoc ſatis pla-
cet.¶ Opp.de l.in hac.ī.de tritica.⁊ l.Julia.ſcribit ſi hominez.
de rei ven.vbi dicit ꝙ debet inſpici tempꝰ ſentẽtie.Solu.duplex
eſt tẽpus,eſt enim tẽpus a quo,⁊ iſtud eſt ſemper tempus more
vt hic.Aliud eſt tempus ad quod,⁊ iſtud eſt tempus ſententie
vt in dictĳs.Inſpicit enim quãti plurimi fuit a tẽpore more vſqꝫ
ad ſentẽtiã,non poſt,ſcđm quoſdam.Aliĳ Ultramontani contra.
qđ examinabo in d.l.in hac.q̃ gloſ.hic non tãgit,⁊ iſtud eſt mul
7 tum vtile ſcire,cum ſecundum † ſtatuta Italie,inſtrumenta gua
rentigiata ⁊ alia inſtrumenta habeant vim ſententie diffinitiue
⁊ mandẽtur executioni,ſicut ſententia diffinitiua.Nam ſecun-
dũ iſtã opi.vr̄ qđ eſtimatio vini,vel frumenti debiti,ex quo tale
inſtrumentũ apparet,nõ poſſit creſcere ꝑꝑ morã poſt inſtrumẽ
tum confectum ex tali contractu:cum a die celebrati contractꝰ
f vr̄ cõdemnatus.quod an ſit verum,ibi dicam.Reaſſumo [f] ergo
breuiter cum queritur qđ tẽpus inſpiciatur circa eſtimationez
rei.Aut queris de tempore a quo,aut de tempore vſque ad qđ
8 creſcat eſtimatio.Primo caſu † aut eſtimatio debet iure actio-
nis,⁊ inſpicitur tempꝰ contractus,nec vltra creſcit,vt l.fundū
9 Cornelianum de noua.⁊ l.ſi hominem.ī.man.† Aut eſtimatio ve
nit iudicis officio,⁊ tunc aut mora fuit contracta tempore cele-
brati contractus,vel ꝓmiſſionis,ſeu obligationis,⁊ inſpicitur
tempus ꝯtractus,vt d.§.ſi per venditorem.in l.ratio.alias inci
10 pit,datio.ī.de actio.em.⁊ l.ſubtracto.C.de fur.cuꝫ ſi.† Aut nõ
fuit tunc contracta mora,⁊ tunc aut mora preceſſit lit.cõte.⁊ in
ſpicitur tempus more,vt hac l.⁊ l.ſi ſterilis.§.cum per vẽdito-
11 rem.de actionib.empti.† Aut mora non preceſſit,⁊ inſpicitur tẽ
pus lit.conte.l.ſi.ī.de tritica.⁊ hoc eſt verũ in eſtimatione,q̃ fit
12 ſecundum veritatem:in eſtimatione † vero que fit ſecunduꝫ affe
ctionem,per iuramentum in litem,inſpicitur tempus ſententie.
13 l.iĳ.§.in hac.in ſi.com.Si vero † queris de tẽpore,vſqꝫ ad qđ,⁊
tũc aut eſtimatio venit iure actionis,⁊ tunc inſpicitur tẽpus cõ
tracte obligationis,nec vltra ꝓgreditur,vt dictuꝫ eſt.Aut ve-
nit officio iudicis,⁊ tunc aut res perĳt ante ſententiã,⁊ tunc in-
ſpicit quãti plurimi fuit vſqꝫ ad diẽ quo res perĳt,vltra nõ:q̃
vltra eſtimatio non poteſt creſcere,vt hic no.in gloſſ.ſecundum
vnam ſolu.Si vero res durauit,vel erat quantitas,que perire
non poteſt,tunc creſcit eſtimatio vſque ad ſententiam,vt infra
de triti.l.in hac.An autem poſt,ibi dicam.In vſuris vero,⁊ fru
* ctibus q̃ tẽpora inſpiciãtur,dicã in d.l.in hac.[Dic breuiter,qđ
tempore more conſiderabatur,quanti plurimi fuit in omnibus
rebus,⁊ in omnibus contractibus bonefidei,vl' ſtricti iuris.Et
intelligo moram commiſſam,vel per litis conteſtationem,vel ꝑ
interpellationem factam congruo loco ⁊ tempore:vel que ipſo
iure contrahitur.vt ī.de cond.furt.l.ſi pro fure et ī.de vſur.l.
in fideicommiſſi perſecutione.Sed ſi dicas:quando dicatur in
mora conſtitutꝰ?Dic aut eſt appoſitus dies in contractu,⁊ tunc
a die appoſito in ipſo contractu,vt hac l.ver.ſabinus reſpondit.
aut tacite ineſt dies,⁊ tunc a lapſu diei tacite,vt d.l.quoties.⁊
d.l.idẽ erit.de verb.obl.aut neqꝫ tacite neque expreſſe dies fuit
appoſitꝰ,⁊ tũc aut tractamus de eſtimatione vera,⁊ tũc aut pe
tĳ extra iudicium legitime:⁊ illud tempus inſpicitur:vt hic ſe-
cũdũ lecturã Jo.aut non petĳ extra iudiciũ,ſed litem fui con-
teſtatus ⁊ tunc inſpicimus tempus litis conteſtate,vt hic ſecun
dum opinionem antiquorum.l.fin.ī.de tritica.⁊ l.fundum Cor-
* nelianũ.ī.de nouatio.⁊ l.iĳ.§.in hac.in ĳ.reſponſo.ī.cõmo.] Ue
niamus ad vltimam partẽ,ſcilicet ad practicam.Oppo.qđ ſen-
tentia debet eſſe conformis libello.l.vt fundus.ſ.communi diui
14 dundo.Nec enim † debet fieri ſententia de alio,quã fuerit peti
tũ l.ſi.C.de fideicõ.lib.ſed hic dicitur quod fuit petitum vinum,
⁊ debet fieri condẽnatio in eſtimatione,ergo male.Solu.tu de-
bes ſcire quod ſine actione nemo experitur.l.ſi pupilli.§.videa-
mus.ſupra de neg.geſt.Item ſcire debes quod actio datur ad
illud quod eſt in obligatione,ex qua deſcendit actio l.licet.§.ea
obligatio.ſupra de procur.ſed in obligatione hic eſt vinum tan-
tum:ergo vinum eſt in actione,ergo vinum debet peti:quia ſi pe
teres eſtimationem,ageres ſine actione,verum quia hodie vi-
* num dari nõ poteſt,ſub illa eſtimatione quanti plurimi * fuit a
15 tempore more,ſi hodie valet minus de neceſſitate † deuenitur ad
eſtimationem,per officium iudicis.l.ſi ſeruum.§.ſi.de verborũ
obligatio.⁊ l.fin.que ſen.ſine appel.reſcin.⁊ ibi no.⁊ videbitis in
g l.ꝓmiſſor.infra de conſtitu.pecu.Non obſtat [g] quod dicitur
16 quod iudex non debet condemnare in alio quam petitum ſit,q̃
verum eſt,niſi ex cauſa neceſſitatis.Uel dicamus,⁊ ita puto
quod ſit melior practica,hic fuiſſe petitum vinum,⁊ condemna
tionem fieri in eſtimatione per officiũ iudicis,cum vinum illius

eſtimationis reperiri non poſſit. Et aduerte, quia Pet. ⁊ Cy. vi
dentur formare libellum hic, ⁊ concludere quod condemnatio
debeat fieri ad totam eſtimationem, quod non eſt verum, imo de
bet condemnari ad vinum, ⁊ ad id quod vltra intereſt ſi vinum
reddidiſſet debito tēpore. l. quod ſi Epheſi, infra de eo quod cer
to loco. Cum enim reus liberetur ſoluendo vinum ⁊ id quod vl-
tra intereſt: ſi vinum habuiſſet debito tempore. l. Celſus. in fi. cū
l. ſequen. ⁊ ibi no. ſ. de arbi. alias eſt in l. ſi cum dies. §. fin. cum l.
ſequen. ⁊ ibi no. eod. titu. non debet agi preciſe, vt condemnetur
* ad eſtimationem. * Unde dicit Oldra. de Laud. quod hic fuit
ſententia lata in vino, ſed per officium iudicis fuit comdemnat⁹
in reſiduum, quod a tempore citra, vinū minus valuit, ⁊ q̄d hoc
poſſit fieri officio iudicis, licet non fuerit petitum, habetur ſ. de
leg. j. l. ſi domus. §. qui confitetur. in fin. ⁊ l. ſeruo legato. §. fin. ⁊
non ſolum in bonefidei iudicijs poteſt ſuppleri per officium iu-
dicis, ſed etiam ſtricti iuris iudicijs, vt ſupra, de rei ven. l. nō ſo
lum, ⁊ non intelligas quod hic fuit facta condemnatio in eſtima
tionem, quia falſum eſt per l. cum fundus. in princ. ſ. eod. ⁊ innuit
hic glo. j. in verb. conteſtatus, in fin. vnde dic, quod hic fuit facta
condemnatio in vino, ⁊ per officium iudicis in eſtimationē quā
ti plurimi fuit a tempore more, ⁊ hoc fuit ratione more, q̄r ſi non
fuiſſet in mora, ſufficeret condemnatio in vino tantum, dum ta-
mē eſſet eiuſdem qualitatis, licet eſſent minoris pretij, ſeu valo-
ris vt ſupra eodem l. cum quid. Condemnatio autem hoc modo
fiet per iudicem in ſua ſententia, quia aut poteſt vinum inueni-
ri, ⁊ tunc ad vinum tantummodo condemnabit, ⁊ in eſtimationē
quanti plurimi fuit vinum a tempore more vſque ad ſententiam
ſcilicet in quantum tempore ſententie valeat, aut inueniri non
poteſt, ⁊ tunc poteſt fieri propter neceſſitatem condemnatio ad
eſtimationem. l. ſi ſeruum. §. fina. ſ. de verbo. obliga. ⁊ l. fin. ſ. que
ſent. ſine appel. reſcin. ⁊ ibi no. Tutius tamen erit, quod fiat con
demnatio in vino, ⁊ executio poſtea fiat in eſtimationem. l. fin. C.
* de fideicom. lib. ⁊ l. ſi cum dies. § fin. ⁊ l. vtique. ſupra de arbit. *
17 Erit ergo † practica iſta quod ſi quidem mora preceſſit ante-
quam detur libellus, dicatur ſic. Dico quod ego mutuaui tibi
tantum vini, vel tantum frumenti, ⁊ quod id mihi reddere de-
buiſti tali tempore, ⁊ ſic a tali tempore citra fuiſti in mora reddē
di. Item quod a tali tempore citra, corbes frumenti, vel vini, va
luit tātum. Item quod hodie valet minus, ⁊ ſic intereſt mea ha
buiſſe vinum, ⁊ frumentum, tempore debito, quare peto te con-
dēnari ad dictum frumentum vel ad vinum, ⁊ ad id quod mea in
tereſt dictum frumentum vel vinum dicto tempore habuiſſe, ha
bita ratione eſtimationis quāti plurimi fuit a tempore more, ⁊
quāti plurimi intereſſet vſque ad ſentētiā. Si vero mora nō p̄-
ceſſit libellum, tunc potes formare libellum ſimpliciter, ⁊ dice-
re, peto eum condemnari ad dictum frumentum, vel ad vinum, ⁊
tunc ſi eſtimatio incipiet creſcere pendente iudicio, ⁊ tempore
ſententie valeret minus, poſſes implorare officium iudicis, vt
eum condemnet, quanti tua intereſt tibi ſolutum fuiſſe a tempo
re more, habita ratione eſtimationis quanti plurimi fuit pen-
dente iudicio. l. ediles. §. item ſciendum de edilitio edicto. Ta-
men cautius eſt quod in ipſo libello ab initio proponatur ſic.
Peto eum condemnari ad dictum frumentum, vel vinum. Ve-
rum quia eſtimatio dicti frumenti, vel vini, poſſet creſcere, ⁊ de
creſcere pendente iudicio, ideo peto eum condemnari habita ra
tione quanti plurimi fuerit pēdēte iudicio. ⁊ iſta eſt vera practi
ca, quam gl. tua videtur ponere. vide eam, ⁊ no. ibi, ſed quero, ⁊c.
h Procedo in gl.[h] ⁊ contra practicā videtur infra de cond. fur.
l. in re furtiua. vbi, videtur quod eſtimatio poſſit peti iure actio
nis. Solut. dicit gloſſa, quod ibi eſt ſpeciale odio furum. Iſtud
18 nihil eſt dicere. Tu dic † quod hic loquitur in obligatione dan-
di, in qua nunquam poſt moram ſuccedit obligatio ad eſtimatio
nem, imo ipſa res debet peti. l. ſi ſeruum. in fin. ſ. de verbo. oblig.
In contrario vero loquitur de obligatione rem reſtitui, ſeu rē
tradi. Et qualiter intereſſe ſuccedat in obligatione, ⁊ in petitio
ne quando ſumus in obligatione facti et in obligatione rem re-
ſtitui, ſeu rem tradi, dic vt plene examino in repetitione l. ſtipu
lationes non diuiduntur. de ver. obl. Alij vero dicūt, quod in ca
ſu noſtro poteſt eſtimatio peti iure actionis. Nec obſtat l. ſi. C.
de fideicom. lib. ⁊ l. ſi ſeruum. §. finali. de verbo. oblig. quia ibi lo-
quitur quando erat debita ſpecies, hic vero quando erat debi-
ta quantitas. iſtud non placet: quia fateor quod in quantitatib⁹
poteſt ſolui vna quantitas pro alia eiuſdem generis, quia vide
tur idem, vt ſupra eodem. l. ij. in princ. ſed quod poſſit peti, vel
ſolui eſtimatio in pecunia, pro quantitate vini, hoc non reperit̄
iure cautū. Eſſet ergo agere ſine actione, vt dixi. Alij dicunt q̄
primo fit condemnatio ad vinum: ⁊ ſi vinum nō ſoluit̄, ad eſtima
tionē deuenitur, in illa nouum iudiciū inchoādo. Sed truffa
19 eſt: quia due ſententie nō ferunt̄, niſi † in actionibus arbitrarijs
in l. j. in principio. ⁊ ibi gl. ij. ſ. de act. emp. Sꝫ certi condictio ex
mutuo, nō eſt arbitraria: ergo, ⁊c. Tene ergo practicam quam
glo. ponit vt veriorem. Oppon. de l. ratio. alias, datio. §. fi. ſ.
de ac. emp. Solu. Quod hic dicitur, inſpici locum, vbi eſt peti-
tum, intellige ſi legitime ibi poterat conueniri.

ADDITIONES.

a P. P A V. P. Vinū. Adde circa iſtā materiā q̄d quēadmodū
debitor ſit in mora, tenet̄ ad eſtimationē quāti plurimi, ita con-
tra, ſi creditor ſit in mora, attēdit̄ eſtimatio quanti minimi poſt
morā, eſt ſingulare dictū Bal. p illū tex. in l. ſi hominē. ſ. mād.
clamat Crem. ſing. xcvj.
b Loci. Adde q̄ per hoc dicūt Cy. ⁊ Albe. hic in repeti. fuiſſe
determinatū in q̄ſtiōe de vino vēdito in Marchia, q̄d dari de-
bebat Ferrarie, ⁊ agebat̄ ad reſciſſionē ꝯct⁹ tāquā venditio facta
eſſet p minus dimidia iuſti p̄tij, iuxta l. ij. de reſcinden. venditio.
quod deberet attendi quanti vinum valeret Ferrarie. Bene fa
cit. l. contraxiſſe. ſ. de actionib. ⁊ obliga.
c Debes enim ſcire. Adde tu, q̄d licet hec ſolutio ... ter reprobet̄, vt hic p Moder. tū p iſta ſolutiōe ... meus hic tex. in §. cū autē. Inſti. de emp. ⁊ vēdi. ⁊ l. ... cōmo. rei vēdi. vbi dicit̄, q̄ piculū eſt emptoris p̄tio nō ... in §. ſi p vēditorē. eſt vēditoris, ergo p̄tiū erat ſolutū ...
plus nō operant̄ verba, q̄ factū. l. de q̄bus. ſ. de legi. ſed ...
interpellatione oblato p̄tio vēditor cōſtituit̄ in mora. l. Julia-
nus. §. offerri. ſ. de actio. emp. ergo pariter, ⁊ fortius, p ſolutio-
nē, ⁊ ſic ex facto. Tertio, Nā mora irregularis eſt potēs vt v...
re debeant̄ iure actiōis. l. ait Pretor. §. ſed hodie. ſ. de minorib.
vbi gl. in verbo, vſuras. Si ergo hoc eſt in vſuris odioſis, fortius
erit in eſtimatiōe quāti plurimi, q̄ pariter debet̄ iure actiōis in
ꝯctu bonefidei. l. j. in princi. ſ. de actio. emp. Et hoc modo poſſet
ſaluari iſta ſolutio Bar. ⁊ ad tex. in l. in minorū. C. in q̄bus cau-
ſis in integ. reſti. q videt̄ multū obſtare, vbi fauore minoris eta-
tis, re ipſa ſine interpellatiōe mora cōmittit̄, ergo nō eſt verū in
omni pſona, ⁊ ſic in minore. Reſpōderi pōt, q̄d in emptiōe ⁊ vē-
ditiōe, nō ſit ſpeciale in minore. l. Julianus. §. ex vēdito. ſ. de a-
ctio. emp. ⁊ l. curabit. C. eo. ti. p Bar. hic allega. ſed bene in aliis
ꝯctibus. Vel ſcd̄o poteſt dici, q̄ ſpeciale ſit in mino. quod in
mora cōſtituat emptorē, re nō tradita, ſed tradendo in ꝯtra-
ctibus, vt in d. l. in minorum. ſed maior id faciet in ...
tum. Ita dicit Bar. ibi in ſecunda oppoſi. quem vide ... ra-
tiones Moder. hic, ⁊ maxime Alex. vide que notaui ad Alex.
hic in ver. preterea opin. Guil.
d Item opp. Adde tu circa iſtam opp. Bar. q̄r glo. nō aſſumit
hoc contrarium contra tex. ſicut facit Bar. ſed glo. per illum §.
in hac. aduerſatur ſolutioni date ad §. ſi per venditorem, vt q̄
verbis glo. percipi poteſt, ⁊ perpendit hic dominus meus.
e Certe iſta ſol. Adde tu pro ſolutione d. §. in hac. ⁊ vide q̄ di-
cit Bar. in d. §. in hac. in vij. lec. licet male referat̄ ab Alex. hic, ⁊
vide que poſui hic ad Alex. in fin.
f P O M A. Reaſſumo. Vide Cremen. notabili ſuo, nume. 4.
* C L A V D. Quanti plurimi. Vtrū autem hoc caſu debeat at-
tendi eſtimatio, ex quo fuit tēpore magne, ⁊ inſolite cariſtie, vi-
de Jmo. ſingulariter dicentem, q̄ non, in l. pretia rerum. per il-
lum tex. ſ. ad leg. Fal. Sed Alex. ibi in fine tenet contrarium.
g P O M A. Non obſtat. Hanc eādem limitationē poſuit Bar.
ad iſtam regulam, q̄ non debet fieri condēnatio in aliud, q̄ quod
eſt petitum, niſi ex cauſa neceſſitatis. l. ſtipulationes nō diuidun-
tur. l. ſi ſeruum. §. fi. hic alleg. per eum, ſ. de verb. obli. Pro ...
facit quod voluit ipſemet Bar. l. ſi quod ex Pamphila ...
notab. per illum tex. ſ. de lega. ij. Pro cuius confirmatione ...
bene facere quod no. Barto. in l. fideicommiſſa. per illum ...
ſeruo. in fi. de legat. iij. vbi dicit q̄ iudex non pōt in alio condem-
nare, q̄ quod eſt petitū, quando id poteſt preſtari, iure vel ꝯ-
ſuetudine permittente, ſecus vero vbi ius, vel cōſuetudo pre-
ſtari nō pmitteret, q̄r tunc iudex poterit condemnare in alio q̄
quod eſt petitū. Adde etiā bene facere, q̄r licet in iudicio ...
rio petatur diuiſio bonorū communium, tamen poterit ...
vni rem aliquam vbi non commode poſſet diuidi, adiudicare al-
teri vero eſtimationem. iuxta §. pen. Inſti. de offic. iudi. Et vni
vſumfructum, alteri vero proprietatem. l. v. ⁊ ibi Flor. notat p
limitatione iſtius regule. ſ. de vſufruc.
h In glo. Dicit Rom. colligi ex glo. q̄ in cauſis, in quibus non
requiritur libellus, ſi contingat produci libellum etiam ineptū,
nō vitiabit, ⁊ dicit Alex. q̄ Bal. in l. ⁊ ſine ſcriptura. C. ad Tre-
bel. ad hoc ponderat iſtam glo. ⁊ idem tenere Bar. in extrau.
ad reprimendum. in ver. figura. ⁊ Bal. in l. j. C. de execu. rei iud.
Ant. de But in c. j. de libel. obla. ⁊ facit ſecūdū ipſum, q̄d in ſimi-
li voluit glo. no. Inſti. de liber. §. ſerui vero. in ver. in tranſitu. ⁊
q̄d voluit gl. in l. qui teſtamēto. §. per contrariū. ſ. de teſta.

etiã ex hoc inferri, quod licet dicamus ſententiam nullam, quan-
do eſt lata ſuper inepto libello, vt eſt glo. Inſt. de obli. in princ.
tamen fallit, vbi nõ requiritur libellus. Tu adde quod Ro. idē
firmauit conſi. ccccxcij. vbi alle. Bar. vbi ſ. ⁊ hãc gl. tex. in l. ſi ſti-
puler. de verb. obl. ⁊ tex. in l. cũ ſcõis tabulis. j. de his q vt in-
dig. ⁊ ibi tenet, qd cũ ꝑ ſtatutũ eſt data forma in citãdo, tamen ſi
illa omittitur in cauſis in quibus poteſt procedi ſummarie, ⁊ de
plano non habet vitiare actum.

LEX XXIII.

1 ☞ Reſtituere quis tenetur id, quod ſibi ex re aliena peruenit.
2 Negotiorum geſtorum in actione concluditur quod negotium
pertinet aliquo ex quatuor modis.
4 Commodatam rem vel depoſitam ſi vendidiſti ago ad rei reſti-
tutionem, ⁊ ſi non poſſis reſtituere, ago ad veram eſtimationē,
non ad pretium venditionis.

SI eum ſeruum. Ille, ad quē ꝑuenit p̄-
tiũ rei mee, ad id reſti
tuendũ re ꝑempta certi condictiõe tenet̃. h. d. ¶ No-
a ta, † qd teneris mihi ad reſtituēdũ qd ex re mea ad te
1 ꝑuenit., facit j. eo. l. ſi ⁊ me ⁊ titiũ. ¶ Quero, q̃ eſt iſta cõdictio?
Reſpon. certi cõdictio gñalis vt faciat adde titulũ. ¶ Quero
tunc cũ certi cõdictio gñalis cõpetat, vbi alias põt peti certũ,
vt ſ. eo. l. certi cõdictio. in prin. q̃ eſt illa actio q̃ cõpeteret, cum
qua iſto caſu cõcurrit hec certi cõdictio generalis? Gl. dicit qd
eſt actio nego. geſt. habendo venditionem ratam in ſubſidiũ re
perempta. l. mater. C. de rei vendi. ⁊ ſ. de neg. geſt. l. ſi. hoc eſt ve-
2 rũ in ſe, ſed nõ placet quãtũ ad hãc l. Nã † mediũ ꝑ qd cõcludit̃
in actiõe neg. geſt. eſt: qꝛ negotiũ ad me ꝑtinet aliquo ex quatuor
modis, de quib⁹ ꝑ gl. in l. ſi pupilli. §. itē q̃rit̃. ver. itē ait. in ver.
in verbo, ipſo geſtu. ſ. de nego. geſt. Sed in l. noſtra ponitur
aliud mediũ, ſcilicet qꝛ ex re mea factus eſt locupletior, ergo nõ
loquitur de ac. neg. geſt. Dico ergo quod vēditionē poſſum ha-
bere ratã in ſubſidiũ. ⁊ habebo actionē neg. geſt. cũ qua cõcur-
rit certi cõdictio generalis, nõ ꝑ hãc l. ſed ꝑ regulã generalem
poſitã in l. certi cõdictio. ſ. eo. Itē potero nõ habere ratã vēdi-
tionē, ꝓ modico forte factã, imo dico qd noluiſſem te vendidiſſe
rē meã, tñ qꝛ vēdidiſti, ⁊ res eſt ꝑempta, ⁊ ex re mea ꝑuenit p̄-
tiũ ad te, equum eſt qd reſtituas, cũ apud te ſit ſine iuſta cauſa.
Unde dico qd ↄ eũ cõpetit cõdictio ſine cauſa ex equitate. l. ſi ⁊
me ⁊ Titiũ. infra eo. cum qua cõcurrit certi cõdictio. Et hoc eſt
qd dicere vult iſte tex. ibi, quaſi ex re tua, ⁊c. Procedo in glo. q̃-
ro vtrũ re extãte habeat locũ hec lex. gdã dicũt qd ſic. glo. dicit
quod non, niſi haberes cauſam a me, vt qꝛ ſolui indebitũ, vel eſ-
ſes meus ꝓcurator tu qui vendidiſti, vt infra de condi. indebi. l.
ſi non ſortem. §. libertus. in l. in ſumma. §. in frumento. eodem ti.
3 ¶ † Hic aduerte in eo quod glo. dicit, quod re extante non ha-
bet locum condictio ex iſta lege, verũ dicit, quia ceſſat equitas,
nam donec res extat, tu potes eam vendicare ab emptore, ſicut
a me, non eſt ergo equum quod petas pretium, cum poſſis ha-
bere rē. Quod intellige verum, niſi dominus habuerit vēditio
nē ratã, tunc enim habendo ratã perdidit dominium. l. mater.
C. de rei vendi. ⁊ transfertur in ipſum poſſidētem, ⁊ hoc facien-
do gerit vēditoris negotiũ ipſo geſtu, qui teneretur re euicta,
⁊ ſic haberet dominus contra eum actionem neg. geſt. vt d. l. ma
ter. ⁊ ibi dixi. Et aduerte, quia dico quod dominus habet actio
nem nego. geſt. non quia ratam habuit venditionem, quia illud
non prodeſt, niſi re perempta, vel preſcripta, ſed quia ratum ha-
bendo dominium tranſtulit. Iſtud enim transferre, eſt negotiũ
quod parit actionem neg. geſt. vt plene dixi in d. l. mater. ⁊ dicã
in d. l. ſi. de neg. geſt. In eo vero quod glo. dicit niſi habebas cau
ſam a me, vt in §. libertus. aduerte, vt intelligas, quia hoc nõ eſt
generale. Nam in condictione indebiti non tenetur quis ad rē,
que ſibi data eſt, ſed ad id in quo factus eſt locupletior. j. de con
di. inde. l. nam hoc natura. Re ergo vēdita q factus eſt locuple-
tior in pretio merito tenetur ad pretium, vt d. l. ſi non ſortem,
§. libertus. ⁊ l. in ſumma. §. in frumento. eo. ti. Facit quod no. in
l. in hac. in fin. magne glo. j. de trit. Sed ſi poneres in aliis cõtra
4 ctibus, puta † commodaui tibi librum, vel depoſui apud te, tu il
lum vendidiſti, certe non habeo actionem ad eſtimationem, ſeu
ad pretium, ſed agam ad rem, tamen ſi rem non poteris reſtitue
re, deuenitur ad eſtimationem per officium iud. Ad eſtimatio-
nē dico verã, nõ ad pretiũ venditionis, vt j. commo. l. iij. §. ſi red-
dita. ⁊ infra depo. l. j. §. ſi res. ⁊ in §. ſi rē depoſitam. ¶ Quero,
hic loquitur quando ille qui vendidit, habuit cauſã lucratiuã,
quid ſi habuit cauſam oneroſam? Glo. dicit, aliter ⁊ bene. C. de
rei vendi. l. mater. An autem pretium ſuccedat loco rei genera-
liter, dicam in l. ſi ⁊ rem ⁊ pretium ſ. de pet. hered.

ADDITIO.

a POMA. ¶ Not. facit ⁊ bene. l. ei qui ſeruo. in fin. C. quod cũ eo.

LEX XXIIII.

SI quis certum. Ex ſtipulatiõe cõti-
nēte certũ, orit̃ certi
cõdictio. h. d. * In fine tex. dic, qd certi cõdictio ſpecia
* lis eſt ex ſtipulatiõe. ꝓ quo tex. Inſti. de verb. obli. in
princi. ⁊ oſtendi, qd in iſta interuenit certũ: ⁊ agit̃ cõdictiõe cer
ti ex ſtipulatione, ſi ſtipulatio legitime facta ſit, vt nota. ſ. eo. l.
certi condictio in principio in gloſſa, in verbo, certi condictio.
¶ Et ideo conclude, quod triplex eſt certi condictio. vna gene
ralis, de qua in dicta. l. certi condictio, alia ſpecialis ex ſtipula-
* tione, vt in l. iſta, ⁊ Inſti. de ver. oblig. in princip. * ¶ Oppon. de
l. ſi pacto quo penã. C. de pac. gl. ſoluit. dic vt in ea. ¶ Opp. de l.
j. §. j. C. de rei vxo. ac. Sol. vt in gl. ¶ Opp. de l. certi cõdictio. in
prin. ſ. eo. ibi, ex certo ↄctu, ⁊c. Sol. vt in gl. ¶ Quero vtrum ex
ſtipulatiõe cõpetat cõdictio ſpecialis? dic vt dixi in l. certi cõdi
mutuo: de qua in rub. ſupra eo. Alia certi cõdictio ſpecialis ex
ctio. ſ. eo. ¶ Quero, quãdo in ſtipulationē deductũ eſt incertũ
qua actiõe petet̃? Reſpõ. actiõe ex ſtipulatu, vt hic innuit̃, ⁊ In
ſtit. de verb. oblig. in prin. Ultimo hanc legem declara vt dixi
in l. certi condictio. ſ. eodem.

LEX XXV.

CReditor. Mutuans in refectionem habet
priuilegium. h. d. Materiam hu-
ius legis dic vt in gloſſ. ⁊ bene.

LEX XXVI.

SI pecuniam. Per ꝓcuratorē q̃rit̃ actio
militi dño, ſicut ꝑ tutorē
⁊ curatorē minori. h. d. ¶ Op. qd in milite nõ ſit ſpe-
ciale, nã cuilibet priuato ex numeratiõe q̃rit̃ actio, vt
ſ. eo. l. certi cõdictio. §. ſi nũmos. Hui⁹ timore hec lex legit̃ duo-
bus modis. Primo q hic ꝓcurator mutuauit noĩe militis, ⁊ tũc
nil eſt ſpeciale in actiõe q̃ orit̃ ex numeratiõe, vt d. §. ſi nũmos. ſꝫ
in ea, q̃ orit̃ ex ſtipulatiõe, ſic, vt qꝛ fideiuſſor ꝓmiſit. Et iſta põt
eſſe vera ſcdm iſta tēpora: ſed hodie idē in obligatiõe acceſſoria,
a qd i obligatiõe principali, vt l. ij. C. ꝑ quas ꝑſon. nob. acq. * Ui
* de gl. ex qua nota, qd licet mutuãdo tuã pecuniã tuo noĩe tibi
q̃rit̃ actio, d. §. nũmos. tñ ſi acceperis fideiuſſorē tuo nomine nõ
q̃rit̃ actio ex ſtipulatu ↄ fideiuſſorē, niſi in milite in quo eſt ſpe
ciale: vt hic, ⁊ iſtud eſt verũ de iure Digeſtorũ, tamē hodie Iu
ſtinianus in l. ij. C. ꝑ quas ꝑſo. nobis acq. hoc immutauit, ⁊ ſta-
tuit, qd in pignorib⁹. ⁊ hypothecis ꝑ liberã ꝑſonã nobis inter-
poſitis actio q̃rat̃ ex illo ↄctu in quo nomine meo alteri mutua
uit. Sed q̃ eſt ratio in pignore, ⁊ hypotheca, q̃ interponit̃? certe
illa, vt ſit credi magis cautum. Eadem eſt ratio in fideiuſſori-
bus q interponunt̃ in tali ↄctu: ſcilicet, vt magis ſit cautũ credi
tori: ergo idē ſit in hypotheca, ⁊ pignoribus. arg. l. illud. ſ. ad le
gem Aql. Nec obſt. qd ibi dicit Gul. de Cug. quod nõ acquirit̃
obligatio acceſſoria ꝑ liberã ꝑſonã: qꝛ illud verũ eſt i obligatio
ne acceſſoria q̃ nõ auget obligationē, ſed ſolũ iterponit̃, vt ſit ma
gis cautũ creditori, ergo ⁊c. vt patet in d. l. ij. vide gl. ibi, vel dic,
ſuo nomine, ⁊c. Et ſic nota, qd vbi ſtipulat̃ tutor nomine pupilli,
q̃rit̃ actio ipſi pupillo, ꝓ hoc facit l. eũ q. §. ſi actori. j. de cõſti pe
cu. Si vero ſtipulat̃ ſibi tutori, hoc etiã eſt clarũ: qd acq̃rit̃ pu-
pillo. vt hic in ij. oppoſi. de quo ꝑ Doct. in l. multũ. C. ſi qs alte.
* vel ſibi. * Alio modo legit̃ quod hic procurator mutuauit pecu
niã militi noĩe ſuo, ſcilicet ꝓcuratoris, ⁊ tũc eſt ſpeciale in mili-
te tam in numeratione, quam in ſtipulatione.

ADDITIO.

a ¶ Ut l. ij. Adde qd communiter idem tenent doc. hic, Cy. Bal.
Ang. ⁊ Saly. in d. l. ij. Rom. in l. ſtipulatio iſta. §. ſi ſtipuler. j. de
verb. oblig. ⁊ cum iſtis tranſit Alex.

LEX XXVII.

1 ☞ Ciuitas ꝓ mutuo facto adminiſtratori qñ teneat̃, ⁊ nu. 7. ⁊ 8.
2 Concilium ciuitatis repreſentat totam ciuitatem.
3 Contractus omnis factus ab eo qui habet poteſtatem legis cõ
dende habet vim legis. ⁊ num. 6.
4 Pacta facta in ↄctib⁹ ciuitatis habētis poteſtatē legis cõdēde
poſſunt allegari in iudicio contra quoſcunqꝫ, quos ſtatuta ciui
tatis ligant.
5 Syndicus ſi fuit conſtitutus per conciliũ ad obligandum com-
mune, ⁊ populum, ⁊ ſingulares perſonas pro aliquo cõtractu,
ſingulares perſone pro tali contractu poterunt conueniri.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

6 Adminiſtrator ciuitatis recipiētis pecuniā mutuo, qua actio
ne teneatur, ſi pecunia non eſt verſa in vtilitatem ciuitatis.
10 Adminiſtrator in caſu l. ciuitas. qualiter conueniatur.
11 L. ciuitas. diſpoſitio habet locum in omnibus collegijs, q̄ per
alios reguntur.
12 Creditor, qui mutuauit adminiſtratori ciuitatis, probat pecu-
niam verſam in vtilitatez ciuitatis, eccleſie vel minoris. ⁊ nu. 4.
13 Pecuniam verſam in vtilitatem ciuitatis, eccleſie, vel minoris
qualiter probetur.

Ciuitas. a Ex mutuo facto adminiſtrato-
ri ciuitatis, cōuenitur ciuitas, ſi eſt
in eius vtilitatem cōuerſum, alias ipſe adminiſtra-
b tor. h. d. ⁊ eſt bona lex. ¶ Oppo. quod ciuitas b ipſa
obligetur, ſicut obligatur delinquēdo vt ſ. quo met. cauſa. l. me
1 tū. §. animaduertēdū. Pro huius † declaratione debetis aduer
tere, q2 iſta materia eſt quotidiana, ⁊ vtilis, dic quandoq3 acce-
2 pit pecuniam mutuo ipſa ciuitas ſeu † concilium, ꝙ totam ciui
tatē repreſentat, vt no. C. que ſit lon. ꝯſue. ſup rub. iſto caſu pu-
to indiſtincte, quod ciuitas obligetur. arg. d. §. animaduertēdū.
⁊ q2 poteſt ciuitas circa alienationem rerum ſuarum facere le-
gem quā vult. l. prohibere. §. plane. ī. quod vi aut clam. ⁊ iſte cō
3 tractus, † ⁊ omnis alius, qui fit ab eo, qui habet poteſtatem le-
gis cōdēde, habet vim legis. l. Ceſar. de publican. ⁊ l. penu. C. de
c do. inter vir. ⁊ vxo. quod eſt notandū c. Et per hoc dico † q̄d pa
4 cta q̄ apponuntur in cōtractibus, q̄ fiunt cum hac ciuitate poſ
ſunt allegari in iudicio tanquam ſtatuta contra ciues huius ci-
d uitatis, ⁊ ꝯ omnes quos ligarent ſtatuta. Per hoc etiā dico d
5 † quod ſi concilium * facit ſyndicum ad obligandum commune
* ⁊ populum ⁊ etiam ſingulares perſonas, ⁊ res pro aliquo cōtra
ctu communis quod ſingulares perſone ita poterūt conueniri
ſicut ſi de hoc eſſet factum ſtatutum, non enim hoc ex ſolo con-
tractu iure obligationis procedit, q2 cum alia perſona ſit popu
lus, ⁊ alie perſone ſingulares ipſius populi, non poteſt vnus al
6 terum obligare. Sed hoc procedit ex vi legis, quia talis † con-
e tractus habet vim legis e vt dixi. Quandoq3 f non accipit † cō
f cilium pecuniam mutuo, ſed adminiſtrator ciuitatis, vel ſyndi-
7 cus, tunc ſi quidem eſt ei hoc ſpecialiter conceſſum, vt pecuniaz
mutuo accipiat, ⁊ tunc obligabitur ciuitas licet non appareat
cōuerſum in eius vtilitatem. l. habebat. in prin. ī. de inſt. ¶ Sed
ſi erat ei conceſſum, vt acciperet pecuniam mutuo, in certaz cau
ſam, tunc puto quod ſufficiat, quod tempore quo mutuo accepit
pecuniam, aſſerat ſe in dictam cauſam recipere, licet non appa-
reat in illam cauſam eſſe conuerſam, vt ī. de exerci. l. j. §. non au-
tem. ver. ſed ⁊ ſi in pretijs. Et ita videtur ſentire Azo in ſumma
de exercitoria. §. quid ſi ſeruum. ⁊ Inn. in c. ſi. de fideiuſ. q̄d appa
ret manifeſte, quoniam mandatum implet. fuit enim ſibi conceſ-
ſum vt pecuniam mutuo acciperet in talem cauſam, ⁊ hoc fecit. ⁊
8 vltra nō habebat querere creditor. † Quādoque nō habet ſpe-
ciale mandatum ad accipiendum pecuniam mutuo, ſed eſt ei cō-
ceſſa ſimpliciter adminiſtratio ciuitatis, tūc loquitur iſta lex ꝙ
accipiendo pecuniam mutuo, obligetur ciuitas ſi in eius vtilita
tem probetur pecuniam eſſe verſam, alias ſecus. Facit d. l. j. §.
non autem. ſ. alleg. ⁊ C. de ſac. ſan. eccle. auth. hoc ius porrectū.
g ⁊ C. quādo ex facto tu. l. ſi in rem. Facit etiam quod no. g in l. ſi
* pupilli. §. j. in fi. magne glo. ſ. de neg. geſt. * Sic ergo nota ex iſta
glo. quod per adminiſtratores collegij collegiū non obligatur,
niſi in vtilitatem collegij ſit factum. Gloſſ. tamen tenet contra-
rium in l. item magiſtri. ſ. de pac. vbi dicit, quod etiam vniuer-
ſitas ex nō verſo obligatur per adminiſtratores. dic aut loqui
mur de vniuerſitatibus, ſeu collegijs, in quibus id, quod agitur
veriſimiliter nō poteſt ſciri per omnes de collegio, ⁊ in quibus
conſentiunt vt vniuerſi. ⁊ tunc habet locum gloſſ. noſtra: vbi nō
poteſt veriſimiliter ſciri illud, quod agitur per omnes de colle-
gio, ⁊ ſinguli conſentiunt, vt ſinguli, ⁊ tunc loquitur lex contra-
ria: alias non vt in gloſſ. noſtra: niſi ſpecialiter eſſent creati ad-
miniſtratores ad hoc mutuum recipiendum, vt not. in d. l. item
magiſtri. Item hoc habet locum, niſi ipſa vniuerſitas fuerit pre
ſens ad mutuum recipiendum: quia tunc ceſſat ratio huius le-
gis. argu. l. metum. §. animaduertendum. ſ. quod met. cauſ. ⁊ l. ſ.
C. de liber. vniuer. de quo p Inno. ext. de depo. c. j. ⁊ ſentit glo. in
verb. ad finem in l. ſi. in fine. ī. de inſtito. ⁊ no. Azo in ſumma in ti.
* C. de exercit. ⁊ inſtito. §. datur hec actio. * Quero, dicitur hic,
ſi pecunia non eſt verſa in vtilitatem ciuitatis, tenetur admini-
h ſtratores, qua actione h tenentur: Breuiter, † vt puto, ſi quidē
9 ipſi receperunt pecuniam mutuo ſimpliciter vel etiam tanquaz
adminiſtratores ciuitatis, per hoc non excluditur quin etiam
ipſi proprio tuo nomine teneātur ex eodem contractu. Potuit
enim mutuans contemplatione vtriuſque mutuare, quod preſu
mitur in dubio, vt dicta l. ſi pupilli. §. j. ⁊ C. quando ex facto tuto.

d. l. ſi rem. ⁊ hic. Sed ſi expreſſe fuit dictum quod recipien-
tes tanquam perſone priuate non teneantur, tunc non eſt dubiū
ꝙ non tenebuntur. Nam obligatio non obligat vltra animum, ⁊
intentionē ꝯhētiū, vt ſ. eo. l. nō omnis. in prin. Et hoc videt te-
nere Inno. in c. p tuas. extra de arbi. Quid ergo tūc ſiet: Re-
ſpō. Sicut creditor, q vt creditor vēdidit, ad duo tenet, ſcʒ vt ſe
creditorē doceat, ⁊ ſe doceat ceteris potiorē, vt C. credit. e-
ctio. pignor. nō debe. l. j. ⁊ ij. Ita ille, q ꝯhit vt adminiſtrator ciui
tatis, ⁊ ad ciuitatis vtilitatē, debet facere duo ſcʒ ſe adminiſtra
torē pbare ciuitatis, ⁊ ſe ad vtilitatē ciuitatis hoc feciſſe. Si
i ergo nō docet i ſe adminiſtratorē, vel docet ſe minus legitimū
mādatū habuiſſe: ⁊ tūc tenet de dolo. l. q̄dē debitor. ⁊ l. ſi legata
rius. eo. ti. Dolo enim facit aſſerēdo ſe adminiſtratorem, cū non
eſſet. Si vero docet ſe adminiſtratorem, non autem docet pecu-
niam verſam in vtilitatem ciuitatis, puto quod poterit conue-
niri condictione ob cauſam. Fuit enim ei mutuata pecunia ob
hanc cauſaz vt in vtilitatem ciuitatis verteretur, que cauſa ſequu
ta non eſt, vt ī. de condi. ob cau. in l. ſi procuratori falſo, vt pro-
k tū ti. Si vero k neutrum doceret, nec ſe adminiſtratorem, nec
pecuniam verſam in vtilitatē ciuitatis, tunc puto q̄ ſiet ac-
ctio de dolo, ⁊ haberet locum condictio ob cauſam, ... de
dolo cum alia non concurrit, vt ſ. de dolo. l. j. ⁊ ij. C. de dolo ...
facit ad predicta. ī. q̄d falſo tuto. auth. l. j. ⁊ per totū ...
l ¶ Sed quero l practicam huius legis, † quomodo agitur ...
10 adminiſtrationem, vt ſe adminiſtratorem doceat: Reſpon. ...
tero agere primo contra ciuitatem, ⁊ interpellare illā vt ...
o aſſiſtat, o eam inſtruat probādo predicta. C. de euictioni. l. ſi pa
rentes cum duabus legibus ſeq. quod ſi non facit, tunc agetur ꝯ
eum iſtis actionibus, de quibus ſupra dictum eſt. Poſſet etiam
ante iudicis officium implorari, contra talem adminiſtratores,
vt predicta faciat, vt argum. ī. de euictionib. l. in creditore facit
ī. de fideiuſſorib. l. ſi contendat. ⁊ quod ibi not. ¶ Quero, ⁊ ...
intro glo. hec lex loquit in ciuitate, quid in alijs collegijs: Glo.
dicit idem. quam no. Iacob. de Are. contra: quia iſta lex eſt con
tra ius commune: ergo, ⁊c. vt l. ius ſingulare. ⁊ l. quod vero con-
tra. ſ. de legi. ⁊ l. ſed ⁊ reprobari. in fi. de excuſa. tuto. Guliel. de
m Cug. ⁊ Iaco. de But. m videntur tenere ⁊ dicere ꝙ quedā ſunt
collegia, que inuicem in communi omnia tractent ſicut negotia
particularia, vt collegium eorū, qui emunt ſalinas, vel alios re-
ditus ex publico, de quibus habetur ſ. quod cuiuſq3 vniuer. no
mi. l. j. Et in iſtis non haberet locum hec lex: in alijs vero colle-
gijs magis haberet locum hec lex quia eſt eadem ratio. Certe ſi
11 predicta bene aduertatis glo. noſtra videtur velle † ꝙ nō ſit ſpe-
ciale in ciuitate, imo idē in omnibus qui de neceſſitate per alios
reguntur, vt glo. no. in dicta l. ſi pupilli. §. j. in fine magne gloſſ.
Cum ergo omne collegium de neceſſitate regatur per alios, vi-
detur quod in quolibet collegio ſit idem. ¶ Quero, quis ha-
12 bet neceſſe probare † pecuniam verſam in vtilitatem ciuitatis,
vel collegij, vel alterius: Gloſſ. dicit, ꝙ creditor. Sed qualiter
13 hoc probabitur: Dicunt quidam † ſi mutuatum eſt adminiſtra-
n tori, preſente n collegio: ex hoc pbat ꝙ fuerit verſum in vtilita-
tē collegij. quod ſatis placet, per ea que ſupra dixi. ſed ſi mutua
tū eſt ſolum adminiſtratori non preſente collegio, tūc videt ꝙ
ſufficiat probare, quod tempore contractus mutui ciuitas indi
o gebat, o vt l. fin. ī. de exercito. Et hoc tenet Iaco. de Are. ⁊ Cy.
hoc refert in authen. hoc ius porrectum. circa fi. C. de ſacroſan.
eccle. Guliel. de Cug. dicit ꝙ l. fin. de exercito. loquitur in perſo
14 nis non priuilegiatis. ſed perſone † priuilegiate, vt minores, ci
uitas, ⁊ eccleſia, habent hoc plus, ſcilicet quod creditor pro-
p bet hoc vere in vtilitatem perſonarū priuilegiatarū eſſe verſum.
Circa hoc vide Innoc. extra de depoſi. c. j. ⁊ Iac. de Bel. ...
q vt nul. iudic. §. j. in princip. q ⁊ extra de ſolu. c. j. per glo. ⁊ ...
* * Dic clarius ſecundum Guliel. de Cug. in dicta l. fina. ꝙ credi-
tor debet vere probare, quod ſit verſum in rem eccleſie, vel ciui
tatis, vel vniuerſitatis: quia hec eſt cauſa intentionis ...
hic, ⁊ dicta authen. hoc ius porrectum. Non obſtat l. fi. ...
citor. quia illi, qui conſtituerunt, ſunt adminiſtratores, qui per
ſe ipſos poſſunt prouidere, ⁊ habent veram perſonam. Hic vero
loquitur in his, qui habent perſonam fictam, ⁊ non veram, ſed
reputatam, qui ſic ſibi prouidere non poſſunt, imo de facili deci
piuntur. argumen. l. mortuo. ī. de fideiuſſorib. In pupillo vero,
licet habeat perſonam veram, tamen in contractu mutui opor-
tet creditorem probare verſum in eius vtilitatem: quia eadem
eſt ratio, que in ciuitate, ⁊ in alijs, qui ſibi prouidere nō poſſunt.
Quod tamen non eſt in alijs contractibus, cum facilius in con-
tractu mutui poſſit decipi, quam in alijs, vt notat tex. ⁊ glo. in
l. j. ⁊ ij. C. ſi aduerſus credito. Nec ſufficeret, ſi epiſcopus, vel ad-
miniſtratores eccleſie, ciuitatis, vel vniuerſitatis, hoc, ſcilicet
quod eſt verſum in vtilitatem ipſarum, confiterentur, niſi etiam
iureiurando manifeſtent mutuum realiter acceptum, vt no. ...
auth. ...

auth. de alienat. ⁊ emphyt. §. hoc etiam ſuper ipſis. Conclude ergo ſecundum Andr. de Piſis circa iſtam materiam, ſi queris, quando creditur alicui pecunia, an debeat creditor in cauſam neceſſariam verſum probare, dicas, aut habet mandatũ expreſſum ad pecuniam recipiendam: ⁊ tunc aut eſt prepoſitus ab illo, qui põt ſibi proſpicere in adminiſtratiõe, ⁊ tũc ſufficit, ſi cauſa illa apparet neceſſaria, quamuis poſtea in illam nõ probetur verſum, vel expenſum, ⁊ conſumptum. Sic intelligitur l. ſi. in fi. ſ. de exercit. ⁊ in eo. tit. l. j. §. vnde querit Ofilius. arg. ſ. de nouat. l. doli. Si vero eſt perſona, que ſibi nõ põt proſpicere in adminiſtratione, vt eccleſia, pupill⁹, vel ciuitas, ⁊ tũc aut tractam⁹ de obligatione ꝯhẽda, ⁊ tũc nõ ſufficit ꝓbare in cauſam neceſſariã fuiſſe mutuatũ, niſi ꝓbet realiter in illaꝫ fuiſſe expenſum, vt patet in eccleſia in aut. hoc ius porrectũ. C. de ſacroſan. eccleſi. in pupillo patet in l. ij. C. ſi aduer. credito. in ciuitate patet hic. Si autem loquimur in obligatione a tali ꝑſona diſſoluẽda tũc ſufficit ſi in cauſam neceſſariã mutuat̃, etiã ſi in eã nõ fuit conſumptũ. ar. ſ. de ſolu. l. in pupillo. vel aliter, vt ibi notat̃: ⁊ debet intelligi, ꝙ in illã nõ durauit verſum. Et ſic nõ habet ꝓbare bonũ exitũ, ſed tãtũ bonũ principiũ. Si autẽ nõ habet mãdatũ ad hoc, tũc nõ ſufficit mutuare in cauſam neceſſariã: niſi ꝓbaret̃ in

* illã cauſam eſſe conſumptum: vt l. iij. §. ſi ſic. ſ. de in rem verſo.]

ADDITIONES.

a P. PAV P. Ciuitas. Iſtam l. repetit Ange. Item quod pro mutuo facto adminiſtratori ciuitatis, nõ poſſit cõueniri adminiſtrator, niſi prius ꝓbetur, mutuum non eſſe cõuerſum in vtilitatem ciuitatis, vide Bar. conſi. xcij. vide Barb. conſi. cix. volu. iij. in iiij. dub.

POMA. Ciuitas. Vide Pau. conſi. vij. in primo dubio. in ij. volum. Soc. conſi. xv.

b Quod ciuitas. Iſtud autem arg. Bar. compleas ſic, bonum eſt arg. de delictis ad ꝯctus, ⁊ econtra. l. omnem. in princip. ſ. de iudi. Sed ciuitas obligatur delinquendo l. metum. §. animaduertendum. hic alleg. ergo ⁊ contrahendo. Vltra reſponſioneꝫ Bar. ad hoc arg. quod eſt quod cõtrarium loquitur quando ciuitas ipſa delinquit, ⁊ quod idẽ eſſet in l. noſtra, quãdo ipſa peteret mutuum, non autẽ adminiſtrator. Reſpon. ꝙ iſta lex loquitur ſolum in contractu mutui. Secundo, ꝙ illud argumentũ de delictis ad contractus habet locum in priuatis perſonis, nõ autem in priuilegiatis, de quibus noſtra lex loquitur. Tertio, ꝙ non eſt ſimpliciter verum, quod ciuitas delinquẽdo obligetur, ⁊ intelligere debes hoc dictum Bar. hic ſecundum quod intelligit ⁊ declarat ipſe. l. aut facta. in fi. ſ. de pe. in ver. vlterius quero, quod teneatur ciuitas delinquendo prius communicato cõſilio que deliberauerat cõmittere delictũ. ⁊ videas que ibi ſcripſi ad Bar. Iſtud idem priuilegium quod habet in contractu mutui, vt ſit neceſſe ad hoc vt obligetur quod probetur verſum in eius vtilitatem, datur etiam minori. l. j. C. ſi aduer. cred. ⁊ Eccleſie, vt patet in auth. hoc ius porrectum. hic alleg. per Bart. ⁊ eſt tex. c. quod quibuſdam. de fideiuſſ. ⁊ no. c. j. de depo. alijs autem priuatis non datur. Intellige tamen, ꝙ illud priuilegium datur ciuitati in contractu mutui paſſiue, hoc eſt, quãdo ſibi pecunia mutuo datur, non autem actiue, hoc eſt, quando ipſa dat mutuo pecuniã, quia tunc non eſt magis priuilegiata, quã alia perſona priuata. l. nihil. ſ. ad Mac. ⁊ l hoc eſt magis priuilegiatus minor, qui ⁊ actiue ⁊ paſſiue eſt priuilegiatus. l. verum. §. fi. ſ. de mino. ⁊ ita dicit glo. d. l. nihil.

c Notandum. Inquãtum autem Bar. concludit, quod ciuitas non ſolũ põt ſyndicũ creare, ad obligandũ cõmune ⁊ populum, ſed etiam ad obligandas perſonas ſingulas, ⁊ eorũ bona. Ad de quod ideꝫ tenet ipſe Bar. l. ſicut. ſ. quod cuiuſ. vniuer. ⁊ l. pe. ⁊ ibi Bal. C. de dona. inter vi. ⁊ vxo. ⁊ l. iiij. in prin. ⁊ ibi Mo. maxime Alex. de re iu. Bar. l. j. ſ. quod cuiuſ. vni. ⁊ Ang. hic, ⁊ Ra pha. Cu. l. cõtinuus. §. cũ ꝗs. ſ. de verb. oblig. Cõtrariũ tamen tenet Bal. ſibi cõtrarius l. ij. C. ne fil. pro pa. quem refert ⁊ ſequitur Pau. hic d. l. iiij. ⁊ Sal. hic, ⁊ contra Bar. arguit Alex. cõſil. xliij. incip. viſo themate. ⁊ precipuũ eorum fundamentũ eſt, ꝙ ciuitas non poteſt obligare ſingulas perſonas, nec eorũ bona, niſi expreſſe conſentiãt, nec etiam contra eas condere leges niſi cauſa ſubſiſtente. l. ſi priuatus. ſ. qui ⁊ a quib⁹. l. toties. ſ. de pollicita. ⁊ eſt bonus tex. l. Antiochenſium. ſ. de priuile. cred. ⁊ l. vẽditor. §. ſi cõſtat. ſ. commu. pred. quod tamen limita vt ꝑ Paul. de Ca. hic. In iſto autem paſſu, ego ſic dicerẽ, quod aut ciuitas conſtituit ſyndicum, vt obliget ſolum perſonas particulares in ſpecie, vt puta duas, tũc dico Bar. non bene dicere, quia illis non conſentientibus, non poſſunt obligari, cum obſtet exceptio doli. ⁊ ſic etiam non valet particulare ſtatutum, vt eſt tex. in l. j. in fi. ſ. de exce. doli. per quẽ ita determinat Bar. l. omnes populi. in v. q. prin. ad fi. ſ. de iuſti. ⁊ iur. ⁊ in l. fin. in ver. ſequitur tex. ſ. de ap. reci. ⁊ ita tenet Ang. l. ij. ſ. ꝙ quiſꝗ iuris. ⁊ ibi Ale. Can. in c. cum omnes. de cõſtit. ⁊ ibi Abb. in rub. eiuſdem ti. ⁊ in iſtis terminis loquitur gl. no. l. ij. C. ne fil. pro pat. ⁊ ibi Bar. declarat hoc modo, ⁊ pro iſta concluſione, quod non valeat in effectu, habes tex. ⁊ ibi Bar. d. l. toties. ⁊ in d. l. Antiochenſium. ⁊ fortius tenuit ipſe Bar. quod etiam tale ſtatutum particulare, non valeret contra Iudeos, vt l. nemo exterus. C. de Iude. Etiã plus dicit Bal. quod imo etiam ſi tale ſtatutũ loqueretur verbis generalibus, ſed tamen in effectu comprehenderet ſolum particulares perſonas, quod nõ valeat, in l. ꝗſquis. C. quo. appel. non reci. ⁊ in c. cum ordinẽ. de reſcri. ⁊ tenuit hoc etiam clare Bar. d. l. omnes populi. in d. v. q. ⁊ d. l. fin. in d. ver. ſequitur.

d Dico. Adde Alex. conſi. cxlv. j. vol. vbi tenet cõtra Bar. hic, vide Anch. conſi. xiij. alias cxxxj. incip. ſuper dubio. ⁊ cõſil. cxlv. incip. optimis rationibus. ⁊ in repet. c. canonum ſtatuta. in vj. q. quem ſequitur Alex. conſi. xxxvij. incip. viſa facti narratiõe. Si autẽ crearetur ſyndic⁹, vt poſſit obligare in genere ſubditos, non reſtringendo ſe ad iſtum vel illũ, tunc eſt diſtinguendum: quia aut non ſubeſt cauſa, ⁊ tunc non poterit obligare perſonas particulares aut ſubeſt, ⁊ poterit: quoniã ciuitas ⁊ principes poſſunt auferre bona, ⁊ iura priuati cum cauſa, vt voluit Bar. l. fin. C. ſi cõtra ius vel vti. publi. ⁊ ibi gl. ⁊ in proe. huius libri, verſic: dicit hic. ⁊ iſtud vltimum tenet Fulg. ⁊ Rom. hic, in vlti. q.

* CLAVD. Conſilium. Vide Barb. conſi. j. volu. j.

e POMA. Vim legis. Adde inquãtũ Alex. dicit, ꝙ opi. Bar. ⁊ ſequaciũ procedit in ciuitate non recognoſcente ſuperiorẽ, cõſulta per Bal. conſi. cclij. incip. caſus talis. lib. iij. ⁊ per Rom. cõſil. cccx. vbi ponit ꝙ ciuitas poteſt donare res ſubditorũ, ſi ciuitas obtinet locum principis, per Ang. conſi. cclxx.

f Quandoꝗ. Pro iſta concluſione, ꝙ quando adminiſtrator habet ſimplex mandatum ad accipiendũ pecuniam mutuo in certã cauſam, quod ſufficiat ſi adminiſtrator tempore quo pecuniam recepit, fateatur ſe in dictã cauſam recipere, licet non probetur in illã cauſam cõuerſum. Bene facit illud quod tenet ipſe Bart. l. doli mali. ver. per hoc induco. ſ. de noua. ⁊ in authent. hoc ius porrectum. C. de ſacroſan. eccle. ⁊ cum Bart. tranſeunt communiter hic alij ſcribentes, licet Fulg. ⁊ Roma. aliqualiter ipſum impugnent.

g Quod no. Et circa concluſionem iſtam vide Bar. l. principalibus. ad fin. ſ. eo. in quibus declarat in quibus officialibus habeat locum lex noſtra.

h Qua actione. Adde eundem Bar. reaſſumẽtẽ hic dicta eius conſi. cxij. incip. viſo puncto. ⁊ Pau. de Caſt. conſi. vltim.

i Docet. Vide Bar. conſi. xcij. ⁊c.

k Si vero. An autem lex iſta procedat tantũ in pecunia numerata, an etiam in alijs rebus mutualibus, ⁊ an in contractu mutui tantum, ⁊ an in alijs contractibus, circa primũ, dic ꝙ Bal. l. ſingularia. in xiij. ſpecialitate, ſ. eo. tenet ꝙ habeat locũ tantum in pecunia numerata ſtricte, ⁊ non in alijs rebus mutuabilib⁹, quem tamen non credo bene dicere, quia tex. noſter dicit, ꝙ mutui datione obligari poteſt non reſtringendo ſe ad pecuniã numeratam, ſed mutuũ conſiſtit etiam in alijs rebus. l. ij. §. mutui. ſ. eod. Non obſtat verbũ, pecunie poſitum in tex. quia quãdo ſumus in materia non odioſa, terminus pecunie, large accipitur ꝓ rebus mutuabilibus. Bar. l. ſingularia. verſ. ⁊ aduerte. ſ. eo. ⁊ in l. talis ſcriptura. ⁊ ibi doc. ſ. de leg. j. Ex quo videt̃ Bal. in fin. illius ſpecialitatis mutare ſentẽtiã. Circa ſecundũ dic, ꝙ gl. l. j. C. de vendẽ. reb. ciuit. lib. xj. tenet ꝙ ſic, ſed reprobat̃ ꝑ Bar. ⁊ doc. ibi, ⁊ ꝑ Inn. ⁊ Can. c. j. de poſtu. ⁊ ꝑ Bal. in aut̃. hoc ius porrectũ. C. de ſacroſ. eccl. Pau. ⁊ Ro. hic in fi. ⁊ ꝙ imo hec lex non habeat locũ in alijs ꝯctib⁹, ꝓbo: nã ciuitas ⁊ minor equiparantur. l. reſpublica. ⁊ ibi gl. ⁊ Bar. C. ex quib. cau. maio. modo minor non habet priuilegium niſi in contractu mutui. l. j. C. ſi aduer. credi. ergo idem in ciuitate cum parificentur, vt ſ.

l Sed quero. Vide que ſcripſi ad Bar. l. qui ſemel. ſ. de decre. ab ord. fac. Hanc opin. ꝙ omnis cõtractus celebratus a principe, vel habente poteſtatem legis condende, habeat vim legis, ⁊ poſſit allegari in iudicijs, tenet Barto. in l. Ceſar. hic alleg. ⁊ l. ſi vnus. §. pact⁹ ne peteret. ſ. de pac. Bal. ⁊ Pau. l. j. in pñ. ſ. de cõſti. prin. Vnde dicit Albe. l. j. ſ. de here. vel actio. vendi. ꝙ ſimiles contractus habeant vim legis publice. Et huic regule adde, quod primo concludit Alex. conſil. cccxxvj. incip. in hac cauſa, ⁊ lit. pend. ⁊ idem Bal. c. ad audientiã. de preſcr. ⁊ in c. j. quid ſit inueſti. Ang. l. officium. circa fi. de rei ven. quia ſimiles contract⁹ habent vim legis, vt ſ. ſed per legem transfertur dominiũ ſine traditione. Bal. in l. j. in j. no. C. commu. de leg. idem Bal. in l. fi. C. de ſacroſan. eccle. ⁊ idem c. iij. de noua for. fide. Cano. in c. cum dilectus. de conſue. An tamen per contractum principis transferatur dominiuꝫ ſine traditione? vide Bal. poſt And. de Iſer.

in c.ij. de noua for. fide. vbi videtur ſibi contrarius.

m ¶ Iac. Butr. Adde quod Alex. tranſit cum hac opin. maxime per no. per Io. And. in addi. ad Spe. in tit. de in integ. reſt. vbi habetur ꝙ caſtris ⁊ collegijs repletis multitudine hominū datur reſtitutio, nō autē paruis. Tu etiam adde Ro. idē tenentē quod Io. And. conſi. cccxxiij. vbi conſuluit pro caſtro ciuitelle.

n ¶ Preſente collegio. Ultra Alex. qui dicit ꝙ magis cōmunis opi. eſt, quod ſufficiat prelato mutuum datum conſenſu capituli. Adde plene vt per Ang. conſi. ccxlix. incip. omne bonum.

o ¶ Indigebat. Adde vt per Tilio. de Cre. cōſi. vl. Pe. de Anch. cui conſi. ſe ſubſcripſerunt Zab. Fulg. Sal. Signo. de Homod.

p POMA. ¶ Verſum. Sed qualiter hoc probabitur in vtilitatē pſonarū cōmunis? Quedā opi. eſt, qꝺ nō ſufficiat ꝓbare, qꝺ tēpore ɔct⁹ mutui ciuitas egeret pecunia, ſed qꝺ imo requiratur actualis ꝓbatio verſiōis in vtilitatē, vide Alex. cōſi. iiij. vol. iij. ⁊ aliquid ꝑ Fed. de Senis cōſil. cxix. Et ꝓ iſta opi. Bart. cōſuluit Ang. cōſi. ccxxiij. inci. omne datū. Hāc tñ cōmunē cōcluſionē limita vt nō ꝓcedat, quādo ciuitas egeret pecunia in aliquā cauſaȝ quā ꝓbaretur ob datā pecuniā fuiſſe ſequutā ⁊ adimpletā, q2 in iſtis duobus cōcurrētibus, ꝓbaret pecunia verſa in vtilitatē. Ita Cy. in aut. hoc ius porrectū. hic alle. ꝑ Bar. ⁊ Ang. in l. ſi pdiū. C. de pred. mino. Can. c. j. de depoſ. ⁊ limita vt hic per Pau. de Ca. ⁊ mod. qꝺ cōfirma ex eo qꝺ voluit Bart. ⁊ Bal. in l. ſi. j. de ali. pupil. pſtan. Bar. l. cū ſeruus. j. de verb. obli. dū loquitur de pictura pfecta. Scꝺo ex eo qꝺ voluit Bar. l. ⁊ ſi pfatā. in ſi. C. de iure delib. dū loquit̃ qñ reperit̃ creditoribus ſatiſfactū. Tertio ex eo qꝺ voluit Bar. l. ſi. §. ſin autē. C. ad Maced. ⁊ l. ſi vētri. § j. j. de priui. cred. dū loquitur de frumēto mutuato pauperi, poſſet tamē dici, qꝺ iſta nō loquūtur in pſonis priuilegiatis in quibus loquit̃ tex. noſter. Et limita, vt nō ꝓcedat in ciuitate exercēte artē qſtuariā, q2 tūc nō eſt neceſſe ꝓbare verſuȝ ī eius vtilitatē, ⁊ per Bald. in rub. de exerc. Aduerte etiā quod Bar. hic ⁊ doc. videtur ſibi contrariari dum volunt l. ſi. de exercitoria. non habere locum in ciuitate, ⁊ dum volunt ſ. l. j. eod. tit. §. non autē. verſi. ſed ⁊ ſi in pretijs. habere locū in ciuitate, ⁊ ſic dicunt ll. illius tit. loqui, ⁊ nō loqui in ciuitate, quod magnam continet in ſe repugnantiam: niſi dixerimus quod ſ. quando alle. l. j. lex loquitur quādo adminiſtrator habebat ſpeciale mandatū a ciuitate, ⁊ ideo nō eſt mirū, cum tunc ciuitas vtatur iure priuati, vt hic per Bar. ver. ſed ſi erat ei conceſſum ⁊ ſi bene d. l. primā allegarēt cum l. ſeq. in priuato, eo caſu poſſet habere locum ⁊ in ciuitate, ſed hic dum alle. l. ſi. loquitur quando adminiſtrator nullum habebat mandatum, ⁊ ideo nō eſt mirādum, ſi dicūt eam non habere locum in ciuitate, cum tunc adminiſtrator non poſſit ciuitati preiudicare, vide Anc. conſi. ſuo vltim.

q POMA. ¶ In princ. vide Alex. conſi. iij. volum iij ⁊ aliquid ꝑ Feder. conſi. cxix. vbi dicit quales probationes admittātur ad hoc probandum.

LEX XXVIII.

* a Creditor. [Breuiter hoc intendit, qui accipit pignus non idoneū, nō renunciat actiōi perſonali h. d. In ſi. tex. ibi, in quaȝ pign⁹. hoc verum in pignore conuentionali: ſecus in pretorio, vt ī. de re iudi. l. a diuo Pio §. ſi pignora. ⁊ que ſit ratio dic vt ibi. Et no. ex iſta lege, qꝺ ꝓuiſio legis nō tollit̃ ꝑ ꝓuiſionē hominis. Cōtrariū habes in l. ſi. allegata hic in gl. qꝺ ꝓuiſio hominis tollit ꝓuiſionē legis, de quo plene ꝑ Cyn. in l. ij. de iure emphy. Opp. ⁊ videtur, qꝺ recipiēdo pignus, videatur renūtiare perſonali actiōi: vt l. ſi. C. de pac. cōuent. Sol. ibi loquit̃ in his, q̃ cōpetebāt de iure ſpeciali, hic de ijs, q̃ cōpetebāt de iure communi. Reſpōde ergo ad l. ſi. qꝺ ideo illud verū eſt: q2 ꝓuiſio l. ibi eſt de iure ſpeciali, q2 ibi cōtinetur priuilegiū. Nā ſi ibi mulier hypothecam accepit ex pacto in rebus paraphernalibus a marito, non datur ſibi prouiſio illius legis, que ſibi competit de iure ſpeciali: ſecus vbi prouiſio continet ius cōmune, vt hic: ⁊ no. in l. ij. C. de iure emph. ⁊ per Dynum in l. iiij. §. ſi ex conuentiōe. j. de re iudi. ⁊ per Iac. in d. l. ſi. Et ratio Dyni eſt, quia facilius tollitur ius ſpeciale quam ius commune: vt l. eius militis. §. militia miſſus. j. de milit. teſta. Et nota quod hec lex non ſeruatur

* Venetijs, vt dicit hic glo. in fine.]

ADDITIO.

a ¶ Pignus. Dicit Bal. ꝙ habens pignus, non poteſt iurare debitorem ſuſpectū de fuga ⁊ eū capi facere: quod intelligit Alex. cum pign⁹ eſt ſufficiēs, alias ſecus. Pro quo adde quod voluit Rom. conſi. ccxxij. ſ. quod ſi habeo inſtrumentum guarentigionatum, ⁊ faciam debitori ſtatui terminum ad ſoluendum, ꝙ per hoc non impedior quin poſſim ipſum facere detinere.

LEX XXIX.

Si inſtitorem. Ex ɔctu inſtitoris cōuenit̃ dūs, ſicut ex ɔctu curatoris. h. d. ¶ Glo. intelligit ſi pecuniā accepit in eā cauſam, in quā ꝓpoſitus erat, ⁊ bene, q2 alias ſecus. Quero, q̃ ſimilitudo eſt iſta, quaſi iuſſu eius, ⁊c. Glo.

a qꝺ nō eſt nota ſimilitudinis, ſed eſt expꝛeſſiua veritatis. Tu ſecundū Doc. ꝙ eſt nota ſimilitudinis. Nā inſtitor eſt ille, qui ponit̃ certe adminiſtratiōi qſtuarie, ⁊ vniuerſali. l. ſi cū villicū de inſtito. Ille vero, qui ad vnū actū ꝓponitur, non dicitur inſtitor, ſed procurator, vt j. de inſtito. l. in eū. in prin. ⁊ no. per Innoc. extra de fideiuſſ. ca. ſin. Iſta ergo ſimilitudo eſt hic, ꝙ tenetur dominus ex cōtractu inſtitoris quem vniuerſaliter prepoſuit, ſicut ex contractu procuratoris, cui certum mandauit negotiū.

ADDITIO.

a POMA. ¶ Tu dic. Vide Alexan. conſi. xliiij. ...

LEX XXX.

1 ☞ Actio in obligatione in diem ante diem eſt nata.
2 Stipulatione promittens vſuras ſub ſpe mutui recipiendi, eum peniteat quando cogatur vſuras ſoluere.
3 Mutuum quando ſit quidam contractus innominatus.

* Qui pecuniam. Qui ſpe future numerationis promiſit, non habet neceſſe recipere. hoc dicit. [Tex. in ſin. ratio eſt: quia contractus celebratur gratia vnius tantū l. de condi. cau. data. l. ſi pecuniam. in princi. quia alias ſecus eſſet, ſi gratia vtriuſque. C. de actio. ⁊ obligationib. l. ſicut. Non obſtat huic legi, quod iſte contractus nō videtur valere, quaſi ſit in mera poteſtate contrahentis. l. in vendentis, vel emen... C. de contrahen. emptio. ⁊ l. ſub hac condictione. de actio. ⁊ obligatio. q2 ibi in contractibus, qui contrahuntur conſenſu, ne illo modo ſit obligatio, vt in poteſtate mea ſit, an obliger, ... vero loquimur in contractibus, qui re contrahuntur, qui non dicuntur perfecti eſſe, niſi res interueniat, ideo non mirum, ſi ante, quam interueniat poſſum non recipiendo non obligari. Aduerte, quia licet re contrahatur mutuum, tamen oportet interuenire conſenſum. Inſtitu. de verbo. obligat. in princip. Et Inſtitu.

* de obliga. que ex conſen. per totum. * ¶ Oppo. hic dicitur creditori futuro, ⁊ ſic innuit qꝺ ante numerationem non ſit creditor. Item infra dicit, ne accipiendo ſe aſtringat: ⁊ ſic innuit q̃ interim non eſt obligatus. Contra, imo ſtatim tenetur, licet exceptione ſit tutus, l. ſi ex cautione. ⁊ l. in contractibus. C. de non nu-

a me. pecu. Sol. dicit ᵃ glo. quod tenetur, ſed non cum effectu. Ultramonta. dicunt, quod ante diem non eſt nata actio, nec obliga-

1 tio. † ego teneo opinionem gloſſ. quod ſit nata. in l. cum quis. C.

b de iuris ⁊ fac. igno. ⁊ tangam de hoc in l. j. ᵇ ſ. de condict. indeb.

* ſcilicet quod intra biennium eſt obligatus ciuiliter: ⁊ ita ibi obligatio ciuilis, qꝺ ꝓbāt Doctores per caſum l. ſi quaſi accepturi. C. de non nume. pecu. vbi dicitur, quod intra biennium obligationē condico, ⁊ ſic patet, quod eram obligatus: licet Iacob. ꝗ tenet cōtrarium, videatur ibi habuiſſe in textu, cautio dicatur. ⁊ tunc reſpondet ipſe ad illam legem, quod licet condicatur cautio, non tamen ſequitur, ego ſum obligatus: quia ſi debitor ſoluit, poteſt poſtea condicere cautionem: ⁊ tamen extincte liberatus eſt, vt l. diſſolute. de condic. ex leg. ⁊ l. ſin. C. de ... titu. ſed hoc verum eſſet, ſi in textu diceretur cautionem, ſed dicit obligationem. Item probant hoc Doctores per l. ... debitorem. j. de fideiuſſorib. que tamen dicitur ciuilis obligatio nō naturalis: ideo, q2 lex fingit meum conſenſum non ... rim ante bienniū, poſt biēniū vero oritur ipſa naturalis. Inſtitu. de lite. obligat. in princip. vbi dicitur, hodie naturalis ergo antea nata non erat. Licet Petr. teneat contrarium in dicta l. cum quis. de quo ibi. Sequitur in gloſſ. vel non numerate pecunie, ⁊c. que exceptio dicitur annomala: quia non ſequitur naturam aliarum exceptionum, que ſunt perpetue, ⁊ poſſunt quandocunque opponi. Iſta vero biennio finitur, de qua plene in l. ſi ex cautione. C. de non numera. pecu. Et dic quod exceptio doli ⁊ non numerate pecunie in ſimili poſſunt competere: licet Iac. hic, ⁊ in dicta l. ſi ex cautione. dicat exceptionem non numerate pecunie competere, vbi me obligaui ſpe future numerationis. Sed exceptio doli vbi me obligaui ex cauſa de preterito, quod eſt contra notata in l. ſi ex cautione. ⁊ in textu in l. ſecunda. §. circa primam. verſicu. proinde. infra de doli mali, ⁊ metus exceptio. Ubi exceptio doli competit, ibi etiam exceptio non numerate pe...

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

pecunie competere poteſt: quoniam ſpe future numerationis. in d. verſi. proinde promiſerat. ꝛ hoc ꝓbatur per ratione: quia exceptio doli eſt generalis, ꝛ cõpetit vbicũqꝫ dolus cõpetit agē do: niſi in perſonis, ꝓpter quarũ reuerētiā opponi nõ poſſit. l. nõ debet. ſ. de dol. Sed vbi agis ꝫ me, nec numeraſti, conſtat, qꝺ dolũ cõmittis, ergo, ꝛc. Itē dicit hic Iac. qꝺ exceptio nõ numerate pecunie cõpetit, vbi feci inſtrumētũ de hac ꝓmiſſiõe, q̄ tũc durat biēnio, ſed vbi non feci ibi inſtrumētũ tũc cõpetit exceptio doli, q̄ eſt eo caſu ꝑpetua. Et ratio eſt (dicit ipſe) qꝛ magis debet imputari debitori, quando cũ ſcriptura ſe obligauit: cũ ſibi magis debet imputari: qꝛ tũc deliberate obligaret. l. i. C. ſi mi. ſe ma. dixe. ꝛ cũ l. ſcimus. ver. ſi autē ſcriptura. C. de agrico. ꝛ cẽſi. ꝛ l. optimā. C. de ꝯhē. ſtip. ꝛ ideo tũc tēporalē tātū habet exceptionē, nõ autē numerate pecunie, ꝛ nõ exceptionem doli. Sed doc. ꝯdicũt in ambobus. ꝑ d. l. ſi ex cautione. vbi dicũt, Si ex cautiõe ꝛ ſic ſcriptura, ꝛ tñ ibi dicit vtrāqꝫ cõpetere. De ſcꝺo. gl. in verb. ꝓbare. examinat in d. l. ſi ex cautione. ꝛ vltimo tenet doli exceptionē vltra biēniũ nõ cõpetere: ꝛ illud eſt verũ: quia cũ det in locum alterius, eius naturā ſapere debet, vt not. ſ. eo. l. certi cõdictio, hoc videt ꝓbari argumēto a ꝯtrio ſenſu. Preterea cũ doli exceptio opponit, tũc inſurgit ꝑſumptio fraudis, vt doli qꝛ dico, qꝺ dolo facis, qꝛ petis id qꝺ mihi nõ numeraſti: ſed poſt biennium, non facis dolo, quia lex fraudem excludit, ꝛ fingit numeratam fuiſſe pecuniam. d. l. ſi ex cautione, ꝛ l. in contractibus. eod. titu. ꝛc. Fallit in quibuſdā caſibus. Primus caſus eſt in l. fi. de cond. ex leg. Alios caſus vide per no. in l. cũ quis. C. de iur. ꝛ fac. igno. ꝛ ibi expediui vobis, ꝛ tangam in l. j. ſ. de cõdi. ind.]

* ¶ Quero, † ſi promiſit vſuras, vtrum ſit in eius po-
2 teſtate ne accipiendo ſe aſtringat? Gl. dicit quod ſic ſoluendo vſuras alias ſecus, vt l. qui Rome. in prin. ſ. de verb. oblig. Alij dicunt ꝙ non habet neceſſe ſoluere vſuras, ſi creditor poteſt alijs ſub vſuris eque bene mutuare: arg. eorũ que no. in l. diē functo. ſ. de offi. aſſeſſo. ꝛ ſic liberatur preſtando intereſſe. quod forte eſt multũ minus, quā ſint vſure, vel forte nihil, arg. ſ. de cõdi. cau. da. l. ſi pecuniam. Iac. But. dicebat quod predicta ꝓcedũt in contractibus innominatis, ſed qꝛ ꝯtus mutui eſt contractꝰ nominatus, in quo non eſt locus penitentie, ideo ſtemus glo. qꝺ
c puto verum, ſi vſure eſſent promiſſe per ſtipulationeꝫ, quod eſt neceſſe in pecunia mutuata. C. eo. l. quamuis. ſed ſi eſſent vſure promiſſe pacto, in alijs rebus, iuxta l. frumenti. C. de vſuris, pu
3 to predictorum opin. veram. Nam licet † mutuum ſit contractus nominatus, tamen habita relatione mutui ad pactum de ſoluendis vſuris, reſultat contractus quidam innominatꝰ, do vt des. per doc. plene not. in l. in bonefidei. C. de pac. ꝛ ideo locus eſſet penitentie ſoluto intereſſe. ſ. de condi. cauſa da. l. ſi pecuniam. ¶ Ultimo tene menti hanc l. in eo quod dicit, quod debitor ex poſt facto pecuniam de neceſſitate non recipit, ꝑ quam determinatur per Iuriſconſultum vna queſtio in l. penul. ſ. que res pig. oblig. poſſ.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Dicit. Uide Alex. conſi. ij.

b ¶ In l. j. No. ex iſto tex. quod in contractu nominato, eſt locus penitentie, ſaltem in effectu. Contra tamen facit tex. in l. ſicut. C. de ac. ꝛ obliga. ꝛ l. in commodato. §. ſicut. ſ. commod. Reſponde primo, vt per Bald. quod in contractu mutui celebrato, non eſt locus penitentie, ſed in celebrando ſic, de quo loquitur text. noſter. Aut ille, q̄ ꝓmiſit recipere, promiſit factum, ad quod ꝑſtandum quis precise non cogitur. l. ſtipulationes non diuiduntur. §. Celſus. ſ. de ver. oblig. ſed ſoluendo intereſſe, quis liberatur. l. ſi quis ab alio. §. fi. ſ. de re iud. ſed hic nullum eſt intereſſe, ideo non eſt mirum ſi non tenetur, ꝛ locus ſit penitentie, quoniam in tex. noſtro dicitur, quod eſt in poteſtate eius qui reſpõdit ſe accepturum pecuniam mutuo, ne obligetur, ꝛ glo. ſupplet in effectu qꝛ bene etiam ante receptionem tenetur, ſed obſtat exceptio non numerate pecunie aut doli, ꝛ non declarauit qualiter competat, ideo ſciendum, quod in contractu mutui, quando quis cõfitetur ſe recepiſſe pecuniam, quam tamen re vera non accepit, quod datur ſibi triplex exceptio, non numerate pecunie, aut doli, vt hic in glo. aut in factum, non numerate pecunie ſibi competit, quoties facta per eum ſcriptura, vel per tabellionem ſimpliciter confeſſus eſt ſe recepiſſe, vt toto ti. Inſtitu. de lit. obliga. ꝛ C. de non nu. pecu. In factũ autē competit, quoties vltra confeſſionem promiſit per ſolennem ſtipulationem de reddēdo, vt eſt tex. l. cum vltra. C. de non nu. pecu. vbi Bart. Doli vero datur, quando ſuperioribus ceſſantibus facta eſt confeſſio ſolũ de receptiõe coram teſtibus, vt eſt tex. l. ij. §. circa. ſ. de exceptio. doli. alleg. hic ꝛ no. quod Abbas c. fin. de ſolu. dicit quod etiam iſta exceptio doli competit ei qui cõfeſſus eſt ſe recepiſſe, qui tamen re vera non receperit, vt ſibi alia exceptio nõ detur, ꝛ vide Alex. conſi. ij.

c ¶ Puto verum. Adde quod cum opinione Bar. hic, tranſeũt communiter doc. maxime Ioan. de Imo. ꝛ Ray. in l. qui Rome. ſ. de verb. oblig.

LEX XXI.

a **Cum fundus. §.** [a] In actionibus ſtricti iuris veniunt fructus, ꝛ acceſſiones a tempore litis conte. h. d. De hoc dicā ſ. de tritica. l. in hac. ad quam glo. ſe hic remittit.

ADDITIO.

a POMA. ¶ Cum fundus. Hanc autem materiā intellige vt per Bar. ꝛ alios in l. ſi filius. §. j. ſ. de verb. obliga. Limita tamē quatuor modis, vt in illis etiā in contractibus ſtricti iuris, veniāt fructus a tempore more non autem expectetur tempꝰ litis. Et ꝑmus eſt, qñ agerē ad rē meā. l. Iulianus. §. ſed ꝛ fructus. ff. de rei vēd. vel q̄ aliquādo mea fuiſſet, vt eſt tex. in l. videamus. §. ſi actionem. ſ. de vſur. Et ratio quia vtroque caſu agitur ad reſtituēdũ, ꝛ verbũ reſtitui, importat plenā ſignificationē, vt dicit Pau. de Ca. ꝛ eſt tex. in d. l. videamus. §. in Fauiana. licet aliam rationē aſſignet Sali. in l. vinũ. iij. opp. ſ. eo. Scꝺus caſus eſt in l. filius. in fi. ſ. de col. do. ꝛ ibi Bar. no. ꝛ illũ modũ dicit eſſe mirabilē Bal. in l. ſi ſoror. C. de collat. Tertius eſt in ꝯtibꝰ celebratis cũ principe, qꝛ ipſe ſemper tenet a tēpore more, qꝛ ꝯtus ꝑ eũ celebrati habēt vim bonefidei. Ita dicit Bal. in §. que vero. in tit. de pace cõſtan. Quartus eſt de equitate Canonica q̄ reputat omnes ꝯtus bonefidei. Ita dicit Bal. in c. j. circa fi. de plus peti. aſſerens ſe nullũ ſcire tex. iuris can. q̄ vtat iſta differentia, vtrũ ſit ꝯtus bonefidei, vel ſtricti iuris, qꝺ tamē puto falſum. Primo qꝺ imo eſt tex. faciēs iſtā differētiā, in c. cũ venerabilis. de excep. Scꝺo, qꝛ quoties aliqd eſt inductũ a iure ciuili, ꝛ non reperit ꝯ ſtatutũ de iure Canonico, nec ſumꝰ in materia peccati vnde merito ſtamus iuri ciuili, vt per Bar. in l. priuilegia. C. de ſacroſan. eccle.

1 ☞ Errans quando transferat dominium.
2 Condictio quando competat domino contra poſſeſſorem.
3 Poſſeſſor abeſſe ab initio quando poteſt.
4 Alimentorum expenſe parue quod compenſantur cum operis.
6 Locupletior ex re mea, ſi es effectꝰ, licet poſſim habere regreſſum contra aliũ ſi ille liberaretur cedēdo mihi actionem cõtra te, tamen de equitate datur mihi directa actio contra te.
7 Soluens habenti mandatum licet modo reuocatũ liberatꝰ eſt.
8 Compenſatio non fit etiam quādo pecunia petitur vt ſpecies, ꝛ ſic de ſpecie ad quantitatem.
9 Uēditor quādo tradit alteri, ꝛ ſic nõ emptori, cui iuſte arbitrabat tradere poſſe liberat ab emptore, ꝛ ei tenet cedere actionē.
10 Argumentum de ſeruo ad monachum, an valeat.

§. Seruum tuum. Ex equitate cauſa euitādi circuitus [a] dat cõdictio ei, cum quo negotium non eſt geſtum, ꝛ ſi dominus approbat contractũ ſerui eius nomine tenetur inſolidum, ſi vero reprobat, tenet tamē de peculio. h. d. Diuiditur. Primo ponit thema, ꝛ queſtionē tacite reſultantē ex themate. Scꝺo ponit reſpõſio Sabini de equitate. Tertio ponit reſpõſio Iuliani de rigore. Quarto ſupplet ꝑ authorē legis, qꝺ dicto Iuliani deficiebat. Scꝺa ibi, Sabinus. Tertio ibi, nā, ꝛ Iulianus. Quarta ibi, ſed adijcere. In tex. ibi, traditꝰ eſt ſubaudi, q̄ritur qualiter dño ſuccurrat ꝛ qd iuris ſit? Gl. ponit caſum, ꝛ bene, ideo nõ ſcribas caſum in terminis, qꝛ gl. clariſſime ponit. Notabilia huiꝰ §. videbitis in ꝯtrãs. Prima pars fuit thema ꝛ q̄ſtio, ꝛ ſic nõ habet contraria.
* [Iſte §. eſt ſubtilis, ꝛ multũ fortis, ꝛ habet materiā quotidianam in tex. ibi, pertinebat, ꝛc. ꝛ ſic extra rem bonefidei poſſeſſoris, extra operas ſerui tui: ꝛ ſic mihi bonefidei poſſeſſori nõ queritur, ſed tibi domino, cum ex re bonefidei poſſeſſoris non opera ſerui tātummodo queratur bonefidei poſſeſſori. Sed extra rē eius ꝛ extra operam ſerui queritur domino. §. non ſolũ. Inſtit. ꝑ quas perſo. no. acq. In tex. ibi. traditus eſt, ꝛc. Ex hoc themate queritur, qualiter ſubueniatur tibi domino pro Pamphilo iſto vel eius pretio. ꝛ de hoc tractatur i tex. ꝛ de ipſo Sticho vendicando in tex. non ſit mentio, ſed in glo. ſuper ver. condicere, in princip. licet gl. j. vbi ponitur caſus, ponat hoc eſſe de caſu quod non eſt verum, vt patet de ſe. In tex. ibi condicere aiunt. Et hoc de equitate q̄ inſurgit ex eo: qꝛ ex pecunia ſpectāte ad te dominũ ſum locupletior factꝰ: ꝛ tibi domino dat actio contra vēditorē ad ꝓbādũ cõtractũ ſerui tui, q̄ vēditor habet actioneꝫ

contra me bonefidei poſſeſſorem, quam tibi domino cõtra me ce-
dendo liberatur: ergo vt tollatur iſte circuitus abſq; alia ceſ-
ſione, habes iſtam condictionem indebiti contra me bonefidei
poſſeſſorem, approbando contractum ſerui tui: nõ tamen tu do
minus compelli potes ad hoc petendum, ſed potes agere cõtra
venditorem, ⁊ nummos tuos vendicare ſi extãt, nec poteris re-
pelli, cum pecuniam tuam te inuito tenere non debeat. l. qui re-
ſtituere. ff. de rei vendic. merito hic Iuriſcon. concedit tibi quo
ad peculiares emptori. Et licet Iulianus hic non reſpondeat,
tamen hic glo. reſpondet. ⁊ in effectu vult, ꝙ actio ex empto de-
tur tibi domino contra venditorem: contra me bonefidei poſſeſ
ſorem datur condictio indebiti. Et facias hic vnum, A, ⁊ capias
verſiculum, ſed adijcere, vſq; ad finem: ⁊ fac ibi vnũ, B, quia ibi
ſuppletur dictum Iuliani: ⁊ dic bonefidei emptori, id eſt, bone-
fidei poſſeſſori: cui res tradita eſt, ⁊ ſic in effectu vocat emptor.
Gl. ponit caſum in ver. mihi traditus eſt, ⁊c. veniamus ad ap-
paratum noſtrum, prima pars fuit queſtio ⁊ thema: ⁊ ſic nõ ha-
* bet contraria.] Venio ad ſecundam partem, dicitur hic ꝙ do-
minus poteſt cõdicere ſeruum traditum poſſeſſori ab ipſo poſ-
ſeſſore. Contra, nemo condicit rem ſuam preterquam a fure, vt
ff. vſufr. quemad. caue. l. fi. ſed iſte domin⁹ habebat dominiũ illius
ſerui empti, quia quicquid acquirit ſeruus, acquirit domino. l.
ſi ſeruus. ff. de acq. re. do. ergo, ⁊c. Solu. dic homo emptus non
fuit traditus ſeruo, ideo domino non fuit queſitum dominium,
ſed fuit traditus poſſeſſori, ideo poſſeſſori eſt q̃ſitũ dominiũ, ⁊
hoc dicit gl. ſup ver. tradit⁹ eſt. q̃ glo. licet ſit ſignata ſup prima
1 parte, tamẽ debet hic recitari. ¶ † Opp. errans nõ transfert do
miniũ, vt ff. de cond. ob cau. l. iiij. §. ſubtilius. ⁊ l. ſi ego. ff. eod. ⁊ de
fur. l. ſi quis vxori. §. cum Titio. Sol. circa hoc ſunt vidẽde mul
te ſpecies erroris, de quibus dixi in l. j. ff. de offic. procu. Ceſa. ta
men quantum ad propoſitum dico, ꝙ hic non fuit error in domi
nio rei neq; in ſubſtantia perſone, quo caſu loquũtur cõtraria,
ſed fuit error circa qualitatem perſone. Putabat enim iſtũ do
minium eſſe ſerui, cum nõ eſſet. ¶ Contra hoc opp. error in qua
litate perſone impedit tranſlationẽ dominij, vt l. falſus. in prin.
ff. de fur. Sol. ibi recipiẽs erat in dolo, ⁊ in malafide, hic erat bo-
nefidei poſſeſſor, ⁊ ideo tex. notanter dicit imprudens a fure bo
nafide emi, quia ſi dolo, ⁊ malafide, nõ acquireretur dominium ſi
bi, modo habetis iſtã gl. que facit tria contraria recte inſpicien
2 do. ¶ Opp. dicitur hic ꝙ dominus † vere aget condictione inde
biti. Contra condictio indebiti, licet dicatur oriri ex re, ſicut in
contractu mutui, tamen requiritur negotium eſſe geſtum inter
dantem, ⁊ recipientem, vt ff. de condi. indeb. l. ſi in area. ſed hic in
ter dominum, ⁊ poſſeſſorem, nullum negotium eſt geſtum, ergo
* videtur quod a poſſeſſore non poſſit condici. [Item cõdictio
eſt actio perſonalis. inſtit. de actio. §. appellamus. ſed quelibet
perſonalis actio eſt ex contractu, vel quaſi: ex delicto, vel quaſi,
inſtitu. de actio §. j. quorum nullus hic interceſſit cum bonefidei
poſſeſſore, ergo, ⁊c. Not. ex hoc §. quod eſt dare filiã, ſcilicet a-
ctionẽ ſine matre: hoc eſt ſine obligatiõe, ⁊ ita habet in iſto §. qđ
* eſt dare actionem perſonalem ſine obligatione, vt hic.] Solu.
concedo oppoſitionem de rigore, deberet enim agi p dominũ cõ-
tra venditorem, ⁊ venditor teneretur domino cedere condictio
nem indebiti contra emptorem, ſeu contra bonefidei poſſeſſorẽ,
vt dicitur in text. Sed de equitate cauſa vitandi circuitus dat
condictio directo domino contra poſſeſſorem. Facit infra de cõ
di. indeb. l. dominus teſtamẽto. Nec eſt nouum, quod vnus ſol-
uat, ⁊ alter repetat, ⁊ vide gl. ſuper verbo, condicere, que iſta po
nit. Tenet ergo glo. quod de equitate hic datur actio domino cõ
tra poſſeſſorem, hoc etiam dicit clarius ponendo caſum in j. glo.
Pet. dicit, quod non videtur ſibi equum, imo iniquum quod ei
concedatur actio qui eam non habet, ideo intelligit primum di
ctum, ſcilicet quod poteſt condicere, ſcilicet ceſſa actione, non ali
ter: hoc non placet, nam vos ſcitis, quod ex equitate datur mihi
actio contra eum qui ex re mea factus eſt locupletior. ff. l. proxi.
⁊ ff. eodem. l. ſi eum ſeruum. ita hic, cum poſſeſſor ſerui, cui tradi
tus eſt Pãphilus, ſit effectus locupletior ex re mea, equum eſt
quod mihi detur condictio contra eum, ⁊ iſta condictio ſine cau
ſa, vt infra l. proxi. vel vtilis condictio indebiti, vt gloſſa dicit.
Non enim eſt directa condictio: quia inter hos non eſt negotiũ
geſtum, vt ſupra dixi. ¶ Opp. dicitur hic, ſi quid mihi abeſſet
ex negotio quod is geſſiſſet. Contra, mihi poſſeſſori nihil abeſt,
cum text. dicat quod emit ex peculio pertinente ad dominum,
3 quare male. Huius timore hic gloſſa ponit † exemplum in quo
poteſt ab initio poſſeſſori abeſſe, vt quia expendi in alimentan-
do ſeruum. Quidam reprehẽdunt iſtud exemplum. Primo qr
expenſe alimentorum compenſantur cum operis. l. in rebus. §.
poſſunt. infra commod. Alij volentes ſuſtinere, dicunt, quod il-
le Pamphilus emptus erat ita paruulus quod nulle erant
opere eius. l. fin. ff. de oper. ſeruo. Alij dicũt, quod lex, in rebus.
4 §. poſſunt. loquitur † de expenſis paruis, que compenſant cum
operis, ſecus in expenſis magnis. Et ita intelligat glo. ⁊ etiam
mihi placet, vt l. j. in fi. cum l. ſeq. ff. de impẽ. in reb. do. fac. Alij po
nunt hic exemplum, ꝙ iſte Pamphilus empt⁹, geſſit aliqua ne
gotia mei poſſeſſoris, ⁊ male, pro quibus poſſum agere contra
verum dominũ. argu. ff. cõmod. l. ſi is qui. §. ſi libero. Quidam re
prehendũt, quia iſte Pamphil⁹ interim eſt poſſeſſoris, ergo in
terim ſibi non obligatur, vt C. quando ſer. ex ſuo fac. per totũ. ⁊
l. apud antiquos. C. de fur. Item reprobant primũ, qr text. dicit
ex negotio, quod is geſſiſſet, ſcz ſeruus. Sed ponendo, ꝙ ego a-
limentauerim eum, negotium eſſet geſtũ a me, non a ſeruo. Po
to qđ quilibet intellectus poſſet ſuſtineri recte intelligẽdo. Nã
ſi ego alimẽtaui Pamphilum emptum a ſeruo, mihi abeſt ex ne
gotio, qđ is geſſit, hoc eſt, ex emptione facta per ipſum ſeruum,
ideo enim eũ alimẽtaui, qr ipſe ſeruus emit. Ego alio modo in-
5 telligo hic, † ꝙ iſte ſeruus poſſeſſus bonafide, emit ipſum Pã-
philũ de pecunia domini, tñ qr in hoc negotio multa de meo ex-
b pendit ſoluẽdo gabellã, [b] ⁊ notarijs, ⁊ ſimilia, iſta ego poſſeſſor
debeo conſequi a domino, ⁊ ſecundũ hoc hic loquitur de nego-
tio geſto ab ipſo ſeruo bonafide poſſeſſo, qui nunquam fuit poſ
ſeſſoris, non de negotio geſto ab ipſo Pamphilo empto qui fuit
poſſeſſoris, ⁊ iſta eſt vera. ¶ Opp. ille qui expendit in re aliena
nõ habet actionẽ, ſed retentionem tantũ. ff. de condi. indeb. l. ſi in
area. ⁊ melius in l. in hoc iudiciũ. verſi. diuerſum. ff. commu. di-
ui. ergo p expenſis factis in illo Pãphilo, ego poſſeſſor non de-
beo habere actionem, hic dicitur cõtrariũ, quare male. Huius
timore quidam dicunt in tex. ibi, me tecum acturum, ſcz per re-
tẽtionẽ. Certe hoc eſt violare tex. ideo alij dicunt, ꝙ cõpetit a-
ctio: ſed q̃ ſit illa dubitat. Quidam dicũt, qđ condictio indebiti.
Quidã, ꝙ actio negotiorũ geſtorũ. Prima eſt vera, nõ obſt. l.
ſi in area. Nã hic Pãphilus, circa quẽ fuit expenſum, nõ erat
alterius, ſed erat ipſius poſſeſſoris. Sicut ergo antequam eum
reſtituat habet retentionem pro iſtis expenſis: poſtquam vero
reſtituit, habet condictionem indebiti: qr inter ſe reſtituẽtem, ⁊
eum cui reſtituitur, geritur negotium, ſcilicet tranſlatio domi-
nij, ex qua oritur iſta condictio indebiti, vt l. qui exceptionẽ. §.
ſi pars. ff. de condic. indeb. ſed quod detur actio negotiorum ge
ſtorũ, non videtur verũ, quia nõ geſſit negotiũ domini, ſed tan-
quam proprium, ⁊ in re propria, vt dixi. ¶ Alterius oppo. di-
citur hic in tex. ⁊ hoc verũ eſt. Contra. ff. l. proxi. verſi. ibi, nam ⁊
Iulianus, ⁊c. Reſpond. ſupra dictũ eſt verũ, ſcz de equitate, quod
ſequitur eſt verũ de rigore. Sumus expediti de iſta prima re-
6 ſpõſiõe de equitate, ex qua habes † tenere iſtud, quod quãdo tu
es effectus locupletior ex re mea, licet ego poſſim habere re-
greſſum ꝯ alium, ſi ille liberaretur cedẽdo mihi actionẽ con-
tra te, de equitate dat mihi directo actio ꝯ te, ⁊ immediate. Iſtud
dixi, ſi ex re mea factus eſt locupletior, probatur ff. l. proxi. ⁊ ff.
eo. l. ſi eũ ſeruum. Illud quod dixi, ſi ille cõtra quẽ poſſum ha-
bere regreſſum liberaretur mihi, cedendo actionem contra il-
lum, ideo dixi, quia ſi preciſe teneret ad rem illam, ceſſaret equi-
tas, ⁊ mihi nõ daretur directo actio ꝯtra te, vt no. d. l. ſi eum ſer
uum. ff. eo. quia ſi ſeruus viuebat, ita qđ ab alio poſſet recupe-
rari nõ haberet locũ illa equitas. Item qđ dixi, ſi ex re mea fa-
ctus es locupletior, ideo dixi, quia ſecus eſſet ſi haberes rẽ aliũ
de, ꝙ ex re mea, licet alius teneatur mihi cedere actionẽ. Nam
nõ agerẽ cõtra te, niſi illa actio eſſet mihi ceſſa, vt l. cũ in plures.
§. meſſem. ff. loca. ⁊ ff. de actio. emp. l. Iulianus. §. j. ⁊ ff. de legat.
l. ſi ſic. in fin. ⁊ ff. ad leg. Rhod. de ia. l. ij. §. penul. ¶ Venio ad ſe-
cundam reſponſionẽ de rigore: Dicitur hic ꝙ domin⁹ põt age-
re ex ẽpto ꝯ venditorẽ, ⁊ vẽditor poteſt agere cõdictione indebi
ti contra poſſeſſorem. Contra ad primũ dictũ oppon. ꝙ vendi
tor traditione ſeu ſolutione ſit liberatus, vt ff. de ſolutio. l. ſi
7 quis. §. j. Solu. † ibi fuit ſolutum ei, qui alias habebat manda
tũ, licet modo ſit reuocatum, hic ſolutum fuit ei, qui nunquam ha
buit mandatũ. Ita ſoluitur hic in glo. in verbo, venditio-
ne: ⁊ probatur etiam ff. de ſolutionib. l. qui hominem. §. [illegible]
¶ Ad ſecũdã opp. quod venditor non poſſit agere condictione
indebiti contra poſſeſſorem: nemo enim condicit rem ſuam pre-
terquã a fure, vt ff. vſufruc. quemadmo. cauea. l. fin. ſed iſte vendi
tor adhuc eſt dominus Pamphili, vt probabo: ergo, ⁊c. Quod
ſit dñs, patet: quia rei vẽdite non transfertur dominium, niſi ſo
luto pretio, ita ꝙ venditor ſit dominus pretij, vt Inſtit. de re. rer.
diuiſi. §. vendite. ⁊ l. ex empto. in princip. ff. de actiõe empti. Sed
hic pretium non fuit effectum venditoris. quod patet: qr domi-
nus poteſt vendicare, ergo non eſt tranſlatũ dominium rei ven-
dite. Reſpon. Intelligas quod pretium fuit conſumptum, ⁊
reconciliata fuit ſolutio. l. non omnis. in princi. ſupra eodem. ⁊
fuit habita fides de eo tempore venditionis ⁊ traditionis, ⁊
fuit tranſlatum dominiũ, ita intelligit glo. ſup verbo, emptori,
c ⁊ bene. ¶ Venio ad verſic. quod ad peculiares. [c] dicitur hic
dom

dominus poteſt vēdicare nūmos,licet ipſe teneatur de peculio
Contra debiti,⁊ crediti[d] inuicem fit compenſatio.l.§.j.de com-
pen.Si ergo inuicem poſſunt agere,ergo compenſatione tollun
tur,fruſtra ergo dicit,domino vendicationem competere, que
inanis eſt. Sol. Dic quod hic non eſt locus compenſationi. Ra
tio:eſt q2 hic pecunia petitur vt ſpecies,⁊ ſpeciei ad quantitatē
non fit compenſatio:hic eſt caſus hic,ſecundum glo.⁊ in l.ſi cre-
8 ditor.§.j.j.de peculio.⁊ de leg.j.l.ſed ⁊ ſi certos. Tene ergo mē
ti tu inuenis quod quando pecunia petitur,vt ſpecies,non po-
e teſt opponi compenſatio[e] ſecundum gloſſam. Ultramontani
reprehendunt iſtam gloſſam,quia ſiue pecu.debeatur in genere
ſiue in ſpecie eadem eſt ratio compenſandi. Non enim cadit affe
ctio magis in vna pecunia quam in alia,vt infra de in litem iurā
f do.l.nūmis.facit ſupra eodem.l.nam ⁊ ſi fur.§.fin. Ratio[f] autē
quare hic non admittitur compenſatio hec eſt ſecūdū eos:nam
compenſatio fit de debito liquido ad liquidum.l.fin.C.de com-
penſat.ſed hic ex parte domini qui vendicat pecuniam eſt debi-
tum liquidum,ſed ex parte venditoris,qui agit de peculio non
eſt debitum liquidum,quia poterit eſſe, quod de peculio fient
tot deductiones,quod nil remanebit in peculio.l.ſed ſi damnuz.
§.j.de peculio.⁊ iſtud videtur mihi verum. Pro hoc adduco in
ſimili.C.commo.l.fi. Probo etiam per l.fi.in fine.C.de cōpenſat.
que dicit quod ſpeciale eſt in actione depoſiti quod non fiat cō-
penſatio:de cuius natura eſt quod fiat in ſpecie.l.licet.§.rei.⁊ l.
Lucius.la prima,infra depoſi. Ergo in contrarium eſt ius cō-
mune,vt licet pecunia debeatur in ſpecie,quod poſſit opponi
compenſatio,quia ſi in alijs actionibus non poſſet opponi com
penſatio,nulla eſſet ſpecialitas in depoſito:q2 idē eſſet in qua-
libet alia actione,vt hic. Teneamus ergo opinio. Ultramonta-
norum,que eſt vera. ¶ Opp.⁊ aſſumo oppoſitionem,que eſt in
fi.magne gl.ſuper verbo,euaneſcit.⁊ videtur quod tex.nō pce-
dat. Aut enim ſeruus habebat liberam adminiſtrationem ⁊ tra
dendo trāſtulit dominium,⁊ ſic dominus non poterit vendica-
re. Aut non habebat liberam adminiſtrationem,⁊ tunc dominū
non obligat de peculio. Solu.dicit glo.quod habeat liberam,⁊
tamē dominum non obligat de peculio,vt j.de pecu.l.libera.⁊ l.
queſitum.in prin.cum ſimilibus,eod.tit. ¶ Ueniamus ad vlti-
mam partem,dicitur hic in fi.quod venditor liberatur cedendo
condictionem domino. Contra,quia dominus habet eam ſine ceſ
ſione,ſupra ead.l.in prin. Sol.dominus habet vtilem de equita
te,hic vero ceditur directa. ¶ Opp.j de ſolu.l.fugitiuus. Sol.
g Illa debet intelligi ſecundum iſtam. ¶ Tertio[g] opp.quod vē
ditor non liberatur cedēdo actionem,non enim ideo tenetur, q2
actionem habet,ſed ideo quia vendidit,ergo,⁊c.C.eodem.l.non
aduerſus.⁊ infra de pign.actio.l.petenti. Solu.fateor quod vē-
ditor ideo tenetur,quia contraxit,tamen natura contractus vē
ditionis talis eſt,vt quis non teneatur niſi de dolo,lata culpa,⁊
leui,vt l.ſi vt certo.§.nunc videndū.j.commo.quia ergo hic tra
didit rem ei,quem putabat dominum ſerui,⁊ ſic non fuit in cul
pa,deberet eſſe liberatus,tamen quia actionem habet,ideo tene
tur eam cedere,⁊ ſic licet primordialiter teneatur ex contractu
tamen modo tenetur ideo,quia actionem habet,⁊ ſi nihil habe-
ret,in totum eſſet liberatus,⁊ ideo eam cedendo liberatur.l. qd
9 debetur.j.de peculio.quod no. Tene ergo menti,quod licet† vē
ditor non tradat emptori,ſi tamē tradit alteri, cui iuſte poteſt
h credere ſe poſſe tradere,liberatur ab emptione,[h] ⁊ non tenetur
niſi actionem illam cedere. Sumus expediti de contrarijs. Re
ſtant quedam queſtiōes in glo.magna circa princi. dicitur hic,
quod pecunia conſumpta,actio de peculio euaneſcit. ¶ Que-
ro,qualiter euaneſcit? Quidam dicunt,iure compenſationis.
Glo.dicit melius,quia conſumptio reconciliat ſolutionem,⁊ fa
cit haberi perinde,ac ſi dominium ab initio fuiſſet tranſlatum,
vt l.ſi filius.⁊ l.non omnis.§.ſ.ſ.eod.⁊ dic vt in gl.ſuper verbo,
euaneſcit. ¶ Quero,pone,quod vēditor actione de peculio tā
tum decem conſequi poſſet,⁊ nummi peculiares,qui fuerāt cō
ſumpti,⁊ ſoluti,erāt xx.vtrum dominus poſſit repetere vna x.
Quidā dicūt ꝙ ſic. Gl.dicit,ꝙ ſi extant,poteſt repetere,ſi ſunt
conſumpti,non poteſt. Pro huius declaratione videamus pri-
mo,quomodo procedit queſtio,ſi enim nūmi peculiares fuerūt
xx.quomodo poteſt eſſe quod in peculio non ſint niſi x. Reſpō-
deo,propter deductionez fiendam a domino de eo,quod ſibi de
betur.l.ſed ſi damnum.§.j.⁊ ſeq.j.de peculio. Nunc videamus q̄
iſtarum opi.ſit vera,⁊ ſi quidem nos teneremus in precedenti
q.illam opin.quod actio de peculio tollatur iure compenſatio-
nis,eſſet vera prima opi. Cum enim decem tantum deberent vē
ditori.de decem tantum fieret compenſatio,reliqua decem repe
teret dominus,ſed cū alia opinio ſit verior,ſcilicet quod nō iure
cōpenſationis tollat̄,tene opi.gl.ꝙ extantē vendicat,cōſumptā
non. Tertio querit gl.pone quod pretiū ſerui fuit viginti,in pe
culio fuerēt decē,ſeruus emptus qui nunc domino traditur,va
let triginta,an illa decē quibus ſeruus plus valet,poſſunt peti
a dn̄o per actionem de in rem verſo. Gl.arguit pro,⁊ contra,fi-
naliter dic vt colligitur in l.⁊ ideo.§.plane.⁊ quod ibi no.j.de i
i rem verſo.[i] Ultimo poſſes habere iſtam legem de facto in pro-
10 prijs terminis† ſi poneres monachum vnius monaſterij detine
ri ab alio monaſterio in monachum bona fide,⁊ ipſum emiſſe ali
quam rem ex pecunia primi monaſterij, que res empta tradi-
ta eſſet Abbati ſecundi monaſterij,omnia enim que hic dicun-
k tur in ſeruo poſſunt dici in monacho,[k] vt no.per Innoc.extra
de priuil.c.cum olim. Sed quid ſi non appareat ex cuius pecu-
nia ſoluit monachus vel ſeruus,vel non appareat ad quem illa
pecunia pertinet,Cogitabitis.

ADDITIONES.

a ¶ Circuitus. Adde Jo.And.in addi.ad Spec.in rub.de obli.
⁊ ſol.circa prin.dicit ꝙ ille qui obligauit ſe obligaturum ad ſol-
uendum x.poteſt ſtatim conueniri ad illa ſoluēda,abſq3 alia ob
ligatione cauſa euitandi circuitus, Ita dicit tenere Albe. Gal
lus.per l.ob eam.j.de preſcrip.verb.⁊ cle.auditor.de preſcrip.
b ¶ Gabellam, Ita ante Bar.exemplificabat Petrus quem ſeq
tur Cy.in repe.hic in d.oppo.
c POMA. ¶ Peculiares. Uide Alex.conſil.ciij.in j.volumine.⁊
Aret.conſi.xxxv.
d ¶ Crediti. Ad cognoſcendum quis ſit error qualitatis,vel ſub
ſtantie,⁊ que ſit differentia,vide Ant.But.conſ.lxiiij.incipien.
multa dubia tangit querens. Et de iſta materia erroris habēt
Cano.tex.expreſſum xxix,queſt.j.per totum,⁊ ibi gloſſ.ſumme,
⁊ Archi.proſequuntur.
e ¶ Compenſatio. Adde quod cum opin. Ultramonta.tanquam
magis communi,⁊ tutiori,tranſit Alexan.cui inquantum tan-
git,an agenti ad depoſitum poſſit obijci compenſatio? vidēdum
adde Bal.conſi.cccxj.incip.duo videnda.lib.iij.vbi dicit quod
illud quod dicitur agenti ad depoſitum non poteſt obijci com-
penſatio,habet locum in vero depoſito,non confeſſato per glo.
in l.aſſiduis.C.qui pot.in pign.hab.
f ¶ Ratio. Limita tamen hoc,quod pro debito non liquido ad
liquidum,non fiat compenſatio,vt non procedat,quoties debi-
tum non liquidum fuiſſet liquidatum per confeſſionem meam in
iudicio:quia tunc bene poteſt fieri compenſatio etiam de debi-
to non liquido ad liquidatum per confeſſionem meam:vt eſt gl.
fin.l.fin.in gloſſ.ij.in ver.coniuncta.C.de compenſatio.⁊ ibi Cy-
nus in prima queſt.⁊ Baldus.⁊ Alberic⁹ in l.ſi.depoſi.⁊ eſt gl.
ſimilis.l.nemo ex his.de qua meminit ſuperior gl.j.de re.iuris.
g ¶ Tertio. Limita tamen,quod venditor liberetur cedendo
actionem emptori,quando non tradit ſibi rem,ſed alteri cui iu-
ſte credit ſe tradere poſſe,vt pcedat quoties eſſet vendita ſpe-
cies,prout loquitur textus noſter,ſecus vero quando eſſet vendi
tum aliquid in genere,vt puta decem ſacci frumēti,quia tunc li
cet tam iuſte tradere alteri,quam emptori,tamen cedendo actio
nem ipſi emptori,aduerſus eum cui tradit non liberaretur. In-
tellige ſecundum gloſſam fin.l.ſi quis vxori.§.apud Labeonez.
⁊ gloſſa in verbo,actionem.infra de furtis,quam ad hoc notat
Bal.in l.falſus.C.de furt. Paul.de Caſt.⁊ Mode.hic.
h ¶ Ab emptore. Adde ſecundum Roma.⁊ Paulum de Caſtr.
dictum Bar.procedere quando venditor erat obligat⁹ ad ſpe-
ciē vt hic:ſecus ſi ad genus,allegat gl.ſingularem in l.ſi qs vxo
ri.C.apud Labeonem.j de fur.⁊ not.per Bald.in l.falſus.C.de
fur.⁊ ita eſt de mente Jaco.But.qui ita reſpondit ad l.fugiti-
uus.pro contraria ſignatam,in glo.latius hic per Alex.
i ¶ Rem verſo. Adde vt hic per Alex.
k ¶ Monacho. Jo.And.in addi.ad Spe.in rub.de ſtatu mona.
paulo ante mediū refert Pileum q.lix.diſtingue quod aut fuit
miniſter,vel adminiſtrator in ſecundo,vel nō,⁊ ſi non,diſtingue
vnde acquiſiuerit,an ex re ſecundi monaſterij,an ex operis ,an
ex vtroq3. Primo caſu totum erit ſecundi monaſterij. Allegat
§.interdicimus.in aut.de eccle.ti.j.de an.leg.l.ij.⁊ idem dicit pu
tare ſi ex re,⁊ operis acquiſiuit,p l.j.⁊ l.ſi vt ꝓponis.C. de rei
vend.⁊ C.arb.tu.l.iij. Secus dicit eſſe ſi ex operis tantum,per l.
per ſeruum.ſ.de vſu.⁊ hab. Cui autem acquirat monachus cum
alterat̄ ſtatus monaſterij,⁊ ad aliud trāſit,vide Pet.de Anch.
conſi.ccccxxv.⁊ de monacho qui monachum ſe diſſimulabat,⁊ q
acquiſiuit nomen debitoris,⁊ obtinuit bona ipſius vendi in con
tumaciam,an veniente debitore,⁊ opponente de monachatu de-
beat proceſſus annullari. Uide Fede.conſi.cclxxxvij.

LEX XXXII.

1 ☞ A te rem meam ſi ad te peruenit ſine iuſta cauſa eam condi
cere poſſum.⁊ nume.2.
3 Pecunia mea quomodo dicatur.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

5 Mutuum vt contrahatur, requiritur vltra rem ⁊ pretiū con
ſenſus.

1 SI rem e ⁊ Titium. † Si res mea ad te perueniret nec
eſt cauſa quare apud te debeat remanere, eā certi cō
dictione, vel ſine cauſa condicam. h. d. Not. quod dixi
in ſummario. Gl. ⁊ Doc. hic nihil dicūt. ¶ Opp. ſ. eodem l. ſi
filius. vbi pecunia patris peruenit ad creditorem, ⁊ tamē ea cō-
ſumpta nō pōt repetere. Sol. ibi peruenit pecunia ad credito-
rem titulo oneroſo, hic vero peruenit ad aliū titulo lucrati-
uo. Probatur hec ſol. in l. ſi eū ſeruum. ſ. eo. ⁊ C. de rei vendi. l.
mater. Iſtud contrarium facit gl. ⁊ non ſoluit. j. de act. empt. l.
ſeruus quem. verſ. ſm que. vbi habes ſimilem tex. Ad iſtū tex.
a alie concordantie ponuntur hic in gl.[a] Pro declaratione ergo
2 huius legis dicas quādo res mea peruenit † ad te ſine iuſta cā
aut pro ea poteſt mihi eſſe conſultū agēdo cōtra aliū, aut nō.
Primo caſu aut ille alius contra quem agerem liberaretur ce
dendo actionē ꝯ te, ſcilicet mihi, ⁊ tunc habet locū equitas hu
ius legis, vt mihi actio contra te detur ex equitate, vt ſ. l. pro-
xi. §. ſeruum tuum imprudens. iuncto prin. cū ſi. ⁊ ibi dixi. Quā
que non liberatur iſto modo, ⁊ tūc equitas huius legis ceſſat,
vt habuiſti in d. l. ſi eum ſeruū. vbi eſt tex. huic ſimilis. Si vero
contra alium non poteſt mihi eſſe conſultum, ⁊ tūc aut illa res
mea peruenit ad te titulo lucratiuo, ⁊ habet locum equitas hu
ius legis, vt hic. ⁊ ſ. eo. l. ſi eum ſeruum. ⁊ ſ. l. proxi. in d. §. ſer-
uum tuum imprudens. Aut titulo oneroſo, ⁊ tunc ceſſat equi-
tas huius legis. ſ. ſi filius. ſ. eo. in ſi. ⁊ no. in l. ſi eum ſeruum. et
per cōſequēs ceſſabit actio que ex equitate inſurgit, ⁊ cōpetit,
nō tū per hoc excludo alias actiones ſi q̄ cōpeterent, vt rei vē-
b dicatio,[b] vl' alia actio, vt d. l. ſi filius. ¶ † Quero, dicitur hic pe
3 cunia mea, quomodo intelligatur mea? Reſpondeo mea, vl' mi-
hi debita. vt hic in tex. vel etiā que peruenit occaſione rei mee,
vt pretium, vt d. l. ſi eum ſeruum. ſ. eo. ¶ Quero, quid ſi fuerīz
tantum ſtipulatus, ⁊ pecuniam non receperim. Gl. reſpondet
idem eſſe, qꝛ ſaltem ex re ad te peruenit illud ius, quo debito-
rē meū habes obligatū. Itē dicit gl. videtur pecunia ad te bre
ui manu perueniſſe, vt ſ. eo. l. ſingularia quod intellige ſi pe-
c cunia eſſet ſolutiōi parata,[c] vt ibi vidiſtis. ¶ Quero qua actio
ne pecunia iſta petetur? Rū. cōdictione ſine cauſa, ⁊ certi condi
ctione generali, q̄ cū ea cōcurrit, vt dictū eſt, Sed tūc quero v-
trum iſte actiones ſint negatiue vel datiue? Quidam dicūt ꝙ
ſint datiue, qꝛ nullum eſt negotium geſtum inter partes, vt hic
vides. Petrus dicit, ꝙ imo ſint natiue, naſcuntur enim ex obli
gatione, obligatio bene eſt datiua, quia nō preceſſit contract⁹,
ex quo oriri poſſit obligatio illa, nec etiā quaſi cōtractus ma-
leficium vel quaſi maleficium, ſed a lege datur iſta obligatio, vt
4 probat iſte tex. vide eū. Ego puto † obligatio, ⁊ actio ſit nati-
d ua.[d] Licet enim hic non preceſſit contractus, vel quaſi, tamē p̄-
ceſſit factū iſtud quod hic narratur, ex quo oritur obligatio, et
ex obligatiōe actio, ⁊ ſic iſta obligatio oritur ex variis figuris,
cauſarū, vt l. j. in prin. de act. ⁊ obli. Quā ꝓ nulla eſſet materia
ex qua oriret obligatio, tūc poſſet dici datiua, ſꝫ cū hic ſit ſuffi
ciēs materia, ergo pōt dici natiua, vt ſ. de pac. l. iuriſgētiū. §. j.
5 ¶ † Ultimo no. tu inuenis qꝺ lꝫ mutuū ꝯhatur, tū requiritur
etiā conſenſus ꝯhentiū, vt hic, ⁊ ſ. eo. l. nō oīs in prin. ¶ Omiſi
ſ. vnum ꝯriū inſolutū. Dicit gl. arg. contra famil. herciſc. l. cum
putarem. §. penul. Sol. ibi peruenit ad aliuꝫ iuſta de cauſa, ſci
licet ex cauſa ſententie diffinitiue.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Hic in gl. Uide Alex. conſi. xcij. j. volumine. ⁊ conſil.
cxxxiij. vol. ij.
b ¶ Rei vendicatio. Similem diſtinctionē facit gl. inter cauſam
lucratiuam ⁊ oneroſam, in l. ſi eum. ſ. eo. ⁊ diſtinctioni Bart. ad
de, ꝙ remedium huius legis habebit locum etiam ſi mihi po-
tuit a principio eſſe cōſultum cōtra alium, ſed ex poſtfacto de-
ſijt eſſe conſultum. l. fin. §. ſi. ⁊ ibi not. Bar. C. de condict. indebi.
⁊ inquantum tāgit de campſore, adde inter conſi. Alex. ij. volu.
xcv. conſi. And. Sicu. cum duo ſeq.
c ¶ Parata. Adde quod conſuluit Pau. de caſtr. conſi. xlviij. ⁊
Bal. conſi. ccxxxviij. lib. iij.
d ¶ Natiua. Cōcordat Bal. i l. certi cōdictio. ſ. eo. Alex. hic, qui
dicit hanc l. facere, an bonefidei poſſeſſor conſumptis fructib⁹
induſtrialibus poſſit conueniri a domino, ſaltem in eo qꝺ effe-
ctus eſt locupletior, ⁊ nihil decidit, ſed ſe remittit inter cetera
ad Ang. conſi. cxxx. ⁊ ciij. incip. ſuper quo puncto.
P. PAV. P. ¶ Sit natiua. An ſit aliqua actio natiua, vel dati
ua, vide per gl. in l. cum precario. §. j. j. de precar. ꝙ datiue non
competunt contra heredes, de quo vide etiam Bart. in l. ſi ho-
minem. §. dator. j. de poſthu. gl. in l. ſi. ad fin. gl. magne. j. de [illegible]
do.

LEX XXXIII.

1 ☞ Officiales quando poſſint contrahere cum ſubditis in [illegible]
officij.
2 Ciuitatis priores etiam durante officio contrahere poſſ[unt].
3 Officiales qui ⁊ quando poſſint accipere pecuniam mutuo.

PRincipalibus. Officiales nō poſ[ſunt] contrahere cū ſub[ditis]
tis, niſi ſint ꝑpetui vel ad eorum neceſſitatem. h. [illegible]
* l. ſeq. (¶ Lex iſta non imponit penā, ſi ꝯtrū ſiat, [illegible]
na eſt in l. nō lꝫ in officio. j. de ꝯhē. empt. qꝺ intellige vt ibi [illegible]
pſi. ⁊ cui aūt applicet, ibi notat. Aliā penā impoſuit. l. ſi. C. de
reſcin. ven. Rō Dy. inter iſtas leges ⁊ ſequentes eſt, qꝛ in ꝑpe
tuis cenſetur eſſe approbata fides, ex quo ꝑpetuo ſunt electi,
ſꝫ in temporalibus non ita cenſetur fides approbata [illegible]
biū, ꝙ inferret talis officialis ſubiectis cōpulſionē [illegible]
rem. ar. C. ſi qua p̄di. pote. l. j. Itē eſt alia ratio, qꝛ [illegible]
ꝙ ꝑpetui officiales abſtinerent ꝑpetuo a comodo [illegible]
l. ſi quis ex ſignatoribus. j. quemad. teſt. aper. In tēpo[ralibus]
ꝓ non eſt illa iniquitas, qꝛ in mora modici tpis, ⁊c. ſ. [illegible]
* l. ſi debitori.) ¶ Opponitur ad hanc legem. C. eod. l. [illegible]
Dicit gloſſa ꝙ hic in fine permittitur accipere intellige [illegible]
ſubditis, a ſubditis vero ſecus, vt l. contraria. Aliū dicit [illegible]
a permittitur accipere ad eorum vtilitatem,[a] alias ſecus, [illegible]
1 ſequebatur Guliel. Unde † dic breuiter, vtrū officialis poſ[ſit]
contrahere. Aut eſt officialis in loco ſue originis, ⁊ poteſt ꝯ-
hhere indiſtincte, vt l. p̄ſidis. in princi. j. proxi. ſecūdum [illegible]
2 cturam, ⁊ ſic priores † huius ciuitatis, etiam durante ſuo offi-
* cio, poſſunt indiſtincte contrahere. (Sed quod nō poſſit [illegible]
cedere probatur. qꝛ nullū pōt qs tenere in loco originis [illegible]
micilij, vt C. de diuer. offic. l. nullus apparitor. ⁊ j. de contrahe.
* emp. l. qui officij.) Si vero alibi habet officium, ⁊ tūc aut [illegible]
officiū ꝑpetuū, ⁊ idem ꝙ ſupra, vt l. preſidis ſecundum aliam le
cturam. Aut eſt officialis ad tempus, ⁊ tūc aut vult contrahe
re cū nō ſubditis, ⁊ poteſt, vt l. preſidis. in ſi. aut cum ſubditis,
⁊ tūc aut dando pecuniam mutuam, ⁊ nō pōt, vt hac l. principa
libus. ⁊ C. eod. l. eos. Aut recipiendo, vel aliter contrahendo, ⁊
tunc aut ad eius neceſſitatem, ⁊ poteſt, vt hic, ⁊ l. preſidis. in ſi.
ſecundum intellectum Guliel. de Cug. quem ſequuntur docto
res. Aut cauſa lucri, ⁊ non pōt, vt hac l. principalibus. ⁊ l. eos.
⁊ l. quiſquis. C. eod. ⁊ ibi per Cyn. in l. j. C. de contra. iudic. [illegible]
* etiā per Iac. but. (Et ratio eſt, qꝛ ſemper preſumitur [illegible]
tia. C. de ſalgamo hoſpi. non preſtan. l. vnica. cum ſua gloſ[ſa].
Si queratur an iudex, vel officialis poſſit contrahere cum [ſub]
dito, dic, aut loquimur in matrimonio, ⁊ non poteſt. Aut [illegible]
ſalibus, ⁊ tūc ſic, vt ff. de ritu nup. l. ſi quis officium. Rō Dy.
poteſt eſſe: qꝛ in primo caſu remanet vxor perpetuo obliga[ta],
ſpōſa autem non. ff. de iure dot. l. j. Inſti. de pat. poteſta. §. j. [illegible]
ſtitu. de nup. §. j. iuncta l. j. de ſponſa. ⁊ l. fina. Aut loquimur [in]
contractibus rerum, ⁊ tunc aut loquimur in alio contractu, [illegible]
mutui, ⁊ tūc aut iſte iudex habet proprietates in illo caſtro, [illegible]
loco, ſeu res immobiles, ⁊ tunc poteſt. Ratio eſt, qꝛ preſum[itur]
ſubiectos diligere, ⁊ eos nolle opprimere, vt auſ. vt iudic. [illegible]
quoquo ſuffrag. §. cogitauimus. ⁊ §. neceſſitatē. Aut loquim[ur]
in alio iudice, ⁊ tunc aut queritur, an poſſit emere res pri[illegible]
dico ꝙ ſic, propter affectionem ſpecialem. j. de contrahen. em[pt].
l. qui officij. Aut queritur in alijs, q̄ paternis, ⁊ tunc aut [illegible]
ctualibus, ⁊ tūc pōt, aut in aliis, ⁊ nō poteſt. C. de contra[illegible]
l. j. Fallit ſi impetretur a principe. j. de contrahend. [illegible]
non licet. in ſi. Aut loquimur in aliis contractibus, [illegible]
hic notatur, ⁊ in l. quiſquis. C. eo. Ratio eſt in mutu[illegible]
tractu mutui multa illicita poſſunt cōmitti, ⁊ vt [illegible]
iſtud prohibetur, ne pretextu liciti, committatur [illegible]
collegia. ⁊ chartu. l. vnica. li. xi. Pro quo C. de ſacroſanc. [illegible]
l. qui ſub pretextu. Ul' dic, ꝙ eſt ratio: qꝛ tales officiales [illegible]
terribiles aduerſarijs ſuis, ⁊ ideo mutuum inter ipſos prohi-
* betur, C. de contrac. iudic. l. j. C. ſi rector prouin. l. j.) ¶ Que-
3 ro an tales officiales poſſint accipere pecuniam mutuo [illegible]
uitate, vel dare: nā quod ſupra dixi, loquitur quādo nomine [illegible]
prio contrahunt. Quidam dicūt indiſtincte quod ſic. l. [illegible]
ſ. eo. ⁊ j. de vſur. l. Caius. quod intellige in his quibus cō[illegible]
tur adminiſtratio reipublice, vt in prioribus antianis, ⁊ ſimili-
bus. Alij vero officiales quibus ſola executio iuriſdictionis [com]
mittitur, hoc non poſſunt, vt Poteſtas, capitaneus, ⁊ ſimiles,
argumento leg. prohibere. §. plane. infra quod vi aut clam. [illegible]
cit quod notatur in l. item magiſtratibus. ſupra de pactis. [illegible]
b quod notatur per Cynum,[b] C. de tranſactionibus. l. [illegible]

* [Officiales vero noſtri tēporis cuꝫ ſint hodie conſtituti,quan
diu noſtre placuerit voluntati,reputantur perpetui:arg.ſ.de
* cond.⁊ demon.l.ſufficit.⁊ de exc.ſ.tut.l.iuriſperitos.]

ADDITIONES.

a ¶Utilitatē.Et per hoc dicit Ang.poſt Guliel.de Cu.ꝙ phi
bitus portare grana,alias graſſiam,non incidit in penā ſi por
tat cauſa ſui vſus.
b ¶Cy.Adde ⁊ limita,vt per Alex.cui etiam adde Bal.conſi.l.
incip.creditor.⁊ Pet.de Anch.conſi.cccxxxij.

LEX XXXV.

PEriculum. Si debitorū nomina efficiantur
deteriora, periculū pertinet ad
adminiſtratorem culpabiliter differentem exigere.h.d.
* (In tex.ibi,culpa ⁊c.ſcilicet leui:quia de lata expreſſum eſt, ꝙ
continetur ſub dolo:ad hoc vt l.iſta aliquid addat.ſ.depoſit.l.
* qđ Nerua.) Quid ſi erant plures adminiſtratores? Reſpō. in
pluribus tutoribus dic vt l.j.C.de tranſa.⁊ ibi dixi in l.j.ſ.nūc
tractemus.de tut.⁊ rat.diſ.in pluribus adminiſtratoribus rei
publice dic vt in l.Imperator.ſ.ad mu.

LEX XXXVI.

1 ☞Legatum conditionale an impediat exactionem ex ſtipula-
tione pura,⁊ an ſtipulatio conditionalis impediat exactionem
ex ſtipulatione pura.
2 Stipulatio ab initio cōditionalis vel pura a principio,⁊ poſt
ea conditionalis facta differunt.
3 Pena petentis ante tempus que ſit.
4 PEcuniam. Stipulatio conditionalis obli
gationem precedentem puram
ſuſpendit,⁊ eam nouat in conditionis euentum.h.d.
1 ¶Opp.de l.pure.in prin.de doli excep.Gl.dicit† ꝙ
ibi in legato conditionali ꝙ non impedit exactionem ex ſtipula
tione pura,hic in ſtipulatione conditionali.Ratio qꝛ propter
cautionem que preſtatur in legatis eſt cautū legatario.Ita di
cit gl.Gul.de Cu.dicit contrarium:nam legata ſunt fauorabi
lia magis ꝙ ſtipulationes l.in teſtamentis.de reg.iur.Si ergo
ſtipulatio cōditionalis ſuſpēdit,multo magis legatū cōditiōa
le.Dic ergo ſcđm eum,ꝙ hic loquitur in ſtipulatione que ſi eſſet
pura tolleret primam actionem ipſo iure,ſecus eſſet in alia con
uentione que ipſo iure non tolleret,⁊ ideo legatum nō impedit
interim exigi,qꝛ ſi eſſet purū non extingueretur ipſo iure pria
ſublata,ſed ope exceptiōis,vt habes in toto ti.de lib.le. Iſta
ſol.videtur contra l.ſufficit.ſ.de cond.indeb. Unde Pet.dicit ꝙ
ibi loquitur in duabus perſonis.hic in trib.Ratio,qꝛ qū illud qđ
tibi debeo pure, tibi ipſi promitterem ſub conditione, in om-
nē euētū eſt tibi debendū.⁊ ideo interim poteſt agi,vt l.contra
ria,ſed in tribus perſonis vt quando illud quod debeo tibi pro
mitto alteri ſub conditione,non eſt in omnē caſum debēdū tibi,
ideo interim nō poteſt agi.Ita loquitur hic.Sꝫ certe nec in ca
ſu legis pure debendū eſt creditori in omnem euentum,vt ibi
patet.ideo hec ſolu.non eſt bona.Unde Iacob.But.tenet ſolu.
glo.primo per rationē aſſignatā per eam,ſcilicet quia prouide
tur per ſtipulationē legatorum.Secundo,quia ſtipulatio cōdi
tionalis eſt actus factꝰ inter viuos,ideo eſt maioris potentie,
⁊ maioris effectus quam ſit legatum conditionale:tranſit eniꝫ
ad heredem,ſed legatum non,vt ſ.ex cōditionali.Inſt.de ꝓb.
oblig.⁊ l.ſi vxor.C.de cōdit.inſertis.⁊ quod ibi not. Tertio,qꝛ
ſtipulatio conditionalis apponitur animo nouandi,non autem
poteſt nouare,niſi reperiat quod nouet.Sed ſi diceres interiꝫ
poſſe agi,⁊ debitorem cogi ad ſoluēdum tolleretur ſolutione,⁊
ſic non poſſet nouari per ſtipulationem:videtur ergo actū a par-
tibus ne interim exigatur.Que ratio ceſſat in legatis.
* (Uel dic,ꝙ in legato conditionali,pendente conditione,nō eſt
queſitum ius legatario re,alias ſpe,in ſtipulatiōe ſic.Inſti.de
verb.obl.ſ.ex conditionali.Et poteſt eſſe ratio:qꝛ teſtator vi-
detur voluiſſe pertinere emolumentum modici tēporis ad he
redem.ſ.de leg.ij.l.ſi ita ſcriptū.ſ.Pegaſus de condi.⁊ demō.
* l.ſi fundus.) ¶†Quero,vtrum ſit aliqua differentia vtrum
2 ſtipulatio ſit ab initio conditionalis,an vero ſit pura ⁊ poſtea
promittatur ſub conditione? Gl.dicit quod ſic,vt in ea.¶Se-
3 cundo quero,hic dicitur in fine,† ante tempus petere videor.
b ¶Quero,que eſt penaᵇ huius ſic petētis ante tempus? Dicūt
quidam,quia actionem amittit.l.nō ſolum.la prima ſ.ſi.de lib.
lega.Iſtud eſt falſum,vt ſ.de edili.edic.l.bouem.ſ.ſi ſub condi
tione.⁊ de pigno.l.grege.ſ.ſi ſub cōditiōe. Unde alij,vt Hug.
Alb.Bulg.dicunt quod duplicantur inducie,vt inſtitu.de exce
ptio.ſ.antepen.l.⁊ in hoc reſidet glo.hic Et idem videtur nota
ri in dicta l.non ſolum.ſ.fina.de lib.leg.Guliel.de Cug.contra
quod ſic probatur:nā pena de duplicādis inducijs ſuccedit in
locū pene antique,que erat vt actio perderetur,dicto ſ.antepe
nult.Inſtit.de exceptio.Sed de iure antiquo qui agebat ante
conditionem,non ideo perdebat actionem,vt ſupra probaui,e
go.⁊c.Preterea qui ante conditionem agit nullo modo agit,cū
ſibi non competat actio,ergo,⁊c.Preterea in conditione quā-
tum ante tempus petatur iſtud tempus quod includitur,in cō
ditione eſt incertum,ergo quod eſt incertum non poteſt dupli-
cari l.j.C.de ſenten.que pro eo quod intereſt proferun.Punit
ergo in expenſis tanquam temere vocans in ius.l.eum queꝫ te
mere.ſ.de iudi.⁊ in hoc reſidet Guliel.Contra eum habemus
tex.expreſſum,extra de plus peti.cap.j.in fin.Ad id quod ipſe
dicit quod incertum non poteſt duplicari:eſt verum incertum
ſimpliciter,ſed hec incertitudo temporis venit certificanda ex
4 futuro euentu.¶†Ultimo ſcias,quod hec lex non haberet lo
cum hodie ſecundum quoſdam,niſi eſſet expreſſe actum,quod
ſtipulatio ſequens interponeretur animo nouādi quod puto
verum quo ad ea,que hic de nouatione dicuntur,ſed quo ad alios
effectus,ſcilicet quo ad ea que dicūtur quod pendente cōditio
ne non poteſt exigi,puto ideꝫ olim,⁊ hodie:nā in omnibus caſi
c busᶜ in quibus olim preſumebatur nouatio ipſo iure hodie p̄-
ſumitur vt fiat ope exceptionis.l.ſecunda.⁊ ibi no.per gloſſ.de
noua.⁊ ſic ope ſeu virtute exceptionis conſequetur ne interim
poſſit conueniri ſicut ſi pactū nudum eſſet factum ſub condi-
* tione,vt l.ſufficit.ſ.de condi.indebi. (Nota quod omnes illi
modi,quibus antiquitꝰ inducebatur nouatio, quamuis hodie
non inducatur,niſi expreſſe inter partes agatur,vt Inſti.quib.
mod.toll.obligatio.ſ.preterea nouatiōe.⁊ l.ſi.C.de noua.indu
cunt tamen exceptionem,non autem actionem.Quia ad hoc,ꝙ
inducat actionem nouam,⁊ ꝙ tollat priorem ipſo iure d.ſ.pre
terea.Inſti.quib.mod.toll.oblig.oportet ꝙ fiat exp̄ſſe.vt in d.
l.ſi.Si expreſſe non fiat,nō tollitur obligatio prima per ſecun-
dam obligationē,ſed remanet quelibet,vt Inſti.quib.mo.toll.
oblig.ſ.preterea.verſic.quod autem.ſed inducet exceptionem
iſta obligatio vltima,vt dixi.Et ideo ſi compromiſi ſtare dicto
arbitrorum ſub obligatione camere apoſtolice,⁊ pronuntiato
nolo ſtare,ſed recurro ad arbitrium boni viri:poſtea hoc pen-
dēte iterū promiſimus de nouo,⁊ non ſub eiſdem obligationi-
bus ſed alijs ſimplicibus.⁊ ſuper ſecundo cōpromiſſo eſt pro-
nuntiatum,cui pronuntiationi volo ſtare:⁊ tu vigore obliga
tionis conſtante in primo cōpromiſſo citas me in camera ſedis
apoſtolice:⁊ ego dico non potes,qꝛ facta fuit nouatio.Tu di-
cis,ꝙ non eſt,quia non fuit expreſſe dictū.Certe dico ꝙ fuit fa-
* cta ſaltem quo ad exceptionem inducendam.)

ADDITIONES.

a POMA.¶Pecuniā.ſ.Uide Alex.ad hāc l.i l.nō hōc.C.vn̄ leg.
b IO.FR.RV.¶Pena.Et cum glo.tenent communiter doct.hic,
quod pena petentis ante diem,vel conditionem ſit,vt duplicen
tur inducie,⁊ tempus,de quo vide Iaſ.hic qui ponit regulā cū
quatuor limitat.Adde etiā Ang.de Are.inſti.de actio.ſ.ſi qs
agens.vbi examinat ea que tangit Bar.hic,⁊ adde plures op-
portunas queſtiones,de quibus vide ibi per eum.
c POMA.¶Caſibus.In omnibus caſibus,in quibus olim preſu
mebatur nouatio ipſo iure,hodie etiam ſi non hoc per partes
exprimatur,ꝙ animo nouandi faciūt valebit ope exceptionis.
Et vide Barb.conſi.xix in j.vol.⁊ conſil.xxxvij.eod.vol conſi.
cxxſ.Alex.in l.ſi ſe non obtulit.ſ.ſi ex conuentione.ſ.de re iudi.
⁊ vide Aret.cōſi.cviij.⁊ omnino Soc.cōſil.xxj.Ange.Are.in ſ.
preterea.Inſtit.quib.mod.tol.oblig.

LEX XXXVII.

CUm ad preſens. Conditio de preſen-
ti, vel preterito non
a ſuſpendit,ſecusᵃ in conditiōe de futuro.ᵃ h.d.De ma
teria conditionis quid ſit ⁊ qualiter inducatur ple-
b ne dixi in l.j.de condi.⁊ demonſt.ᵇ ¶Not.vnum tu inuenis ꝙ
ſtipulatio conditionalis non requirit cauſaꝫ,ſed ipſa conditio
c eſt eius cauſa,facit l.a Titioᶜ ⁊ quod ibi dixi.ſ.de verb.oblig.

ADDITIONES.

a ¶Futuro.Uide Aret.conſi.lxxij.Alex.conſi.xcvij.iij.vol.vbi
dicit ꝙ de materia coditionis eſt, ſe habere ad eſſe,⁊ non eſſe.
b ¶Demonſt.Uide Alex.conſi.xl.iiij.vol.
c P.PAV.P. ¶Facit l.a Titio.Uide Berta.in d.l.a Titio.⁊ que
ibi habes.

LEX XL.

1 ☞Pacta incontinenti appoſita videntur ineſſe ſtipulationi,⁊
quomodo.⁊ nu.10.
2 Uſure non currunt abſqꝫ mora,⁊ quando currant.13.
4 Exceptione legitima qui poteſt ſe tueri quod non eſt in mora.
5 Solutio fiēda in moneta ſemper intelligitur de proba,ideo illa
verba in inſtrumentis boni,⁊ iuſti ponderis,nihil operantur.
6 Pondera florenorum,quādo in loco ſunt diuerſa,intelligitur
promiſſio de minori pondere.
7 Dictio,tunc,extremitatē temporis ſignificat.

8 Stipulatio acceſſoria quando veſtiat pactū ſuper principali.
9 Dictio amplius, repetitiua eſt.
10 Pactum nudum veſtit coherentia contractus, quando pro eo
dem apponitur pactum pro quo contractus.
12 Verbum conuenit, appoſitū in inſtrumento, non importat ſti
pulationem, ſed verbum promiſit ſic.
15 Pactū vltimo loco appoſitū quando impediat curſū vſurarū.
16 Verbum recte, denotat iuſtitiam, ꝛ rite, ſolennitatem.
17 Conſultor effectus, vt conſulat an quis fuerit recte captus die
feriata debet cōſulere an ex iuſta cauſa.
18 Pacta dicuntur incontinenti appoſita, quando fiunt incōtinē
ti antequam contractus habeatur pro perfecto.
19 Pactum vltimo loco appoſitum non tollit primam ſtipulatio
nem ipſo iure, ſed ope exceptionis.
21 Pactum afferens dilationem quando ineſt actioni, non eſt ne
ceſſe quod pars opponat.
22 Pactum de non petendo conditionale appoſitum incontinen
ti vel ex interuallo iuxta ſtipulationem puram, q̄n preiudicet
ſtipulanti.
23 Dies eſt pars ſtipulationis ſicut ſumma.
24 Stipulatio cōditionalis ſi precedit, ꝛ ſequatur pactum nudū
continens pure illud quod eſt in ſtipulatione, debetur pure, ꝛ
quomodo.
25 Pactum nudum purum appoſitum ſuper alio nō contento in
ſtipulatione conditionali, quando informet primam actionem,
ꝛ dicatur veſtitum.
26 Conditio retrotrahitur.
27 Si precedit contractus conditionalis, ꝛ incontinenti ſequat
pactum purum, tale pactum poteſt veſtiri rei interuentu.
28 Pactum nudum ſi apponitur ex interuallo poſt contractū cō
ditionalem ex eo non oritur actio.
29 Stipulationi ſi ineſt certum, ꝛ in pacto incontinenti appoſito
incertum, que actio oriatur, ꝛ nu. 31.
30 Pacta incontinenti appoſita perinde habentur, ac ſi in ipſam
ſtipulationem fuiſſent deducta.
32 Pactum incontinenti appoſitum, informat veterem actionem,
ſi eſt apta informari.
33 Aſſidere, ꝛ docere quis an poſſit in vno loco.
34 Locus quod debet inſeri in inſtrumentis.
35 Dilatio ſi eſt data alicui quod veniat tali die, quanto tempore
debeat expectari.

* LEcta. (Ponitur prio exordiū. In textu ibi. Lucius. hoc eſt primum pactū in ſtipu
latione vallatū ſuper ſorte tantū. In tex. ibi, ſi die. hoc eſt ſecundum pactum ſuper vſuris ſtipulatione
vallatum. In tex. ibi conuenitq́, hoc eſt tertium pactum ſuper
reſtitutione ſortis incontinenti appoſitū. In tex. ibi. ſed ſi quā
titatē. ſupra dixi de vſuris, que debentur ex ſtipulatione, que
committitur a tempore contractus. Et breuiter hoc intendit
* iſta lex.) Etiam in contractibus ſtricti iuris pacta incontinen
a ti appoſita[a] inſunt vt nouam pariant, ꝛ veterē informēt actio
nem, ꝛ vi exceptionis impediunt morā, ꝛ ſtipulationē vſurarū
propter morā: ſecus in ſtipulatione vſurarū propter ſtipula
tionem. Diuiditur. Primo ponitur thema, ꝛ queſtio. Secūdo
ponitur reſponſio Pauli Iuriſconſulti. Tertio impugnatio
quorundā. Quarto reſponſio Pauli ad illas repugnationes.
Quinto determinatur quedam queſtio circa predicta. Scđa
ibi, dicebam. Tertia ibi pactū. Quarta, ibi ſed cū ſortis. Quin
ta ibi, ſed ꝛ ſi quantitatem. Caſus in terminis in prima, ꝛ ſcđa
parte eſt clarus. In tertia, ſcilicet ibi pactum autem. ſic forma
caſum. contra Iuriſc. Paulum quidam arguit ſic. Pactū ap
poſitum circa vnā, nō operatur ſuum effectum circa aliam rē.
b l. ſi vnus. §. ante omnia. ff. de pactis. ſed in themate[b] propoſito
pactum nudum fuit appoſitum tantum circa ſortem, ergo non
porrigit effectum ſuum circa vſuras, ergo vſure debent ſecun
dum formam prime ſtipulationis ſimpliciter interpoſite. Pre
terea contra Paulū arguitur ſic, in eo ꝙ dicit, pacta incontinē
ti appoſita ineſſe ſtipulationi, nam ſolum ad exceptionē proſi
ciunt, vt illi dicebant. In ver. ſed cum ſortis. ponitur reſpōſio
Pauli, in qua ſic forma caſum, Dicit Paulus. Ad rationem cō
tra me factam reſpondeo. Pactum appoſitum circa vnam rē
non operatur circa aliam, verum eſt circa aliam eque principa
lem, ſecus eſt in alia re, que veniat ad primam per quandam con
ſequentiam, ſed in propoſito, cum ſtipulatio vſurarum veniat
ad primam, per quandam cōſequētiam, ſcilicet ſi in ſorte fuerit
mora: ergo pactū quod operatur circa ſortē impediendo mo
ram impediret etiā ſtipulationem vſurarū. Ad quam rationē
1 tex. reſpondet, ꝛ clare. ¶ No. tu iuuenis. † ꝙ pacta[c] incontinēti
c appoſita videntur ineſſe ſtipulationi. ¶ Secūdo not. ꝙ vſure nō
2 currūt abſq́ mora. ¶ 1 Tertio nota, ꝙ quando ſolutioni certe

3 quātitatis adijciūtur plures termini in fine cuiuſlibet termi
4 debet fieri ſolutio ꝛ incipit mora. ¶ † Vltimo no. ꝙ nō eſt n
* ra, qui poteſt exceptiōe legitima ſe tueri.* ¶ Opponitur dici
tur hic quindecim proba recte dari, Cōtra illud, proba, nō fuit
neceſſe exprimi, cum tacite intelligeretur. l. cum quid. ff. eo. ergo
eſt ſuperfluū, nec debuit inſeri, vt in prima cōſt. Cod. §. quibus.
Gl. dicit, fateor, ſed hic recitātur verba cōtrahentiū, in quibus
verborū inutiliū cōculcatio poteſt procedere, vt j. ea. l. ibi, pe
ſoluta, ꝛc. Vel verius dico poteſt dici ꝙ fuit hoc neceſſe expri
mi. nam hic qualis pecunia fuerit mutuata, nō apparebat. ideo
promiſit eam reddere probā: quia alias liberaret ſoluēdo repro
5 rem. l. fideiuſſorē. ff. mā. Verius tū puto, ꝙ dicit glo. vt † in nu
mis ſemper intelligat facta promiſſio de probis: nā reprobo
ſolutio nō admittitur. l. eleganter. §. qui reprobos. j. de pig. act.
ꝛ ideo illud qđ adijcitur in ſtipulationibus quotidie dum dicit,
tot florenos boni auri, ꝛ iuſti pōderis, non eſt de neceſſitate, vt
hic in gloſſ. ¶ Et ex predictis apparet, non obſtat l. ſi fideiuſſo
rē. q2 ibi loquit in alijs ſpecialibus, quarū nulla eſt reproba. ſi
6 vna ſit melior altera. fateor tū † ꝙ ſi in ciuitate eſſent plura pō
dera florenorū, quorū vnū podus eſſet grauius altero, intelligere
tur de minore pōdere probo, cum de maiori non intelligatur niſi
exprimeret. l. nummis. j. de leg. iij. vide gl. hic ſuper verbo. ꝛ
tene mēti. ¶ Scđo opp. dicit hic ꝙ ſtipulatio committitur
aſſignata ſolutū nō fuerit. Cōtra, ibi committitur
certum eſt dari non poſſe, l. hoc iure. j. de verb. obl. Sol.
7 hoc operatur hec dictio, tūc, † que extremitatē temporis
cat, Certe verū dicit glo. ꝙ hec eſt natura iſtius dictionis
d ſed hic eſſet idē de hac dictiōe, tunc, nō appoſita:[d] quia
illud, qđ i certū tempus cōfertur, eſt in poteſtate rei, nō commit
titur ſtipulatio niſi finito tpe. l. in illa. j. de ver. obl. ſed hic eſt
huiuſmodi, ergo, ꝛc. nō obſt. l. hoc iure. quia ibi nō erat in poteſtate
rei. ¶ Opp. dicitur hic, ꝙ pactum iſtud veſtitur coherentia cō
tractus, vt nouam pariat, ꝛ veterem informet actionem. Contra
8 ſtipulatio † acceſſoria nō veſtit pactum ſuper principali. C. de cō
trahē. ꝛ cōmit. ſtip. l. nuda. C. de pac. l. ſi pacto quo pena. ſi itaque
pactum fuit appoſitū iuxta ſtipulationē vſurarum, ergo ab eo
non veſtitur. Vltramōtani negant maiorem, ꝛ dicūt pactū ve
ſtiri ſtipulatione acceſſoria ꝛ penali, ꝛ referunt doct. in l. petens.
C. de pact. quorū opi. nos reprobamus, vt vidiſtis in l. iuriſgen
tium. §. quinimo. ff. de pact. vbi gl. tangit. Sol. ergo ſm glo. ꝛ di
co, ꝙ in hac ſtipulatione vſurarum fuit repetita ſtipulatio ſup
9 principali, qđ apparet ex eo qđ dicit, † eo amplius, q̄ eſt dictio re
petitiua. l. ſi tibi pure. j. de le. iij. ꝛ hoc tangit gl. ſup verb. tunc,
circa fi. qđ ſatis placet. Vel aliter dico ꝙ tale pactū veſtit cohe
rentia prime ſtipulatiōis principalis. l3 enim ſequēs ſtipulatio
penalis, ꝛ vſuraria fuerit media inter principalē ſtipulationē
ꝛ pactū, hoc non impedit quin videatur factū incontinenti
enim eſt res extranea. l. duos reos. §. fi. de duob. reis. Et hoc
10 apparebit ex eo, qđ j. dicam in queſtionibus. ¶ † Opp. pactum
nudū veſtitur coherētia cōtractus q̄n p eodem apponitur pa
ctum pro quo cōtractus, vt no. in l. iuriſgentiū. §. quinimo. ff. de
pac. in gl. ſuper ver. iudicijs. ꝛ C. loca. l. ſi tibi. ꝛ de pac. l. petens.
Sz hic ſtipulatio fuit interpoſita pro creditore, pactū nudū de
ſoluēdo ſingulis mēſibus fuit pro debitore, quia in eius fauorē
fuit facta talis dilatio, ergo tale pactum nō veſtitur coherētia
cōtractus. Sol. dico, ꝙ hoc pactum continet duo, ſcȝ pecuniam
dari, ꝛ quolibet menſe dari, arg. l. Celſus. §. j. de arbi. ſed in qua
tum dari, cōtinet, eſt fauore ſtipulatoris, ꝛ ideo coherentia cō
tractus veſtitur. ¶ Sed cōtra hoc opp. ſtipulatio nō veſtit pa
ctū nudū cōtinens idem. Sicut enim numeratio q̄ fit cauſa im
plēde ſtipulatiōis, nō producit actionē. l. certi cōdictio. §. cum
nūmam. ꝛ ibi plene dixi ff. e. ꝛ l. ſi ita. §. fi. cum l. ſeq. j. de noua
pactū, qđ fit cauſa implēde ſtipulationis. l. aſſe toto. j. de hered.
e inſti. ꝛ not. per gl. in l. petēs. in prin. C. de pact. ¶ Ad
propoſitū reſpōdeo ꝙ cōtraria loquūtur in pactis que
11 omnia cōtinent, ſed hic diuerſificantur ſaltē in tempore
hoc ſit verū ꝙ ſtipulatio appoſita ſuper cōtractu
nem oriri ex cōtractu, eſt multū vtile ſcire: quia hodie
tractus emptionis, ꝛ vēditiōis, locatiōis, ſocietatis
fiunt ſtipulatiōe adiecta, vnde non orietur actio ex empto
vēdito, propter ſtipulationem ſm predicta. qđ an ſit verū
in l. ſingularia. ff. eo. ¶ Modo aduerte, oppo. de l. quāuis
vſu. ꝛ ff. de relig. l. qđ ſi locus. Sol. fallit ibi, vbi pacta
appoſita nō veſtiūtur. Procedo opponendo, iſte contractus
de quibus hic loquitur, fuerūt redacte in ſcriptis. qđ patet
dicit, lecta eſt, ꝛc. ergo erat ſcriptura. l. i. in prin. j. de
ſtamē. delen. Item quia dixit, ſcripſi me, ꝛc. ſed in ſcriptura
f ſit publica ſiue priuata, verbum, promitto, [f] intelligitur
lationem. l. ſciendū. j. de ver. obl. Illa ergo verba, cōuenit
debēt intelligi per ſtipulationem, ꝛc. ꝛ ſic fruſtra fuit

12 tatio. Sol. Dico,†aliud eſſe in verbo, cõuenit[g], vt hic, aliud in
g verbo, promiſit, vt in contrario, nam verbum cõuenit, eſt gene-
rale, ⁊ generaliſſimum ad omnem conuentionem factam tacite,
vel expſſe. l. cõuentionũ. ⁊ ꝙ ibi gl. ⁊ l. Labeo. ſ. de pactis. ideo
ſtipulatio non preſumitur, verbum vero promiſit, nõ eſt ita la
tum. infra de edil. edic. l. ſciendum. §. dictum, quod tene menti.
Aliud eſt ergo dicere ſi reperitur ſcriptũ quod partes promi
ſerunt inuicem, quia preſumitur per ſtipulationez. Aliud ſi di
catur quod partes conuenerunt, vel pacte fuerunt, ⁊ ſimilibus
* verbis que de ſui natura ſtipulationẽ non requirũt* Ego nul-
lam video differentiam inter verbum promittere, ⁊ conuenire,
vt patet in legibus, quas allegaui, ⁊ ideo dico, quod quãdo ver
bum, promiſit, vel conuenit, poſitũ in inſtrumento non produ-
ceret obligationem, niſi contineat ſtipulationem, tũc preſumit
per ſtipulationem conueniſſe, vel promiſiſſe, vt in dubio magis
valeat, quã pereat. arg. l. quoties. ꝭ. de reb. dub. ⁊ ꝭ. de verb. obl.
l. quoties. Sed quando verbum, promiſit, vel conuenit, poſitũ
in inſtrumento poteſt habere effectum ſine ſtipulatione, tũc nõ
preſumitur ſtipulatio, vt hac lege. Nam hic loquitur in conuen
tione apposita iuxta Zctum quem informat, ⁊ nouã parit actio
nem, vt hic in verſi. dicebam. l. iuriſgentium. ſ. de pact. cum ibi
* not.* ¶ Oppon. dicitur hic†quod vſure currunt ex tempore
13 more. Contra in contractibus bonefidei hoc eſt, ſen in cõtracti
bus ſtricti iuris non currunt abſque ſtipulatione. l. quamuis.
C. de vſur. Rñdeo quedã ſunt vſure que currunt ex mora tan-
tum, ⁊ hoc ſolum in cõtractibus bonefidei, vt ꝭ. de vſuris. l. mo
ra. §. in bonefidei. Quedam ſunt vſure que currunt ex ſtipu-
latiõe propter morã, ⁊ hoc caſu loquit hic in princip. Quedam
ſunt vſure que currũt ex ſtipulatiõe propter ſtipulationẽ, ⁊ ſic
loquit finis huius l. hoc tangitur in gl. ſuper verb. quod poſt
ſoluam. ⁊ in glo. ſuper verb. potuerit. ¶ Ulterius oppo. dicit
14 hic,†quod iſta proteſtatio debet fieri in fin. cuiuſlibet menſis.
Cõtra de l. prima. C. quando dies leg. ced. Sol. Huius timore,
quidam intrant hic totam illaz materiam, vtrum proteſtatio
debeat fieri in principio termini, vel in fine quod hic examinat
Guliel. ⁊ Jacob. But. Cy. in l. prima. C. quando dies leg. ced. ⁊
Cy. in l. qui hoc anno. ꝭ. de verb. obl. ego ibi pleniſſime vltra om
nes, ideo non inſiſto hic. ¶ Opp. dicitur hic qꝺ per pactum vl
15 timo loco appoſitum ipſo iure impedit curſus vſurarũ.†Con
tra pactum non perimit ipſo iure ſtipulationem vſurarum. l. ſi
vnus. §. pactus. ſ. de pac. C. de iure dotium. l. auia. Sol. dicunt
quidam, quod hic debet exponi ipſo iure, ſcilicet quantũ ad ef-
fectum ope tamen exceptionis. Uel verius pactũ ipſo iure nõ
perimit ſtipulationem iam cõmiſſam, vt in contrarijs, ſed ſti-
pulationem committendam, que propter moram impedit com-
mittit ipſo iure, quia impedit moram, ita loquit hic. Iſta tan-
guntur in glo. ſuper verbo, ipſo iure. ⁊ bene. ¶ Oppo. ad finez
de l. cum quidam. infra de vſuris. Solue vt in glo. quia ibi eo-
dem tẽpore non debẽt poſſe currere maiores, ⁊ minores vſure.
Sumus expediti de contrarijs.

Veniamus Ad queſtio. primo quero hic dicit,
quindecim proba recte dari, quid ſit
dictum proba, dixi ſ. ¶ Sed quero, quid ſit dictuz recte dari?
Glo. exponit recte: id eſt congruo loco, ⁊ tempore. l. ſi ſolutu-
rus. ꝭ. de ſolu. ſecundũ hoc verbũ recte, denotat ſolennitatẽ qꝺ
16 ſolẽniter fiat ſolutio. Alibi gl. dicit†ꝙ hec dictio, recte, ſignifi-
cat cauſam, ſecundũ propriã ſignificationem: vt no. in l. ſcꝺa. ſ.
de inofficio. teſtamẽ. ⁊ de petitio. heredita. l. ſed ⁊ ſi lege. §. ſcire.
⁊ ſequenti. ⁊ ſecundũ hoc hic, improprie ponitur, ⁊ iſta ſunt vti
17 lia ad queſtionẽ. Aliquis fuit†captus die feriata, fuit commiſ-
ſum ſapienti, vt cõſuleret vtrum eſſet recte captus. Dicebatur
qꝺ ſapiens non habuit videre ex rigore huius puncti niſi hoc
an ex iuſta cauſa fuerit captus, nõ habuit autẽ conſulere vtruz
h rite[h] hoc eſt ſolenniter fuerit captus, vel nõ. Nec obſt. iſta glo.
q: hic hoc verbum recte, ponitur improprie, proprie autẽ ſigni
ficat cauſam, vt in glo. alle. in contrarium. Debetis ergo aduer
tere, ⁊ eſſe cauti in formatione puncti, vt dicatis vtrum ⁊ recte,
i ⁊ rite fuerit captus, ⁊ ſic queratur tam de cauſa quam de modo.[i]
k ¶ Secundo quero[k] dicitur hic, pacta incontinenti apposita. q̃
dicantur appoſita incontinenti? Gl. dicit quando fit ſtatim an
tequã diuertant ad alios act⁹ extraneos. ꝭ. de adulte. l. qꝺ ait.
in prin. ⁊ l. duos. in fin. de duob. reis. cum ſimili. Melius ꝓbat
in l. tertia. C. de edil. act. ⁊ no. ꝑ gl. C. de pactis. l. in bone fide. ⁊
18 ſ. de pac. l. iuris gentiũ. §. quinimo. Ultramõtani†dicũt clari⁹
quod illa dicunt fieri incontinenti, que fiunt antequam partes
habeant contractũ pro perfecto, ⁊ abſoluto, vt l. cõtractus. C.
de fide inſtrumẽtorũ. ⁊ ideo etiã ſi mille pacta apponerent vnũ
poſt aliud, antequã contractus habeat pro perfacto ⁊ abſolu-
19 to omnia incontinenti dicerentur fieri, quod verũ puto. Que
ro vtrũ ꝑ pactũ vltimo loco appoſitũ, tollatur prima ſtipula-
tio ipſo iure. Una gl. que eſt hic ſuper verbo numerus. dicit qꝺ
ſic, vide eam alia gl. ſuper verbo, ipſo iure. videtur tenere con-
trarium, ⁊ iſtud vltimũ plus placet. Si enim prima ſtipulatio
tolleretur ipſo iure, quomodo diceret veterẽ informare? Pre
terea, pactũ nudum in dubio nõ tollit ſtipulationem preceden-
tẽ. ꝭ. de cõſti. pecu. l. itẽ illa. §. ſi. Dixi tibi clari⁹ in l. ſingularia.
ſ. eo. Illud vero qꝺ dicit gl. ſuper verbo, numerus, quod a pri
mo pacto, ſcz ſtipulatione per tertiũ pactum appoſitum vide-
l detur receſſum, ſubaudi ope exceptionis. ¶ Sz tũc quero† qd
20 hoc eſt dictũ, pacta incontinenti appoſita vident ineſſe, qꝺ no-
uam pariunt, ⁊ veterẽ informãt actionẽ? Ultramõtani in hoc
variant, qꝺ hic nõ examino, diximus in d. §. quinimo. Tũ gl. re
ſpondet ſolũ quid importẽt illa verba, ex parte actoris, ex par
vero rei nulla vr differentia. Nam ſiue pactum apponat incõti
nenti, ſiue ex interuallo, nõ tollit ipſo iure, ſed ope exceptiõis;
vt dixi ſ. proxi. queſtione. Quid ergo eſt hoc dictũ pacta incõ
tinẽti appoſita ineſſe ſtipulationi ex parte rei? ⁊ quid releuat
iſtud ineſſe. Poteſt dici, qꝺ differentia eſt iſta, q: in pacto ap-
poſito incõtinẽti ex parte rei, nõ eſt neceſſe opponere exceptio
21 nẽ, ſecus in pacto appoſito ex interuallo. Exempli gratia, pona
mus†qꝺ pactũ offerẽs dilationẽ ineſt ex pte rei, lz ꝓducat exce
ptionẽ. tñ nõ eſt neceſſe qꝺ reus eã proponat, q: ipſi actiõi ꝓ-
poſite ineſt, ⁊ ideo ſi ipſa pecunia que debet ad diem peteret
ſtatim ⁊ reus exceptionẽ non opponeret iudex cõdẽnaret reuz
ad dandũ pecuniam ad diẽ, q: iſtud dari in diẽ ineſt ipſi obliga
tioni, hoc eſt intus in obligatione eſt, ideo nõ eſt neceſſe qꝺ ex-
trinſecus adducat. Pro hoc adduco dictũ Inn. q hoc videtur
velle extra de accep. capit. paſtoralis. ⁊ ꝺ plus peti. capit. prio.
Sed qñ pactum non ineſt ſtipulationi, q: factũ ex interuallo,
tunc iudex cõdemnaret incontinenti reum niſi opponeret, vt
m inſtitu. de exceptiõi. §. tẽporales. Mod. habes[m] ex iſtis quid ſit
22 dictũ pacta incõtinenti appoſita intereſſe ſtipulationi. Proce
do vlteri⁹, ⁊ nũc intro gloſſam magnã.† Pone qꝺ ego ſum ſti-
pulatus decem pure poſtea incõtinenti feci tibi pactũ de non
petẽdo aduenẽte conditione, vtrũ per hoc pactũ mihi preiu-
dicet. Dicit gl. qꝺ ſic, ſi incontinenti fiat ſed ſi ex interuallo, rñ.
idẽ qꝺ parat exceptio cõtra me. Uide gl. ſuper verbo, tractũ.
Uidetur ergo velle gl. qꝺ idẽ ſit ſi pactuz de nõ petendo adue
niente conditione apponatur ſtatim vel poſtea. Qꝺ puto ve-
rum ex parte rei. Dixi quãtũ ad hoc vt prima nõ tollat ipſo iu
re, nec efficitur prima obligatio cõditionalis, ſed remanet pura
reſoluenda in cõditionis euentũ, licet ſecus eſſet in vltimis vo
lũtatibus, vt no. in l. ſecunda, circa fin. magne gl. ꝭ. de in diem ad
dictio. eſt tñ ea differentia quam ſupra dixi, q: ſi pactũ fuit in-
cõtinẽti appoſitũ iudex ꝯdemnaret reũ ad dandũ adueniente
cõditione, licet exceptionẽ nõ opponat, ſed ſi pactũ eſſet appoſi
tũ ex interuallo, ꝯdemnaret eũ ad dandũ ſimpliciter ſi nõ oppo
neret exceptionem. Dices tu, ſi hoc eſt verum qꝺ iſta exceptio
inſit, iudex nõ debebit ꝯdẽnari i aliquo, imo debebit abſoluere,
q: ante diem male agit. l. j. ſ. quando di. vſuf. leg. ced. ⁊ de verb.
ſigni. l. credere diem. cum ſimilibus Aduerte, quia iſtud eſt ſub
tile. Ex dilatiõe que apponitur in cõtractu oritur vna exceptio
23 differens ſolutionẽ, ⁊ iſta ineſt obligationi. Dies†enim ſicut
ſumma pars eſt ſtipulationis. ſ. de eden. l. j. §. diem. ideo iudex
in ſñia iſtud reſeruat. Alia exceptio orit ad impediendum pro
ceſſum, ⁊ iſte non ineſt, q: iſta non eſt nata. Non enim põt ori-
ri anteꝙ proceſſus inchoetur, ideo ſi per partẽ nõ opponatur
ad proceſſum, procedit iudiciũ, ſed quo ad ſolutionem reſeruat
etiam parte nõ opponente, vt dictũ eſt. ¶ Quero, pone ꝙ ego
ſum ſtipulatus aliquid ſub conditione, deinde eſt appoſitũ pa
ctum quod pure debeat, an iſtud pactũ aliquid vz. Gl. dicit ꝙ
ſic, ſi fiat incõtinenti, vt ꝓducat actionẽ ſecus ſi ex interuallo.
Uide glo. ſuper vbo tractũ. Iſta eſt difficilis queſtio. Dic quã
24 do precedit†ſtipulatio, vel cõtractus vel alius cõditionalis ve
ſtitus quidẽ ſequitur incõtinenti pactũ nudũ cõtinẽs illud pu
re, dico qꝺ debetur pure, non tanꝙ primũ cõditionale informe
tur ab iſto, q: cum non ſit actio neqz obligatio non poteſt infor
mari, vt dicam, nec tanꝙ pactũ ſecundũ veſtiatur a primo, cum
ſit nullũ pendente conditione, vt dicam ꝭ. ſed tanquam a diuer
ſitate illa illico ſit receſſum. l. j. §. ſi quis ſimpliciter. ꝭ. de verbo.
obl. Et ita loquitur hec gl. prout loquitur de pacto incontinen
25 ti appoſito.† Si vero apponatur pactũ nudũ, purum ſuper a-
lio, tunc veterẽ actionem non poteſt informare, q: nullam repe
rit informandam. Ita notat gl. l. pacta conuenta. ꝭ. de contrah.
emp. Item coherentia primi non poteſt veſtiri, cum ipſum de
ſe pendente conditione ſit inefficax, ſed ſi conditio extaret, tunc
26 quia†conditio retrotrahitur. l. potior. ⁊ l. qui balneum. ꝭ. qui
pot. in pig. habe. poſſet dici retro videri eſſe informatã primã,
⁊ pactũ eſſe veſtitum. Et ita intelligo gloſ. in l. petens. C. de pac
In eo quod dicit obligationem ciuilem ineſſe conditionaliter.

hoc enim importat obligationem ciuilē ineſſe vt adueniente cō
27 ditione retrotrahat, fateor tñ ꝙ qñ precedit contractus† con
ditionalis pactū purum ſeu nudū incontinenti appoſitū pōt
veſtiri rei interuentu. Ita loquit̃ l. ſi venditiōe. in prin. ſ. de pe
ricu. ⁊ cōmo. rei vendi. ibi enim vendidi tibi rem ſub conditiōe
pacto appoſito, vt ſi pro me iueris Romā, ex iſto pacto habita
relatione ad cōtractum, oritur quidā cōtractus innominatus,
facio vt facias, hoc eſt, ideo tibi vendo ſub cōditione, ⁊ tibi hāc
ſpem cōſtituo, vt vadas ꝓ me Romam quem contractum ego
iam impleui ex parte mea, vendendo ſub cōditione, merito poſ
ſū agere contra te preſcriptis verbis, vt impleas quod promi
28 ſiſti. Sed ſi pactū †nudū poſt contractū conditionalē appo-
nitur ex interuallo, tūc nullo nullo modo oriret̃ actio, vt in hac
l. ⁊ l. iuris gentium. ſ. quinimo. ſ. de pac. in ver. vt puta poſt di-
29 uortiū. ¶ Quero, †pone quod ſtipulatio principalis cōtinet
certum ⁊ ſic ex ea oritur certi cōdictio, pactū vero incontinenti
appoſitū continet incertū. Si igitur diceres per pactū vete
rem actionem informari, ergo certi condictio datur ad incertū
ꝙ videtur verum, vt inſti. de act. ſ. fuerat. In contrarium facit
de peti. here. l. item veniunt. ſ. idem recte. alle. ſ. cum pretiſceri
mus. iſta ſunt verba gl. in hac q. Omiſſis multis truffis que di
cunt̃ per doc. veritas eſt iſta. tex. hic dicit. pacta incōtinenti ap
poſita ineſſe ſtipulationi. ¶ No. ꝙ dicit ſtipulationi, nō dicit a-
ctioni, vel obligationi, ſed ipſi ſtipulationi, ſeu cōtractui. Per
30 hoc ergo habes, ꝙ pacta incōtinenti appoſita perinde habent̃
ac ſi in ipſam ſtipulatiōem fuiſſent deducta. Pone ergo qđ ab
initio fuerim ſtipulatus certū, ⁊ incertum, nō eſt dubium quod
tot dicūtur ſtipulationes, quot ſunt ſumme promiſſe. l. ſcire de
31 bemus. ſ. de verbo. ob. Ex hoc ergo concluditur, ꝙ pro eo ꝙ
cōtinet certū, datur certi cōdictio, pro eo ꝙ cōtinet incertū da
32 tur actio ex ſtipulatu. Itē per hoc habes, ꝙ iura que dicūt† ꝙ
pactum incontinenti appoſitum veterem actionē informat. d. l.
iuris gentiū. ſ. quinimo. eſt verū quādo illud ꝙ deducitur i pa
cto eſt tale: ꝙ ſi ab initio fuiſſet deductum in contractu veniret
in illa actione, ſed ſi in illa actione non veniret, tūc nouā actio
nem parit, vt hic, quia informat contractum, ⁊ per cōſequēs pro
ducit actionem ſicut contractus ipſe produceret. ⁊ per hoc ap-
paret ꝙ pactū incontinenti appoſitū quandoque veterē actio
nem nō informat, ſi nō eſt apta informari, ſed duas nouas actio
nes parit, vnā ex contractu preambulo informato, ⁊ erit actio
ex ſtipulatu, vt in exemplo propoſito, aliā parit ex ipſo pacto
⁊ erit preſcriptis verbis. l. in bonefidei. C. de pac. Iſta ſunt ſub-
n tilia, ⁊ multum notanda. Sumus ⁿexpediti de omnibus gl. Vl
timo, quia hic dicitur, lecta eſt in auditorio, ⁊ exponit̃ hoc ver
33 bū i auditorio, id ē iudicio vel ſcholis. Querit Bul. vtrū† poſ
ſit quis ſimul ⁊ ſemel docere, ⁊ aſſidere, puto ꝙ nō. l. quiſqs. C.
de poſtulād. ⁊ l. nemo. de aſſeſ. ⁊ dome. tñ iſta materia nō eſt no-
34 ſtra. Scđo qꝛ hic dicit, lecta eſt in auditorio. †queritur vtrū in
o contractibus debeat inſeri locus.° De hoc dic. C. de cōtrahē.
⁊ commit. ſtipu. l. optimam. Inſtitu. de verbo. oblig. ſ. item ver
borum. in authē. quibus modis nat. effi. leg. ſ. quātū vero. C.
de tabu. l. generali. ⁊ ꝑ Ioan. And. in ſi. lib. vj. ſuper data. Itē,
35 qꝛ hic dicitur quod in fine menſis debet̃, inducit̃ ad q. † quando
eſt data alicui dilatio ꝙ veniat tali die, qn̄ āto tēpore debeat ex
pectari. De quo ſcitis, ꝙ habetis gl. Inſtit. de ꝟbor. obliga. ſ.
omnes. ⁊ dixi plene in l. qui ante Calendas. de verbo. obligatio.
* *Iſta lex videtur deſtruere verſi. qui dicunt, Annua ſi debes,
⁊c. nam hic dicit, quod nō debet̃ vſura mēſtrua, niſi in fine cuiuſ
libet menſis: qꝛ ſors non poterat peti ante, ⁊ tamen gl. dicit, ꝙ
vbi debet̃ annuū, debet ſolui in principio cuiuſlibet anni. ſic not.
C. quand. dies lega. l. j. ⁊ Inſtit. de verb. oblig. ſ. at ſi ita. in gl. in
verb. annuos. ad quod ſ. de ann. legat. l. ſi in ſingulos. ⁊ l. cū in an
nos. Quidam dicunt quod iſtud eſt in contractibus inter vi-
uos in quibus annuum debetur in fine cuiuſlibet anni. Aliud
in vltimis voluntatibus, in quibꝰ annuū debetur in principio
cuiuſlibet anni. Et ratio eſt fauor, qui debetur teſtamētis ar.
ſ. de reg. iur. l. in teſtamētis. Sed iſta ſolutio eſt falſa. Nā in cō
tractibus inter viuos, in quibus annuum, vel mēſtruum debe-
tur, in principio cuiuſlibet anni debetur, ſicut in vltimis volū
tatibus vt ſ. de verb. obl. l. eum qui ita. ſ. qui ita ſtipulatur. cū
ibi notat. Quare dic quod ſupradicti ver. ſunt veri. Et reſpon
de ad legem iſtam quod vbi promittitur, vel legatur annuū ſim
pliciter, petitur in principio anni. d. ſ. qui ita ſtipulatur. ⁊ in gl.
ſed vbi promittitur, vel legatur non annuū, ſed certa res diui-
denda per ſolutiones, debetur in fine cuiuſlibet anni, vt ſi mu-
tuo tibi xv. millia, ⁊ cōuenit vt ſoluas trecenta mēſtrua, debes
ſoluere in fine cuiuſlibet anni, vt hic. Ratio eſt, quia quando ꝓ-
mittitur, vel legatur annuū, attenditur fauor creditoris: qua
re ſtatim ei debentur, ſed vbi debetur ei vna ſumma, que debet̃
per ſolutiones annuas, hoc fit in fauorem debitoris: ⁊ ideo non
compellitur ſoluere niſi in fine anni. ad quod ſ. de lega. j. l. ſi cui
* ſ. quando dies leg. cedit. l. cum ſine prefinitione.]

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ Incontinenti appoſita. Vide circa iſtam regulam
aliqua, que habes ad Bar. in l. iuriſgētiū. ſ. quinimo. ſ. de pactis.
b POMA. ¶ Themate. Et de hoc eſt tex. in l. ſi pacto quo penam
tenendo ꝙ ibi eſſent tria pacta. C. de pactis. ⁊ ibi ponderat ſ.
vt refert Decius.
c ¶ Pacta. Vide Iaſo. in l. non ſolum. ſ. morte. in ſi. queſt. ibi. ex
tra glo. ſ. de ope. no. nun. per Fel. in c. exceptionem. de excep.
* CLAV. ¶ Tueri. Vide in oppoſitum, quod dicit Bal. in ru. de
poſtula. prelato.
d POMA. ¶ Tunc. Adde quādo in inſtrumento dicitur, ex nunc
prout extunc, ⁊ ex tunc prout exnunc, quid importet. Bal. poſt
gl. in clemen. j. in ver. ex nunc. de conceſ. preben. [illegible] Io.
Andre. in c. dudum. de preben. in vj. ⁊ aliquid per [illegible] in
l. j. C. de codicil. ⁊ ibi aliquid per Alex. cui adde quod [illegible]
pſit conſi. xcv. lib. iij.
e ¶ Quantum. De iſto verbo, conuenit, vide Alex. conſi. [illegible]
lu. ij. ⁊ Cremen. not. cxxxix. Et de verbo, ſtipulor, vide [illegible]
xij. in ſi. j. vo. Et de verbo, promittit. vide Alex. conſi. [illegible]
Adde tamē ꝙ ſi verbum, promitto, adīūciatur verbo, ꝓ pactum,
intelligitur ꝙ ſit nudum, nō autem per ſtipulationem, ſm̄ tex.
in l. ſi pacto quo penam. ⁊ ibi Lancel. C. de pactis. ⁊ vide Bar.
conſi. xxxvij. alias xxvij. j. vol. ⁊ Ancha. conſi. cccxxi. ⁊ Are. con
ſi. cxiij. vbi ponit, quid ſi eſſet appoſitum verbū, promitto, in cō
tractu nominato, ⁊ de verbo, promitto, vide etiam Alex. [illegible]
vol. ij. vbi dicit, quid iuris quādo eſſet appoſitū in priuata ſcri
ptura, ⁊ cōſi. xiij. volu. ij. vbi ponit de verbo, contentus, ⁊ [illegible]
per Alex. conſi. xvj. vo. ij. ⁊ conſi. ccxxij. eo. vol. vbi ponit quid iu
ris, quando profertur a teſte.
f ¶ Promitto. Adde ꝙ cum Bar. trāſit Alex. per hunc tex. cui
adde cū Bal. idem tenentē cōſi. lxxxij. iij. vo. Alex. cōſi. xliij. li. j.
⁊ conſi. xlvj. lib. ij. Pau. de Ca. conſi. lxxxj. vbi ponit quare ſecus
in teſte. ⁊ per Pe. de Anc. cōſi. cccxxij. vbi conſulunt ſup quodā
ſtatuto Verone, quo cauetur ꝙ ille qui promiſit vendere, cōpel-
latur ad faciendā vēditionem, modo teſtes dicebant ꝙ Titius
promiſit vendere, querebatur an poſſit cogi: Reſpon. ꝙ non, qꝛ
verbū, promiſit, prolatū a teſte, quantūcūqꝫ perito, nō dꝫ intel-
ligi per ſtipulationē. Vide ⁊ declara vt per Aret. i l. Titius
de ver. ob. Vide qđ dicit ipſe in l. his verbis. j. de duob. [illegible]
notario qui ſcripſit talem promiſiſſe, an excuſetur a falſo [illegible]
betur promiſſionem eſſe factam per epiſtolam abſenti.
g P. PAV. P. ¶ Conuenit. Hoc verbū, conuenit, reperitur ſingula-
riter prolatum apud acta: quia colore iudicij preſumeretur ſti
pulatio, vide Cre. ſing. cxlj.
h ¶ Rite. Adde tu, ⁊ vide Are. in c. licet. de foro cōp. vbi dī ꝙ ver
bum, rite, aliquando ſignificat iuſtitiam.
i ¶ De modo. Adde ꝙ cum Bar. tranſeūt Bal. ⁊ Ang. quia con
ſultor nō dꝫ egredi cōmiſſ. alleg. Alex. pro hac opi. l. non eſt du
biū. in ver. recte. C. de repud. ⁊ Ang. in l. j. ſ. j. de edil. edi. Am
tamen ⁊ Sali. dixerunt conſultorē debuiſſe conſulere, an captus
fuerit congruo loco, ⁊ tempore, de quo hic per Alex.
k POMA. ¶ Quero. De hoc vide Alex. in l. iuſte poſſidet. ſ. de ac
qui. poſ. l. iij. ſuper glo. in ver. recte. ſ. de libe. ⁊ poſthu.
l Sed. Vide Feli. in rub. de excep. ver. dicas tamen.
m ¶ Habes. Adde ꝙ cum opin. Bar. tranſit Bal. ⁊ Ang. [illegible]
Anto. de Butr. Imol. Abb. in cap. exceptionem. extra de exce
ptionib. Alexand. hic.
n ¶ Sumus. Vide Alex. in conſi. xix. vol. j.
o ¶ Locus. Adde vt per Ang. conſil. cclxxvij. ⁊ [illegible]
lib. ij. ⁊ an locus intelligatur appoſitus per conti[illegible]
ſe, per eundem conſi. cclxxviij. lib. iij.

LEX XLI.

1 ☞ Dictio, quondam, intelligitur in inſtrumento in quo dicitur
talis filius Titij, ſi Titius eſt mortuus, ⁊ inſtrumenti [illegible]
⁊ etiam libellus. nu. 2.
3 Pecunia debita defuncto poteſt dici ipſius defuncti.
4 Herede neceſſario inſtituto nō requiritur apertura teſtamenti.
5 Fictio quando plus poſſit, quam veritas.
6 Inſtitoris mandatum morte finitur, ⁊ quando. nu. 9. ⁊ 16.
7 Mandatum reuocatum ignorans, ⁊ ſoluens, quod liberatur
quando. nu. 11.
8 Illud qđ quis non facit vt heres, non venit in familie erciſcun
de iudicium, ⁊ quando. nu. 12.
10 Sentētia iudicis delegati lata, poſt mortem delegantis [illegible]
13 Negotiorum geſtorum in actione, oportet quod negotium [illegible]
ro ex quatuor modis pertineat.
14 Geſtum nomine defuncti eius heres ratificare poteſt.

15 Debiti actionem quod poſſum habere ratam in ſubſidium.
16 Mandatū ſpeciale denūtiando, finitur morte, ⁊ qñ. nu.22.
17 Liberatiōis cauſa fauorabilior eſt quā obligationis. ⁊ nu.24.
18 Mutuum non contrahitur, nec etiam obligatio, vbi dominium
19 non transfertur in accipientem.
20 Error quando impediat tranſlationem dominij. ⁊ vide nu.21.
25 Stipulatio facta nominatim defuncto, non valet.
26 Seruus hereditatis ſtipulatione ſibi acquirit hereditatem.
27 Hereditas poſſidet ſeruum ignorantem ſe liberū, vt ſibi ex re hereditaria queratur.
28 Liberum ſciens quem, non videt eum poſſidere bona fide.
29 Ignorantia preſumitur in heredibus ſuis, ⁊ neceſſarijs cōtentorum in inſtrumēto, ſecus in extraneis. ⁊ ibi de ratione.
30 Heres extraneus preſumitur ignorare contenta in codicillis.
31 Plures ſocij vnius negotiationis in diuerſis locis, videntur inuicem inſtitores, ⁊ inuicem prepoſiti.
32 Licet aditione vnius heredis confirmetur totum teſtamentū, tamen non deſinit vocari hereditas.
33 Hereditas non poſſidet vere, ſed fingitur poſſidere.
34 Coheredes quando poſſint habere ratam ſtipulationem factā alteri coheredi, vt ipſis acquiratur actio.

Ius qui. Difficilis, ⁊ ſubtilis eſt hec lex, ⁊ breuiter h.d. Ignorātia circa id
ꝙ extinguit mādatū, excuſat debitores ſoluentes, ⁊
id ꝙ quis nō facit, vt heres, nō venit in familie erciſ
cunde iudicium. Item mutuum non contrahitur ſi dominium
in accipientē non trāſfertur, nec contrahitur etiā obligatio acceſſoria. Itē ſtipulatio ſi nominatim confertur in perſonā mortui domini eſt nulla, ſi non nominatim acquiritur hereditati iacenti, vel coheredibus ignorātibus, ſecus vero ſciētibus. h.d. tota lex. Diuidit, Primo ponit thema, ⁊ queſtiones. Scd̃o reſpondet ad primā queſtionem. Tertio reſpondet ad ſecundā. Quarto ad tertiā. Secunda ibi, placebat. Tertia ibi, quas vero. Quarta ibi, ꝙ ſi ſtipulatus. ⁊ intēdo vobis hanc legē legere per particulas, ⁊ in qualibet parte recitare gl. ſuas. Ad ca-
a ſum in terminis aduerte q2 principiū eſt leue. ¶ Opp.[a] ꝙ male dicat tex. pecuniā defuncti, q2 defunct⁹ nihil habet, q2 mors omnia ſoluit. in authē. de nup. §. deinceps. Reſpondeo, hic ponitur improprie defuncti, vel ſubaudi, defuncti, ſcilicet quōdā
1 Titij. ita glo. † ꝙ tene mēti ad ſuſtinendū inſtrumētū in quo dicitur, ꝙ talis filius Titij, cū Titi⁹ ſit defunctus vt ſubaudiat
b quondā [b] Facit etiā ad ſuſtentationē petitionis in qua dicitur,
2 peto † bona Titij, cum Titius ſit mortu⁹, vt ſubaudiat ſcilicet quondā. Simile in l. diuortio. in principio. ī gl. ſecūda. de nego geſt. ⁊ tex. eſt qui facit iſtā reſponſionem in l. inſula. in fine. ȷ̃. de acqui. rerū dominio. ¶ Opp. hic dicitur pecunia defuncti. Cōtra, nā etiam ſi viueret, nō eſſet ſua, ſed debitoris ſoluētis. Sola, quantū ad pecuniam que a debitoribus exigitur, expone pe
3 cuniā † defuncti, id eſt, defuncto debitā. Simile ſ̃. eo. l. ſi ⁊ me, ⁊ Titiū. in fin. ꝙ eſt notādū, ⁊ poſſet eſſe vtile ad multa, ſcilicet ad ſuſtinēduʒ dicta teſtiū, ⁊ ſimilia, q2 qñque iſta verba ponuntur improprie. ¶ Quero circa iſtam parteʒ, dicitur hic quod
4 teſtamentū Rome recitatū eſt quero vtrū † herede neceſſario īſtituto requiratur apertura tabularū ad hoc, vt ipſe ſit hr̃s? Quidā dicunt ꝙ ſic: q2 ſpeciale erat in filijs, vt nō requireret apertura tabularū, ergo ſec⁹ in ſeruis. C. de caducis tollēdis. l. j. §. j. ⁊ ī. de iuris ⁊ facti ignorātia. l. j. in fi. Pro hoc facit, q2 nō plus pōt operari fictio quam veritas. l. ſi paterfamilias. in fin. cum l. ſequenti. ⁊ l. fin. ſ̃. de adop. ⁊ l. ſi filius, ſ̃ eo. Sʒ hereditas vere adiri nō poterat, niſi apertis, tabulis, ergo nec ficte. Alij dicūt contrariū, ⁊ in hoc videtur reſidere gl. C. de iure delib. l. iij. ⁊ inſt. de here. quali. ⁊ diffe. §. j. vbi eſt tex. Hoc ꝓbat in l. ſeruus. §. aperture. de here. inſt. ⁊ ibi no. in fi. glo. Ad idē de cōd. ⁊ demōſ. l. Julia. noſter. ⁊ ibi no. Pro hoc ēt. ȷ̃. de le. j. l. ſi poſt mor
5 tē. in prin. ⁊ ibi videt expreſſum. Non obſtat ꝙ videt † ꝙ fictio nō pōt plus ꝙ̃ veritas, q2 debes ſcire, ꝙ quādoqʒ ſm̃ veritateʒ aliquis non poteſt induci ꝓpter defectū materie, ex qua, vel in qua aliquid agitur, tūc procedit ar. vt l. ſi paterfamilias. in fin. de adop. ⁊ l. eū q ita. §. fi. ȷ̃. de ver. obl. ⁊ l. quoties. de noua. Quādoque non pōt induci ſm̃ veritatem ꝓpter defectum ſcientie, ex parte agentis, ⁊ tūc poteſt induci ſm̃ fictionē. Ratio, q2 lex ſemper eſt certa, ⁊ nunquam ignorat, l. cum ad preſens. cūʒ l. ſeq. ſ̃. eo. ⁊ l. cum quidā. §. ꝙ dicitur. circa finē de acqui. here. q tex. optime ꝓbat. Nam licet extrane⁹ nō poſſit adire, q2 ignorat quot
c ſunt in vētre, vel an mulier ſit pregnās, tamen ſuus heres[c] qui efficitur heres, ſtatim a lege eſt heres ſm̃ veritatē, ⁊ pōt adire, quoniam lex certa eſt. Ita in propoſito, ideo apertura tabularū requirebatur, ſeu deſiderabatur, vt quis poſſet ſcire, ⁊ an, ⁊ qualiter eſſet heres, ꝙ nō eſſet neceſſe ab eo qui de iure efficit heres. Sumus expediti de prima parte. Veniamus ad ſecūdā

partem ibi, placebat. hic primo reſpondet prime q. ſecundo determinat vnam aliam q. iuxta premiſſa. Secunda ibi, earum au
6 tem. Caſus in terminis eſt clarus, aduerte. ¶ † Nota primo ꝙ mādatuʒ iſtius inſtitoris qui ſm̃ cōſuetudinem Tuſcie appel
7 lat factor morte extinguit. ¶ † Secundo not. quod qui ignorat mandatum reuocatum ſoluendo ei liberatur. ¶ Tertio not.
8 quod illud quod quis non facit, vt heres, non venit in iudiciuʒ familie erciſcunde. ¶ Quarto not. quod venit in actionē negotiorū geſtorū. ¶ Ad iſta quatuor oppono ꝑ ordinem. Primo ꝙ mādatū inſtitoris non reuocatur morte. l. ſi qs mācipijs. §.
9 ſi impubes. ȷ̃. de inſtito. Sol. Dicūt † quidā ibi cōtrahentes credebant heredes velle vti illo inſtitore. Iſta eſt falſa: nam ibi heredes erant talis cōditionis, de quibus hoc credi nō poterat. Alij dicunt, quod hic non erat inſtitor, ꝙ eſt falſum. Nā ergo tiationi vniuerſali erat hic prepoſitus, ergo erat inſtitor, vt dixi ſ̃. eo. l. ſi inſtitorem. Dic ergo ſm̃ doc. quod mandatū inſtitoris nō finitur morte tātuʒ, vt in cōtrario, licet ſit ſecus in mādato alterius procuratoris. C. mā. l. mādatū. ſed hic interuenerunt duo, ſcilicet mors domini, ⁊ mutatio cōditionis ꝑſone inſtitoris, q2 de ſeruo fact⁹ eſt liber. argu. l. cū quis. ī prin. de ſol.
d Iſtā tenet Pet. Ja. But. ⁊ omnes Moder. quod tene menti.[d]
10 Et predicta gloſſ. inducit ad q. † vtrum ſententia lata per iudi
e cē delegatū poſt mortē iudicis delegantis valeat.[e] De quo nō dico hic, videbitis, ⁊ plene in l. ⁊ q2. ſ̃. de iuriſdictio. om. iudi. vl' forte in l. Barbarius. de offi. pret. Ad ſecundū opp. ꝙ debitores ſoluentes nō ſint liberati. l. cū quis. §. j. de ſolu. Soluit gl.
11 † ꝙ hec intelligitur ſecundum diſtinctionem illius legis, videlicet, aut recipiens recipit bona fide, ⁊ ſic pecunia eſt hereditati queſita, ⁊ debitores ſunt liberati ipſo iure, alias ope exceptionis, vt ī ↄ̃rio. Ex his ergo an debitores ſoluentes ſint liberati, q̄dā ſunt ↄſiderāda ex parte ipſorū ſoluētiū quedā ſunt ex parte ipſorū recipientiuʒ. Primo caſu habes videre, aut ſciuerūt dominū mortuū aut ignorauerunt, ⁊ ſi ſciuerūt, aut ſciuerūt libertatē ei relictā, ⁊ ſoluendo non liberātur. Aut de hoc ignorauerunt, ⁊ ſoluēdo ei liberātur, q2 adhuc putabant mandatū durare, licet ſcirent dñm mortuum, vt patet ex predictis, ſcʒ per d. l. ſi quis mancipijs. §. ſi impubes. ⁊ argu. ȷ̃. de ſol. l. ſi quis ſeruo. ⁊ l. ꝙ ſeruus. eo. t. t. Secūdo caſu, ſcilicet ex parte recipientis eſt cōſiderare, an bona, vel mala fide recipit, vt patet ex predictis. ¶ Ad tertiū oppo. ⁊ videtur ꝙ competat actio familie
12 erciſcūde. l. Meuius. §. ſeruus. ſ̃. fa. erciſ. Sol. Dicit gl. † quod ibi loquitur de queſitis ante mortem, hic vero de queſitis poſt mortē teſtatoris. Iſta nō vr̃ ſufficiens ſolu. Nā etiā poſt mortem teſtatoris recepta bona fide acquirūtur hereditati, vt ſ̃. dictū eſt per gl. ⁊ ego recitaui, ſi ſunt hereditatis, ergo veniūt in fami. erciſ. iudiciū. Sol. Aduerte, q2 ſubtile eſt. Dicūt quidā ꝙ ſ̃. dictū eſt, ſcʒ acquiri hereditati, nō eſt verū, hoc nō plʒ. Si em̃ hr̃ditati acqritur ꝑſonalis obligatio, vt ȷ̃. in verb. ꝙ ſi ſtipulatus. ergo multo magis poſſeſſio, ⁊ proprietas. l. poſſeſſio. §. ⁊ ſi poſſeſſio. de acqui. poſ. ⁊ l. j. C. ꝑ quas perſo. no. acqui. Vñ dicūt alij ꝙ familie erciſcūde poteſt agi tanꝙ̃ cōtra obligatū actione ꝑſonali, ⁊ hoc nō poteſt fieri. Ita loquitur hic. Sed ſi qs vellet agere familie erciſcunde, tanꝙ̃ iſta pecunia ſit cōis, bene poſſet ꝑ ea que dicta ſunt. Sed forte hic non poterat, q2 pecunia erat cōſumpta pro tanto negat hic venire in familie erciſcūde iudicio, ⁊ hoc eſſet tolerabile. Alij tamen dicunt ꝙ non ſufficit rem eſſe cōmunem, niſi hoc proceſſerit ex cauſa hereditaria, vt puta ſi ex obligatione defuncti traderetur heredi. ſ̃. fami. erciſc. l. itē veniūt. hic autē cauſa quare fuit tradita huic ſeruo heredi non fuit principalis obligatio defuncti, ſed fuit mandatū ꝙ in veritate reuocatū eſt, ideo non poteſt venire in hoc iudicio. Dico ꝙ prior ſolutio plus placet. ¶ Ad quartū opp. ꝙ non habeat lo
13 cum actio negotiorū geſtorū, q2 † negotium non pertinet ad coheredes, altero de quatuor modis, qui notātur in l. ſi pupilli. §. item queritur. ſ̃. de neg. geſt. Sol. dicit gl. imo pertinet ad co
14 heredes ratihabitione. Cum enim † fuerit geſtū nomine defuncti, poteſt haberi ratū per heredē, q2 videtur eadē perſona cū defuncto, vt in aut. de iureiu. a mo. pſti. §. j. Vel dicit gl. hic habetur ratū in ſubſidiū, ſicut dicimus alias re perēpta, vel pſcripta, vt l. mater. C. de rei ven. ⁊ fuit not. ſ̃. eo. l. ſi eum ſeruum. ꝙ
15 multum tene mēti, ꝙ ita poſſum habere ratā exactionē † debiti in ſubſidiū, ſicut rei vēdicationē, licet nō ſit nomine meo geſtuʒ.
16 ¶ Tñ cōtra iſtā gl. ⁊ tex. opp. licet mādatū finiatur † morte, tñ effectus mādati durat, vt etiā de eo ꝙ fit poſt mortem habeat mādatarius actionē mādati, vt l. inter cauſas. in prin. ȷ̃. mā. ⁊ l. ſi precedente. in prin. eo. tit. ergo cōtra iſtum ſeruū datur actio mādati. Sol. dicebat Jac. But. ⁊ bene illud eſſe verū qñ preceſſiſſet mādatum efficax ante mortem, ad producēdum actionem mandati, ſed hic mandatum erat factum ſeruo, cōtra quem non poterat dari, domino viuente, actio mandati, ⁊ ideo non inci-

pit cõpetere actio mandati poſt moꝛtẽ. Et pꝛo hoc dico, qđ ſi li
ber homo inſtitoꝛ poſt moꝛtẽ domini pecunias exegiſſet, hoc ve
f niret in actione mãdati, f nec eſſet neceſſaria actio negotioꝛũ ge
ſtoꝛũ. ¶ Querit gloſ. que eſt ratio quod non venit in iudicium
familie erciſcunde? Reſpõdeo, quia non geſſit vt heres, ⁊ nego
tium poterat expediri pꝛo parte, quod dic in vt glo.

Veniamus ad tertiã particulam, ſcilicet ad verſi. quas ꝓo, ⁊c. Hec tertia diuidit in par
ticulas quatuoꝛ. Pꝛimo reſpõdet ſecunde queſtioni. Secũdo
reſponſionẽ pꝛobat per ſimile. Tertio reſpõdet cuidã obiectio
ni tacite in cõtrariũ. Quarto concludit circa pꝛedicta. Scđa
ibi, nã ⁊ ſi tibi. Tertia ibi, neqꝫ enim. Quarta ibi, quare. Not.
17 ꝙ pꝛo parte ſua trãſtulit dominium. ¶ † Secundo quod man
18 datum ſpeciale de mutuãdo, moꝛte finitur. ¶ † Tertio no. ꝙ fa
19 uoꝛabilioꝛ eſt cauſa liberationis quã obligatiõis. ¶ † Ultimo
no. ꝙ vbi non transfertur dominium in accipientẽ, non cõtrahi
tur mutuum nec obligatio pignoꝛis tenet. Ad pꝛimũ opp. ⁊ vi
det qđ ꝓ parte ſua nõ trãſtulit dominiũ: qꝛ errabat ĩ dominio,
credebat enĩ dominiũ eſſe alterius cum ꝑtineret ad eũ, ergo, ⁊c.
l. iij. §. ſubtilius. infra de cõdi. cauſa dat. ⁊ l. ſi ꝓcuratoꝛ. la iij. in
fra de acquirẽ. rerũ domi. Solu. dicũt quidã hoc ſpeciale pꝛo
pter ſingularia pꝛecepta pecunie. l. ſingularia. ſ. e. Iſta eſt truf
fa. Alij dicũt ꝙ hic errabat, credebat enĩ pecuniã eſſe domini, ⁊
ipſe repꝛeſentabat ꝑſonã illius domini, cuius putabat iſtã pe
cuniã eſſe. Iſta poteſt eſſe bona, vt ſtatim dicam. Gl. tñ latius
20 diſtinguit tres caſus. † Quãdoque qs errat ĩ dominio putãs
rem ſuam eſſe eius cui tradit, ⁊ tũc non trãſfertur dominiũ, qꝛ
ceſſat animus trãſferẽdi dominiũ, quoniã putabat eã eſſe tuã,
non de nouo fieri tuam. l. iij. §. ſubtilius. de condic. cauſa dat.
Quandoqꝫ putat eam eſſe tertij, licet ſit ipſius accipiẽtis, ⁊ tũc
aut putabat eſſe cuiuſdã tertij a quo ipſe cauſaꝫ habebat, ⁊ tũc
non impedit trãſlatio dominij. Caſus eſt hic. Et ratio, qꝛ tunc
impeditur ꝑ talem erroꝛem transferẽtis volũtas. Naꝫ cũ ipſe
habeat cauſam ab illo ⁊ ſic habebat illud idem dominiũ, quod
volebat trãſferre in accipiẽtẽ, illud trãſfert. Si vero putabat
eſſe eius a quo cauſam non habebat, tunc nõ trãſfert dominiũ.
l. ſi pꝛocuratoꝛ. infra de acquirendo rerum dominio. de contra
hend. empt. l. ⁊ ſi conſenſum. in fine. Ratio poteſt eſſe, nam talis
erroꝛ impedit voluntatẽ trãſferendi dominiuꝫ. Uolebat enim
trãſferre dominiũ quod erat apud talẽ tertiũ, non autem do
minium quod erat apud eum quod ipſe ignoꝛabat. ¶ Ex pꝛe
21 dictis ergo habes regulã infallibileꝫ, † qđ tunc impedit erroꝛ
translationem dominij, quando impedit voluntatẽ transferen
tis. Hoc colligitur ex hac gloſſ. quam vide ⁊ ſigna. Nunc paſſuꝫ
examinabo pleniſſime, ſupꝛa de officio ꝓcuratoꝛis Ceſa. l. pꝛia.
22 ¶ † Ad ſecundum oppo. ⁊ videt quod tale mandatũ non ſit re
uocatuꝫ moꝛte, vt infra de donatio. l. hoc iure. § ſi quis dederit.
Sol. Quandoque eſt mandatũ ſimplex de mutuando pecuniã,
ita quod in eum mandatariũ pecunie dominiũ non transfertur
tunc mandatũ reuocatur moꝛte, vt hic, ⁊ l. ſi cũ filius. §. ſi pecu
niam. in fi. cũ ſequ. de donatio. Aut non fuit ſimplex mandatũ,
ſed fuit translatũ dominium pecunie in ipſum mandatariũ, tũc
poſt moꝛtem poterit transferre dominiuꝫ. d. §. ſi quis dederit.
Aut dubitatur, tunc ſi quidem ipſa pecunia fuit data mãdata
rio, ſigillata in ſpecie, ⁊ non videtur translatum dominiũ. Aut
fuit tradita numerata, ⁊ tunc ſecus: quia videtur translatuꝫ do
minium. Sic intelligit gl. tua notabilis quã vide ⁊ ſigna. Iteꝫ
ad ideꝫ opp. de l. fundi. § itẽ ſi amicus. de acquirend. poſſeſſio.
ſolutio. Gl. notanter dicit, quandoque in mandato deducitur
illud quod mandans habet neceſſe facere, ⁊ tunc mandatũ moꝛ
te non extinguitur, vt l. contraria. Aut non habebat neceſſe fa
cere, ⁊ moꝛte extinguitur, ⁊ ſic dicit gl. tua quam ſigna. Ex pꝛe
23 dictis habemus hic diſtinctionem, † qualiter mandatũ finiat
moꝛte mandantis. Et habemus dicere, aut mãdatũ eſt vniuer
ſale, aut particulare, quod plene dixi in l. ij. §. ſed ſi quis donatu
24 rus. infra de donationib. dic vt ibi, nõ inſiſto hic. † Circa ter
tiũ quero, que ſit ratio differentie inter ſoluẽtes, ⁊ mutuũ reci
piẽtes? Rũdeo fauoꝛ liberatiõis, vt dicit hic gl. Circa quartũ
⁊ vltimum queritur de vna queſtione, ſi pecunia peti nõ põt vt
credita nec pignoꝛa tenent, qualiter coheredibus ſuccurrat?
Rũdeo, aut pecunia extat, ⁊ põt vẽdicari. Aut eſt cõſumpta, ⁊
tunc dicit gl ꝙ mutuũ reconciliatur conſumptione, ⁊ pignoꝛa
tenentur. l. ſi quis pꝛo eo. §. ſi nũmos. infra de fideiuſſoꝛibus. ſꝫ
cui reconcilietur iſtud mutuum? gl. hic non dicit, que eſt ſuper
verbo teneri, ſed ſuper verbo, nõ eque idem. Iſtud quod hic dr
de conſumptione non videt verum: nam omnes leges loquẽtes
de hoc loquũtur quãdo quis ſuo nomine numerauit, ſꝫ hic nu
merauit nomine alieno ſcꝫ defuncti. Breuiter dic de pecunia cõ
ſumpta coheredes poſſunt hr̃e duplex remediuꝫ, vel quod ra
tum habeant, ⁊ acquiritur eis certi cõdictio. Poſſunt eniꝫ ipſi
habere ratum illud quod eſt geſtum nomine defuncti, vt pl
no. per Dyn. in cap. ratum. circa fin. de reg. iur. lib. vi. ⁊ hoc ſi
pecunia extet, ſiue conſumpta ſit, poſſunt etiam nõ habere ra
⁊ tunc conſumptione acquireretur integra actio mutuanti
ſi abſentis. C. eo. tamen tenebitur reſtituere coheredibus c
ctione ſine cauſa: quia ex re eoꝛum factus eſt locupletioꝛ, ne
contra alium ſuccurritur, vt l. ſi ⁊ me, ⁊ Titium. ſ. eod.

Veniamus ad vltimam particulam, ſcꝫ ad verſi. ſi ſtipulatus. Et pꝛimo loquitur q
pulatus eſt defuncto nominatim. Secũdo qñ ſtipulatus eſt
⁊ hereditas non eſt adita. Tertio qñ hereditas eſt adita, ⁊ co
redes ſciuerũt. Quarto qñ cohr̃des ignoꝛauerunt. Quarto ex
pꝛedictis colligitur vnum notabile. Secũda ibi, qđ ſi ſibi. Ter
tia ibi, poſt aditam. Quarta ibi, qđ ſi pꝛoponat. Quinta ibi,
25 quo quidem caſu. ¶ † Nota, ꝙ ſi quis nominatim ſtipulatur de
26 functo, nõ valet ſtipulatio. Secũdo nota, † ꝙ ſi ſeruus ſibi ſti
27 pulatur, acquirit hereditati. Tertio nota, † ꝙ ſeruum
tem cui eſt data libertas, videtur hr̃ditas poſſidere
re hereditaria queratur. quod nõ reperitur alibi, vt
28 Quarto nota, ꝙ † ſciẽs non põt videri liberũ hominẽ
29 poſſidere. Quinto nota, ⁊ nũquã obliuiſcaris, † ꝙ qñ
g des ſui ⁊ neceſſarij g pꝛeſumitur ignoꝛantia eoꝛũ que con
in teſtamẽto, niſi pꝛobetur ſcientia, ſecus in extraneis.
ligitur ex verſicu. quod ſi pꝛoponatur. Pꝛedictoꝛum ratio
quia extranei nõ poſſunt adire hereditatem, niſi ſint certi de
ribus teſtamẽti. l. ſed ⁊ ſi de ſua. de acqui. here. Ideo pꝛeſum
ſcire, q̃ cõtinent teſtamẽto, eo ipſo qđ pꝛeſuppoñmus eos he
redes, vt no. ſ. de libe. lega. l. cuꝫ heres. Facit qđ no. in l. quidam
ita. § ſi quis filiũ. in glo. magna. ſ. ad Treb. ſꝫ in heredibus ſuis
neceſſarijs, hoc nõ eſt neceſſe ponere, quia ſunt heredes ſtatim
etiam teſtamento nõ inſpecto nec cognito, ideo non pꝛeſumitur
ſcientia, vt hic. Facit ſ. de acqui. rer. domi. l. queſitum. ⁊ de ſtipu.
ſeruo. l. ſi ſeruus teſtamẽto. ⁊ ibi tãgitur per Iac. de Aret. ⁊ id
in filijs qui ſunt ſui, ⁊ neceſſarij heredes, nõ pꝛeſumitur ꝙ ſciant
ea que cõtinentur in teſtamẽto. Et iſta ego allego multũ in ma
teria §. duo fratres. l. qui Rome. ſ. de ver. ob. Nam de fideicom
miſſo nõ poſſet trãſigi, nec paciſci, niſi inſpectis ⁊ cognitis ver
bis teſtamẽti. l. de his. ſ. de tranſac. ⁊ l. j. quẽad. teſt. aper. Ergo
inter fratres nõ põt videri remiſſum illud fideicõmiſſuꝫ, ſi illud
ignoꝛabãt, ignoꝛare aũt pꝛeſumitur, ⁊c. qđ pleniſſime pꝛoſeq
re, vt dixi in d. §. duo fratres. ꝓdicta vera in teſtamentis
30 cillos † aũt nõ pꝛeſumit ſcire, etiã heres extraneus, vt ſ. de
h act. l. nõ eſt ferẽdus. Ulti. h not. ꝙ plures vident inuicẽ
31 qđ facit, ꝙ ſi plures † ſunt ſocij vnius negotiatiõis, ⁊ vnus
cet in ciuitate Peruſij, alij in ciuitate Floꝛẽtie, vt iſti vident
i uicem inſtitoꝛes i ⁊ inuicẽ ꝓpoſiti alter ab altero. Ad qđ facit
iiij. de exercito. ⁊ ibi per Iac. de Are. de quo plene dixi in mate
ria de duo. reis. in l. eandem. in vij. queſt. de duob. reis.

Venio ad contraria. ⁊ oppo. ad pꝛimũ, ⁊ ſcđm dictũ ſ. de ſtip. ſer. §. fiue. Sol. ibi fuit ſtipulatus ſi
pliciter, quo caſu eſt idem, ac ſi ſtipularet ſibi. ¶ Scđo opp. di
citur hic qđ acquirit hereditati. Contra, nõ põt dici heredita
poſtq̃ eſt adita, vt l. ſed ⁊ ſi plures. §. filio. de vul. ⁊ pup. facit l.
in fi. C. de inoff. teſt. ſꝫ hic ſaltem pꝛo parte ipſius ſerui, qui e
neceſſarius, erat hr̃ditas adita. ergo, ⁊c. Solu. pꝛo parti
32 lioꝛũ dicitur hereditas, non pꝛo parte ipſius. Ex quo nota
licet aditione vnius heredis confirmet totũ teſtamentũ
mento. de manu. teſta. ⁊ l. apud Iulianũ. §. idem Iulian
Trebel. tñ aditione vnius non deſinit vocari heredita
parte adeũtis, vt hic videtis. ¶ Opp. ⁊ iſta oppoſ
tima gl. ⁊ videtur ꝙ hereditas non poſſideat, l. j. §. S
quis teſt. lib. eſſe iuſ. fue. Sol. Fateoꝛ † ꝙ nõ poſſ
gitur poſſidere hic, qđ eſt notandum. ¶ Opp. q
etiam ignoꝛantes nõ poſſunt videri poſſidere: quia
nõ appꝛehenderunt ex ſolo animo, imo requiritur a
coꝛpoꝛalis. l. cum heredes. de ac. poſſ. Huius timoꝛe
⁊ Odo. receſſerunt a lect. gl. ⁊ dicunt ꝙ iſte verſic. q
tur. hoc modo legitur, ſcꝫ dum dicit, poteſt adhuc idem
deri. ſubaudiunt, vt non videantur a coheredibus poſſi
quod infra ſequitur, quo quidem caſu illud euẽturũ, vt
bona fide ſeruire videantur, interrogatiue legito, ſm
quaſi dicat, hoc euenire abſurdum eſt, ideo non dicend
referatur ad caſum de hereditate non adita, ſm Iacob.
Doct. moderni tenent opi. gloſſ. veram ⁊ notabilem. Ad
rium reſpondent, ꝙ coheredes non poſſident animo vere
cut hereditas fingitur poſſidere, vt dictũ eſt ſ. ita etiaꝫ
des ignoꝛantes, qđ eſt notandũ. ¶ Ultimo oppo. dicitur
videnẗ ſe inuicem poſſidere. Contra, qui poſſidetur ab al
poteſt alium poſſidere. l. liber homo. in fi. ſ. de acqui. re. do
fateoꝛ vere, ſed ficte vidẽtur inuicem ſeruire, vt hic. ¶

quia Aphꝛicanus nihil de pignoꝛe dixit,quid iuris? Rñdeo, ſi in pꝛecedenti parte aliquid dixit ſcilicet pignoꝛa non teneri, ideo hic in toto intellige,vt illis qbus queritur ꝑſonalis actio queratur pignoꝛũ obligatio. ¶ Quero de ꝑſonali obligatiõe
ex hac ſtipulatiõe cui queratur,⁊ intelligenda eſt hec queſtio, quando ſtipulatus eſt ſibi vel ſimpliciter,⁊ eſt adita hr̃ditas,⁊ coheredes ſciebãt,quo caſu dicit glo.quod coheredibus queri non poteſt actio,ſed conſumptione ſequuta querek actio ipſi ſtipulanti. Nec obſtat ſi dicas quod ſtipulatus eſt noĩe alieno, ſcilicet defuncti,hoc enim non impedit actionẽ queri ipſi ſtipulanti,ſʒ ad eum,cuius nomine ſtipulatus eſt,ſtipulatio ꝑtinere non poteſt,vt l.ſi abſentis.C.eo. Iſtud dicit gl.ſuper verbo,haberent. Vel dic ſecundo,dicit gl.vt in pꝛecedenti gl.dictum eſt, ibi ponitur alia opi.quod conſumptione ſequuta querak actio coheredibus,⁊ ideo iſte gl.ſunt de directo cõtrarie,⁊ vna iſtarũ gl.eſt ſuper verbo,haberent.⁊ alia eſt,que iſtam pꝛecedit q̃ eſt ſup verbo,non eque idem.⁊ incipit, ſcilicet generaliter. ⁊c.
k ¶ Quid dicemus? [k] breuiter conſumptione ſequuta,pñt coheredes ſtipulationẽ habere ratã in ſubſidium,⁊ eis datur actio, vt vidiſtis not.ſupꝛa ead.l.in glo.ſuper verbo,geſtoꝛum. Vel melius conſumptione facta, vel nõ poſſunt coheredes habere ratum illud,quod factum eſt nomine defuncti,⁊ eis queretur actio,vt no.per Dy.in c.ratum.de reg.iur.lib.vj.⁊ l.ſi ſine.§.ſi pꝛocuratoꝛi.ſ.rem ratam haberi. Nec obſtat ſi dicis qđ hic defunctus tempoꝛe facti mutui erat iam moꝛtuus,vnde nõ poteſt videri eius nomine geſtũ,hoc enim tollitur per tex.in d.§.ſi ꝓcuratoꝛi.vbi factum poſt moꝛtez alterius,eius nomine põt haberi ratum per heredes. Itẽ poſſes dicere quomodo eſt ſtipulatus nomine defuncti,cuz in queſtione ponatur qđ ſtipulatus eſt ſibi,vel ſimpliciter. ¶ Reſpondeo,licet ſtipulatus ſit ſibi vl ſimpliciter,tamen nomine defuncti,⁊ ad eius vtilitatem hoc faciebat,adeo qđ ſi fuiſſet liber homo,teneretur cedere,vt l.ſi ita ſtipulatus.§.Chꝛyſogonus.de verboꝛũ obligatio. Et iſto caſu quãdo heredes ratũ haberẽt loquitur opi.Azo. Si vero coheredes ratũ non habeant,loquitur alia opi.qđ actio queratur ipſi ſtipulanti per l.ſi abſentis.C.eo.tenebitur tñ iſte ceteris coheredibus cõdictione ſine cauſa,quia locupletatur ex eoꝛuz pecunia,vt l.ſi ⁊ me ⁊ Titiuz. ⁊ l.ſi eum ſeruum.⁊ lege,cum fundus.§.ſeruum.ſ.eo. Sed dubitatur de vno quando interceſſit ſtipulatio ad quid requiritur conſumptio,vt dicitur in hac gl. Videtur enim quod non requiratur,l.quamuis.C.eodez. Reſponde ſecundum eos,qui dicunt heredes poſſe habere ratum in ſubſidiũ,vt per gl.in verbo negotioꝛũ geſtoꝛũ.hoc eſt neceſſe ponere,quia re extante,illa ratihabitio in ſubſidium non habet locum,vt ſupꝛa eodem.l.ſi eum ſeruum. Sed tenendo id qđ dixi quod poteſt haberi ratum de iure communi tanquã factũ nomine defuncti,ideo requiritur conſumptio,qꝛ coheredes pecuniam extantem poſſunt vendicare,ſic contra illum agentem ex ſtipulatiõe opponeretur exceptio doli, vt ſupꝛa dixi in l.nã ⁊ ſi fur.ſed ſi coheredes non vendicarẽt rẽ illã, tunc iſta exceptio opponi non poſſet,licet pecunia nõ ſit effecta accipientis. Ita loquitur l.quamuis.C.eo. Sed ſi eſt conſumpta, tũc eſt indubitabile ꝙ ipſi ſtipulãti queritur actio coheredibus ratum non habentibus. ¶ Quero quid in aliĩs duobus caſibus, ſcʒ quando hereditas nõ fuit adita,vel coheredes ignoꝛabant.gl. dicit idem ſcilicet quod actio queritur ſtipulanti,vide eã,⁊ eſt gl.ſuper verbo,haberent.ibi,item quid,⁊c. Iſta gl.neſcio quare hic poſita fuerit,qꝛ eſt de directo contra tex.qꝛ quando hereditas nõ eſt adita acquiritur ipſi hr̃ditati,nõ diſtincto an coheredes ſciãt vel ignoꝛent:nam ante aditam hereditatem eoꝛum ſciẽtia nõ inſpicik. Si vero eſt adita hr̃ditas,ſed coheredes neſciunt,tũc acquirik coheredibus,vt dicitur in tex.in verſiculo, quod ſi pꝛoponatur. Poſſet tamen iſta gl.ꝓcedere tenẽdo opinio.Odo.⁊ Iaco.Bal.quam ſupꝛa vidiſtis legendo iſtum textum,quam nõ tenui. Si vero habetis in gl.vtroque caſu coheredes ſciunt,non eſt bona litera,quia pꝛout ſe refert ad caſum non adite hereditatis,non curatur de ſcientia vel ignoꝛãtia coheredũ,vt dixi pꝛout ſe refert ad caſum adite hereditatis,ponis coheredem ſciuiſſe. Iſta queſtio eſt expedita in pꝛecedenti parte glo.vnde debet dicere litera glo.neſciunt.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Opp. Vide aliquid per Alex.l.viro.in gl.pꝛima ſuper ver.viro.ſ.ſoluto matrimonio.vide Raph.Cum. cõſi.xliĩ. ⁊ Felin.c.venerabilis.de teſti.cog.Cepol.conſi.xvĩ. Et de iſta dictione,quondam,vide Imo.cõſi.xj.in ſine.⁊ Bernar.cap.cũ ſuper.de offic.delegat.⁊ de hoc qđ nõ vitietur inſtrumẽtum in quo dicitur Titĩ filius ⁊c.vide Alexan.conſi.ĩj.volu.ĩj. Panoꝛmi.cap.quoniam contra.de pꝛoba. Alex.in l.quoties.de heredibus inſtituendis.

b ¶ Quondam. Adde Specu.in titulo de inſtrumen. edi.§.reſtat.verſiculo penultimo.⁊ in §.inſtrumentum.verſiculo,ſed qd ſi ita.Bar.in l.inſula.de acquir.rerum domi. Anto.de But.in cap.ex parte.de foꝛo competẽti. Vide per Alberi.de ro.in ſuo dictionario,latius hic vide per Alex.

c P.PAV.P. ¶ Suus heres. An autem ſuus heres pꝛeſumatur habere,notitiaz contentoꝛum in teſtamento,vltra ea que hic habentur vide ad declarationem huius Paulum de caſtro conſil. x.circa pꝛinci.vide Ro.conſi.ccccĩĩ. Pau.de Ca.conſi.xvĩ.

d ¶ Tene menti. Adde quod cum iſta ſolu.cõmuni tranſit Alex.

e ¶ Valeat. Adde vt per Specu.in titulo,de offic.iudic.dele.§. reſtat.verſiculo,quid ſi delegatus.per Bar.in l.moꝛe.ſ.de iuri. om.iudi.per Innocen.in capi.licet.de offic.delegati.⁊ in capitulo,gratum.per doct.extra eodem titulo. Angel.in l.pꝛima.C.de iu.om.iu. Mod.in capitulo,ſi a ſubdelegato.de offic.delega.in vj.⁊ latius per Alex.

f ¶ Actione mandati. Adde vt per Alex.hic.

g IO.FR.RVE. ¶ Neceſſarĩ. Adđ poſt Alex.in d.§.duo fratres. de hoc articulo vide Paul.de Caſt.cõſ.x. ⁊ cõſ.xcĩ. Ange.conſi. cclxxxvj. Ro.conſi.ccccĩĩĩ. Ioã.And.in add.ad Spe.in ti.de teſta.§.in pꝛimis. verſ.itẽ quid ſi duobus. Bal.conſi.cj.⁊ cxvĩĩ.li.v. Adde ꝙ communis opinio eſt cum Bar.vt no. Iaſ.hic qui adducit rationem,ꝙ non debeat eſſe differẽtia inter ſuos heredes ⁊ extraneos.⁊ refert tenens opinio.contrariam, ⁊ ab opinione Bar.dicit non eſſe recedendum in iudicando,⁊ conſulendo.

h POMA. ¶ Vlti. Ad hoc quod plures ſocĩ negotiationem in diuerſis locis exercentes,videank ſe adinuicem ſeruire, facit bene tex.quem ibi ad hoc no. Ang.⁊ Pau.l.ſed ſi hac.§.liberos.i verbo,libertate.de in ius vocãdo.vbi mater ⁊ filius diuerſis reſpectibus tenẽtur ſe honoꝛare.

i ¶ Inſtitoꝛes. Adde Bal.in ru.C.de exer.in fin.⁊ in l.ſi pꝛediñ. de edil.ac.i l.iure ſocietatis.in lect.antiq.ſ.ꝓ ſoc. Ang.⁊ Pau. de Caſt.in l.ſi vnus.ſ.de pa. Ful.in l.ſi plures.eod.ti.⁊ Pau.de Caſt.in l.ſi plures.ſ.de exerc. Pet.de Anc.conſi.cccxxxiĩ.

k ¶ Quid dicemus. Adde quod cum Bar.tenent Bal.⁊ Albe. ſed contra tenent Pau.de Caſt.⁊ Alex.quoꝛum motiuis reſpõdet Iaſ.hic.

LEX XLII.

1 ☞ Excuſſio non ſit quando certum,⁊ notoꝛium eſt pꝛincipalez non eſſe ſoluendo,vel ipſum non facilem ad conueniendum.

a SI ego. Qui ꝓmiſit in defectũ alteri⁹ a petitione facta a pꝛimo non liberatur,ſed exactione demũ,idẽ ecõtra.h.d. Iſta lex diuidik in duas partes. Pꝛimo loquitur quãdo pꝛius egit contra eũ qui pꝛincipaliter tenebatur. Secundo econtra quãdo pꝛi⁹ egit contra eum qui tenebatur in defectum. Secunda ibi,ſed ⁊ ſi cũ Seio. Item pꝛima ſubdiuiditur in tres partes. Pꝛimo ponit ſeu dicit petitione facta a pꝛimo alium liberari. Secundo ponit rationem. Tertio dicit exactione liberari. Secunda ibi,alioquin. Tertia ibi,at ſi. In pꝛima particula caſus in terminis eſt clarus. In ſecũda parte ibi,alioquin.ſic pone caſum. Que eſtratio pꝛecedentium,reſpondit Iuriſcõſultus,qꝛ ſi aliud diceres, tũc dicta ſtipulatio nihil operarek,ꝙ ſic oſtenditur. Antequã contra Titiũ agatur nõ poteſt agi cõtra Seiũ qꝛ dʒ pꝛecedere diſcuſſio i bonis Titĩ. Si ergo diceres ꝙ poſtquã ĩcepi agere ꝯ Titium non poſſum redire ad Seiũ,ſequeretur qđ nũquã cõtra Seium venirem,cum contra Titiũ habeã neceſſe agere ꝓ facienda diſcuſſiõe,⁊ ſic dicta ſtipulatio eſſet inutilis qđ eſſet abſurdũ,modo habes rationẽ,vide tex. In tertia particula caſus eſt clarus. Sequitur verſ.ſed ⁊ ſi cũ Seio.⁊ eſt ſecũda pars ꝑncipalis,⁊ eſt difficilis,⁊ legitur in gl.duobus modis. Pꝛimo ſic. Pone,ꝙ ante omnia egi cũ Seio qui pꝛomiſerat in defectũ Titĩ iſtud agere,habet iſtũ effectũ.ſ.ꝙ ipſe Seius nõ tenebitur, niſi in eo in quo Titius pꝛincipalis debitoꝛ non erat ſoluẽdo, tẽpoꝛe accepti iudicĩ. Itẽ cõtra ipſum Titium nõ potero redire ad id,i quo Seiũ potui conuenire, ⁊ ſic videoꝛ feciſſe duo pacta de nõ petendo,vnum Seio,⁊ aliud Titio. ¶ Opp.de l.ſi ex toto.§.j.ſ.de le.j. Sol.dicit glo.aliud in legatis,aliud in ꝯctib. qđ nõ eſt verũ ſimpliciter.qđ dic vt dixi in §.j.⁊ l.ſi creditoꝛes. C.de pac.⁊ ibi per gl. Certe iſta lec.nõ placet doctoꝛib⁹,nec mihi. Ratio,qꝛ ꝙ petitoꝛ videak hic feciſſe duo pacta eſt ĩpoſſibile,non eñ iure electionis:qꝛ hic nõ cadit electio,tũc enim eſt locus electioni, ⁊ videtur electio,et diuiſio facta, qñ quis poteſt cõuenire duos reos,⁊ vnum conuenit pꝛo parte.l.cum illud. in pꝛin.ſ.quando dies leg.ced.⁊ in l.j.⁊ ĩj.de optio.leg.ſed hic cum vnus teneatur pꝛimo,alius poſt in ſubſidium,non cadit hic electio. Itẽ nec diuiſio cũ hoc facit creditoꝛ ex neceſſitate, ergo nõ videtur creditoꝛ facere pactũ de nõ petẽdo,cũ nemo in neceſſitatib⁹ liberalis exiſtat,vt l.rem legatã.ſ.de adi.leg. Legit ergo glo.ſecundo modo ſm Io.⁊ illam lec.tenui vobis ponendo
b ſummariũ. [b] Pꝛimo ego egi cõtra Titiũ qui non erat ſoluẽdo

niſi in tribus, ſecundo in reſiduo egi cõtra Seium qui ſimiliter
non erat ſoluẽdo, niſi in alijs tribus, in reſiduo potero redire
contra Titiũ ſi effectus erit ſoluendo. Ratio, qꝛ cõuentione ſe
cundi non liberatur primus, ſed exactione, ſicut in precedẽti ca
ſu dicitur. ⁊ iſta eſt vera. ¶ Opp. ⁊ videt̃ qꝫ nõ poſſit agi cõtra
ſcđꝫ niſi precedat diſcuſſio cõtra primũ, vt j. de ver. obl. l. decez.
Sol. Jo. in poſitione caſus, videt̃ hic ponere qꝫ ꝫ primũ p̃ceſſit
diſcuſſio, ſed hoc nõ dicit̃ in tex. ⁊ ideo poſſumus dicere qꝫ pri-
c mo fuit actũ contra ſcđm. Ad l. contrariã reſpon. qꝫ[c] illud eſt ve
rum quãdo eſt dubium, an primus ſit locuples vel non, ſed quã
do eſſet certum ⁊ notoriũ, eſſet neceſſaria diſcuſſio, vt hic qđ eſt
notabile multũ, vt no. in d. l. decez. circa materiam excuſſionis.
1 Et ideo † dicebam ſemel in Marchia, cum conueniretur quidã
fideiuſſor, qui interceſſerat pro quodam Tyranno, ⁊ ſic erat cer
d tum ⁊ notorium[d] illum Tyrannum non poſſe conueniri de faci
li. l. ij. in prin. ⁊ qđ ibi no. ꝫ. qui ſatiſ. cog. qđ poterat conueniri il
le fideiuſſor, nõ facta excuſſione principalis. idem dico ſi ipſe fi-
deiuſſor confitetur principalẽ non eſſe ſoluendo, vel ſi eſſet cõ-
dẽnatus, ⁊ bona publicata, ita qđ eſſet notorium ipſum egere.
Sed hoc continet diuinationem quod in caſu eſſet certum, ideo
e dic quod ante factam excuſſionem poteſt agi, [e] ſi nõ opponatur
exceptio, ⁊ valebit iudicium. l. i. C. de appel. ⁊ quod ibi not.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ In defectum alterius. Vide vnam queſt. per Soc.
in l. iure ciuili. ad fi. j. de cõd. ⁊ demonſt. de eo qui ꝓmiſit cuidã
creditori ſoluere, quod ſibi debebat Titi⁹, ſi hec quantitas nõ
exigeretur a Titio intra certum tempus ⁊ ante, ſi intra illud
tempus creditor non agat contra Titiũ, an poſſit poſtea age-
re contra promiſſorem.
b ¶ Secundo. Dicit Alex. hũc tex. facere, quod ſi tempore moti
iudicij, debitor principalis non eſt ſoluendo, ſed poſtea efficia-
tur. l. conte. quod fideiuſſor non poterit opponere exceptionem
excuſſionis ſecũdũ Bal. hic Pau. de Caſtr. Pet. ⁊ Cyn. in aut.
preſente. Bal. in l. peremptorias. C. ſen. reſcin. non poſ. tamẽ cũ
cõtraria opi. trãſit Alex. quia exceptio dilatoria ſuperueniẽs
poſt litem conte. poteſt opponi poſtea. c. inſinuante. de off. dele.
latius hic per eum qui inquantũ in vltimis verbis querit, quã
do debeat opponi exceptio excuſſionis, adde vltra Pe. de An.
conſi. cclxxxiiij. Bal. conſi. xiiij. lib. j.
c POMA. ¶ Reſpon. qꝫ. Vide Pan. cõſ. lxij. vol. ij. Are. cõſ. xxix.
Alex. ⁊ Are. in l. exitus. j. de acq. poſ. Jaſ. in l. ij. in fin. ꝫ. q ſatiſ.
cog. Fel. in c. cũ olim. de re iud. Bal. c. iij. de offic. dele. Are. in c.
dilecti. đ iu. Alex. cõſ. xviij. ⁊ vo. j. Bal. ĩ c. ex reſcripto. đ iureiu.
Ro. ſing. lxiij. Are. conſi. cxxviij. ⁊ q. j. Ale. cõſi. xlix. vo. ij. ⁊ conſi.
cxxxviij. vo. ij. vbi ponit quid iuris, quando debitor in inſtrumẽ
to appoſuiſſet p̃cariũ, ⁊ Ale. cõſi. lxxxiiij. vo. iij. vbi ponit qđ iu-
ris, quãdo principalis debitor non habebat in loco ꝓmiſſiõis,
ſed propinquo, vel alibi, vide Ro. cõſi. ccccxvj. ⁊ ccccxxx. vbi lo
quitur quãdo cauſa tractatur, id eſt, vbi de equitate procedit̃,
an debeat iudex admittere talẽ exceptionẽ. Anc. cõſi. v. vbi di-
cit qꝫ cõtra ceſſionariũ põt opponi exceptio excuſſionis, qꝫ pri
mo agat contra cedentem, ⁊ ſi ex nomine apparet, qꝫ cedens, tẽ-
pore ceſſionis erat pauper, nõ preſumit̃ minus pauper. Ale. cõ
ſil. c. vol. vj. vbi ponit̃ qđ iuris, quãdo principalis foret abſens,
⁊ ibi etiã ponit, quãdo dicatur abſens, ⁊ quid iuris etiã ſi quan
do agitur hypothecaria cõtra tertios poſſeſſores, eo qꝫ facta ex
cuſſione, nõ reperit̃ ſoluẽdo principalis debitor, vel ex alia cau
ſa a iure permiſſa, ⁊ interim ſuperuenerũt bona ipſi principali,
etiam lite iam conteſtata. ⁊ Soc. conſilio xxiiij. vbi ponit quid
iuris qñ ꝓceditur ſummarie, vel eſt iuratum, vel premiſſum in
inſtrumẽto, qꝫ habet executionẽ paratã ⁊c. ⁊ Corſet. in repe. ru-
brice, de iureiurãdo. in xij. priuil. ⁊ Bal. cõſi. xxv. in pria parte.
d ¶ Notoriũ. Inquantũ Alexan. hic ſubſtinendo cõmunem opi
nionem, qꝫ non ſit neceſſaria excuſſio quando eſt notoriũ, princi
palem non eſſe ſoluendo, dicit, poſſe dici, qꝫ requiratur ꝓnũtia
tio declaratoria, qualiter principalis non eſt ſoluendo, nõ autẽ
qꝫ requiratur qꝫ mittãtant̃ exploratores, vel qꝫ alio modo ꝓbe
tur inhabilitas principalis, qꝛ notoriũ releuat ab onere probã
di, adde qꝫ hoc voluit Ro. cõſi. xciiij. inci. viſis que ſuperi⁹. vbi
ꝑ quatuor fundamenta illud comprobat. Et idem voluit conſi.
ccxi. inci. allegatiões, vbi hic ruminat. Videbitis etiã, an neceſ-
ſaria ſit excuſſio, cũ fideiuſſor libere ꝓmittit ſoluere, nulla exce
ptione obſtãte, qđ facit ad dicta in hac l. ꝑ Ale. ⁊ cõmunem opi.
ſimpliciter ſequit̃ Bal. conſi. xxv. ⁊ clxviij. l. iij. . inquantũ etiaꝫ
Alex. poſt Bar. tangit, ſi bona ſunt publica an ſit cõueniẽd⁹ fi-
ſcus? Et videt̃ tenere qꝫ ſic. Adde qꝫ idẽ tꝫ Bal. conſi. lv. incip.
proponit̃. vbi de Bar. hic facit mentionẽ, ⁊ allegat Hoſt. ⁊ Jo.
And. in c. ex literis. extra de pig. dicit tamẽ, qꝫ ſi fiſc⁹ eſſet diffi-
cilis ad cõueniendum, vel bona forte nõ ſufficiunt ad debita, fi-
ſcum nõ eſſe cõuenienduꝫ. Et predictã opi. clare firmauit Ro.

predicto cõſi. xciiij. Opi. tñ Bar. ſequutus eſt ſimpliciter [...]
conſi. lxxij. ⁊ clarius conſil. xxiij. lib. ij. vbi reſpondet ad illud, [...]
fiſcus habetur loco heredis, ibi vide. Quid aũt ſi amic⁹ debito-
ris mei, cuius bona iuſſa erant capi, vel iam erãt capta, roga[...]
vt bona ſibi relaxarem, promittẽs mihi ſoluere certa die, an [...]
elapſa poſſit opponere vt cõueniam principalẽ, vide Jo. [...]
in addi. ad Spe. tit. de renun. §. j. ver. viſo.
e ¶ Poteſt agi. Vide Alex. cõſil. xxxij. volu. iiij. ⁊ in ſimili co[...]
lxiij. vol. eo. ⁊ cõſi. xcvj. eo. vol. Panor. conſi. xxix. vol. ij. vbi eti[...]
tangit de ſuperioribus verbis Bar. hic Barb. conſi. [...]
1 ☞ Imperſonalitas quando vitiet ſtipulationem. ⁊ nu. 2.

a b c **§. Labeo.** [a] Imperſonalitas circa verbũ executiuum
a obligationem non vitiat [...], tunc dãdo fi-
deiuſſorem idoneũ liberatur. h. d. ¶ Oppo. [...] bec ſti-
pulatio ſit nulla, quia nõ apparet perſona obliga[...] de conſti.
pecu. authen. ſi quando. Soluit glo. qꝫ hic ſubaudi[...] ſcꝫ
1 curari. Dico qꝫ hoc nõ eſt neceſſe. Nam imperſonali[...]
doqꝫ eſt circa perſonam ſtipulantis, ⁊ non vitiat, vt [...]
iſta. §. ſi quis ita. de ver. ob. Quandoqꝫ eſt circa per[...]
mittentis, ⁊ hic aduerte, quãdoqꝫ imperſonalitas reſpi[...]
bum inductiuũ obligationis, ⁊ tunc non valet. ⁊ C. de co[...]
authen. ſi quãdo. Quandoqꝫ reſpicit verbũ executiuꝫ [...]
tionis, ⁊ tunc nõ vitiat, nec tamen preciſe cogitur dare, ſed li[...]
ratur dando promiſſorem, hic eſt caſus hic, ⁊ in l. illa ſtipulatio
ij. reſpõ. j. de ver. ob. ¶ Oppo. de l. ſi heres. de leg. j. Solu. ſpe-
ciale ibi fauore vltime voluntatis, vt dicit gloſ. Vel aliter, [...]
fuit iuſſus facere vt legatarius habeat centũ, ⁊ ſic cogitur p[...]
ſe ad dandũ centũ, hic fuit iuſſus curare, vel promiſit curare, vel
etiam promiſit dari imperſonaliter, ⁊ ſic determinat̃ daria [...]
vel ab alio, merito liberatur dando promiſſorem, ibi fuit iuſſus
facere ipſe quod non poteſt facere directo, niſi dando. ¶ Opp.
de l. promiſſor. in fi. de cõſt. pecu. Solu. ibi promiſit decem ſim-
2 pliciter. quod † intelligitur, ſcꝫ ſe dare, hic promiſit dari imper
ſonaliter, ⁊ ideo aſſume tres caſus. Aut quis promitit pecuniã
dare, ⁊ ſic perſonaliter de ſeipſo loquitur. Aut ꝓmiſit dari, ſcꝫ
imperſonaliter, quo caſu non videtur valere, authen. ſi quando.
circa fi. legis de conſti. pecu. aut promiſit ſimpliciter, ⁊ iſto ter-
tio caſu ſubauditur, dare. ⁊ ſic de ſeipſo perſonaliter videtur ꝓ-
mittere. ſed in primo caſu ſubdiſtingue, aut promiſit curare, aut
promiſit facere, ⁊ ex predictis apparet.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Labeo. Vide Alex. conſi. xlix. vol. iiij. Ad qua[...]
tem referunt̃ verba imperſonalia prolata a ſtatuto, vide [...]
in cõſi. xlv. circa fi. Item circa iſtam deciſionem, vide que [...]
Inſtitu. de ſtipu. ſeruo. in princip. quomodo imperſonalitas vi-
tiet promiſſionem.
b ¶ Nõ vitiat. Adde Bar. ⁊ alios in l. ſtipulatio iſta. §. ſi qs ita.
j. de ver. ob. ⁊ in l. j. in princi. j. de here. inſti. per Cy. in aut. ſi quã
do. C. de cõſti. pec. per Gul. de Cug. Ang. ⁊ Modern. in l. ſi euꝫ
pro quo. ꝫ. de in ius voc. Bal. in l. ſi abſentis. C. ſi cer. pet. ⁊ quid
ſi in libello talis impſonalitas eẽt, vel in actu iudicis, vide Bar.
in l. competit. §. in ſumma. j. quod vi aut clam. per Bal. in repe.
Paduana, ⁊ Peruſina. l. edita. C. de eden.
c ¶ Op. Vide Alex. cõſ. lxxx. vo. iiij. ⁊ Are. cõſ. cxliiij. ⁊ Bal. cõſ.
ccccLxxvj. in prima parte. vbi loquit̃ in perſona ſtipulatoris.

De iureiurando, ſiue voluntario, ſiue neceſſario, ſi-
ue iudiciali. Rubrica ij.

¶ Dictum eſt ꝫ. de reb. credi. vbi Juriſconſultus [...]
contractibus dicturum, verum quia in cõtractibus [...]
litigia, ⁊ iudicia, que deciduntur per iuſiuranduꝫ, ideo [...]
a nitur de iureiurãdo[a], ita dicit glo. C. eod. ſuper rub. [...]
Dicturus eſt de contractibus, ſed quia iureiurando quis [...]
ꝯtrahere, vt j. e. l. qui iuraſſe. in fi. ⁊ j. de pecul. l. depoſiti. [...]
ponit̃ de iureiurãdo. Sed quia iuſiurandũ eſt triplex, ideo [...]
nectit in rub. ſiue volũtario, ⁊c. ¶ Quero vtrũ ſint plures [...]
ſpecies iuramẽti? Dicit glo. qꝫ ſic, ⁊ enumerat multas. ⁊ [...]
etiam ponit alias ſpecies in Spec. in tit. de iureiu. in iiij. par.

ADDITIO.

a ¶ De iureiurando. Inquantum Alexan. dicit, qꝫ teſti non cre-
ditur iuranti, ⁊ deponẽti de credulitate, etiam ſi diceret pro [...]
to credere, niſi adijciat rationem dicti ſui per ſenſum corpo[...]
adde quod idẽ voluit eius conſil. lxx. ⁊ lxxij. ⁊ Bal. cõſ. cc[...]
j. ccxcv. ⁊ cccxiij. lib. iiij. Bar. conſi. inci. Vanutius. Si teſtis [...]
dicat ſe neſcire, vel qđ nõ recordat̃, ⁊ poſtea affirmet, an vale[...]
vide pulchre Ro. conſil. ccccxv. POMA. ¶ An licitum ſit iura[...]
vide Mat. not. in apoſtil. ſuper verſi. interim audiſtis.